

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TEISĖS FILOSOFIJOS KATEDRA**

**EGIDIJAUS MURAŠKINO
(TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMOS)**

**POLICIJOS SOCIALINIS VEIKSMINGUMAS:
TARP TEISĖTUMO APSAUGOS IR RĖMIMOSI TEISĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Docentas dr. Vytautas Šlapkauskas

Vilnius 2007

TURINYS

Įvadas	3 p.
1. Policijos veiklos socialinio veiksmingumo samprata	
1.1. Teisėtumo apsaugos ir rėmimosi teise samprata.....	5 p.
1.2. Teisės socialinio veiksmingumo samprata.....	11 p.
1.3. Policijos veiklos samprata.....	15 p.
2. Policijos veiklos teisinio reglamentavimo ypatumai	
2.1. Viešosios tvarkos apsaugos teisinio reglamentavimo ypatumai.....	20 p.
2.2. Nusikalstamų veikų tyrimo teisinio reglamentavimo ypatumai.....	25 p.
2.3. Socialinės pagalbos teikimo visuomenei teisinio reglamentavimo ypatumai..	34 p.
3. Policijos veiklos teisinės ir socialinės problemos	
3.1. Socialinio pasitikėjimo policija stiprinimo problema.....	38 p.
3.2. Policijos veiklos kultūros problemos.....	46 p.
3.3. Policijos pareigūnų socialinių garantijų problema.....	59 p.
Pabaiga	64 p.
Literatūros sąrašas	67 p.
Santrauka	71 p.
Summary	72 p.
Priedai	73 p.

Įvadas

Policija yra viena valstybės pagrindinių institucijų, vykdanči profesionalią teisėtumo apsaugą. Nuo jos atliekamo darbo kokybės priklauso visuomenės pasitikėjimas ja ir teisėtumu apskritai. Teisėtumas, teisė ir teisingumas viena be kitos negalinčios egzistuoti kategorijos. Policija kaip valstybės institucija, įgyvendinanti teisę ir privalanti užtikrinti teisėtumą, dažnai visuomenės akyse praranda pasitikėjimą. Ar policija jį praranda dėl savo veiklos ribotumo, ar tam įtakos turi ir kiti veiksniai, kaip, pavyzdžiui, socialinės sąlygos valstybėje, valstybės teisėkūra, visuomenės požiūris į pozityviosios teisės reikalavimus?

Ar policija kaip valstybės institucija yra pakankamai veiksminga garantuoti teisėtumo apsaugą visuomenėje? Labai mažai autorių nagrinėjo policijos socialinį veiksmingumą. Todėl būtina gilintis į policijos veiklos problemas, jas apibrėžti, nagrinėti ir siūlyti sprendimo būdus.

Darbo tikslas: atskleisti policijos kaip valstybinės institucijos veiklos, saugant teisėtumą, socialinį veiksmingumą.

Darbo uždaviniai:

- 1) apibrėžti ir išnagrinėti teisėtumo apsaugos ir rėmimosi teise sampratą;
- 2) apibrėžti ir išnagrinėti teisės socialinio veiksmingumo sampratą;
- 3) išnagrinėti policijos veiklos sampratą;
- 4) išnagrinėti pagrindinius policijos veiklą reglamentuojančius teisės aktus ir jų įtaką policijos veiklos kultūrai;
- 5) išnagrinėti pagrindines policijos veiklos problemas ir jų įtaką teisėtumo apsaugai bei visuomenės saugumui.

Tyrimo objektas: policijos kaip valstybės institucijos veikla teisėtumo apsaugos srityje ir šią veiklą reglamentuojantys teisės aktai..

Darbo hipotezė: su visuomenės demokratėjimo raida nesusipėjanti tobulėti policijos veikla tampa teisėtumo apsaugos stiprinimą ribojančiu veiksniumi.

Tyrimo šaltiniai ir metodai: darbo pagrindą sudaro Lietuvos Respublikos įstatymų bei poįstatyminių aktų ir policijos veiklos tyrimas. Mokslinės literatūros, susijusios su darbo tema, analizė. Lietuvos policijos departamento užsakymu „Baltijos tyrimų“ 2005 m. ir 2006 m. atliktų Lietuvos visuomenės viešosios nuomonės apie policiją apklausų analizė. Šio darbo autorius savarankiškai atlikta Kėdainių rajono policijos komisariato pareigūnų anketinė apklausa.

Tyrimo tema nagrinėjama taikant dokumentų analizės, loginį, lyginamąjį, sisteminę analizės ir dedukcinį metodus.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys temos nagrinėjimo dalys, išvados ir rekomendacijos, panaudotos literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir anglų kalba, priedai.

Siekiant atskleisti policijos kaip valstybinės institucijos veiklos, saugant teisėtumą, socialinio veiksmingumo problemas, buvo suformuoti atitinkami uždaviniai. Jie sprendžiami nagrinėjant mokslinę literatūrą, policijos veiklos teisinį reglamentavimą, atliktų anketinių apklausų duomenis. Mokslinės literatūros, teisinio reglamentavimo ir sociologinių tyrimų duomenų analizė leido suformuluoti tyrimo išvadas bei rekomendacijas, galinčias padėti spręsti policijos veikloje kylančias problemas. Manytina, kad darbo tikslas pasiektas, iškelta hipotezė iš esmės pasitvirtino.

1. Policijos veiklos socialinio veiksmingumo samprata

1.1. Teisėtumo apsaugos ir rėmimosi teise samprata

Norint kuo tiksliau apibrėžti „kas yra teisėtumo apsauga“, pirmiausiai reikia išsiaiškinti „kas yra teisėtumas“. „Teisėtumas - tai įstatymų ir juos atitinkančių teisės aktų veikimas arba įgyvendinta teisinė tvarka. Kitaip tariant, teisėtumas yra reikalavimas, kad visi teisės subjektai -valstybės institucijos, įvairios organizacijos, pareigūnai, piliečiai ir asmenys be pilietybės savo veikloje tiksliai ir besąlygiškai vykdytų įstatymus ir jiems neprieštaraujančius kitus teisės aktus, t.y. savo veikloje remtųsi teise“¹. Šis apibrėžimas platus, tikslus bei aiškus. Dabartinė lietuvių kalbos žodžio „apsauga“ reikšmė: 1) ginti nuo pavojų, prižiūrėti, sergėti; 2) tykoti, laukti, sekti; 3) laikytis nenuklysti². Taigi teisėtumo apsauga - tai valstybėje (visuomenėje) įgyvendinamos teisinės tvarkos gynimas nuo pavojų, prižiūrėjimas ir sekimas kaip jos laikomasi. Todėl policiją galime suvokti kaip „budrų sargą“, kuris gina valstybėje (visuomenėje) įgyvendintą teisinę tvarką, prižiūri, kaip valstybės teisės subjektai savo kasdienėje veikloje laikosi įstatymų ir jiems neprieštaraujančių teisės aktų reikalavimų, bei imasi priemonių šių reikalavimų vykdymui užtikrinti. „Profesionalią teisėtumo apsaugą visuomenėje vykdo trys pagrindinės socialinių institucijų grupės : teismai, advokatai ir policija“³. Policija yra viena iš trijų pagrindinių socialinių institucijų, kurios vykdo teisėtumo apsaugą.

Teisėtumo apsaugos sąvokos aiškinimas apima ir teisės sąvokos esmės atskleidimą. Lietuvių kalbos požiūriu teisė suprantama keliomis reikšmėmis:1) tai žmonių santykių teisingumo sistema; 2) tai teisingumo sampratos apibrėžiamos laisvės ribos, 3) galimybė veikti⁴. Tačiau žodyne pateikto „teisės“ žodžio reikšmės aiškinimo nepakanka apibūdinti teisę, nes teisė yra daugiareikšmis terminas⁵, kurį kiekvienas individas gali suvokti skirtingai. Be to, šio termino turinys vis kinta, atsižvelgiant į pačios valstybės ir jos visuomenės išsivystymo lygį. Teisę kuria pati visuomenė, o visuomenę sudaro individai, todėl praktiškai kiekvienas veiksnus visuomenės narys prisideda prie teisės kūrimo bei jos įgyvendinimo. Yra prigimtinė teisė, pozityvioji teisė, objektinė teisė, subjektinė teisė. Visos šios teisės kategorijos sudaro vieną visumą ir viena be kitos negali egzistuoti, nes yra tarpiai tarpusavyje susijusios. „Teisė

¹ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.554.

² Dabartinės lietuvių kalbos žodynas//<http://www.autoinfo.lt/webdic/> prisijungimo laikas 2006-03-07 13.30val.

³ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.554.

⁴ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas//<http://www.autoinfo.lt/webdic/prisijungimo> laikas 2006-03-07 13.30val.

⁵ Vaišvila A. Teisės teorija. -Vilnius: Justitia, 2004. P.63.

yra socialinis interesas, paverstas visuotinai privalomo elgesio taisykle, skirta žmonių elgesiui norminti, priešingiems interesams derinti“⁶.

Suvokdami teisę kaip tam tikrą socialinį interesą, turime įvertinti kokie ir kieno yra interesai. Visuomenėje yra daug socialinių grupių turinčių vienokių ar kitokių interesų. Grupės sudarantys individai taip pat turi savų interesų. Žmogus yra sudėtinga asmenybė, kuri negali egzistuoti be visuomenės, negali egzistuoti viena, atskirta nuo visuomenės ar bendruomenės, taip yra nulemta pačios gamtos. Siekdami išgyventi žmonės privalėjo burtis į grupes, bendruomenes, galiausiai turėjo sukurti visuomenę ir valstybę. „Žmogus visuomet ieško paramos. Tik grupėje jis randa galimybę išsakyti savo nuomonę ir susilaukti atsako į savo mintis“⁷.

Visuomenė yra sudėtinga ir nuolatos besivystanti žmonių ir jų socialinių ryšių bei santykių sistema. Žmonės bendrauja ir bendradarbiauja dažniausiai ne atsitiktiniu būdu, o laikydamiesi atitinkamų vertybių, socialinių statusų ir juos atitinkančių vaidmenų reikalavimų, kuriuos išreiškia visuomenės ir jos socialinių grupių kultūra⁸. Vertybės - tai socialiniai aplinkinio pasaulio objektų apibrėžimai, išreiškiantys jų teigiamą arba neigiamą reikšmę žmogui ir visuomenei⁹. Socialinis statusas - tai integracinis rodiklis, nusakantis socialinės grupės ir jos atstovų padėtį visuomenėje, jų teises ir pareigas¹⁰. Vaidmuo - tai apibrėžto elgesio modelis, išreiškiantis dinaminį statuso aspektą¹¹.

Taigi visuomenė - tai toks socialinis darinys, kurio egzistavimo pagrindinis atributas yra visuotinės elgesio taisyklės, pavyzdžiui, moralės ir teisės normos. Todėl galima teigti, kad savo interesus individai turi įgyvendinti funkcionuojančių elgesio taisyklių pagrindu. Atskirais atvejais šiuo pagrindu individai siekia suvisuomeninti individualius interesus ir jų įgyvendinimą paversti visiems socialinės grupės nariams privalomo elgesio taisykle. Todėl sociologiniu požiūriu „teisė yra socialinės grupės vertybės ir interesai, jos paversti visuotinai privalomo elgesio normomis, skirtomis reglamentuoti grupei priklausančių individų santykius“¹². „Socialine grupė-tai dviejų ar daugiau žmonių bendrija, kuriai būdingas didesnis ar mažesnis bendrumo laipsnis ir kurios nuolat sąveikauja“¹³.

Žmonių visuomenė niekaip negali apsieiti be valdžios - jos valdymo institucijų, kurios teisėtu būdu leistų visiems privalomas elgesio taisykles, jas „koordinuotų“, t.y. ieškotų

⁶ Vaišvila A. Teisės teorija. -Vilnius: Justitia, 2004. P.63.

⁷ Matulionis A.V. Sociologija. - Vilnius: Homo Liber, 2003. P.38.

⁸ V.Šlapkauskas. Socialinės tvarkos raidos globalizacijos sąlygomis problemos // Jurisprudencija. 2005, Nr. 70(62). P. 8.

⁹ Leonavičius J. Sociologijos žodynas. Vilnius: Academia, 1993. P.276.

¹⁰ Leonavičius J. Sociologijos žodynas. Vilnius: Academia, 1993. P.230.

¹¹ Broom L., Bonjean Ch. M., Broom D. H. Sociologija. Esminiai tekstai ir pavyzdžiai. Kaunas: Littera Universitatis Vytauti Magni, 1992. P.110.

¹² Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.336.

¹³ Matulionis A.V. Sociologija. - Vilnius: Homo Liber, 2003. P.38.

bendro kompromiso tarp visuomenės atskirų narių ir jų grupių, taip užtikrindami jų laikymąsi, garantuotų atskiriems visuomenės nariams jų teises. Norint atlikti šį sunkiai įgyvendinamą uždavinį reikia garantuoti visuomenės nariams ne tik teises, bet neišvengiamai uždėti pareigas. Tai lemia pareigų atsiradimą. Taigi teisė į vieną visumą sujungia teises ir pareigas. Šiuolaikinės teisės samprata grindžiama subjektinių teisių ir teisinių pareigų pusiausvyra, kur nei teisės neiškyla virš pareigų, nei pareigos - virš teisių¹⁴.

Koks yra visuomenės požiūris į žmogų, toks yra ir jos požiūris į teisę bei teisėtumo apsaugą. Visuomenė, kaip žmonių socialinė bendrija, kuria valstybę, kuri garantuoja bendrą elgesio taisyklių kūrimą ir laikymąsi. Kiek tos taisyklės yra priimtinos kitiems visuomenės nariams, kiek pati visuomenė rūpinasi savo teisės kūrimu ir laikymusi, tiek visuomenėje būna mažiau prieštaravimų ir įtampų tarp jos narių ir grupių. Tai garantuojama pareigų uždėjimu visuomenės nariams ir prievartos taikymu taisyklių nesilaikantiems.

Visuomenės nariai, norėdami užsitikrinti savo teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimą, turi gerbti visuomenės sukurtą teisę: individo elgesiui leidžiamų subjektinių teisių ir keliamų teisinių pareigų ryšį. Neatsitiktinai A. Vaišvila pabrėžia, kad subjektinė teisė yra teisinių pareigų vykdymu konkretaus asmens susikurtas leistinas elgesys¹⁵. Taigi be pagarbos subjektinėms teisėms kiekvienas visuomenės narys privalo gerbti ir įgyvendinti teises pareigas. Nesilaikantiems šio įsipareigojimo būtina taikyti išanksto apibrėžto dydžio prievartą ir taip užkirsti grėsmes socialiniam saugumui. Tik įsipareigoję teisei kiekvienas visuomenės narys gali pagrįsti savo interesų pretenzijas. Iš to išplaukia dar vienas teisės apibrėžimas: „teisė - tai pagarbos reikalavimas ir įsipareigojimas pagarbai, arba filosofijos kategorijomis: teisė-tai egoizmo ir altruizmo vienovė, o teisės terminais – subjektinių teisių ir pareigų vienovė“¹⁶. Tai suprantame, kaip savo teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimą, per kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų pagarbą.

Kitaip tariant, norėdami, kad būtų gerbiamos mūsų asmeninės teisės, mes privalome prisiimti įsipareigojimus gerbti kitų asmenines teises ir jų nepažeisti. O padarytą skriaudą kitam asmeniui atlyginti ir atstatyti buvusią padėtį iki pažeidimo. Visa tai įtvirtinta ir krikščioniškose vertybėse, nes, pagaliau, visi 10 Dievo įsakymų yra skirti teisių ir pareigų vienovės užtikrinimui žmonių visuomenėje. Rėmimąsi teise galime suprasti ir kaip rėmimąsi visuotinai priimtomis elgesio taisyklėmis (šias taisykles suprantant plačiai - kaip moralės normas), kurias privalo gerbti kiekvienas visuomenės narys ir jų grupės. Priešingu atveju, visuomenės narys ar jų grupė praranda garantijas, kad bus gerbiamos jų subjektinės teisės ir teisėti interesai. Toks socialinis susitarimas - gerbti kiekvieno ir visų teises bei laikytis

¹⁴ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004. P.58.

¹⁵ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004. P.63.

¹⁶ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004. P.109.

visuotinių elgesio taisyklių - kiekvienam individui „kainuoja pigiau“ nei kiekvienu atveju įrodinėjant savo „teisumą“, jėga ginti savo asmenines teises ir interesus.

Teisėtumo apsaugos supratimas neapsiriboja vien įgyvendinta teisine tvarka, jei pastaroji nėra teisinga. Nors teisėtumas yra labai svarbi teisės kategorija, tačiau be ryšio su teisingumu ši kategorija visuomenei bus nieko verta. Nes teisingumas suprantamas kaip pamatinis visuomeninio gyvenimo principas, nurodantis tam tikras dorovines, teises, ekonomines, politines žmogaus elgesio ribas ir galimybes¹⁷. Teisingumas - žmogaus teisių samprata grindžiamos visuomenės priedermės jos narių atžvilgiu. Teisingas yra tas, kuris: 1) laikosi tiesos, bešališkas; 2) pelnytas; 3) vertas patenkinti. Tiesa - kas atitinka tikrovę, teisybė. Teisybė - tvarka, pagrįsta teisingumu¹⁸. Jeigu visuomenėje leidžiant įstatymus nėra atsižvelgiama į teisingumą, tai apie teisėtumą kaip tokį nėra prasmės kalbėti, kadangi be teisingumo teisėtumas neįmanomas, tuomet netenka prasmės ir teisėtumo apsauga. Neįmanoma saugoti tokių elgesio normų, kurios yra neteisėtos. Tai sukeltų itin skaudžias pasekmes visuomenėje, pakirstų visuomenės narių pasitikėjimą vienas kitu, pasitikėjimą teise ir privestų prie visuomenės, o kartu ir valstybės, nykimo. „Nedėmesingumas teisingumui žmonių santykiuose dramatiškai tuos santykius, artina juos prie gamtos, ir priešingai - teisingumo „dozės“ tuose santykiuose didinimas virsta tų santykių žmoniškėjimu, jų konfliktiškumo mažėjimu“¹⁹.

Taigi, jeigu nebus skiriamas reikiamas dėmesys teisingumui, galima tikėtis didelių įtampų visuomenėje, konfliktų tarp socialinių grupių atsiradimą, tuomet nelieka vietos teisėtumui ir teisės viešpatavimui. Ir priešingai jeigu skiriamas didelis dėmesys teisingumui ir pirma teisingumui, tuomet galime tikėtis visuomenės progreso, gerovės augimo, kiekvieno individo teisių ir teisėtų interesų užtikrinimo. Jeigu atsižvelgiama į teisingumo principus leidžiant įstatymus, tuomet užkertamas kelias vienos kurios nors visuomenės socialinės grupės išgalėjimui kitų socialinių grupių sąskaita. Tuomet užtikrinama, kad teisingi įstatymai visuomet bus uoliai vykdomi, lengvai ir be prieštaravimų bus prisiimami išpareigojimai jų laikytis. Juk „įstatymų vykdymo krizė (teisinis nihilizmas) dažnai tėra tik teisingumo ignoravimo padarinys, nes teisėtumas kyla iš teisingumo, o ne atvirkščiai“²⁰. Galima teigti, kad visa kas teisėta turi būti teisinga ir priimama visų visuomenės narių, tokia tvarka visuomenėje užtikrina teisės viešpatavimą ir rėmimąsi teise kasdienėje teisės subjektų veikloje.

Teisingumas garantuoja teisėtumo ir teisinės sistemos veiksmingumą. Visose žmogaus veiklos srityse teisingumas įgyja itin didelę reikšmę. Teisingumas yra tarsi "klijai",

¹⁷ Baublys L. Antikinio teisingumo samprata ir jos įtaka Vakarų teisės tradicijai. -Vilnius: MRU, 2005. P.33.

¹⁸ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas//http://www.autoinfo.lt/webdic/prisijungimo_laikas 2006-03-07 13.30val.

¹⁹ A.Vaišvila. Teisingumas: jo formos ir socialinė reikšmė // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24 (16). P.199.

²⁰ A.Vaišvila. Teisingumas: jo formos ir socialinė reikšmė // Jurisprudencija. 2002, Nr.24 (16). P.199.

kurie susieja atskirus žmones į bendruomenę ir sujungia į tautą. O tauta kuria savo valstybę. Juo daugiau teisingumo yra visuomenėje, juo daugiau jo yra ir pačioje valstybėje. Fizikos terminais tariant, teisingumo „kiekis“ visuomenėje tiesiogiai proporcingas teisingumo „kiekiui“ valstybėje.

„Teisingumas gali būti suprantamas keliomis prasmėmis: teisine, etine ir socialine. Visoms šioms galimoms teisingumo formoms būdinga ta pati teisių ir pareigų vienovė, išreiškianti pačią teisingumo esmę: asmuo gali pretenduoti tik į tokį kitų asmenų jam teikiamo gėrio (paslaugų) mastą ir pasirinkimą, kiek jis pats šio gėrio yra kitiems suteikęs; greta šios vienovės nėra pagrindo kalbėti apie teisingumą, todėl mainų lygiavertiškumas yra teisingumo objektyvumo ekonominis turinys, o teisių ir pareigų vienovė - tokio lygiavertiškumo (teisingumo) juridinė išraiška (forma)“²¹.

Taigi įstatymas turėtų būti teisinė teisingumo forma. Asmens sąžinė, vidiniai įsitikinimai, savo naudos derinimas su kito nauda ir tokio derinimo užfiksavimas žmogaus sąmonėje bei šiuo pagrindu atitinkamų įsipareigojimų visuomenėje prisiėmimas išreiškia etinį teisingumą. Teisinio ir etinio teisingumo būklė visuomenėje priklauso ir nuo pačios visuomenės susitelkimo laipsnio, ir nuo paties individo - jo vidinių įsitikinimų ir socialinės padėties visuomenėje. Socialinis teisingumas suprantamas kaip santykis tarp socialinės grupės - visuomenės ir tos visuomenės nario - individo. Socialinį teisingumą užtikrina ne pats individas, nes jis nepriklauso nuo atskirų individų. Socialinį teisingumą atskiram visuomenės nariui teikia socialinė grupė - pati visuomenė. Su socialinio teisingumo politikos pagalba visuomenė siekia mažinti individų tarpusavio susipriešinimą ir didinti jos socialinį integralumą.

Teisėtumo apsauga - tai įstatymų ir juos atitinkančių teisės aktų veikimo arba įgyvendintos teisinės tvarkos gynimas nuo pavojų, prižiūrėjimas, sergėjimas, nenuklystamas laikymasis, imant už pagrindą socialinį interesą, paverstą visuotinai privalomo elgesio taisykle, skirta žmonių elgesiui norminti, priešingiems interesams derinti.

Rėmimasis teise - tai teisės ėmimas už pagrindą konkrečioje žmogaus gyvenimo veikloje. Visi žmogaus veiksmai visuomenėje, valstybėje, kitose socialinėse grupėse turi turėti teisinį pagrindą: tik atitinkamų teisinių pareigų vykdymu konkretus asmuo gali susikurti leistiną elgesį, t.y. legalizuoti subjektines teises. Juk be teisių ir pareigų vienovės nėra pačios teisės esmės. Teisės ir pareigų balansas suteikia individui galimybę įgyvendinti savo interesus, įgyti teises ir turėti pareigas. Kiekviena turima teisė turi ir atsvarą tam tikrą pareigą. Žmogus negali turėti vien tik teises, neturėdamas jokių pareigų, tai prieštarauja teisės esmei - teisingumui. „Nepriklausomai nuo to, ar mes mąstome apie teisę, kaip apie valstybės (

²¹ A.Vaišvila. Teisingumas: jo formos ir socialinė reikšmė // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24 (16). P.200.

teisininkų) teisę, ar kokią nors platesniu mastu, apimančią daugiau nei vien tik teisininkų teisę, mes darome prielaidą, kad ji turi numatyti sankcijas- specifines spaudimo ar skatinimo formas, kad būtų garantuojamas jos laikymasis; kad teisė sudaro tvarką, kuri yra vykdytina ir „apskritai tariant, yra įvykdyta.“²² Savo kasdienėje veikloje kiekvienas visuomenės narys, siekdamas, kad jo teisės ir teisėti interesai būtų gerbiami, turi remtis teise, jos numatytais taisyklėmis ir prisiimti numatytas pareigas. Kiekvienoje visuomenės sukurtoje valstybėje egzistuoja tam tikra teisinė sistema, nuo kurios priklauso valstybėje esančios institucijos taikančios teisę konkrečiose situacijose, tų institucijų kiekis, pobūdis tikslai ir uždaviniai. Teisinėse sistemose egzistuoja daugybė įvairių gerai parengtų taikymo įstaigų. Konkrečiai tai apima policiją, atsakančią už bendrąjį baudžiamosios teisės taikymą, bei daugybę kitų reguliacinių organų, inspekcijų ir komisijų, atsakingų už konkrečių įstatymų sričių taikymą ir priežiūrą.²³

Policija, kaip ir kitos teisę taikančios institucijos, savo veikloje yra atsidavusi teisei, nuo jos priklausoma, bei viena iš teisės reikalavimų vykdymą garantuojančių institucijų. „Jeigu mes teisę laikysime teisine doktrina, sukurta valstybės įstaigų visuomenei reguliuoti, tokios teisės vykdymas natūraliai yra valstybės reikalas. Baudžiamosios teisės srityje atsakomybę už vykdymą prisiima valstybė.“²⁴ Tačiau valstybėje kitose teisės srityse teisės taikymo, o ir rėmimosi ja iniciatyva priklauso atskiram žmogui, pavyzdžiui civilinėje teisėje, atskirose administracinės teisės reguliuojamose santykiuose. Todėl teisę taikančios valstybės institucijos savo veikloje taikydamos teisę dažnai remiasi atskirų piliečių skundais, pareiškimais ir prašymais. Ne išimtis ir policija. Šioje vietoje iškyla policijos diskrecijos problema. „Diskrecija-tai pareigūno arba valstybinės institucijos teisė spręsti kokį nors klausimą savo nuožiūra“²⁵. „Diskrecija sprendžiant kaip įvykdyti teisę, ar, iš tikrųjų, tai reikia daryti konkrečiais atvejais, neišvengiamai yra fundamentalus policijos darbo aspektas.“²⁶ Diskrecijos egzistavimas lemia valstybėje kuriamos teisės turinį ir prasmę. Kitaip tariant, valstybės institucijos, taikančios teisę, neišvengiamai daro įtaką teisės kūrimo procesui, teisės laikymuisi ir rėmimuisi ja. Teisės taikymas ir rėmimasis ja yra valstybės mechanizmas, kuriais teisinė doktrina ir ideologija yra kuriamos ir platinamos, dalis.²⁷ Nuo visuomenės narių teisės suvokimo, jų gyvenimiškos patirties, priklauso teisės taikymas ir rėmimasis ja. Kiekvienas visuomenės narys yra pasirengęs labiau savo veikloje remtis teise, jeigu jis nenukrypstamai laikosi jos reikalavimų ir vykdo prisiimtas teises pareigas.

²² Cotterrell R. Teisės sociologija: Įvadas Kaunas: Dangerta, 1997. P.302.

²³ Cotterrell R. Teisės sociologija: Įvadas Kaunas: Dangerta, 1997. P.302.

²⁴ Ten pat. P.305.

²⁵ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.576.

²⁶ Cotterrell R. Teisės sociologija: Įvadas Kaunas: Dangerta, 1997. P. 336.

²⁷ Ten pat. P.349.

1.2. Teisės socialinio veiksmingumo samprata

Lietuviškas žodis veiksmingas yra lotyniško žodžio efektyvus atitikmuo, t.y. duodantis reikiamus arba geriausius rezultatus²⁸. Veiksmingumas dabartinės lietuvių kalbos žodyne aiškinamas kaip - gerai veikiantis, paveikus, efektyvus²⁹. Tačiau pagal žodžių "veiksmingas" ir "efektyvus" reikšmių gretinimo analogiją veiksmingumas turi būti suprantamas kaip efektyvumas - rezultato ir sąnaudų, reikalingų jam pasiekti, santykis arba jų atitikimo laipsnis³⁰. Žodis socialinis dažniausiai aiškinamas, kaip susijęs su visuomenės gyvenimu, visuomeninis³¹. Tačiau garsus dabarties sociologas R. Nisbet pabrėžia, kad pirmą kartą ir svarbiausia "socialumo" reikšmė yra bendruomeniškumas³². Todėl vienu ar kitu reiškiniais socialinį veiksmingumą galime suprasti kaip jų gerą veikimą visuomenėje ar teigiamą įtaką pačios visuomenės bendruomeniškumo būklei.

Teisės sociologija išskiria du tarp savęs susijusius teisės veiksmingumo aspektus - formalųjį ir socialinį. Bendriausiu teisinio pozityvizmo arba formaliojo požiūriu teisės veiksmingumas yra teisės normų faktinio poveikio (rezultato) ir teisėkūros subjekto įsivaizduojamo (planuojamo) teisės normų įgyvendinimo rezultato (arba teisės normų paskirties) santykis³³. Socialinis teisės veiksmingumas reikalauja tokių teisės normų įgyvendinimo rezultatų, kurie atitiktų teisės socialinę paskirtį ir nepakirstų visuomenės narių tikėjimo pagrindinėmis socialinėmis vertybėmis. Kitaip tariant, siekdamas veiksmingo teisinio poveikio visuomenei teisėkūros subjektas turėtų labai gerai suprasti visuomenės bendruomenines vertybes, socialinių grupių lūkesčius ir interesus bei įsivaizduoti realias socialinių santykių reguliavimo galimybes. Pastarosios turi tarnauti teisės socialinės paskirties įgyvendinimui.

Teisės socialinė paskirtis yra saugoti ir ginti kiekvieno žmogaus teises ir laisves bei sudaryti teisingas galimybes kurti socialinio gyvenimo kokybę. Tik teisiškai apsaugotas žmogus gali saugiai jaustis visuomenėje, būti pilnaverčiu visuomenės nariu, dalyvauti jos gyvenime ir kartu prisidėti tobulinant ir kuriant pačią teisę. Manychiau, kad kiekvienas visuomenės narys, savo elgesiu deklaruodamas vertybines nuostatas, prisideda prie bendrų visuomenės vertybių

²⁸ Tarptautinių žodžių žodynas. - Vilnius: Alma Littera, 2003. P. 188.

²⁹ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas//http://www.autoinfo.lt/webdic/prisijungimo_laikas_2006-03-07_13.30val.

³⁰ Tarptautinių žodžių žodynas. - Vilnius: Alma Littera, 2003. P. 188.

³¹ Tarptautinių žodžių žodynas. - Vilnius: Alma Littera, 2003. P. 689.

³² Nisbet R. A. Sociologijos tradicija. -Vilnius: Pradai, 2000. P.101.

³³ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.591.

nuostatų formavimo, kurių įtakoje kuriama teisė. Visuomenė kuria teisę ir šio socialinio vyksmo pasekmė jo gauti rezultatai turi būti skirti gerinti visuomenės socialinio gyvenimo kokybę. Tai yra vienas teisės socialinio veiksmingumo pagrindinių elementų, parodančių teisės efektyvumą. „Teisės socialinio veiksmingumo sąvoka apima ne tik tokių planuotų rezultatų, kurie neprieštaruoja pačios teisės socialinei paskirčiai, siekimą, bet ir gavimą tokių šalutinių rezultatų, kurie nesukelia neigiamų padarinių, nepakerta visuomenės narių tikėjimo pagrindinėmis socialinėmis vertybėmis“³⁴.

Siekiant planuotų rezultatų, gaunami tam tikri šalutiniai rezultatai ar šalutinis poveikis visuomenės gyvenimo kokybei. Tai galima būtų palyginti su vaistų aprašais, kuriuose nurodyta, kad dėl vaistų veikimo ir galimo šalutinio poveikio būtina konsultuotis su gydytoju ar vaistininku. Tęsiant toliau palyginimą, vaistininkas - tai sociologas, kuris gali konsultuoti įstatymo leidėją apie vienokio ar kitokio teisės akto veiksmingumą ir galimo šalutinio poveikio atsiradimą, bei numatyti ar jis iššauks kokius nors neigiamus padarinius, ar ne. Teisės socialinį veiksmingumą galima išmatuoti, t.y. sociologinio tyrimo metodais atskleisti vieno ar kito įstatymo poveikio visuomenės gyvenimui rezultatus ir įvertinti jiems pasiekti išleistas sąnaudas. Tai padeda įvertinti ne tik įstatymo, bet ir pačios teisės socialinį veiksmingumą, numatyti klaidas ir imtis priemonių jų taisymui. Geriau laiku pataisyti nei išleisti visuomenės socialinių lūkesčių visiškai neatitinkantį teisės aktą. Toks teisės aktas gali sukelti itin didelius neigiamus ir visiškai neprognozuojamus socialinius padarinius.

„Teisės socialinio veiksmingumo kriterijai skirstomi į du lygius: mikro- ir makrolygį. Mikrolygiu nagrinėjamas atskiro teisės normų akto, jų grupės arba teisinės reformos branduolį sudarančių teisės normų veikimo efektyvumas jų teisėkūros paskirties požiūriu. Makrolygiu vertinami visos teisės sistemos arba atskiros teisės šakos veikimo rezultatai“³⁵.

Teisės socialinis veiksmingumas parodo santykį tarp norimų gauti teisinių rezultatų ir esamos teisinės padėties visuomenėje. Jeigu įstatymai ir kiti teisės aktai yra veiksmingi, tai reiškia, kad atitinkamų teisės normų įgyvendinimui reikia mažiau išlaidų ir prievartos, nes šių normų visuomenės nariai laikosi laisva valia dėl įvairių priežasčių: iš įpročio, dėl jų atitikimo veikiantiems papročiams, socialiniams lūkesčiams ir interesams. Ugdyti ir saugoti visuomenės narių pasitikėjimą teise yra valstybės ir jos valdžios institucijų pareiga. Visuomenės narių pasitikėjimas teise - tai pačios visuomenės išlikimo ir vystymosi garantija, jos apsisaugojimas nuo dezintegracinių procesų ir valstybės silpnėjimo. Norint ugdyti šį pasitikėjimą ir rėmimąsi teise gyvenime, būtina siekti teisės normų veiksmingumo.

³⁴ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.605.

³⁵ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.606.

Pasitikėjimas teise yra vienas iš teisės socialinio veiksmingumo kriterijų³⁶. Pagarba teisei, įstatymui, visuomenės priimtomis moralės normoms ugdoma asmenybės socializacijos metu. Jeigu nuo vaikystės vaikui skiepijama pagarba įstatymams, kitų žmonių teisėms ir laisvėm, tai suaugęs žmogus įstatymų ir teisės normų laikysis, kadangi jis kitaip nemokės elgtis, ši pagarba jam bus kaip įgimta. Taip visuomenė išvengia bereikalingų įtampų tarp socialinių grupių, konfrontavimo tarp jų, bei iš to išplaukiančių kitų neigiamų padarinių. Ir priešingai, jeigu visuomenėje susiformuoja tolerantiškas požiūris į teisės pažeidimus, tai galiausiai visuomenė neišvengs socialinės ardos, nes teisės normų nesilaikymas neišvengiamai iššaukia didelius socialinius konfliktus, žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimo silpnėjimą ir galų gale visuomenės bei valstybės silpnėjimą. Nuo visuomenės narių požiūrio į teisę priklauso pačios teisės būklė visuomenėje, jos socialinis veiksmingumas ir pasitikėjimas ja.

Visuomenės narių požiūriui į teisę tam tikrą įtaką daro socialiniai veiksniai ir sąlygos, pavyzdžiui, socialinės vertybinės nuostatos, moralinės normos ir papročiai. Požiūris į teisę priklauso nuo asmenybės brandos: žmogus kaip asmenybė bręsta socializacijos proceso metu, pagrindiniai jo įgūdžiai formuojasi nuo pat gimimo šeimos aplinkoje. Priklausymas tam tikrai visuomenės grupei taip pat formuoja asmenybės vienokį ar kitokį požiūrį į teisę. Atsižvelgiant į visa tai galima teigti, kad kiekvienas visuomenės narys ir socialinės grupės vienokiu ar kitokiu laipsniu dalyvauja kuriant bendrą visuomenės požiūrį į savo pačios kuriamą teisę.

Kiekvieno visuomenės nario požiūriui į teisę didelę įtaką daro socialiniai psichologiniai veiksniai, pavyzdžiui, rigorizmas ir tolerancijos. „Jie atlieka lemiamą vaidmenį formuojantis visuomenės narių teisinės sąmonės kultūrai ir teisėto elgesio motyvacijai. Rigorizmas ir tolerancijos yra dvi kraštutinės pozicijos teisės laikymosi atžvilgiu. Rigorizmas išreiškia griežtą, nenukrypstamą teisės reikalavimų įgyvendinimą, apskritai teisės laikymosi poziciją, pakantumai - priešingai, išreiškia pasitikėjimą įstatymų leidėju ir neaukštus teisės reikalavimus“³⁷. Visuomenei iškyla problema kaip suderinti šiuos prieštarinius kraštutinius požiūrius į teisę. Visuomenės gyvenime akla, nenukrypstamas teisės normos reikalavimų laikymasis gali prasilenkti su socialinio teisingumo, sveikos logikos sąvokomis. Pavyzdžiui, LR BK 178 str. 2d. numatyta vienodo dydžio bausmė, skiriama asmenims nepriklausomai nuo to, ar iš saugomos teritorijos pagrobė 20 litų vertės aliuminį puodą, ar 20000 ir daugiau litų vertės automobilį. Kaip pasverti, kuri nusikalstama veika yra pavojingesnė, koku pagrindu visuomenė gali vieną veiką vertinti kaip mažesnę blogybę, palyginant ją su kita veika?

Visuomenė yra pliuralistinės prigimties, todėl negalime tikėtis jos narių vienodo požiūrio į teisinius reikalavimus. Tačiau niekada nebus ir taip, kad visuomenės požiūrį į teisę

³⁶ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.606-609.

³⁷ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004. P.607

nulemtų vien rigorizmas ar tolerancija. Visuomenė negali būti pakanti bet kokiems teisės pažeidimams, nes ir mažų teisės pažeidimų darymas dažnai būna vėlesnių nusikaltimų preliudija. Todėl būtina apeliuoti į visuomenės narių moralines nuostatas ir ieškoti kompromiso, derinant kraštutines pozicijas. Kitaip neįmanoma pasiekti maksimalaus teisės socialinio veiksmingumo. Veiksmingas įstatymas tampa tik tuomet, kai atitinka visuomenės bendras vertybines nuostatas, socialinius lūkesčius ir interesus. Norint tai pasiekti teisėkūra turi kiek įmanoma daugiau remtis visuomenės bendromis vertybėmis, paprotine ir prigimtaine teise. „Patikimai nustatyta, kad giliau nei teisės normas individai interiorizuoja papročius, tradicijas ir įpročius, kurie virsta vidinėmis žmogaus elgesio normomis. Teisės normų reguliacinis poveikis žmogaus elgesiui yra menkesnis, nors jų įgyvendinimą garantuoja valstybė savo prievartos priemonių naudojimo galimybe“³⁸.

Bet kurios visuomenės moralinė būklė turi įtakos visuomenės narių požiūriui į teisę. Olandijos ir Lenkijos mokslininkai beveik vienu metu atskleidė moralinio ir teisinio pasmerkimo ryšį: moralinis pasmerkimas sustiprina teisinį pasmerkimą ir atvirkščiai. Net nežymus neteisėtų veiksmų moralinio pasmerkimo sušvelnėjimas sukelia smarkų aidą - reikalavimus taikyti švelnesnes teises sankcijas³⁹. Todėl neatsitiktinai A. Vaišvila teigia, kad „svarbus atviros visuomenės ir teisinės valstybės kūrimo veiksnys - dorovinė visuomenės kokybė. Šiuo atveju ji suprantama kaip vidinis visuomenės narių daugumos gebėjimas be išorinės prievartos ir priežiūros pripažinti artimo teisę ir tuo pagrindu įvesti socialiniuose santykiuose teisinę tvarką ir ją garantuoti“⁴⁰. Taigi be socialinės dorovės ir jos apimtyje kiekvieno visuomenės nario apsisprendimo priiinti išpareigojimus ir vykdyti pareigas bei gerbti kito asmens teises negalime tikėtis visuomenės narių teisėtų interesų įgyvendinimo, vadinasi ir teisės socialinio veiksmingumo. Visi šie socialiniai veiksniai (elementai) yra persipynę, susieti tarpusavyje, todėl nors vieno jų pašalinimas riboja kito elemento veikimą arba dar blogiau - jį iškreipia. Kitaip tariant, visuomenės moralinės būklės menkėjimas suponuoja atviros visuomenės nykimo ir teisinės valstybės pamatų griovimo sąlygas.

³⁸ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004, P.609.

³⁹ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004, P.608.

⁴⁰ A.Vaišvila. Atvira visuomenė ir teisinė valstybė // Teisės problemos. 1998, Nr.1. P.45.

1.3. Policijos veiklos samprata

Policija vykdo teisėtumo apsaugą, saugo žmogaus teises ir laisves, gina jas nuo neteisėtų veiksmų. Policija yra visuomenės dalis: ji yra visuomenės įtakojama ir jai atskaitinga. „Policija - asmens, visuomenės saugumą bei viešąją tvarką užtikrinanti įstaigų ir pareigūnų visuma“⁴¹.

„Valstybė negali būti savitikslių-ji turi tarnauti visuomenei, savo funkcijomis įgyvendinti valstybės socialinę paskirtį. O šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis yra žmogaus teisių apsauga ir gynimas“⁴². Policija yra viena iš valstybės institucijų, kurios tiesioginės funkcijos yra žmogaus teisių ir teisėtų interesų gynimas ir apsauga. Vienas svarbiausių policijos veiklos uždavinių yra asmens ir visuomenės saugumo užtikrinimas. Taigi policijos veiklą turime suvokti kaip policijos veikimą, poveikio ir galios reiškimą užtikrinant visuomenės ir asmens saugumą, teisėtumo apsaugą viešosios tvarkos palaikymo srityse.

Šiuo metu policija visuomenės narių pirmiausia suvokiama, kaip institucija palaikanti visuomenėje tvarką, kaip pirmutinė organizacija reaguojanti į visus neigiamus reiškinius, kuriais kėsiamasi į žmogaus teises ir laisves. Ar policija visiškai gali įgyvendinti jai patikėtus uždavinius, ko turi iš jos reikalauti visuomenė, ką visuomenė pati turi duoti policijai reikalaujama kokybiško jai patiktų uždavinių įgyvendinimo? Tai klausimai, į kuriuos nėra vienareikšmio atsakymo. Pati visuomenė nevienareikšmiškai vertina policiją ir jos darbą. Dauguma visuomenės narių nepatenkinti policijos darbu.

Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatyme numatyti pagrindiniai jos uždaviniai:

- 1) žmogaus teisių ir laisvių apsauga;
- 2) viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas;
- 3) neatidėliotinos pagalbos teikimas asmenims, kai ji būtina dėl jų fizinio ar psichinio bejėgiškumo, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų, stichinių nelaimių ar panašių veiksnių;
- 4) nusikalstamų veikų ir teisės pažeidimų prevencija;
- 5) nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų atskleidimas ir tyrimas;
- 6) saugaus eismo priežiūra⁴³.

Išvardinti policijos veiklos uždaviniai yra platūs ir vienai policijai be visuomenės pagalbos, ypač su turimais ištekliais, neįmanoma jų iki galo įgyvendinti. Policijos veiklą

⁴¹ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr.90- 2777.

⁴² Sprogis E.Šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis ir funkcijos: Daktaro dis.soc. mokslai: teisė (01S) Vilnius: LTU 2002, P.69.

⁴³ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr.90- 2777.

galime suprasti kaip jos darbą remiantis teise įgyvendinti jai visuomenės iškeltus uždavinius, kurie numatyti policijos veiklos įstatyme. Šių uždavinių įgyvendinimui policija turi turėti pakankamai išteklių. Išteklius galime ir turime suprasti ne vien kaip materialines gėrybes ar priemones. Policijos darbui yra labai svarbūs žmogiškieji ištekliai arba kitaip tariant dirbantis personalas. Parengti ir išlaikyti policijos įstaigose savo srities profesionalus yra tiek valstybės, tiek pačios visuomenės uždavinys. Juk kas geriausiai gali apginti visuomenės narius nuo nusikalstamų veikų ar pavojingų kėsinių į teisėtus visuomenės narių interesus, jei ne savo darbą gerai išmanantys ir tinkamai pareigas atliekantys policijos pareigūnai, savo srities profesionalai? Lietuvoje kol kas, deja, pastebima tendencija, kad tiek valstybė, tiek pati visuomenė abejingai žiūri į profesionalių policijos pareigūnų ugdymą ir vėliau jų išlaikymą įstaigose. Dėl šios priežasties tarnybą policijoje palieka didelė dalis savo darbą išmanančių pareigūnų, kas sąlygoja didelę darbuotojų kaitą policijos įstaigose. Tai turėtų kelti susirūpinimą pačiai visuomenei ir valstybei, kurios tiesioginė pareiga rūpintis visuomenės narių saugumu, teisių ir teisėtų interesų apsauga-tai valstybės socialinė paskirtis.

Policija - tai socialinė organizacija, turinti įgaliojimus taikyti prievartos priemones teisės pažeidimą padariusiam asmeniui. Kiekvieną dieną policijos pareigūnas susiduria su uždaviniu, kokią prievartą galima ir reikia taikyti bei nubrėžti jos taikymo realias ribas. Šių ribų peržengimas kiekvieną kartą atsisuka prieš patį policijos pareigūną ir policiją kaip instituciją. Todėl dirbantis policijoje pareigūnas turi gerai išmanyti teisės aktų reikalavimus, nes nuo jo konkrečioje situacijoje priimamų sprendimų priklauso visuomenės nario likimas, visuomenės požiūris į policiją ir patį pareigūną, policijos pareigūno atsakomybės dydis. Policijos pareigūnas savo veikloje yra priverstas spręsti sudėtingus teisinius klausimus, jis visuomet atsiduria kryžkelėje tarp to, kas teisinga ir kas teisėta. Policijos pareigūnas visada patiria stresinę situaciją, kurią suponuoja visuomenės ir valstybės spaudimas.

Savo veikloje policija vadovaujasi LR Konstitucija, policijos įstatymu, kitais Lietuvos Respublikos įstatymais, tarptautinėmis sutartimis, Vidaus tarnybos statutu, kitais teisės aktais. Statutas nustato ir policijos pareigūno teisinį statusą, teisės sociologijos terminais kalbant nustato policijos pareigūno socialinį vaidmenį visuomenėje. Policijos pareigūnas pagal policijos įstatymą ir statutą yra valdžios atstovas, įpareigotas ginti visuomenę nuo teisės pažeidimų. Policija kaip institucija kontroliuoja kaip laikomasi teisės reikalavimų, bei imasi taikyti prievartos priemones jų nesilaikantiems. Savo kasdienėje veikloje policijos pareigūnas turi spręsti koks vykstantis prieš jo akis reiškinys yra teisės pažeidimas, koks ne. Kada jam reikia taikyti teisę, kada- ne.

Norėdama įgyvendinti keliamus uždavinius kiekviena policijos įstaiga savo veikloje turi remtis vietos bendruomene, nes be jos pagalbos neįmanoma sėkminga policijos veikla.

Šiuo metu deklaruojama policijos tarnavimo bendruomenei idėja, didinama policijos socialinės funkcijos visuomenėje reikšmė. „Šiuolaikiniame policijos moksle nusistovėjo gana tvirta nuomonė, kad net tobuliausios policijos pajėgos, nebendradarbiaudamos su aptarnaujama bendruomene, negalėtų atlikti joms skirtų funkcijų“⁴⁴. Lietuvoje pastebima, kad visuomenė ar konkreti vietos bendruomenė yra gana abejinga teisėtvarkos būklei ir savo saugumo užtikrinimo problemoms. Taip pat policija kaip statutinė organizacija yra gana uždara visuomenei. Dažnai iškelti uždaviniai užtikrinti visuomenės saugumą lieka tik pačios policijos reikalai, visuomenė tuo visai nesirūpina. Policijai iškyla pavojus tapti savitikslei organizacijai, dirbančiai pačiai dėl „savęs“, o ne visuomenei ir valstybei.

Visuomeninės organizacijos ir valstybės valdžios institucijos neskiria reikiamo dėmesio teisėtvarkos būklei šalyje. Sambrūzdį trumpam sukelia koks nors „rezonansinis“ įvykis, po to vėl „nurimstama“. Konkretios policijos įstaigos aptarnaujamos teritorijos bendruomenė turėtų imtis didesnės iniciatyvos savo pačios saugumo užtikrinimo srityje. Tuomet ir policijos veikla būtų efektyvesnė. Tai gali užtikrinti tik pilietiško elgesio bendruomenės narių tarpe ir visuomenėje ugdymas. Kai kiekvienas visuomenės narys neliks abejingas teisės pažeidimams, stengsis jiems užkirsti kelią padidės ir pačios visuomenės saugumas. Manychiau visuomenės saugumas, konkretios bendruomenės narių saugumas gyvenamoje vietoje, galėtų tapti policijos darbo įvertinimo pagrindiniu kriterijumi. Policijos bendradarbiavimas su bendruomene abipusės pagarbos pagrindu gali duoti teigiamų rezultatų policijos veiklos efektyvumui, didesnio saugumo užtikrinimui konkrečioje vietovėje. Praktiškai kiekvienas visuomenės narys nori matyti policiją reaguojančią į „matomus“ pažeidimus, teikiančią paprastas socialines paslaugas, kad, pavyzdžiui, sugedus automobiliui vairuotoją palydėtų iki techninio aptarnavimo centro. Tai skatintų visuomenės narius pasitikėti policija, kartu palengvintų ir pačios policijos kasdienį darbą.

„Teisėsaugos palaikymas yra viena svarbiausių valstybės funkcijų, nes tokiu būdu yra ginamos, saugomos esminės žmogaus teisės, interesai ir vertybės. Jas įgyvendinti pavesta teisėtvarkos institucijoms, kurioms duodama teisė panaudoti įvairias specialias, tarp jų ir išskirtines prievartos, priemones. Tai reiškia, kad teisėsaugos institucijos, jų pareigūnai tam tikromis normomis nustatyta tvarka gali apriboti atskiro asmens ar jų grupės teises ir laisves, stengdamiesi apsaugoti kitų asmenų interesus. Tokie veiksmai savaip veikia socialinį, psichologinį klimatą.“⁴⁵ Policijos veikla yra tiesiogiai susijusi su viena pagrindinių valstybės funkcijų-teisėsaugos palaikymu. Policijos veikla yra atitinkamos valstybės politikos dalis teisėsaugos srityje. Policija kaip valstybės valdžios atstovė įgyvendina valstybinę politiką

⁴⁴ Laurinavičius A. Tarnybinė teisė: Statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas. -Vilnius: LTU 2003, P.160.

⁴⁵ Laurinavičius A. Bendruomenės teisėtvarka.-Vilnius: LTU 2001, P. 21.

teisėsaugos srityje. Nors policija yra nepolitizuota, t.y. pareigūnams draudžiama dalyvauti politinių partijų veikloje, jie turi ir kitų specifinių draudimų, tačiau netiesiogiai, vykdydama įstatymus ir kitų teisės aktų reikalavimus, ji savo kasdieniame darbe įgyvendina valstybės politiką. Tai irgi formuoja visuomenės narių įvairialypį požiūrį į policiją, kadangi pati visuomenė yra susisluoksniavusi kiekviena jos dalis turi savo požiūrį į valstybę, jos vidaus tvarką, valstybės teisę ir jos institucijas.

Remiantis policijos veiklos įstatymu galima išskirti policijos veiklos principus. „Policijos veiklos principai yra:

1. Policija, vadovaudamasi įstatymais ir kitais teisės aktais, bešališkai gina visus asmenis, esančius Lietuvos Respublikos teritorijoje, nepaisydama jų tautybės rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

2. Policijos veikla grindžiama demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms, humanizmo, visuomenės moralės, teisėtumo, veiklos viešumo, taip pat prievartos naudojimo tik būtiniais atvejais ir jos proporcingumo principais.

3. Policija ir policijos pareigūnai politinėje veikloje nedalyvauja. Policijos pareigūnai negali būti politinių partijų ar politinių organizacijų nariais⁴⁶.

Nežiūrint į visuomenės susisluoksniavimą policijos pareigūnai turi vienodai reikalauti iš visų visuomenės narių laikytis įstatymų bei visus vertinti pagal jų konkrečius poelgius. Policija savo veikloje turi vadovautis teise, ja remtis, užtikrinti jos „viešpatavimą“ visuomenėje ir taip saugoti teisėtumą. Teisėtumo apsauga yra vienas iš pagrindinių policijos veiklos uždavinių. Jis reiškia, kad ir pačios policijos veiksmai turi būti teisėti, išplaukti iš įstatymų reikalavimų, t.y. būti paremti teise.

Policijos pareigūnams suteikti įgaliojimai taikyti prievartos priemonės, duoti nurodymus jiems nepavaldiems asmenims, kurie privalo juos vykdyti. Todėl ir visuomenė turi teisę reikalauti, kad policijos pareigūnai taikytų jiems suteiktus didelius įgaliojimus teisėtai visuomenės, o ne savo asmeniniams interesams ginti. Neteisėtai panaudoti įgaliojimai, jų nustatytų ribų peržengimas, kelia klausimą dėl visos policijos legitimumo ir jos taikomų veiklos metodų teisėtumo ir legalumo. Todėl kiekvieno policijos pareigūno pareiga asmeniškai siekti, kad jo konkretūs veiksmai neperžengtų jam įstatymų suteiktų įgaliojimų. „Kiekvienas policijos pareigūnas yra atsakingas už jam įstatymo patikėtas pareigas saugoti bendrapiliečius ir visuomenę nuo smurto, plėšimų ir kitų įstatymo smerktinų aktų. Kiekvienas policijos pareigūnas privalo būti sąžiningas, bešališkas ir doras. Ypač privalo susilaikyti nuo korupcijos

⁴⁶Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr.90- 2777.

ir ryžtingai su ja kovoti⁴⁷. Policijos pareigūno jam suteiktų įgaliojimų ir pareigų sąžiningas vykdymas įpareigoja kiekvieną visuomenės narį laikytis teisėtų jo paliepiamų ir reikalavimų, gerbti kitų visuomenės narių teises ir teisėtus interesus, pačią teisę ir valstybės teisinę sistemą.

„ Nusikalstamumas-socialinis reiškiny, todėl stabdant jo plitimą policija jau sprendžia socialinę užduotį, tačiau ne visada tai daro teisine forma (pvz., organizuoja prevencinius pokalbius). Palaikydama viešąją tvarką ir užtikrindama viešąjį saugumą policija taip pat sprendžia socialinę užduotį. Taigi policija yra socialinė pagal savo prigimtį, nors daugeliu atveju savo funkcijas vykdo teisine forma, taikydama prievartos metodus. Be to, policija dažniau nei kitos viešojo administravimo institucijos atsiduria tokioje padėtyje, kai kažkam reikia kokios nors pagalbos; iš visų viešųjų tarnybų ji yra arčiausiai gyventojų dėl jos darbo organizavimo ypatybių (pvz., tarnyba trunka visą parą, tarnybos vieta-visą laiką gatvėse ir kitose viešosiose vietose)⁴⁸.

Taigi policijos veiklą galime apibūdinti kaip jos socialinį veikimą, kurio esmė yra remiantis teise užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką bei ginti visuomenės narių teises ir laisves nuo pavojingų kėsinių.

⁴⁷ Europos Tarybos Parlamentinės asamblėjos deklaracijos dėl policijos rezoliucija // Žmogaus teisės regioninių tarptautinių dokumentų rinkinys. Vilnius: Mintis 1993, P.142.

⁴⁸ R.Kalesnykas. Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema // Jurisprudencija. 2002, Nr.24 (16). P.53.

2. Policijos veiklos teisinio reglamentavimo ypatumai

2.1. Viešosios tvarkos apsaugos teisinio reglamentavimo ypatumai

Lietuvos Respublikos policija savo veikloje vadovaujasi LR Konstitucija, Policijos veiklos įstatymu, Vidaus tarnybos statutu, Valstybės tarnybos įstatymu, kitais Lietuvos Respublikos įstatymais bei teisės aktais. Tačiau išsamiausiai viešosios tvarkos apsaugos funkcijas apibrėžia: Policijos veiklos įstatymas, Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas (pavyzdžiui, 283, 284, 285 str., numatantys baudžiamąją atsakomybę už nusikalstamas veikas, susijusias su viešosios tvarkos ir visuomenės rimties sutrikdymu), Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas (numatantis administracinę atsakomybę už teisės pažeidimus daugelyje visuomenės viešo gyvenimo sričių), kiti teisės aktai, pavyzdžiui, Kelių eismo taisyklės, policijos tarnybų darbą reglamentuojantys vidiniai teisės aktai.

Viešosios tvarkos apsauga yra viena iš labiausiai visuomenės matomų policijos veiklos sričių. Pagal tai, kaip policija šioje srityje atlieka savo tiesioginį darbą ir vykdo funkcijas visuomenės nariai dažniausiai sprendžia apie visos policijos darbą.

Policijos veiklos įstatymo 5 straipsnyje nustatyti policijos veiklos pagrindiniai uždaviniai. Šio straipsnio 2 dalis numato pagrindinį policijos veiklos uždavinį - „viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas“⁴⁹. Taigi viešosios tvarkos apsauga ir visuomenės saugumo užtikrinimas yra vienas pagrindinių policijos uždavinių.

Policijos veiklos įstatymas apibrėžia policijos pareigūno bendrąsias teises ir pareigas. Policijos pareigūno teises apibrėžia šio įstatymo 18 straipsnis: „policijos pareigūnas, užtikrindamas jam pavestų policijos uždavinių įgyvendinimą, turi teisę: 1) pagrįstai įtardamas, jog padarytas administracinis teisės pažeidimas ar nusikalstama veika, tikrinti su tuo susijusio asmens, transporto priemonės dokumentus ir laikinai, kol bus priimtas sprendimas, juos paimti; 2) įstatymų nustatyta tvarka sulaikyti ir pristatyti teisėtvarkos pažeidėjus į policijos ar kitų teisėsaugos institucijų tarnybines patalpas jų asmenybei nustatyti, taip pat protokolams, aktams, pranešimams surašyti, asmenims ir jų turimiems daiktams apžiūrėti“⁵⁰. Įstatymo 18 str. pirmoje dalyje yra surašyti policijos pareigūno įgaliojimai (pavyzdžiui), kuriuos jam suteikia visuomenė, pavestiems uždaviniams įgyvendinti. Įstatyme numatyti gana platūs policijos pareigūno įgaliojimai, todėl naudotis jis turi labai atsakingai.

Viena pagrindinių policijos tarnybų, vykdančių viešosios tvarkos apsaugą ir labiausiai matoma visuomenei yra policijos patrulinė tarnyba. Policijos patrulinės tarnybos darbą

⁴⁹ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas. //Valstybės Žinios. 2000, Nr.90-2777.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas. //Valstybės Žinios. 2000, Nr.90-2777.

reglamentuoja Policijos Patrulių veiklos instrukcija, kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos Generalinio policijos komisaro 2002-12-24d įsakymu Nr. 660. Šioje instrukcijoje apibrėžta, kas yra policijos patrulis, kokia jo veikla, kokiais teisės aktais vadovaujasi policijos patruliai, patrulių rūšys. Pavyzdžiui, instrukcijoje pabrėžiama, kad:

1. Policijos patrulių veiklos instrukcija (toliau-instrukcija) nustato policijos patrulių veiklos organizavimą ir vykdymą.

2. Policijos patruliai savo darbe vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, vidaus reikalų ministro, policijos generalinio komisaro įsakymais, teritorinių ir specializuotų policijos įstaigų vadovų įsakymais ir kitais teisės aktais bei šia instrukcija.

Šia instrukcija vadovaujasi visi policijos pareigūnai, organizuojantys ir vykdančios policijos patrulių veiklą⁵¹.

Instrukcijoje nurodyta: kuo turi būti aprūpintas policijos patrulio veiklą vykdančias pareigūnas; apibrėžti jo uždaviniai, kurie sutampa su policijos veiklos įstatyme nurodytais pagrindiniais policijos veiklos uždaviniais. Jie papildyti dar vienu uždaviniu - **objektų ir kito asmeninio, visuomeninio ar valstybinio turto apsauga**⁵².

Instrukcijoje išvardinti policijos patrulių uždaviniai apima visą visuomenėje „matomą“ policijos darbą, kuri reglamentuoja policijos veiklos įstatymas. Įgyvendindamas instrukcijoje nurodytus uždavinius policijos pareigūnas vykdo toje pačioje instrukcijoje apibrėžtas pareigas. Patruliai, užtikrinantys viešąją tvarką patruliavimo sektoriuose ar postuose, privalo:

1) užkardyti ir ryžtingai nutraukti viešosios tvarkos ir kitus teisės pažeidimus bei nusikaltimus;

2) suteikti pagalbą nukentėjusiems ir bejėgiškos būklės asmenims;

3) nustačius vandentiekio, kanalizacijos, dujotiekio, apšvietimo ar ryšių pažeidimus gatvėse ir kitose viešose vietose, taip pat pažeidimus ar kliūtis, trukdančias ir keliančias grėsmę saugiam eismui, pranešti budėtojui ir tolimesnius veiksmus derinti su juo⁵³.

Bet koks teisės pažeidimas visų pirma turi būti įvertintas vadovaujantis įstatymais, numatančiais vienokią ar kitokią atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą. Vieni pagrindinių įstatymų, numatančių teisinę atsakomybę už teisės pažeidimus, tame tarpe ir už viešosios

⁵¹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002-12-24d įsakymas Nr. 660 „Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.23-985.

⁵² Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002-12-24d įsakymas Nr. 660 „Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.23-985.

⁵³ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002-12-24d įsakymas Nr. 660 „Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.23-985.

tvarkos pažeidimus, yra Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas ir Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Šiais įstatymais vadovaujasi policijos pareigūnai vertindami ar veika yra teisės pažeidimas. O jei taip, tai kokio sunkumo yra padarytas teisės pažeidimas, nes už administracinį teisės pažeidimą dažniausiai numatytas išpėjimas ir bauda, o už nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą – bausmė numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamajame įstatyme. Pavyzdžiui, LR Baudžiamojo kodekso „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai viešajai tvarkai“ skyriuje apibrėžta baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamas veikas viešajai tvarkai. Skyrių sudaro trys straipsniai (283 str., 284 str., 285 str.). Policijos pareigūnai dažniausiai taiko 284 straipsnį, kuris vadinasi „Viešosios tvarkos pažeidimas“.

Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 13 skirsnį „Administraciniai teisės pažeidimai, kuriais kėsiniama į viešąją tvarką“ sudaro 22 straipsniai, bet dažniausiai policijos pareigūnai taiko 174 straipsnį „Nedidelis chuliganizmas“ bei keletą kitų: 175 str. „Nepilnamečių padarytas chuliganizmas“, 176 str. „Neteisėtas šaudymas iš šaunamojo ginklo“, 176¹ str. „Civilinių pirotechnikos priemonių išsigijimo, naudojimo nustatytos tvarkos pažeidimas“, 178 str. „Alkoholinių gėrimų gėrimas viešose vietose arba girto pasirodymas viešose vietose“, taip pat 177 str., 177¹ str. ir 177² str. skirti užkardyti naminės degtinės, namų gamybos alkoholinių gėrimų, nedenatūruoto, denatūruoto etilo alkoholio, gaminimą, gabenimą, laikymą ir pardavimą.

Įgyvendindamas įstatymo jam pavestus uždavinius policijos pareigūnas turi pats savarankiškai spręsti ar vykstanti, ar jau įvykusi veika yra teisės pažeidimas, jei būtina taikyti prievartos priemones, tai kokios turi būti jų ribos. Tačiau dažnai tas pačias veikas abu kodeksai apibrėžia vienodai ir todėl policijos pareigūnui sunku pasirinkti, o atskirais atvejais beveik neįmanoma nuspręsti kaip teisingai elgtis.

Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 174 str. nurodo, kad „Nedidelis chuliganizmas, tai necenzūriniais žodžiais ar gestais viešose vietose, įžeidžiamas kibimas prie žmonių ar kiti panašūs veiksmai, pažeidžiantys viešąją tvarką ir žmonių rimtį,-[...]“⁵⁴. Lietuvos Respublikos BK 284 str. numato baudžiamąją atsakomybę už viešosios tvarkos pažeidimą. Šio straipsnio dispozicija nurodo: „1. Tas, kas viešojoje vietoje įžūliais veiksmais, grasinimais, patyčiomis arba vandališkais veiksmais demonstravo nepagarbą aplinkiniams ar aplinkai ir sutrikdė visuomenės rimtį ar tvarką,[...]. 2. Tas, kas viešojoje vietoje necenzūriniais žodžiais ar nepadoriu elgesiu trikdė visuomenės rimtį ar tvarką, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir[...]“⁵⁵. Taigi policijos pareigūnas, pamatęs viešojoje vietoje vykstant vienokį ar kitokį veiksma, turi spręsti ar jis atitinka viename ar kitame įstatyme

⁵⁴ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės Žinios. 1985, Nr.1-1.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės Žinios. 2000, Nr.89-2741.

aprašytas veikas ir priimti sprendimą: taikyti poveikio priemones, rinkti duomenis teisės taikymui ar ne. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas yra vienas iš įstatymų, kuris nepasikeitė po 2003 m gegužės 1d, kai įsigaliojo įstatymo leidėjo priimti nauji baudžiamieji ir baudžiamojo proceso įstatymai. Pastarųjų taikymas sąlygojo ir Lietuvos policijos esmines reformas.

Aptartos dviejų įstatymų nuostatos apibrėžia panašius visuomenės netoleruotinus veiksmus, kuriuos padaręs individas užsitraukia vienokią ar kitokią teisinę atsakomybę. Todėl policijos pareigūnui kyla didelis uždavinys nuspręsti, kada asmens padaryti veiksmai priskirtini administraciniam teisės pažeidimui, kada nusikalstamai veikai. Šiuo konkrečiu atveju administracinį teisės pažeidimą nuo nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo atibojantys kriterijai sunkiai pastebimi. Pareigūnui tiriančiam įvykį dėl viešosios tvarkos pažeidimo reikia įvertinti ar įtariamojo veiksmai buvo įžūlus, vandališki ar pasižymėjo nepadoriu elgesiu, jei taip kokiu, tik įvertinęs šias aplinkybes jis gali atriboti administracinį teisės pažeidimą nuo nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo. Nuo to priklauso administracinė ar baudžiamoji atsakomybė bus traukiamas teisės pažeidimą padaręs asmuo. Norint įvertinti šiuos kriterijus pareigūnui reikia būti savo darbo žinovu, gerai išmanyti įstatymų, kuriuos jis taiko savo darbe reikalavimus.

Ši painiava apsunkina policijos darbą, nes daug ką pareigūnas turi spręsti savo nuožiūra. Vienokios ar kitokios rūšies teisinės atsakomybės taikymą konkrečiam asmeniui faktiškai nulemia pirminių duomenų surinkimo ir įforminimo kokybė. Todėl konkrečiais gyvenimo atvejais pareigūnui sunku išvengti šališkumo ir subjektyvumo. Pareigūnas, atsižvelgiant į aplinkybes, gali įvykį „pritemti“ iki administracinio teisės pažeidimo arba iki baudžiamojo nusižengimo ar nusikaltimo. Taigi akivaizdžiai susiduriame su žmogaus teisių apsaugos, teisėtumo, rėmimosi teise problemomis. Ar ne geriau būtų įstatymų leidėjui pasirinkti vieną atsakomybės rūšį už tapatų veikimą? Kadangi viešosios tvarkos sutrikdymas yra didesnė blogybė, t.y. jis visuomet matomas didesnėsios visuomenės dalies, tai ar nevertėtų taikyti baudžiamosios atsakomybės, panaikinant administracinę atsakomybę? Įstatymų persikirtimas, dažnai juos pačius daro neveiksmingus, o tuo pačiu ir policijos veikla tampa neefektyvi, konkrečioje situacijoje į pareigūno veiklą įnešanti tam tikros painiavos. Siekiant policijos darbo efektyvumo, o kartu ir naudoti visuomenei, būtina užtikrinti teisės aktų, reglamentuojančių policijos darbą, bei įstatymų, kuriuos savo veikloje tiesiogiai taiko policijos pareigūnai, suderinamumą ir tuo pačiu jų veiksmingumą.

Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 177 str., 177¹ str. ir 177² str. apibrėžia administracinius teisės pažeidimus, kuriais kėsiniama į viešąją tvarką. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 201 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę

už neteisėtą namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų, nedenatūruoto, denatūruoto ar techninio etilo alkoholio, jų skiedinių (mišinių) ir aparatų jiems gaminti gaminimą, laikymą, gabenimą ar realizavimą. Šis įstatymų sutapimas nėra esminis, tačiau taip pat įneša tam tikros painiavos policijos darbe. Nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus ekonomikai ir verslo tvarkai tiria kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tarnyba ar grupė, priklausomai nuo policijos įstaigos pakopos. O administracinius teisės pažeidimus, susijusius su alkoholiu, dažniausiai tiria viešosios policijos padaliniai, konkrečiai prevencijos padalinių pareigūnai. Painiava tarp įstatymų nuostatų nieko gero neduoda policijos pareigūno tarnybinių funkcijų atlikimui.

Tai tik keli įstatymų, reglamentuojančių viešosios tvarkos apsaugą, persikirtimo pavyzdžiai. Jie apsunkina policijos darbą ir mažina policijos pareigūnų galimybes veikti ir atlikti savo pareigas iki galo. Viešosios tvarkos apsauga yra subtilus dalykas, nes policijos pareigūnų veikla yra matoma, kiekvieno jų elgesį visuomenės nariai vertina ir šiuo pagrindu priima vienokį ar kitokį visos policijos veiklos vertinimą, pagal vieno pareigūno elgesį visuomenės nariai sprendžia apie visą organizaciją.

2.2. Nusikalstamų veikų tyrimo teisinio reglamentavimo ypatumai

Nusikalstamų veikų tyrimą reglamentuojantys pagrindiniai įstatymai yra: Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas, Lietuvos Respublikos Operatyvinės veiklos įstatymas, Lietuvos Respublikos Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas, taip pat Lietuvos Respublikos ratifikuotos konvencijos ir tarptautinės sutartys nusikalstamumo kontrolės srityje. Šie įstatymai yra sistemiškai vienas su kitu tarpusavyje susieti. Tai reiškia, kad įstatymų nuostatos turi įtakos vieno ar kito jų taikymui.

Iš paminėtų įstatymų labiausiai susietas su kitais įstatymais yra:

1. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas, nes jame numatytos taisyklės, kaip konkrečiu atveju atliekamas ikiteisminis tyrimas ir vykdomas baudžiamasis persekiojimas, nagrinėjama baudžiamoji byla ir priimamas nuosprendis.

2. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas, nes jame numatytos veikos už kurias taikoma baudžiamoji atsakomybė, baudžiamosios atsakomybės kilimo sąlygos ir pagrindai.

3. Lietuvos Respublikos Operatyvinės veiklos įstatymas, nes jame numatyti atskiri ikiteisminio tyrimo įstaigų neviešo pobūdžio veiksmai, turintys tiesioginės įtakos nusikalstamos veikos tyrimui ir procesinių veiksmų vadovaujantis baudžiamojo proceso įstatymu atlikimui.

Policija yra viena pagrindinių ikiteisminio tyrimo institucijų. Ji gali atlikti ikiteisminį tyrimą dėl bet kurios nusikalstamos veikos, numatytos Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse. Ji yra universali organizacija, skirta visuomenės apsaugai ir ikiteisminiam tyrimui užtikrinti. Be policijos yra ir kitos ikiteisminio tyrimo įstaigos, tačiau jos atlieka ikiteisminį tyrimą tik dėl veikų, susijusių su konkrečia jų veikla. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 165 straipsnyje numatytos institucijos, galinčios atlikti ikiteisminį tyrimą: „Ikiteisminio tyrimo įstaiga yra policija. Ikiteisminio tyrimo įstaigomis taip pat yra Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Karo policija, Valstybės saugumo departamentas, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, Muitinės departamentas, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, kai nusikalstamos veikos, išaiškėjusios šioms institucijoms atliekant tiesiogines funkcijas, numatytas jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose“⁵⁶.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.

Policija baudžiamojo proceso įstatymo nuostatose įtvirtinta kaip pagrindinė ikiteisminį tyrimą atliekanti institucija. Vykdydama įstatymų reikalavimus policija įgyvendina jai pavestus uždavinius, turi atskiras tarnybas, kurių pareigūnai praktiškai užsiima šių uždavinių įgyvendinimu, t.y. nusikalstamų veikų atskleidimu ir tyrimu. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 1 straipsnis nurodo: „Baudžiamojo proceso paskirtis yra ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas“⁵⁷.

Baudžiamojo proceso įstatymo pirmas straipsnis aiškiai ir kategoriškai apibrėžia tikslus ir uždavinius, kuriuos turi vykdyti ikiteisminio tyrimo įstaigos, tarp jų ir policija, tirdamos nusikalstamas veikas. Labai panaši yra ir Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso paskirtis, kurią apibrėžia kodekso 1 straipsnis:

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas yra vientisas baudžiamasis įstatymas, kurio paskirtis - baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo nusikalstamų veikų.

2. Šis kodeksas: 1) apibrėžia, kokios veikos yra nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, bei jas uždraudžia; 2) nustato bausmes, baudžiamojo ir auklėjamojo poveikio priemones už šiame kodekse numatytas veikas bei priverčiamąsias medicinos priemones; 3) nustato baudžiamosios atsakomybės pagrindus ir sąlygas, taip pat pagrindus ir sąlygas, kuriais nusikalstamas veikas padaręs asmenys gali būti atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės <...>⁵⁸.

Taigi abu įstatymai vienas be kito negali pilnai veikti. Tirdami nusikalstamas veikas policijos pareigūnai daugiausia vadovaujasi šiais dviem pagrindiniais įstatymais. Baudžiamojo kodekso nuostatas jie taiko vertindami nusikalstamas veikas ir dėl jų pradėdami ikiteisminį tyrimą, baudžiamojo proceso kodekso nuostatas taiko atlikdami reikalingus procesinius veiksmus.

Lietuvos Respublikoje ikiteisminį tyrimą reglamentuojantis pagrindinis įstatymas yra Baudžiamojo proceso kodeksas. Šio kodekso nuostatomis vadovaujasi pareigūnai tirdami nusikalstamas veikas, t.y. atlikdami procesinius veiksmus. Baudžiamojo proceso kodekso ketvirtoje dalyje „Ikiteisminis tyrimas“ numatyti pagrindai, kada pradėdamas ikiteisminis tyrimas, kada atsisakoma jį pradėti, kokie procesiniai veiksmai atliekami ikiteisminio tyrimo metu, ir t.t. Šio kodekso 164 str. numato subjektus, galinčius atlikti ikiteisminį tyrimą:

⁵⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės Žinios. 2000, Nr.89-2741.

1. Ikiteisminį tyrimą atlieka ikiteisminio tyrimo pareigūnai. Ikiteisminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja prokuroras. Prokuroras gali nuspręsti pats atlikti ikiteisminį tyrimą ar jo dalį.

2. Šiame Kodekse numatytais atvejais tam tikrus ikiteisminio tyrimo veiksmus atlieka ikiteisminio tyrimo teisėjas⁵⁹.

Be ikiteisminio tyrimo pareigūno, įstatyme numatyti dar du pagrindiniai proceso dalyviai, susiję su ikiteisminio tyrimo atlikimu, - tai prokuroras (LR BPK 35 str.) ir ikiteisminio tyrimo teisėjas (LR BPK 19 str.). Ikiteisminio tyrimo pareigūnais paprastai būna ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnai, įgalioti atlikti ikiteisminį tyrimą. Policijoje jie vadinami tyrėjais. Senojo baudžiamojo proceso kodekso (galiojo iki 2003-05-01d.) veikimo laikotarpiu tyrėjais buvo kvotėjai ir tardytojai.

Ikiteisminis tyrimas pradamas gavus skundą pranešimą ar pareiškimą apie nusikalstamą veiką. Ikiteisminio tyrimo pradžią numato Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 166 str.:

1. Ikiteisminis tyrimas pradamas: 1) gavus skundą, pareiškimą ar pranešimą apie nusikalstamą veiką; 2) jei prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas patys nustato nusikalstamos veikos požymius ir surašo tarnybinį pranešimą.

2. Šio Kodekso nustatytais atvejais ikiteisminis tyrimas pradamas tik tuo atveju, kai yra nukentėjusiojo skundas.

3. Sprendimą pradėti ikiteisminį tyrimą priima prokuroras, ikiteisminio tyrimo įstaigos vadovas ar šio įgaliotas pareigūnas ant pareiškimo, pranešimo ar skundo apie nusikalstamą veiką užrašydami rezoliuciją. Kiekvienas ikiteisminio tyrimo pradėjimo atvejis užregistruojamas nustatyta tvarka.

4. Apie pradėtą ikiteisminį tyrimą pranešama skundą, pareiškimą ar pranešimą padavusiam asmeniui⁶⁰.

Ikiteisminio tyrimo įstaiga, gavusi pareiškimą, pranešimą, skundą ar pareigūno tarnybinį pranešimą apie nusikalstamą veiką, pradeda ikiteisminį tyrimą, t.y. atlieka pirminius procesinius veiksmus: įvykio vietos apžiūrą, liudytojo apklausas, kratas, asmenų, įtariamų padarius nusikalstamą veiką, sulaikymus, jų apklausas, parodymų patikrinimo vietoje veiksmus ir t.t. Visi ikiteisminio tyrimo metu atliktų procesinių veiksmų rezultatai laikomi ikiteisminio tyrimo duomenimis tik tuomet, kai jie yra tinkamai įforminti. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 179 str. numato:

⁵⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.

1. Atliekant ikiteisminio tyrimo veiksmus rašomi protokolai. Tyrimo veiksmų metu taip pat gali būti fotografuojama, filmuojama, daromas garso ir vaizdo įrašas, daromi pėdsakų atspaudai ir išliejos, sudaromi planai ir schemos bei naudojami kitokie fiksavimo būdai.

2. Protokolą rašo tyrimo veiksmą atliekantis arba jam padedantis asmuo tyrimo veiksmo metu arba tuoj pat jį pabaigus. [<...>].

3. Protokolą pasirašo tyrimo veiksmą atlikęs asmuo, protokolą surašęs asmuo ir visi kiti asmenys, dalyvavę atliekant tyrimo veiksmą. Apie tai, kad dalyvavęs tyrimo veiksmą atliekant asmuo atsisako pasirašyti tyrimo veiksmo protokolą arba dėl fizinių trūkumų ar kitokių priežasčių negali pasirašyti, pažymima protokole ir tyrimo veiksmą atlikęs asmuo tai patvirtina parašu [<...>]⁶¹.

Taigi pagrindinis ikiteisminio tyrimo veiksmą patvirtinantis dokumentas yra protokolas, kuriame įforminami gauti rezultatai. Kiekvienam tyrimo veiksmui ikiteisminio tyrimo pareigūnas turi tinkamai pasiruošti, kiekvienas veiksmas turi savo ypatumus ir atlikimo taktiką. Kad tinkamai būtų atliekami ikiteisminio tyrimo veiksmi, juos atliekantis pareigūnas turi būti aukštos kvalifikacijos.

Ikiteisminis tyrimas dažniausiai baigiamas kaltinamojo akto surašymu. Tačiau baudžiamojo proceso įstatyme numatyta, kad ikiteisminis tyrimas gali būti baigiamas priverčiamųjų medicinos priemonių taikymu (LR BPK 393str., 394 str.). Dėl atskirų, įstatyme numatytų, nusikalstamų veikų ikiteisminis tyrimas gali būti neatliekamas, o bylos nagrinėjamos privataus kaltinimo tvarka. Šių kategorijų bylose kaltinimo teisme palaikymo iniciatyva priklauso nukentėjusiajam (LR BPK 407str., 408str.). Prokuroras turi teisę užbaigti procesą baudžiamuoju įsakymu, nesurašydamas kaltinamojo akto ir teismui perduodamas pareiškimą ir ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą. Taip pat prokuroras turi teisę užbaigti baudžiamąją bylą pagreitinto proceso tvarka. Šiuo atveju jis per 10 dienų gali kreiptis į teismą, kuriam teisinga byla, su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka ir nepateikti teismui jokios ikiteisminio tyrimo medžiagos, tuomet kaltinamasis aktas nesurašomas (LR BPK 426str.,427str.).

Ikiteisminis tyrimas pradedamas gavus nukentėjusiojo skundą. Baudžiamojo proceso kodekso 167 straipsnyje yra numatyti atvejai, dėl kokių nusikalstamų veikų, numatytų Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse, ikiteisminis tyrimas pradedamas tik gavus nukentėjusiojo skundą, kai be skundo ikiteisminis tyrimas negalimas. Šio straipsnio 3 dalis numato: „Jeigu ikiteisminio tyrimo metu nustatyta, kad įtariamojo veikoje yra tokios nusikalstamos veikos, dėl kurios tyrimas daromas tik pagal nukentėjusiojo skundą ar jo teisėto atstovo pareiškimą, ar prokuroro reikalavimą, požymių, tai ikiteisminis tyrimas dėl tos veikos

⁶¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.

daromas tik gavus atitinkamą skundą, pareiškimą ar reikalavimą⁶². Ši nuostata leidžia pačiam nukentėjusiajam apsispręsti: nori jis ar ne, kad būtų pradėtas ikiteisminis tyrimas. Galiojant senajam įstatymui (iki 2003-05-01d) dažnai būdavo tyrimo situacijos, kai nukentėjusysis ir nusikalstamą veiką padaręs asmuo susitaiko, nuostoliai ir padaryta žala atlyginta, tačiau įstatymas neleisdavo tyrimą atliekančioms įstaigoms jį nutraukti, jis turėdavo būti tęsiamas. Naujojo įstatymo minėta nuostata daro šiuos atvejus retesnius, nes nukentėjusiajam kol dar nepradėtas ikiteisminis tyrimas paliekama teisė nuspręsti, ar nori jis, kad būtų atliekamas tyrimas, ar ne.

Ikiteisminį tyrimą atliekantys pareigūnai betarpiškai susiduria su nusikalstamas veikas padariusiais asmenimis ir nukentėjusiais, nes jie pirmieji atvyksta į įvykio vietą po nusikalstamos veikos padarymo, taip pat atsitikus nelaimėi nukentėjusieji pirmiausiai kviečia policijos pareigūnus. Ar atliekant nusikalstamų veikų tyrimą policijos darbas yra kokybiškas, ar ji pakankamai gerai atlieka savo darbą? Ar nusikalstamų veikų tyrimas yra pakankamai teisiškai reglamentuotas? Policijos paskirtis surinkti duomenis dėl konkrečios nusikalstamos veikos, nustatyti ir sulaikyti įtariamus nusikalstamą veiką padariusius asmenis, tinkamai „procesiškai“ įforminti duomenis ir juos pateikti teismui. Tik teismai teismo nagrinėjimo metu vertina pateiktus duomenis, ir priima sprendimą dėl įtariamojo nusikalstamą veiką padariusio asmens kaltumo ar nekaltumo.

Policijos pareigūnai tirdami nusikalstamas veikas negali vadovautis emocijomis ir vieša nuomone. Jie privalo vykdyti įstatymų reikalavimus tirdami konkrečią nusikalstamą veiką, nepasiduoti jokiam, net ir visuomenės spaudimui. Tam būtinas aukštas savo darbo išmanymas ir profesionalumas.

Lietuvoje neseniai įvykusi teisinė reforma sąlygojo esmines permainas ir Lietuvos policijoje. Pasikeitus Lietuvos Respublikos įstatymams, reglamentuojantiems ikiteisminį tyrimą, pasikeitė ir policijos pareigūnų darbo organizavimas, atskirų pareigūnų teisinė padėtis. Tai padarė nebūtinai teigiamą poveikį ikiteisminiam tyrimui ir visam policijos darbui. Galiojant senajam baudžiamojo proceso kodeksui buvo atskira tardymo institucija, tyrusi nusikalstamas veikas. Pasikeitus įstatymams dvi institucijos - Policijos departamentas ir Tardymo departamentas buvo sujungti ir ikiteisminį tyrimą policijos struktūros viduje atlieka buvę tardytojai, šiuo metu tapę tyrėjais. Nors pagal baudžiamojo proceso įstatymo nuostatas visi kriminalinės policijos pareigūnai tapo tyrėjais, atliekančiais ikiteisminį tyrimą, tačiau praktikoje jie vis tiek išliko pareigūnais, atliekančiais išimtinai procesinius veiksmus.

⁶² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341 .

Ikiteisminiam tyrimui vadovauja ir jį organizuoja prokuroras. Tai numatyta Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 164 str. Prokuroro nurodymai ikiteisminį tyrimą atliekančiam pareigūnui yra privalomi (LB PK 172str. 2d.1p.): „Ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas privalo: 1) vykdyti visus prokuroro nurodymus; 2) prokuroro nustatytu laiku pranešti jam apie ikiteisminio tyrimo eigą“⁶³. Atliekant ikiteisminį tyrimą prokurorui įstatymas suteikia plačius įgaliojimus, kurie numatyti baudžiamojo proceso kodekso 170 straipsnyje:

1. Prokuroras turi teisę pats atlikti visą ikiteisminį tyrimą ar atskirus ikiteisminio tyrimo veiksmus.

2. Kai ikiteisminį tyrimą ar atskirus jo veiksmus atlieka ikiteisminio tyrimo pareigūnai, prokuroras privalo kontroliuoti, kaip vyksta ikiteisminis tyrimas.

3. Prokuroras duoda ikiteisminio tyrimo pareigūnams privalomus nurodymus, panaikina neteisėtus ar nepagrįstus jų nutarimus.

4. Tik prokuroras priima sprendimus: 1) dėl tyrimų sujungimo; 2) dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo; 3) dėl nutraukto ikiteisminio tyrimo atnaujinimo; 4) dėl tyrimo užbaigimo ir kaltinamojo akto surašymo.

5. Tik prokuroras gali kreiptis į ikiteisminio tyrimo teisėją dėl šio teisėjo kompetencijai priskirtų veiksmų atlikimo. Šio Kodekso 214 ir 217 straipsniuose numatytais atvejais prokuroro nutarimus dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo ir dėl nutraukto ikiteisminio tyrimo atnaujinimo turi patvirtinti ikiteisminio tyrimo teisėjas⁶⁴. Dalis prokurorui priskirtų įgaliojimų galiojant senajam baudžiamojo proceso įstatymui buvo priskirti tardytojo kompetencijai, pavyzdžiui dėl baudžiamosios bylos nutraukimo, atskyrimo, atnaujinimo ir panašiai. Tai reiškia, kad ikiteisminį tyrimą atliekančių policijos pareigūnų atsakomybė už procesinių sprendimų priėmimą byloje sumažėjo.

Kaip minėjome prokuroras turi teisę pasirinkti, kaip jam užbaigti ikiteisminį tyrimą. Tačiau praktikoje tiek prokurorai, tiek teismai vengia bylas nagrinėti pagreitinto proceso tvarka. Šis baudžiamojo proceso įstatymo institutas (LR BPK 426 str.-432 str.) numato, kad tuo atveju, kai byla nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka, prokuroras gali nepateikti jokios ikiteisminio tyrimo medžiagos. Tačiau tuo pat metu teismas turi atsižvelgti ir vertinti visas bylos aplinkybes, tame tarpe ir įtariamąjį charakterizuojančią medžiagą. Jeigu byla nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka, tai neįmanoma teismui pateikti šios medžiagos dėl paprastos priežasties nepakanka laiko, per kurį ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnai turi gauti

⁶³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.

reikiamus atsakymus ir paklausimus apie įtariamąjį ir juos pateikti prokurorui bei pastarajam atvykti su pareiškimu į teismą.

Baudžiamojo proceso kodekso 119-139 straipsniuose numatyta, kad kardomąsias priemones ikiteisminio tyrimo metu, nesusietas su laisvės atėmimu, skiria išimtinai prokuroras. Galiojant senajam baudžiamojo proceso įstatymui (iki 2003m gegužės 1d.) kardomąsias priemones, išskyrus suėmimą, įtariamajam skirdavo tardytojas. Šiuo metu vien dėl kardomosios priemonės įtariamajam paskyrimo ikiteisminio tyrimo metu jį atliekantis pareigūnas turi kreiptis į prokurorą. Tai išplečia tyrėjo ir prokuroro darbo apimtį.

Žmogaus teisių gynimo prasme, šio darbo autoriaus požiūriu, kritikuotina yra baudžiamojo proceso nuostata (LR BPK 187 str.), kuri įpareigoja ikiteisminio tyrimo pareigūną iš karto pareikšti įtarimą galimai nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui. Taip asmuo, gal būt, ir nepadaręs nusikalstamos veikos, patenka į dviprasmišką situaciją, jis tarsi padaromas „kaltu“. Praktikoje dažnai būna situacijų, kai be įtariamojo parodymų ir paaiškinimų neįmanoma išsiaiškinti, ar prisidėjo jis, ar ne prie nusikalstamos veikos padarymo, ar surinkti duomenys perduotini teismui, ar ne. Juk pranešimo apie įtarimą įteikimas (LR BPK 187 str.) iš esmės atitinka senojo baudžiamojo proceso kaltinimo pareiškimo procesinį veiksmą. Šie baudžiamojo proceso įstatymo nuostatų ypatumai neigiamai paveikia policijos darbo kokybę. Kitaip tariant, naujojo baudžiamojo proceso įstatymo taikymas praktikoje atskleidė jo netobulumą ir iš to kylančias praktines jo įgyvendinimo problemas.

Tirdami nusikalstamas veikas policijos pareigūnai vadovaujasi operatyvinės veiklos įstatymu. Nors dabar dalis operatyvinės veiklos veiksmų yra perkelti į baudžiamojo proceso kodeksą ir jie tapo ikiteisminio tyrimo veiksmais, tačiau šis įstatymas yra labai svarbus praktinėje policijos pareigūnų veikloje. „Šis Įstatymas reglamentuoja teisinius operatyvinės veiklos pagrindus, operatyvinės veiklos principus ir uždavinius, operatyvinės veiklos subjektų teises ir pareigas, operatyvinių veiksmų ir operatyvinio tyrimo atlikimą, asmenų dalyvavimą operatyvinėje veikloje, operatyvinės informacijos panaudojimą ir atskleidimą, taip pat šios veiklos finansavimą, kontrolę ir priežiūrą“⁶⁵. Įstatymu tenka remtis kasdienėje kriminalinės policijos veikloje, atskleidžiant nusikalstamas veikas ir išaiškinant jas padariusius asmenis. Šiuo įstatymu vadovaujasi pareigūnai, vykdančys operatyvinę veiklą. Ją vykdyti įgalioti ne visi policijos padaliniai, bet tik tam įgalioti pareigūnai. Ši policijos veiklos sritis yra specifinė, kartais turinti lemiamos įtakos aiškinant sudėtingas nusikalstamas veikas ir yra paprastai „nematoma“ visuomenėje, nes „operatyvinė veikla – operatyvinės veiklos subjektų vieša ir slapta žvalgybinio pobūdžio veikla, vykdoma šio Įstatymo nustatyta tvarka“⁶⁶. Todėl

⁶⁵ Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2633. 1str.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2633. 3str.1p.

visuomenės nariai negali susidaryti pilno policijos darbo vaizdo. Galbūt todėl policijos veikla dažnai apauga tam tikrais stereotipais visuomenėje.

Taigi policijos vykdoma operatyvinė veikla yra nukreipta prieš nusikalstamas veikas darančius asmenis. Ji susijusi su tam tikrais asmens teisių apribojimais. Todėl labai svarbu, kad operatyvinę veiklą vykdančios policijos pareigūnai neperžengtų jiems suteiktų įgaliojimų. Šios veiklos metodus ir galimybes pareigūnai privalo naudoti išimtinai tik nusikalstamų veikų tyrimui. Šiame įstatyme yra numatyti operatyvinės veiklos uždaviniai, kurie betarpiškai susiję su policijos tiesiogine veikla ir jos uždavinių įgyvendinimu: 1) nusikaltimų prevencija; 2) nusikaltimų išaiškinimas, taip pat rengiančių, darančių ar padariusių nusikaltimus asmenų nustatymas; 3) asmenų apsauga nuo nusikalstamo poveikio; 4) asmenų, kurie slapstosi nuo kvotos, tardymo ar teismo, taip pat dingusių be žinios asmenų paieška⁶⁷.

Operatyviniais veiksmais gauti duomenys teisme gali būti laikomi įrodymais, įrodančiais asmens dalyvavimą vienos ar kitos nusikalstamos veikos padaryme bei jo kaltę (LR BPK 158str., 159 str., 160str.). Tai reiškia, kad Operatyvinės veiklos įstatymas ir Baudžiamojo proceso įstatymas yra tarpusavyje glaudžiai susiję. Pavyzdžiui, remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nuostata (LR BPK 154str.1d), leidžiančia kontroliuoti telekomunikacijų tinklais perduodamą informaciją ir daryti jos įrašus, galima tik tuo atveju, jeigu yra pagrindas manyti, kad tokiu būdu bus gauta duomenų apie rengiamą, daromą ar padarytą sunkų ir labai sunkų nusikaltimą, arba apie atskiras nusikalstamas veikas, numatytas Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse. Tokie duomenys gaunami vadovaujantis operatyvinės veiklos įstatymu (10str.) ir pateikiami prokurorui, kuris juos teikia ikiteisminio tyrimo teisėjui, o šis sprendžia, duoti ar neduoti leidimą atlikti tolimesnius procesinius veiksmus. Remiantis prokuroro prašymu teismas priima nutartį leisti ar ne atlikti informacijos kontrolę (LR BPK 154 str.). Policijos pareigūnai turi labai atsakingai elgtis, kad nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės, o gauti tyrimo metu rezultatai būtų efektyvūs ir padėtų pasiekti galutinį tikslą, t.y. atskleisti nusikalstamą veiklą. Gautus operatyvinius duomenis galima panaudoti kaip įrodymus baudžiamojoje byloje tik tinkamai juos įforminus, laikantis baudžiamojo proceso reikalavimų (LR BPK 179 str.).

Specifinė policijos veiklos sritis yra organizuoto nusikalstamumo tyrimas ir su juo susijusių nusikalstamų veikų tyrimas. Organizuoto nusikalstamumo kontrolės srityje policija daugiau atlieka prevencinį darbą, vadovaudamasis Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymu. Šio įstatymo pirmas straipsnis numato jo paskirtį: „Šis įstatymas nustato organizuoto

⁶⁷ Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2633. 5str.

nusikalstamumo užkardymo priemonės, jų taikymo principus, pagrindus, skyrimo tvarką⁶⁸. Jo nuostatos taikomos asmenims, turintiems ryšių su organizuotomis nusikalstamomis grupėmis. Remiantis Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 3 str. nuostatomis policija taiko prevencines poveikio priemones: „prevencinės poveikio priemonės gali būti taikomos asmenims, jei iš įstatymų nustatyta tvarka gautų duomenų apie šių asmenų ryšius su organizuotomis grupėmis, nusikalstamais susivienijimais ar jų nariais yra pakankamas pagrindas manyti, kad šie asmenys gali daryti sunkius ar labai sunkius nusikaltimus ir prevencines poveikio priemones reikia taikyti siekiant garantuoti visuomenės bei valstybės saugumą, užtikrinti viešąją tvarką, asmenų teises ir laisves“⁶⁹. Ši nuostata organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą susieja su baudžiamojo proceso kodeksu, nes esant nurodytiems pagrindams asmeniui gali būti taikomas oficialus išpėjimas ir teismo įpareigojimai. Už teismo paskirtų įpareigojimų nevykdymą yra numatyta baudžiamoji atsakomybė pagal LR BK 245 str. Tai parodo Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo ryšį su kitais nusikalstamų veikų tyrimą reglamentuojančiais įstatymais ir teisės aktais.

Nusikalstamas veikas tiriantys policijos pareigūnai savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos ratifikuotomis tarptautinėmis sutartimis ir konvencijomis. Viena pagrindinių konvencijų yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Lietuvos Respublikos įstatymai atitinka šios konvencijos reikalavimus, tačiau atliekant ikiteisminį tyrimą dažnai tenka susidurti su žmogaus teisių pažeidimais. Policijos veikloje ypatingai dažnai taikomas Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 140 str., kuris reglamentuoja laikiną sulaikymą: „<...> ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras gali sulaikyti asmenį, užklyptą darant nusikalstamą veiką ar tuoj po to, kai nusikalstamą veiką padarė, kai yra pagrindas manyti, kad tas asmuo gali bėgti, ar iš karto neįmanoma nustatyti jo asmenybės, taip pat kitais atvejais, kai yra suėmimo skyrimo pagrindai ir sąlygos“⁷⁰. Įstatymas aiškiai ir kategoriškai formuluoja, kada asmuo gali būti sulaikomas, tačiau praktikoje dažnai asmenys sulaikomi be pagrindo. Šiuo metu stebima tendencija griežtinti asmens sulaikymo pagrindus ir tvarką atsižvelgiant į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos reikalavimus. Tai verčia policijos pareigūnus kelti savo profesionalumą ir dirbti kokybiškiau.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr.69-1731. 4str.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr.69-1731. 4str.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 37-1341.

2.3. Socialinės pagalbos teikimo visuomenei teisinio reglamentavimo ypatumai

Socialinės pagalbos teikimą visuomenei reglamentuoja policijos veiklos įstatymas, vidaus tarnybos statutai, kiti įstatymai. Bet policijos teikiama socialinė pagalba nėra tinkamai teisiškai reglamentuota, nes nėra vienintelio teisės akto, apibrėžiančio policijos veiklos ribas teikiant socialinę pagalbą. Policijos teikiamą socialinę pagalbą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos nėra tarpusavyje glaudžiai susietos, pavyzdžiui, kaip nusikalstamų veikų tyrimą reglamentuojantys teisės aktai.

Be abejonės, policija skirta tarnauti visuomenei ir kiekvieno policijos pareigūno pareiga padėti kiekvienam visuomenės nariui, jeigu iškilo būtinybė teikti jam pagalbą. Policijos veiklos įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad: policija, siekdama užtikrinti asmens ir visuomenės saugumą bei viešąją tvarką, bendradarbiauja su kitomis valstybės bei savivaldybių institucijomis įgyvendindama nusikalstamumo kontrolės ir prevencijos programas bei kita forma įtraukdama į šią veiklą visuomenines organizacijas ir gyventojus. Policija bendradarbiauja su visuomeninėmis organizacijomis ir pavieniais asmenimis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka⁷¹. To paties straipsnio 3 dalyje apibrėžta, kad „policija remia įvairių formų teisinio švietimo programas, propaguoja teisingas žinias mokymo įstaigose, visuomenės informavimo priemonėse ir leidybinėje veikloje“⁷². Taigi galima teigti, šios policijos veiklos įstatyme įtvirtintos nuostatos reglamentuoja policijos teikiamą socialinę pagalbą gyventojams.

Policija teikia pagalbą gyventojams iškilus situacijoms, susijusiomis jos tiesiogine veikla. Teikiama pagalba nukentėjusiems nuo nusikaltimų ar kitų teisės pažeidimų, ji teikiama bendradarbiaujant su visuomeninėmis organizacijomis, savivaldybėmis, kitomis institucijomis. Šią policijos veiklą reglamentuoja ne tik policijos veiklos įstatymas, bet ir kiti įstatymai, žinybiniai teisės aktai. Socialinės pagalbos teikimas gyventojams yra vienas svarbesnių policijos uždavinių.

Be policijos veiklos įstatymo, vienas pagrindinių policijos pareigūno veiklą reglamentuojančių teisės aktų, kuriame užsimenama apie policijos socialinės pagalbos teikimą visuomenei, yra vidaus tarnybos statutai. Jo trečiame straipsnyje numatyti pagrindiniai vidaus tarnybos principai. Šio straipsnio pirma dalis sako, kad „vidaus tarnyba grindžiama įstatymo

⁷¹ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas // Valstybės Žinios. 2000, Nr.90-2777.

⁷² Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas // Valstybės Žinios. 2000, Nr.90-2777.

viršenybės, lygiateisiškumo, politinio neutralumo, skaidrumo, karjeros, tarnybos ypatumų kompensavimo, vienvaldiškumo ir kolegialumo, teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms, nuolatinio bendrųjų pareigūno pareigų vykdymo principais⁷³. To paties straipsnio devinta dalis numato pareigūno pareigas. Policijos pareigūnas privalo: 1) gavęs žinių apie padarytą teisės pažeidimą, nedelsdamas pranešti apie tai policijai arba kitai kompetentingai institucijai ar įstaigai, imtis neatidėliotinių priemonių įvykio vietai apsaugoti, liudytojams nustatyti, suteikti nukentėjusiesiems neatidėliotiną medicinos ar kitą būtiną pagalbą; 2) imtis priemonių fizinių, juridinių asmenų ar valstybės turtui gelbėti stichinių nelaimių, avarijų, katastrofų ar kitų ekstremalių situacijų atvejais⁷⁴.

Arčiausiai žmonių savo aptarnaujamoje teritorijoje yra Viešosios policijos prevencijos padalinio policijos pareigūnas, dar vadinamas apylinkės inspektoriumi, o liaudyje „įgaliotiniu“.

2005 m. kovo 29 d. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu Nr.5 -V-208 yra patvirtinta Viešosios policijos prevencijos padalinio tyrėjo (apylinkės inspektorius) tarnybinės veiklos instrukcija. Trečioje jos dalyje yra numatyti pagrindiniai apylinkės inspektorius uždaviniai: 1) vykdyti nusikalstamų veikų bei kitų teisės pažeidimų prevenciją; 2) užtikrinti gyventojų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, teikti jiems socialinę pagalbą⁷⁵.

Apylinkės inspektorius kaip arčiausiai žmonių esantis policijos pareigūnas turi atsižvelgti į konkrečios bendruomenės, esančios jo aptarnaujamoje teritorijoje, paprastai sutampančios su seniūnijos teritorija, socialinius poreikius. Savo kompetencijos ribose jis yra įpareigotas teikti būtiną socialinę pagalbą. Tačiau netgi ir šioje instrukcijoje nėra tiksliai ir konkrečiai apibrėžta, kokią socialinę pagalbą gyventojams turi teikti policijos pareigūnas.

Policija didelį dėmesį skiria vaikams. Tai vienas iš prevencijos darbo objektų. Siekdama ateityje sumažinti savo pastovių „klientų“ skaičių policija turi skirti didesnę dėmesį jauniems visuomenės nariams, jų poelgių kontrolei ir nustačiusi elgesio nukrypimus, stengtis juos pakreipti reikiama linkme. Šią policijos darbo sritį reglamentuoja Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. kovo 29 d. įsakymu Nr.5-V-208 patvirtinta „Viešosios policijos specialisto (nepilnamečių reikalų policijos pareigūno) tarnybinės veiklos instrukcija“. Šioje instrukcijoje apibrėžta nepilnamečių reikalų policijos pareigūno kompetencija, vaikų ir policiją dominančių vaikų sąvokos. Pavyzdžiui, 5 punkte nurodyta kas ir kam teikia socialinę pagalbą: 1) nepilnamečių reikalų policijos pareigūnas - teritorinės policijos įstaigos prevencijos padalinio pareigūnas, dirbantis vaikų teisės pažeidimų prevencijos srityje teikia socialinę pagalbą vaikams-asmenims, neturintiems 18 metų amžiaus, išskyrus atvejus, kai įstatymai

⁷³ Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.

⁷⁴ Ten pat.

⁷⁵ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005m kovo 29d įsakymas Nr. 5-V-208 „Dėl viešosios policijos prevencijos padalinio tyrėjo (apylinkės inspektorius) ir viešosios policijos specialisto (nepilnamečių reikalų policijos pareigūno) tarnybinės veiklos instrukcijų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 44-1436.

numato kitaip; 2) policiją dominantys vaikai - tai vaikai, dėl įvairių priežasčių linkę pažeisti įstatymus, vaikataujantys, elgetaujantys, nelankantys mokyklos, patyrę fizinį ar psichinį smurtą, turintys pedagoginių ar psichologinių problemų, gyvenantys ypač sunkiomis materialinėmis sąlygomis; 3) vaikataujantis vaikas - vaikas, neturintis nuolatinės gyvenamosios vietos arba nuolat joje negyvenantis, neturintis pragyvenimui pajamų, neužsiimantis jokia pozityvia veikla; 4) elgetaujantis vaikas - vaikas, gyvenantis ne iš darbo ar kitų nuosavų pajamų, bet gautų prašant iš pašalinių asmenų pinigų, maisto produktų, drabužių ir kitokių materialinių vertybių⁷⁶.

Šiame teisės akte daug konkrečiau nurodyta, kur policijos pareigūnas turi skirti didesnę dėmesį ir kam teikti socialinę pagalbą. Instrukcija numato su kuo ir kokiose srityse turi bendradarbiauti policijos pareigūnas, kokią pagalbą jis turi teikti valstybės institucijoms vaikų teisių apsaugos ir prevencijos srityse, tame tarpe teikiant socialinę pagalbą. Tai, ko gero, vienas iš nedaugelio teisės aktų, kuriame numatyta kam ir kokią pagalbą konkrečiai teikia policijos pareigūnas, vykdydamas savo tiesiogines pareigas.

Šios instrukcijos 7.5. punkte nurodyta, kad policijos pareigūnas nustato: 1) teisės pažeidimą (-us) padariusius vaikus, rengia jų administracinių teisės pažeidimų bylas; 2) vaikus, vartojančius narkotikus ar kitas psichiką veikiančias medžiagas, vaikataujančius, elgetaujančius, teikia jiems neatidėliotiną socialinę pagalbą bei informuoja apie juos tėvus ar kitus atstovus pagal įstatymą. Vaiko tėvams ar kitiems atstovams pagal įstatymą teikia informaciją apie institucijas (tarnybas) ir organizacijas, kurios kompetentingos padėti vaikui ir šeimai; 3) vaiko teisių pažeidimo faktus ir apie tai informuoja vaikų teisių apsaugos tarnybą; 4) tėvus ar globėjus (rūpintojus), neatliekančius pareigos dorai auklėti ir prižiūrėti vaikus, piktnaudžiaujančius savo teisėmis ar pareigomis ir savo elgesiu darančius jiems neigiamą įtaką, žiauriai su jais besielgiančius, seksualiai juos išnaudojančius, ir raštu informuoja apie tai vaiko teisių apsaugos tarnybą; 5) vaikus, likusius be tėvų ar globėjų (rūpintojų) globos, vaikus, kuriems dėl sveikatos būklės ar kitų priežasčių reikalinga neatidėliotina pagalba, nedelsdamas informuoja apie juos vaiko teisių apsaugos tarnybą, jeigu reikia, suderinęs su vaiko teisių apsaugos tarnyba, įkurdina juos atitinkamą vaikų globą ir priežiūrą užtikrinančiose įstaigose⁷⁷.

Teisės aktų analizė atskleidė, kad socialinę pagalbą policijos pareigūnas turėtų teikti savo kompetencijos ribose. Deja, šiuo metu susiduriame su situacija, kai policijos pareigūnai tampa visos jų aptarnaujamos teritorijos bendruomenei teikiamos būtinos socialinės pagalbos

⁷⁶ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005m kovo 29d įsakymas Nr. 5-V-208 „Dėl viešosios policijos prevencijos padalinio tyrėjo (apylinkės inspektoriaus) ir viešosios policijos specialisto (nepilnamečių reikalų policijos pareigūno) tarnybinės veiklos instrukcijų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 44-1436.

⁷⁷ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005m kovo 29d įsakymas Nr. 5-V-208 „Dėl viešosios policijos prevencijos padalinio tyrėjo (apylinkės inspektoriaus) ir viešosios policijos specialisto (nepilnamečių reikalų policijos pareigūno) tarnybinės veiklos instrukcijų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 44-1436.

koordinatoriais, strategijos kūrėjais ir išsikeltų tikslų vykdytojais. Žiūrint iš ryšių su visuomene pusės, tai yra gerai, nes gerina policijos kaip institucijos įvaizdį. Bet žiūrint per policijos pirminės paskirties prizmę matome, kad ji atlieka ne savo tiesioginį darbą, o socialinių darbuotojų ir visuomeninių organizacijų darbą, eikvodama laiką, skirtą savo tiesioginėms funkcijoms atlikti. Dėl to mažėja galimybių tinkamai paskirstyti nedidelius policijos išteklius jos paskirties ir pagrindinėms funkcijoms įgyvendinti.

3. Policijos veiklos teisinės ir socialinės problemos

3.1. Socialinio pasitikėjimo policija stiprinimo problema

Pasitikėjimas vienas kitu yra bet kokios žmonių veiklos sėkmės pagrindas. Lygiai taip pat pasakytina apie visuomenės pasitikėjimą valstybės ir visuomeninėmis institucijomis. Šių institucijų veiklos sėkmės laidas yra visuomenės pasitikėjimas jomis. Policija yra valstybės institucija, teikianti visuomenei paslaugas, vykdanči įstatymuose numatytus uždavinius. Kiek visuomenė pasitiki policija, tiek ji sėkmingai ir gerai dirba, ir atvirkščiai. Norint įgyti pasitikėjimą - reikia atitinkamai gerai dirbti. Pasitikėjimo policija klausimas yra įvairiapusis ir daugialypis.

Reikia pripažinti, kad pasitikėjimą viena ar kita institucija lemia objektyvūs ir subjektyvūs reiškiniai. Pasitikėjimas dažnai priklauso nuo bendro visuomenės nusistatymo ir bendros nuomonės apie policiją apskritai, taip pat nuo kiekvieno žmogaus, susidūrusio su policija, asmeninės patirties, tuometinės jo teisinės padėties (pvz., buvo įtariamasis ar nukentėjęs). Lietuva iš esmės niekuo nesiskiria nuo kitų Europos valstybių vertindama policijos darbą, pasitikėdama ja ar - ne. Tai parodo 2006m atliktos visuomenės apklausos duomenys, palyginti su kitų valstybių duomenimis⁷⁸. Šio darbo autoriaus nuomone, Lietuvos visuomenė yra išlaikiusi bendruomeniškumo jausmą, joje dar nėra kitų valstybių visuomenėms būdingo individualizmo, todėl Lietuvos visuomenės nariai labiau rūpinasi konkrečios bendruomenės saugumo interesais. Minėtos apklausos duomenimis, žmonėms aktualiausias yra jų bendruomenės saugumas⁷⁹.

Bendruomenė yra rajono, kaimo gyvenvietės ribose, ji turi įtakos konkrečioje vietovėje dirbančių policijos pareigūnų darbo įvertinimui. „Greta civilizacijos, visuomenės sąvokų svarbi ir bendruomenės sąvoka. Bendruomenė turinčių bendrų tikslų žmonių sąveikos forma“⁸⁰. „Bendruomenė - tai kolektyvinio žmonių bendravimo forma. Sąvoka vartojama įvairiai : pradedant valstybei, kaip didžiausiai bendrijai, ir baigiant nedidelėms vienuodu interesų grupėms įvardinti. Bendruomenė gali susidaryti pagal gyvenamąją teritoriją (pvz., policijos apylinkė) ir pagal bendrus interesus (pvz., religinė bendruomenė). Vadinasi, bendruomenės – tai grupės, kurioms individai priklauso, turi pareigų ir įsipareigojimų. Asmenys prisiima įsipareigojimų bendruomenei tikėdamiesi tokiu būdu tenkinti savo

⁷⁸ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.

⁷⁹ Ten pat.

⁸⁰ Matulionis A.V. Sociologija. - Vilnius: Homo Liber, 2003. P.63.

visuomeninius, asmeninius poreikius, interesus, apginti tam tikras socialines vertybes. Žmogaus sauga, saugi bendruomenė tai svarbi socialinė vertybė, ir kiekvienas doras žmogus suinteresuotas ją ginti civilizuotai, kitaip sakant, siekti bendruomenei priimtinos tvarkos įgyvendinant socialines normas⁸¹.

Žiūrint iš policijos kaip institucijos pozicijų, bendruomenė labiau suvoktina, kaip konkrečios policijos įstaigos aptarnaujamoje teritorijoje gyvenantys žmonės, kurioje konkretus šios įstaigos policijos pareigūnas vykdo savo funkcijas. Policijos įstaigos dažniausiai dirba teritoriniu principu, jų aptarnaujamos teritorijos sutampa su miestų ir rajonų savivaldybių teritorija bei jų smulkesniais administraciniais vienetais seniūnijomis. Todėl policijos įstaigų pareigūnai labiausiai ir orientuojasi į konkrečių bendruomenių poreikius, nukreipdami savo darbą šia linkme. Taigi konkrečios bendruomenės narių pasitikėjimas konkrečios vietovės policijos pareigūnu suponuoja visos visuomenės pasitikėjimą policija kaip institucija.

Lietuvos Policijos departamento užsakymu 2005-2006 metais Lietuvoje buvo atliktas visuomenės nuomonės tyrimas apie policijos darbą ir pasitikėjimą ja. Apklausą atliko bendra Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“. Apklausa vyko 2005 m. balandžio mėn. 15 –22 d. Apklausti 1335 Lietuvos gyventojai nuo 18 metų ir vyresni, 102 Lietuvos vietovėse. Apklaustųjų sudėtis atitinka 18 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų sudėtį pagal lytį, amžių, išsimokslinimą, tautybę, gyvenvietės tipą. Apklaustųjų žmonių nuomonė rodo 18 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų nuomonę, rezultatų paklaida neviršija 3 procentų⁸². Remiantis šios apklausos duomenimis savo gyvenamojoje vietoje saugūs jautėsi 53% gyventojų, nesaugūs - 44% gyventojų. Policija pasitikėjo 48% gyventojų (iš jų: 2% visiškai pasitikėjo, 46%-pasitikėjo), 46% gyventojų nepasitikėjo policija (iš jų: 8% visiškai nepasitikėjo, 38%- nepasitikėjo). Taigi Lietuvos gyventojai gana priešaringai vertino policiją. Tačiau tos pačios apklausos duomenimis dauguma gyventojų teigė, kad jų gyvenamojoje vietovėje policijos ir gyventojų santykiai geri: „52% santykiai geri (iš jų: 2% labai geri), 15% santykiai blogi (iš jų: 1% labai blogi)“⁸³.

Minėtoje apklausoje gyventojams buvo pateikti teiginiai, dėl kurių jie turėjo pareikšti savo pritarimą ar nesutikimą. Pavyzdžiui, teiginiui „Sėkmingas policijos darbas priklauso nuo pakankamo finansavimo“ pritarė 74% gyventojų, nesutiko 17% gyventojų. Teiginiui „Mažas darbo užmokestis lemia, kad į policiją ateina dirbti atsitiktiniai asmenys“ pritarė 66% gyventojų, nesutiko 25% gyventojų. Teiginiui „Policija palikta viena kovoti su nusikaltėliais, nes nesulaukia pakankamai paramos iš valdžios“ pritarė 55% gyventojų, nesutiko 37% gyventojų. Teiginiui „Policija palikta viena kovoti su nusikaltėliais, nes nesulaukia

⁸¹ Laurinavičius A. Bendruomenės teisėtvara.-Vilnius: LTU, 2001. P.7.

⁸² Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.

⁸³ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.

pakankamai paramos iš gyventojų ir visuomeninių organizacijų“ pritarė 49% gyventojų, nesutiko 40% gyventojų⁸⁴.

Šio darbo autoriaus nuomone, paskutinis teiginys yra vienas svarbiausių, nes parodo, jog didesnė visuomenės dalis pripažįsta, kad prisiima per mažai atsakomybės už savo pačios saugumą, palikdama vieną policiją kovoti su nusikalstamumu. Apklausoje respondentams buvo užduotas ir toks klausimas: „Kuriai iš šių priemonių policija turi skirti daugiausia dėmesio?“⁸⁵. Į šį klausimą respondentų pasirinkti atsakymai, šio darbo autoriaus nuomone, parodo kas lemia visuomenės narių pasitikėjimą policija. Aptarsime svarbesnius atsakymus: 57% respondentų pageidauja „skirti daugiau policininkų patruliuoti viešose vietose“; 53% respondentų norėtų, kad policija „greičiau reaguoti į pranešimus apie teisės pažeidimus“; 45% respondentų pageidauja, kad policija turi „labiau atsižvelgti į gyventojų poreikius ir pastabas konkrečiuose miestuose ar gyvenvietėse“; 42% respondentų norėtų, kad policija „skirtų didesnę dėmesį nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijai“, 36% respondentų siūlo „gerinti policijos darbuotojų profesinį pasirengimą“⁸⁶. Remiantis šios apklausos duomenimis net 49% šalies gyventojų informacijos apie policijos darbą gauna iš komercinių TV stočių. Šie atsakymai iš dalies iliustruoja visuomenės nusiteikimą bendradarbiauti su policija bei suteikti policijai pagalbą. Bet atsižvelgiant į tai, kad dauguma gyventojų informacijos apie policijos darbą gauna tik iš televizijos, policijai kaip institucijai labiau reikėtų atsiverti visuomenei ir imtis priemonių formuoti teigiamą policijos įvaizdį, tam panaudojant žiniasklaidą, kaip, pavyzdžiui, televizijos laidoje „Mentai“. Tačiau žiniasklaida formuoja ne visada teigiamą policijos įvaizdį, pateikdama iškraipytą informaciją apie policijos darbą.

Ta pati tyrimų bendrovė 2006 metais pakartojo tyrimą. Pakartotinis tyrimas, atskleidė tam tikrus visuomenės nuomonės pasikeitimus policijos atžvilgiu, tačiau iš esmės visuomenės pasitikėjimo lygis policija liko stabilus. „2006 m tyrimo duomenimis 55% nukentėjusiųjų, kurie kreipėsi į policiją, jos darbą vertina labai gerai/gerai. Per 2004-2006 m laikotarpį teigiamai vertinančių policijos darbą padaugėjo 18 procentinių punktų“⁸⁷.

Didele dalimi pasitikėjimas policija priklauso ir nuo gyventojų saugumo jausmo savo gyvenamojoje vietoje. „Saugiai savo gyvenamoje vietovėje dažniau jaučiasi vyrai nei moterys; jauniausios amžiaus kartos atstovai (iki 30 m.); kaimo gyventojai; labiau pasiturintys gyventojai; gyventojai su aukštuoju išsimokslinimu; specialistai, tarnautojai, vadovai, studentai, moksleiviai. Nesaugiai savo gyvenamoje vietovėje dažniau jaučiasi vyriausios amžiaus kartos atstovai (virš 50 m.); gyventojai, kurių šeimos mėnesio pajamos yra mažiausios

⁸⁴ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.

⁸⁵ Ten pat.

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.

(iki 800 LT); pensininkai, bedarbiai⁸⁸. Taigi gyventojų saugumui didelės įtakos turi ekonominė ir socialinė aplinka, t.y. veiksniai, nepriklausantys nuo policijos valios. 2006 m. tyrimo duomenimis, pusė (50 proc.) Lietuvos gyventojų (15-74 m.) pasitiki policija (iš jų: 2 proc. visiškai pasitiki, 48 proc. pasitiki). 46 proc. apklaustųjų teigia, jog policija nepasitiki (iš jų: 7 proc. visiškai nepasitiki, 39 proc. nepasitiki). Lietuvos gyventojai (15-74 m.) nepasitiki policija dažniausiai dėl to, jog mano, kad policija yra susijusi su nusikaltėliais, korumpuota (31 proc.). Nepasitikima policija ir dėl to, jog manoma, kad ji blogai dirba (28 proc.).⁸⁹

Tačiau šio tyrimo duomenimis daugiau kaip pusė (52 proc.) šalies gyventojų (15-74 m.) santykius tarp policijos ir gyventojų savo vietovėje vertina gerai (iš jų: 3 proc. vertina labai gerai, 49 proc. - gerai).

Taigi respondentų atsakymai į klausimą „ar visuomenė pasitiki, ar nepasitiki policija“ parodo paties klausimo sudėtingumą. Atsakymai į jį dažnai priklauso net nuo visuomenėje vyraujančių nuotaikų. Vienu metu visuomenė pasitiki labiau, o įvykus kokiam nors, vadinamam, rezonansiniam įvykiui, pasitikėjimas policija „išgaruoja“. Objektyvumo dėlei reikia pripažinti, kad konkrečiu atveju pasitikėjimas didele dalimi priklauso nuo pačios policijos formuojamo savo įvaizdžio ir pasiektų darbo rezultatų.

Tyrimo duomenimis, Lietuvos gyventojai (15-74 m.) mano, kad visuomenė greičiau nepadedą (49%) policijai užtikrinti viešosios tvarkos, tačiau jie patys sutiktų padėti policijos pareigūnams užtikrinti viešąją tvarką. Policijai padeda ar padėtų užtikrinti viešąją tvarką 56% respondentų, nepadedą ir nepadėtų - 32% respondentų. „Dauguma gyventojai, kurie nesutiktų pagelbėti policijos pareigūnams, tiesiog nenori to daryti arba neturi laiko. Taip pat nesutinkama dėl senyvo amžiaus, baimės dar labiau nukentėti bei sulaukti nusikaltėlių keršto“⁹⁰.

Tyrimo duomenimis respondentai labiausiai sutinka su šiais teiginiais: „Policijos pareigūnų išvaizda yra tvarkinga“, „Sėkmingas policijos darbas labai priklauso nuo pakankamo finansavimo“, „Mažas darbo užmokestis lemia, kad į policiją ateina dirbti atsitiktiniai asmenys“, „Policijos pareigūnai savo veiksmais dažnai provokuoja duoti kyši“. Mažiausiai sutinkama su šiais teiginiais: „Policijos pareigūnai greitai reaguoja į iškvietus (atvyksta į įvykio vietą)“, „Policija išsamiai ir pakankamai informuoja visuomenę apie savo veiklą“, „Lietuvoje policijos pareigūno darbas yra gerbiamas“, „Aš norėčiau, kad mano vaikas dirbtų policijoje“⁹¹.

⁸⁸ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.

⁸⁹ Ten pat.

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.

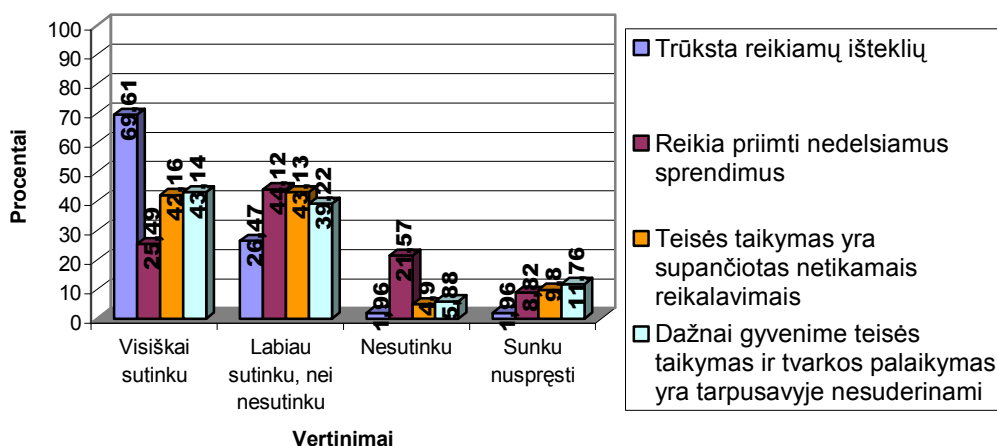
Minėto tyrimo duomenimis pasitikėjimas policija kitose Europos valstybėse svyruoja tarp 55-90%. Taigi Lietuvos policijai tobulėjimui ribų nėra.

Glaustai apžvelgėme tyrimų rezultatus apie visuomenės pasitikėjimą ar nepasitikėjimą policija. Tačiau niekur neradome informacijos apie tai, kaip patys pareigūnai vertina padėtį policijoje ir teisėtvarkos būklę šalyje, kokia jų nuomonė apie savo socialines garantijas ir panašiai. Todėl šio darbo autorius atliko savarankišką tyrimą. Kėdainių rajono policijos komisariate. Tyrimas buvo atliktas 2006 m. rugpjūčio - rugsėjo mėnesiais. Tyrimo metu policijos pareigūnams buvo pateikta anketa (žr. priedas Nr.1) ir jie paprašyti atsakyti į pateiktus klausimus. Iš viso Kėdainių rajono policijos komisariate yra 150 statutinių valstybės tarnautojų, apklausoje dalyvavo 102 policijos pareigūnai. Iš jų - 69 vyrai (67,65%) ir 33 moterys (32,35%). 20,59% tyrime dalyvavusių pareigūnų turi vidurinį išsilavinimą, 22,55% aukštesnįjį, 56,86% aukštąjį.

Pareigūnams buvo pateiktas 21 klausimas, apimantis tiek policijos darbo vertinimą, tiek policijos pareigūno kultūros ir socialinių garantijų vertinimą. Šioje darbo dalyje apžvelgsime tyrimo duomenis, susijusius su visuomenės pasitikėjimu policija. Į klausimą „Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai?“ 92,16% apklausoje dalyvavusių pareigūnų pasirinko atsakymą „Organizuoti ir vykdyti nuolatinę kovą su nusikalstamumu“ (žr. Priedas Nr.2). Kitiems atsakymams į šį klausimą buvo skirta mažiau dėmesio: atsakymą „Priimti nedelsiamus sprendimus dėl veiksmų, keliančių grėsmę teisėsaugai“ pasirinko 82,35% respondentų, o „Tiksliai įgyvendinti teisę“ - 66,66% respondentų.

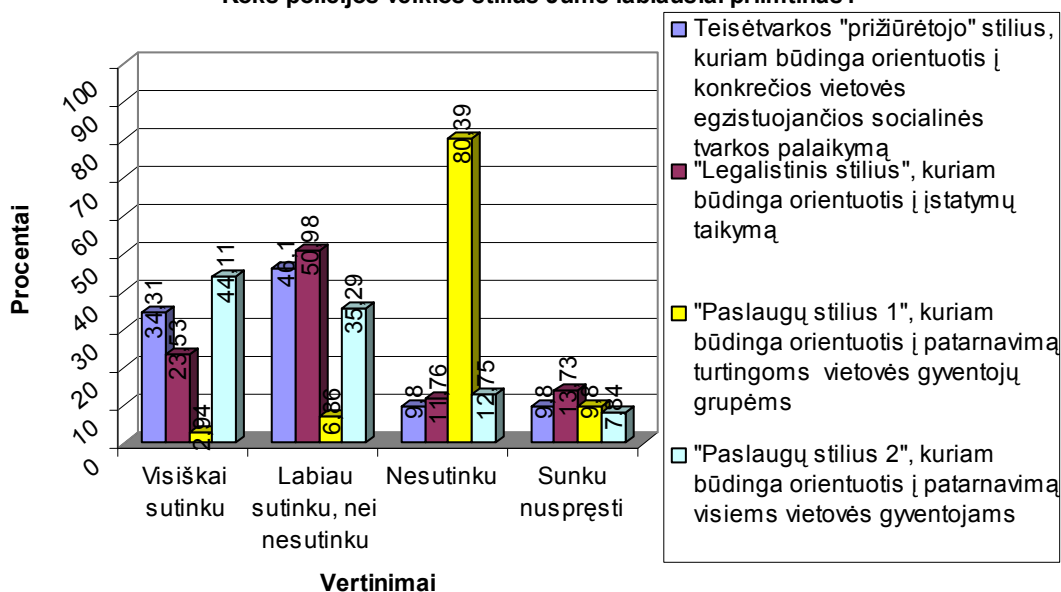
Į klausimą „Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų?“ 69,61% respondentų pasirinko atsakymą visiškai sutinku, kad „trūksta išteklių“. Tai akivaizdžiai vyraujantis požiūris, bet yra ir kitokių požiūrių: 25,49% respondentų visiškai įsitikinę, kad „reikia priimti nedelsiamus sprendimus“; 42,16% - „teisės taikymas yra supančiotas netinkamais reikalavimais“ 43,14% - „Dažnai gyvenime teisės taikymas ir tvarkos palaikymas yra tarpusavyje nesuderinami“. Kiti respondentų atsakymai pateikti diagramoje „Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų?“.

Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų?

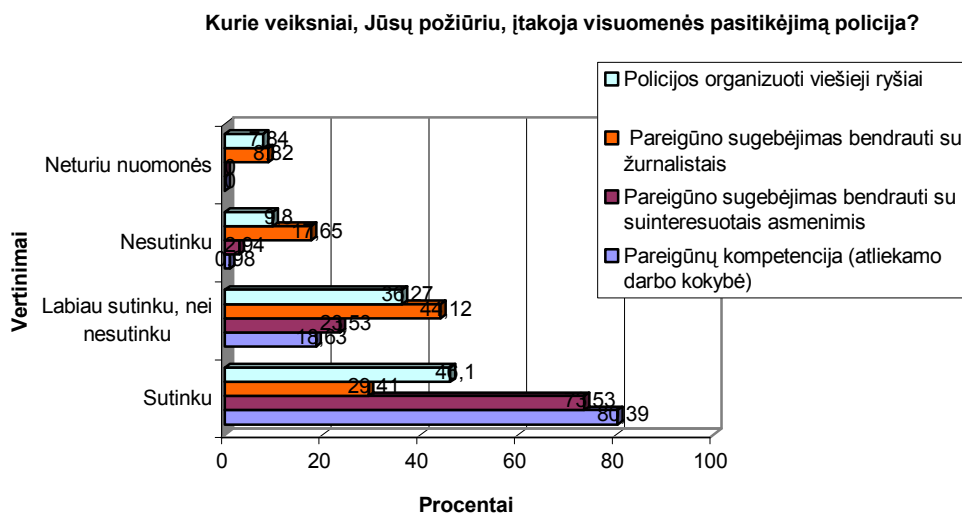

Aptarsime respondentų atsakymus į klausimą „Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?“. 80,41% apklausoje dalyvavusių pareigūnų apjungus atsakymą visiškai sutinku / labiau sutinku nei nesutinku, pasirinko „teisėtvarkos „prižiūrėtojo“ stilius“, kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą; apjungus atsakymą visiškai sutinku / labiau sutinku nei nesutinku 79,40% apklausoje dalyvavusių pareigūnų, pasirinko „Paslaugų stilius 2“, kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą visiems vietovės gyventojams. Net 80,39% apklaustų pareigūnų tarnavimą turtingoms gyventojų grupėms laiko nepriimtiniu policijos veiklos stiliumi. Kiti pareigūnų atsakymai pateikti diagramoje.

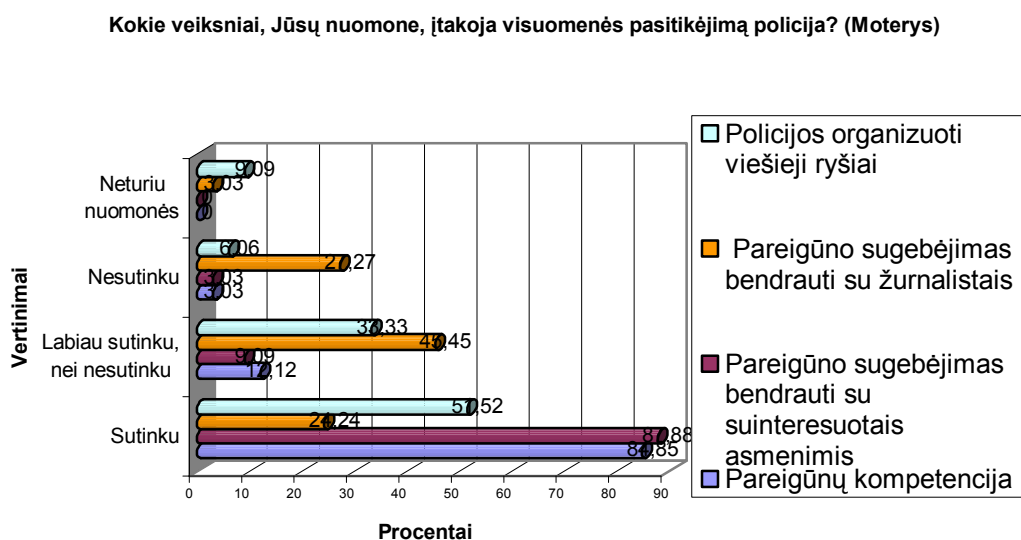
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?

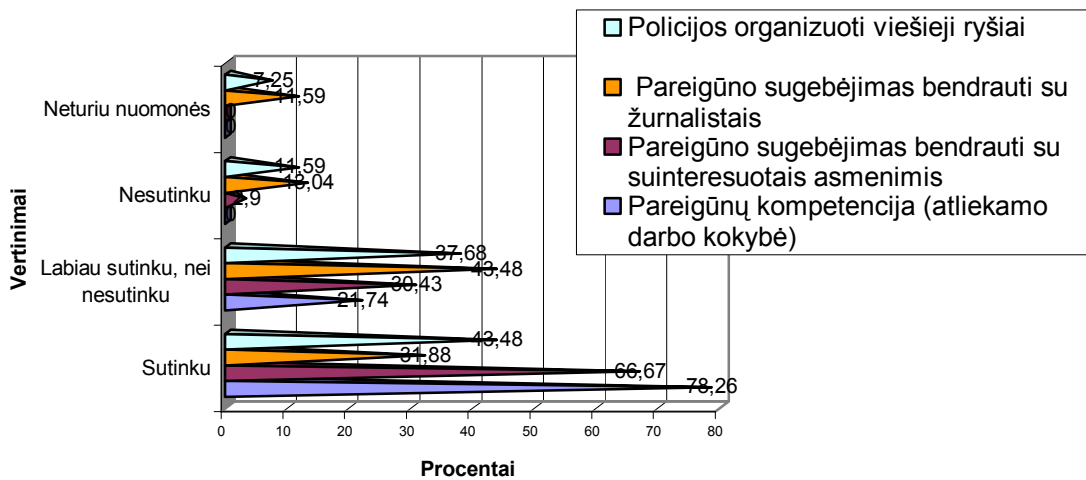
I klausimą : „Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija?“ policijos pareigūnai dažniausiai pasirinko šiuos atsakymus (atsakymų skiltis – sutinku): „pareigūnų kompetencija“ (atliekamo darbo kokybė) - atsakymą pasirinko 80,39% apklaustų pareigūnų, „pareigūno sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis“ – 73,53 %.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad pareigūnų kompetencijos (atliekamo darbo kokybė) reikšmę pabrėžia 84,85% pareigūnių moterų ir 78,26% pareigūnų vyrų, dalyvavusių tyrime. Pareigūno sugebėjimą bendrauti su suinteresuotais asmenimis pabrėžia 87,88% moterų ir 66,67% vyrų. Taigi pareigūnės moterys turi didesnę sugebėjimą bendrauti, nei vyrai. Tačiau su žurnalistais jos nenorėtų bendrauti. Pareigūno sugebėjimą bendrauti su žurnalistais pabrėžė tik 24,24% moterų ir 31,90% vyrų.

Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Vyrai)

Šio tyrimo rezultatus palyginus su anksčiau minėto visuomenės nuomonės tyrimo rezultatais, galima teigti, kad tiek visuomenės, tiek policijos pareigūnų nuomonės esminiais klausimais sutampa. Tiek policijos pareigūnai, tiek visuomenės atstovai sutinka, kad viena iš priežasčių, kodėl policija negali tinkamai atlikti savo pareigų, yra išteklių trūkumas. Išteklius nebūtina suprasti kaip materialinius, nors būtent šių išteklių trūkumas lemia kitų trūkumą (pvz., žmogiškųjų). Dėl nepakankamo finansavimo į policiją neina dirbti jauni ir kvalifikuoti žmonės. Tokių žmonių trūkumas policijoje nulemia jos darbo kokybę, kartu ir visuomenės pasitikėjimą policija. Ir visuomenė, ir policijos pareigūnai sutinka, kad policijos bendravimui su visuomene įtakos turi policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija. Visuomenės nuomone, kad labiau būtų pasitikima policija, ji turi daugiau patruliuoti viešose vietose ir greičiau reaguoti į teisės pažeidimus. Taip pat visuomenė nepritaria teiginiui, kad mano sūnus ar dukra eitų dirbti į policiją. Dėl šiuo metu Lietuvos policijoje susidariusio pareigūnų kvalifikuotų specialistų trūkumo policija kaip tik ir negali pateisinti teisėtų visuomenės lūkesčių – daugiau pareigūnų skirti patruliavimui viešose vietose bei greitai reaguoti į teisės pažeidimus.

Policijos pareigūnai supranta savo pareigas ir yra pasirengę jas vykdyti, t.y. tarnauti visuomenei. Tyrimų rezultatai rodo, kad visuomenė ir policijos pareigūnai didžiausią dėmesį kreipia į aptarnaujamos vietovės bendruomenės poreikių tenkinimą, socialinės tvarkos joje palaikymą. Tai yra kertinis „susikalbėjimo“ tarp policijos ir visuomenės pagrindas. Be visuomenės palaikymo ir rėmimo policijos pastangos kovoti su nusikalstamumu pasmerktos žlugti. Tik tarpusavio bendradarbiavimas ir palaikymas vieni kitų gali lemti didesnę pasitikėjimą policija.

3.2. Policijos veiklos kultūros problemos

Policijos veiklos kultūra, kas tai? Norint išsiaiškinti policijos veiklos kultūros problemas, reikia išsiaiškinti, kas apskritai yra kultūra. „Kultūra - tai susibūrusių į bendruomenę žmonių gyvenimo būdas. Visuomenė, kaip minėta,- tai visų santykių, egzistuojančių konkrečioje teritorijoje, socialinė visuma. O civilizacija - tai visuomenės, regiono kultūrinės ir socialinės raidos lygis ir specifika, besiskiriantys nuo kitos visuomenės, regiono civilizacijos lygio ir specifikos. Nei kultūra, nei visuomenė, nei civilizacija negali egzistuoti viena be kitos“⁹². Taip kultūrą galime suprasti plačiąja prasme. „ Kitaip tariant, kultūra apima visus visuomenės gyvenimo modelius. Kiekvienas žmogus pasaulyje gali siekti ypatingo savo gyvenimo būdo. Taigi kultūrą sudaro visa tai, kas sukurta žmogaus ir kas yra žmogaus gyvenimo būdo dalis“⁹³.

Policijos veiklos kultūrą galima apibrėžti kaip policijos pareigūnams pavestų uždavinių įgyvendinimo būdą. Policijos veiklos kultūra glaudžiai siejasi su etika, visuomenės pasitikėjimu policija. Atliekamo darbo kultūra - tai atlikto darbo kokybė, priimamų sprendimų objektyvumas ir pagrįstumas, policijos pareigūnų tarpusavio santykiai. Policijos veiklos kultūra, šio darbo autoriaus nuomone, apima ir etines normas. „Teisiniai profesiniai santykiai turi specifinių bruožų, o su tuo susiję doroviniai reikalavimai, priedermės, vertinimai ir atitinkamas elgesys, kurių nėra kitos veiklos sferose. Tai lemia darbo specifiką, policijos pareigūnų poelgius, jų motyvus, formuoja atitinkamas santykių tradicijas, ritualus, elgesio ir veiksmų taisykles bei įpročius“⁹⁴. Policijos veiklos kultūra turi specifinių bruožų būdingų tik policijai.

Policija yra statutinė organizacija, jos pareigūnų tarpusavio santykiai reglamentuojami hierarchijos principu. Kaip policijos pareigūnas elgiasi darbo metu ir po jo, iš pareigūno elgesio visuomenė susidaro nuomonę apie visą policiją kaip instituciją. Nuo šios nuomonės priklauso visuomenės nusiteikimas padėti ar nepadėti policijai, pasitikėti ja ar ne. „Nuo policininko dorovingumo lygio, santykių su piliečiais, su policijos darbuotojų kolektyvu, priklauso kiekvieno jo nario psichologinė būseną, bendro darbo kokybė ir efektyvumas, veiklos darnumas, visuomenės požiūris į policiją“⁹⁵.

2004 m liepos 16d Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu Nr. V-347 yra patvirtintas Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksas. Šio kodekso pirmame punkte

⁹² Matulionis A.V. Sociologija. - Vilnius: Homo Liber, 2003. P.31.

⁹³ Matulionis A.V. Sociologija. - Vilnius: Homo Liber, 2003. P.32.

⁹⁴ Tidikis R. Policininko etikos bruožai.-Vilnius: LPA, 1994. P.5.

⁹⁵ Tidikis R. Policininko etikos bruožai.-Vilnius: LPA, 1994. P.5.

nurodyta: „Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso (toliau - Kodeksas) tikslas - suteikti policijos pareigūnui dorovinius orientyrus, padėti formuoti doroviniams poreikiams, prisidėti prie dorovinių santykių kūrimo ir įtvirtinimo visuomenėje bei prie policijos pareigūnų dorovinės atsakomybės jausmo puoselėjimo ir išsaugojimo, stiprinti policijos pareigūno autoritetą saugant ir gerbiant asmens teises ir laisves, įtvirtintas tiek nacionaliniuose, tiek ir tarptautiniuose teisės aktuose“⁹⁶.

Policijos pareigūnų etikos kodeksas yra pamatinis dokumentas, veikiantis policijos darbo kultūrą. Tik ar visi pareigūnai laikosi etikos kodekso normų, jei laikosi tai kiek? Nuo policijos pareigūno asmenybės socialinės brandos priklauso kiek jis laikosi etinių normų.

Neteko girdėti, kad būtų atliktas atskiras tyrimas ar policijos pareigūnai pritaria etikos kodekso reikalavimams, kiek jų laikosi, kiek tai turi įtakos policijos darbo kultūrai bei visuomenės keliamų reikalavimų policijai vykdymui. Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso 3 punktas numato policijos pareigūnų darbo etinius principus: „Tarnyba policijoje grindžiama šiais profesinės etikos principais: pagarbos žmogui ir valstybei, teisingumo, sąžiningumo, nesavanaudiškumo, padorumo, nešališkumo, atsakomybės, viešumo, pavyzdingumo“⁹⁷. Tai policijos veiklos kultūros dalis. Kiekvienas policijos pareigūnas turi būti sąžiningas, padorus, bešališkas, atsakingas už savo priimtus sprendimus, visada turi suvokti savo priimamų sprendimų pasekmes. To paties etikos kodekso trečia dalis numato, kaip pareigūnas turėtų elgtis tarnybos metu. Iš viso yra nurodyti 29 punktai, bet paminėsime keletą iš jų, šio darbo autoriaus nuomone, svarbesnių. „Policijos pareigūnas tarnybinėje veikloje turi vadovautis šiomis nuostatomis:

- 1) gerbti ir ginti kiekvieno žmogaus orumą bei pagrindines teises ir laisves;
- 2) užtikrinti kiekvieno sulaikyto asmens teisių ir laisvių apsaugą, o prireikus imtis neatidėliotinų priemonių, kad jam būtų suteikta medicinos ar kita būtina pagalba; neatlikti, neskatinti ir kitaip netoleruoti jokių kankinimo, nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio aktų; naudoti jėgą tik tuo atveju, kai tai neišvengiamai būtina, ir tik teisėtam tikslui pasiekti; besąlygiškai gerbti visus asmenis, neatsižvelgiant į jų tautybę ar kilmę, socialinę padėtį, politinius, religinius, filosofinius įsitikinimus;
- 3) veikti sąžiningai, su pagarba visuomenei, įvertinti situacijas, kai susiduriama su labiausiai pažeidžiamų asmenų grupėmis; būti teisingam, nešališkam, užtikrinti, kad jo priimami sprendimai būtų teisėti ir objektyvūs, be savanaudiškų paskatų; skatinti gerus santykius su

⁹⁶ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004m liepos 16d įsakymas Nr.V-347 „Dėl Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.13-4257.

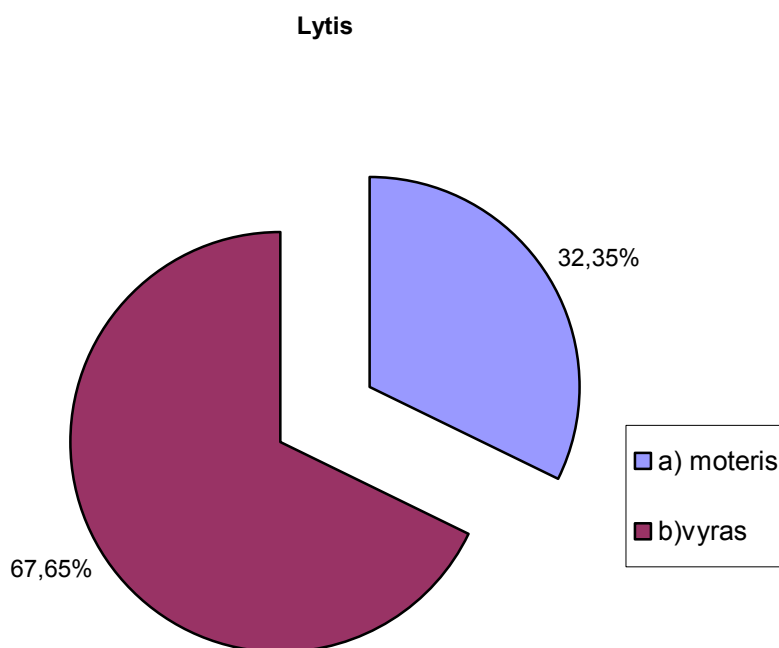
⁹⁷ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004m liepos 16d įsakymas Nr.V-347 „Dėl Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.13-4257.

bendruomene, nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitais visuomenės atstovais bei jų iniciatyvą įgyvendinant nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų prevencijos priemones;

4) teisės pažeidimo vietoje būti dėmesingam ir paslaugiam nukentėjusiesiems, stengtis padėti, išklausti, nuraminti ir žmogiškai juos atjausti; vadovautis visuotinai priimtomis moralės normomis, savo elgesiu stengtis būti pavyzdžiu kitiems asmenims;

5) naudotis tomis pačiomis pilietinėmis teisėmis kaip ir kiti asmenys. Atminti, kad kai kurios iš šių teisių, esant tam tikroms aplinkybėms, gali būti ribojamos įstatymo⁹⁸.

Šio darbo autoriaus atlikto tyrimo metu policijos pareigūnai buvo paprašyti atsakyti į anketoje pateiktus klausimus: 1. Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? 2. Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? 3. Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? 4. Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? 5. Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kėlimo kvalifikacijos kursuose? 6. Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? 7. Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?“ Iš visų apklausoje dalyvavusių pareigūnų 32,35% sudaro moterys ir 67,65% sudaro vyrai (Žr., diagramą).

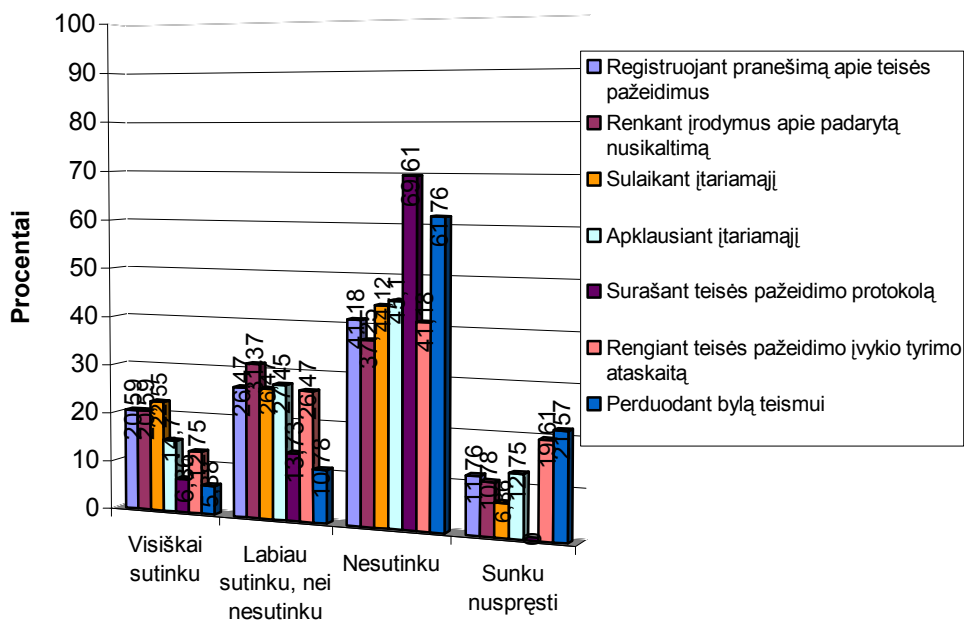

Į pirmą klausimą pareigūnai atsakė, kad dažniausiai tenka nukrypti nuo policijos veiklos taisyklių šiais atvejais: 1) registruojant teisės pažeidimus- atsakymą pasirinko 20,59%

⁹⁸ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004m liepos 16d įsakymas Nr.V-347 „Dėl Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.13-4257.

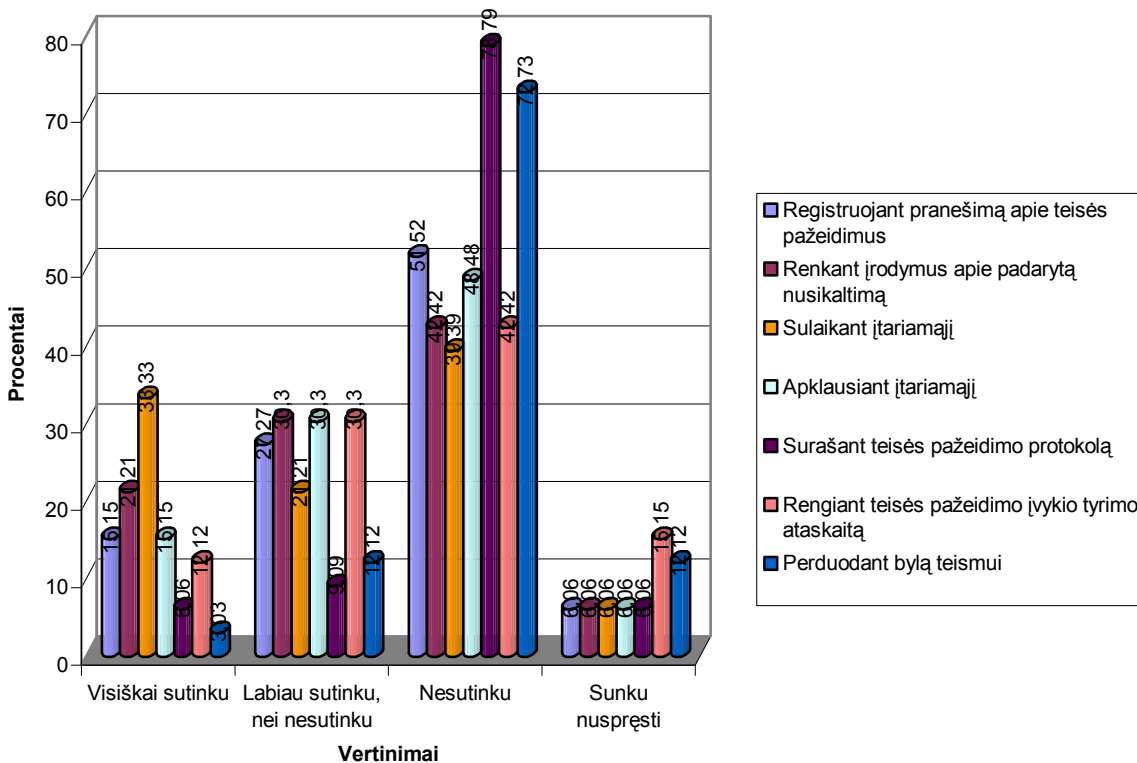
apklaustų pareigūnų (15,15% apklaustų moterų ir 23,19% vyrų); 2) renkant įrodymus apie padarytą nusikaltimą – teigia 20,59% apklaustų pareigūnų (21,21% apklaustų moterų ir 20,29% vyrų) 3) sulaikant įtariamąjį - teigia 22,55% apklaustų pareigūnų (33,33% apklaustų moterų ir 17,39% vyrų); 4) apklausiant įtariamąjį – teigia 14,71% apklaustų pareigūnų (15,15% apklaustų moterų ir 14,49% vyrų) 5) surašant teisės pažeidimo protokolą -teigia 6,86% apklaustų pareigūnų (6,06% apklaustų moterų ir 7,25 % vyrų); 6) rengiant teisės pažeidimo įvykio tyrimo ataskaitą - teigia12,75% apklaustų pareigūnų (12,12% apklaustų moterų ir 13,04% vyrų); 7) perduodant bylą teismui – teigia 5,88% apklaustų pareigūnų (apklaustų 3,03% moterų ir 7,25% vyrų). Taigi dažniausiai nukrypstama nuo policijos veiklos taisyklių trimis pirmaisiais atvejais. Smulkesnė atsakymų analizė pateikta diagramose, kiti duomenys priede Nr. 2

Jūsų požiūriu,kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų?

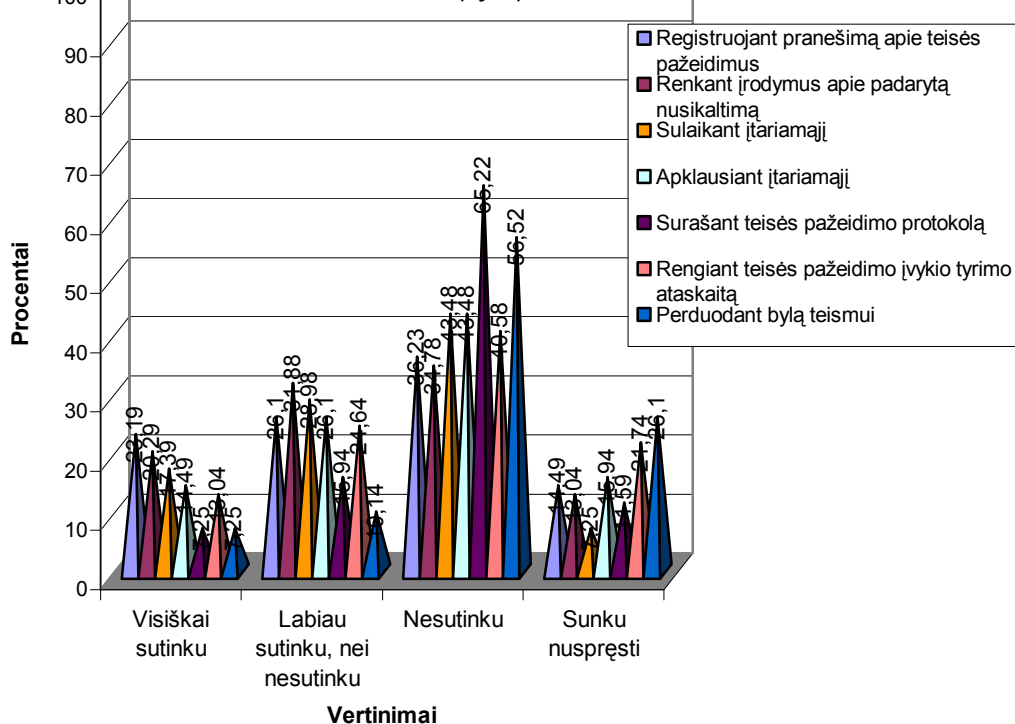

Vertinimai

Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Moterys)

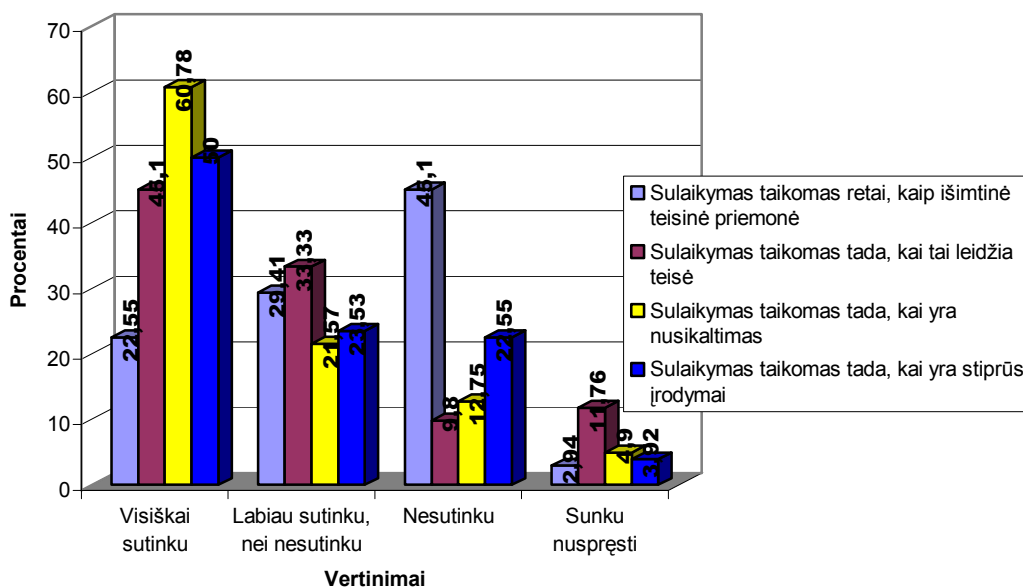
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Vyrai)

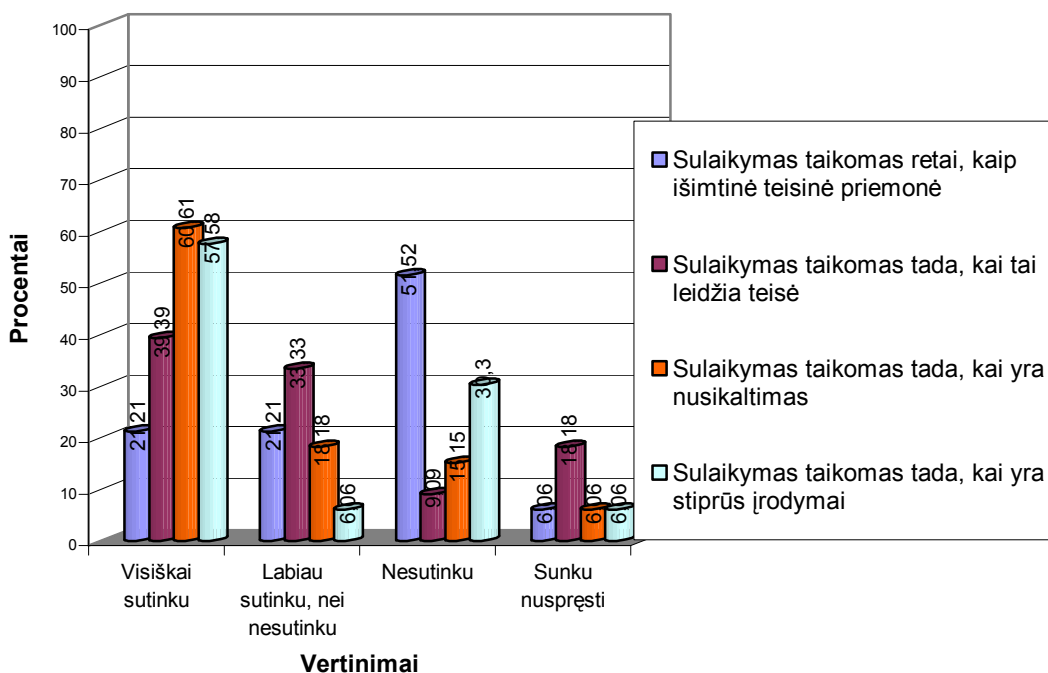
Į antrą klausimą skirtą sulaikymo problemai, pareigūnai atsakė: Sulaikymas taikomas retai, kaip išimtinė teisinė priemonė – teigia 22,55%, apklaustų pareigūnų (21,21% apklaustų

moterų ir 23,19% vyrų); Sulaikymas taikomas tada, kai tai leidžia teisė- teigia 45,10% apklaustų pareigūnų (39,39% apklaustų moterų ir 47,83% vyrų); Sulaikymas taikomas tada, kai yra nusikaltimas- teigia 60,78% apklaustų pareigūnų (60,61% apklaustų moterų ir 60,87% vyrų) ; Sulaikymas taikomas tada, kai yra stiprūs įrodymai-teigia 50% apklaustų pareigūnų (57,58% apklaustų moterų ir 46,38% vyrų). Smulkesnė analizė, tame tarpe apklaustų pareigūnų moterų ir vyrų atsakymai į šį klausimą, pateikta diagramose, kiti atsakymai priede Nr.2.

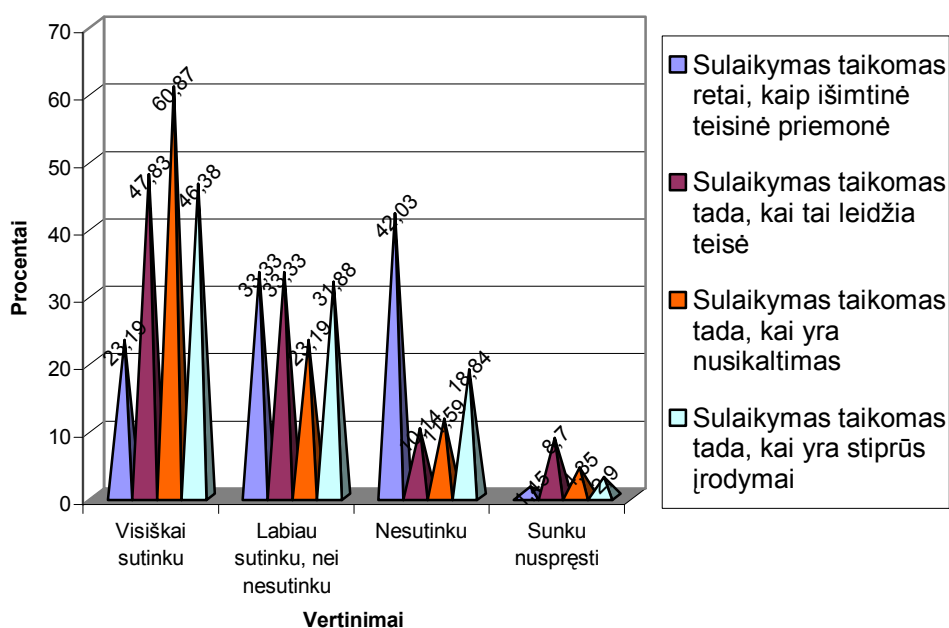
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas?

Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Moters)

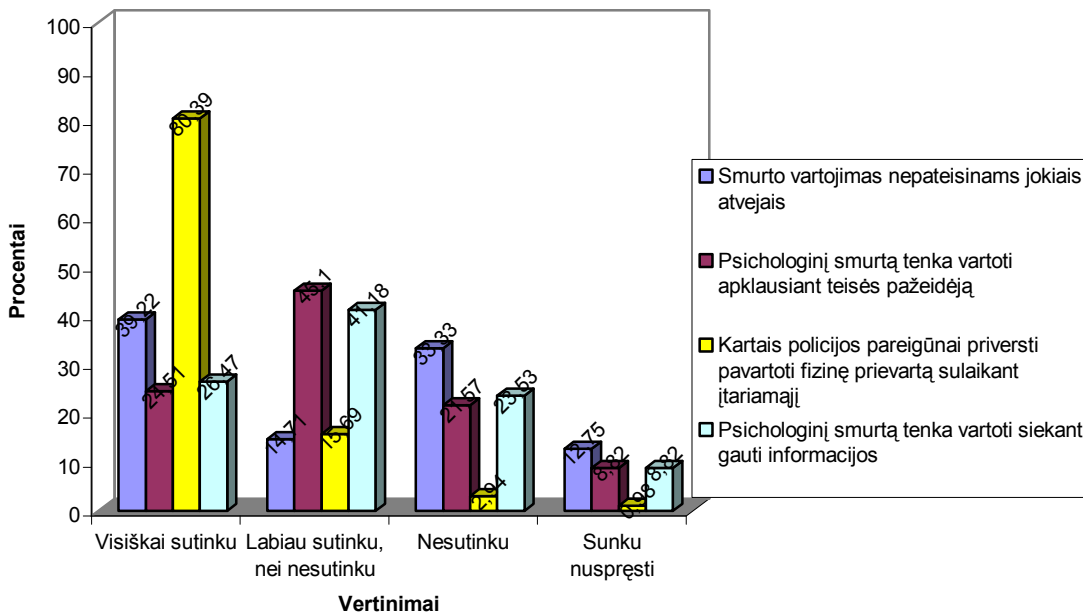
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Vyrai)

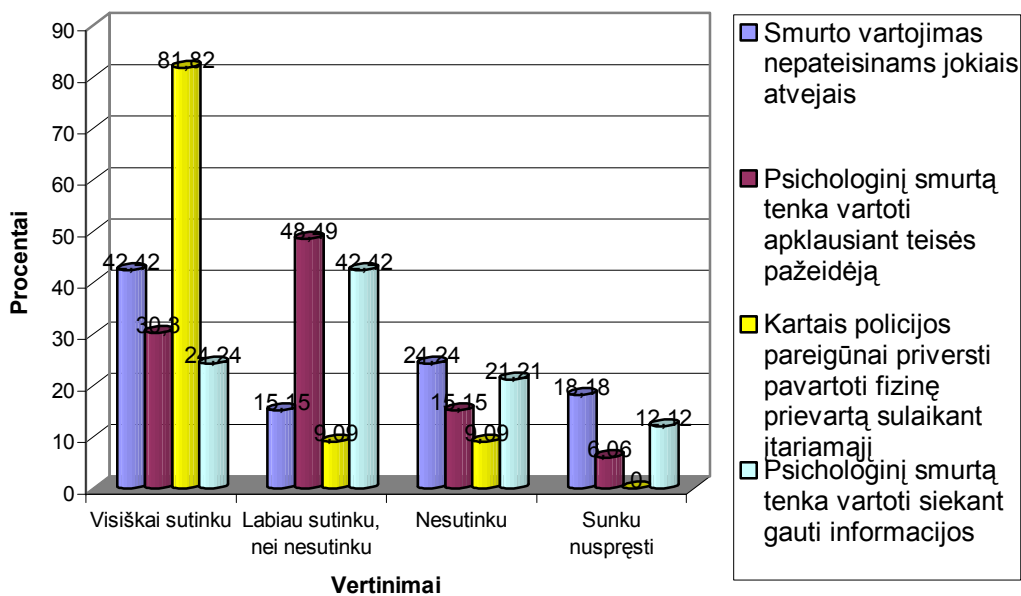
Tyrimo duomenys atskleidė, kad policija apskritai labai dažnai taiko sulaikymą, net nesant stiprių įrodymų; dažniausiai tada, kai tik yra koks nors nusikaltimas. Remiantis baudžiamojo proceso įstatymo nuostatomis policija sulaikymą turėtų taikyti turėdama pakankamai svarių duomenų, kad vienas ar kitas asmuo padarė nusikalstamą veiką. Beatodairiškas sulaikymo taikymas, dažnai yra nulemtas atskirų tarnybų vadovų kišimosi į vieną ar kitą tyrimą. Tai dažnai yra policijos vadovaujančių pareigūnų veiklos problema, kuri trukdo policijai tobulėti, policija lieka savo „prietarų“ gniaužtuose, todėl menkai reaguoja į besikeičiančią situaciją pačioje visuomenėje.

Visuomenėje vyrauja nuomonė, kad policija vartoja smurtą sulaikytų asmenų atžvilgiu. Tokiai nuomonei susiformuoti padeda ir žiniasklaidos pateikiama nebūtinai teisinga informacija. Pateikiame smurto problemą pačių pareigūnų akimis. Į trečią klausimą - apie smurto policijos veikloje vartojimą pareigūnai atsakė: 1) smurto vartojimas nepateisinamas jokiais atvejais – teigia 39,22% apklaustų pareigūnų; 2) psichologinį smurtą tenka vartoti apklausiant teisės pažeidėją - teigia 24,51% apklaustų pareigūnų; 3) kartais policijos pareigūnai priversti pavartoti fizinę prievartą sulaikant įtariamąjį - teigia 80,39% apklaustų pareigūnų; 4) psichologinį smurtą tenka vartoti siekiant gauti informacijos - teigia 26,47% apklaustų pareigūnų. Taigi ryškiai išsiskiria, kad kartais policijos pareigūnai priversti pavartoti fizinę prievartą sulaikant įtariamąjį. Smulkesnė analizė, tame tarpe apklausoje dalyvavusių vyrų ir moterų nuo viso apklaustų pareigūnų skaičiaus atsakymai į šį klausimą, pateikti diagramose.

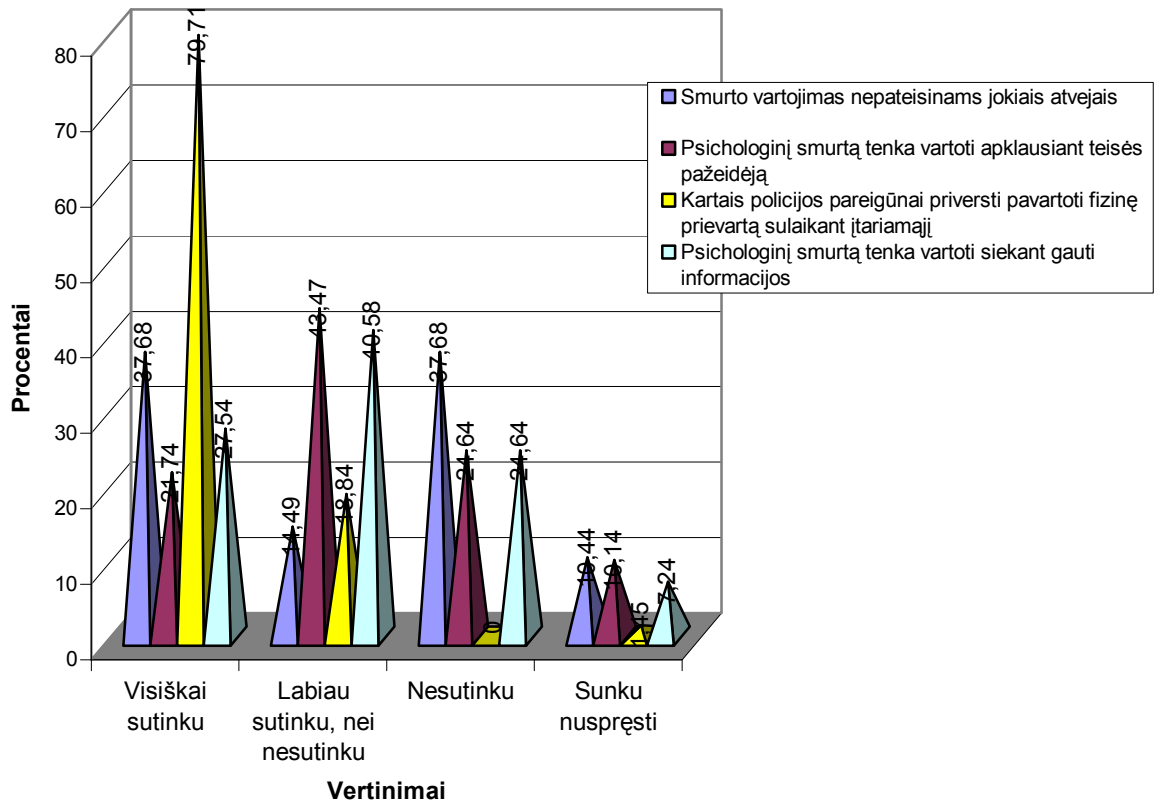
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją?

Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Moterys)

Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Vyrai)

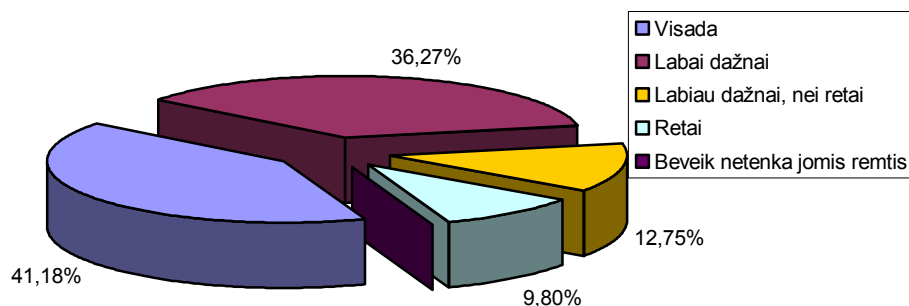

Policijos pareigūnų atsakymai į šį klausimą parodė, kad visuomenės nuogastavimai nėra be pagrindo, taip pat atskleidė ypatumą, kad policijoje dirbančios moterys yra „agresyvesnės“ įtariamųjų atžvilgiu. Tačiau iš esmės atsakymų analizė parodė, kad policijos pareigūnai labiau linkę vartoti psichologinio poveikio priemones, o fizinę prievartą naudoti tik sulaikant asmenį ir tiek, kiek tai būtina, t.y. kiek leidžia policijos veiklą reglamentuojantys teisės aktai. Smurto vartojimas prieš įtariamuosius yra rimta policijos veiklos kultūros problema, nes policijos veikloje daugėja situacijų, kai prieš pačius pareigūnus įtariamieji naudoja smurtą. Reaguodami į įžūlų sulaikytųjų elgesį pareigūnai taiko fizinės prievartos priemones, nors niekas nesuteikė jiems teisės veikti neteisėtai ir peržengti suteiktų įgaliojimų ribas.

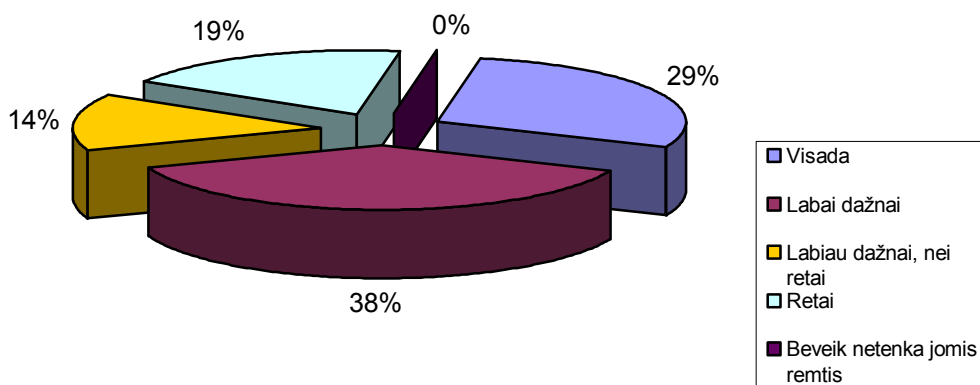
Tiek visuomenė apskritai, tiek kiekvienas jos narys atskirai nori, kad policijos pareigūnai būtų kompetentingi savo srityje, savo darbo žinovai. Į juos besikreipiantis vienu ar kitu klausimu žmogus tikisi gauti kvalifikuotą pagalbą ir visą išsamią informaciją dominančiu klausimu. Dėl to policijos pareigūnai turi nuolat kelti kvalifikaciją. Jiems turėtų būti sudarytos sąlygos tobulintis savo veiklos srityje. Tačiau gauti apklausos rezultatai leidžia teigti, kad taip toli gražu nėra. Į ketvirtą klausimą „Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?“ 77,45% policijos pareigūnų atsakė visada / labai dažnai. Apklausoje dalyvavusių policijos pareigūnų grupę sudaro 20,59 % vidurinį išsilavinimą turinčių pareigūnų, 22,55 %

aukštesnįjį išsilavinimą turinčių pareigūnų ir 56,86 % aukštąjį išsilavinimą turinčių pareigūnų. Smulkesnė atsakymų analizė pateikta diagramose.

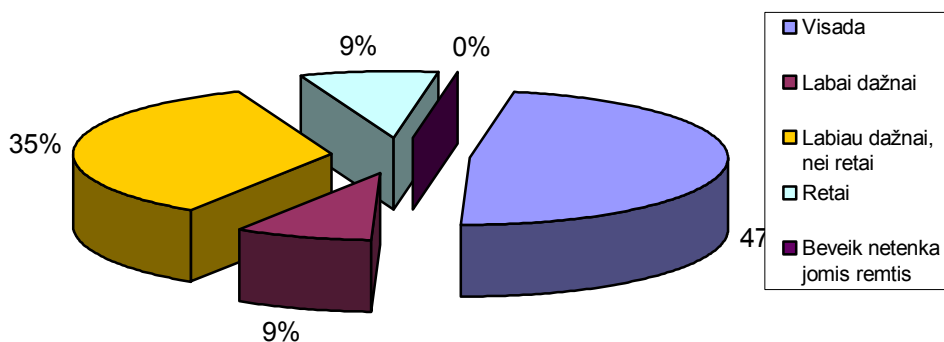
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?

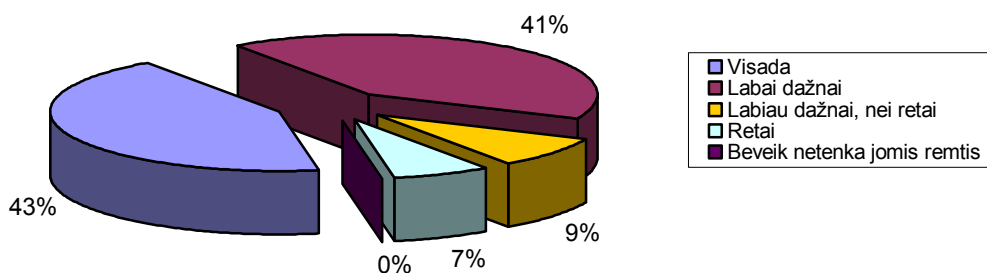
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Išsilavinimas vidurinis)

Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Išsilavinimas aukštesnysis)

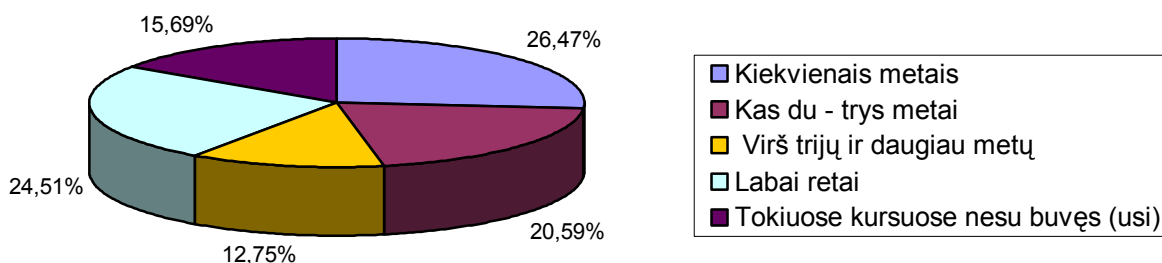
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? (Išsilavinimas-aukštasis)

Taigi tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad teisės ir policijos žiniomis savo darbe dažniau remiasi aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą turintys pareigūnai.

Į klausimą „Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?“ pareigūnai atsakė: 1) kiekvienais metais - 26,47% pareigūnų; 2) kas du - trys metai - 20,59% pareigūnų; 3) virš trijų ir daugiau metų - 12,75% pareigūnų; 4) labai retai - 24,51% pareigūnų. Tokiuose kursuose nėra buvę 15,59% pareigūnų (Žr. diagramą). Kitų atsakymų duomenys pateikti priede Nr.2.

Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?

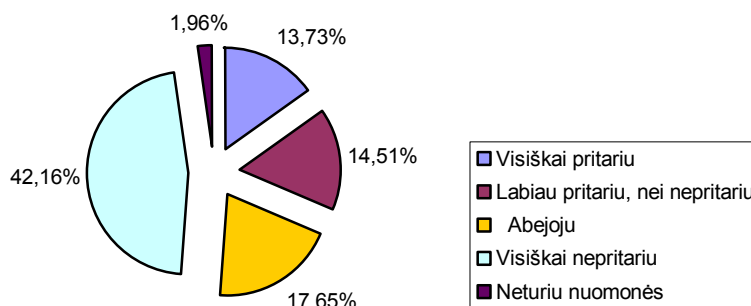

Tyrimo duomenys atskleidė, kad pareigūnai savo kvalifikaciją kelti galimybių turi pakankamai mažai. Kvalifikacijos stoka - tai policijos pareigūno veiklos kultūros viena iš problemų. Neturėdami pakankamos kvalifikacijos arba ją praradę dėl policijos veiklos rutinos ir nesugebėjimo prisitaikyti prie greitai besikeičiančių gyvenimo sąlygų, pareigūnai negali pateisinti teisėtų visuomenės lūkesčių suteikti kvalifikuotą pagalbą ir reikiamą informaciją į jį besikreipiančiam asmeniui. Todėl policijos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas turėtų būti privalomas ir griežtai reglamentuotas.

Lietuvos Respublikos Konstitucija skelbia, kad visi Lietuvos piliečiai yra lygūs nepriklausomai nuo jų rasės, tautybės, išsilavinimo, socialinės padėties (29 str.). Policijos pareigūnai savo darbe taip pat privalo vadovautis šiomis nuostatomis. Į klausimą „Ar pritariate

teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį?“ policijos pareigūnai atsakė: 1) visiškai pritariu -13,73% pareigūnų; 2) labiau pritariu, nei nepritariu - 24,51% pareigūnų; 3) abejoju-17,65% pareigūnų; 4) visiškai nepritariu - 42,16% pareigūnų; 5) neturiu nuomonės - 1,96% pareigūnų (Žr. diagramą). Kitų atsakymų duomenys pateikti priede Nr. 2.

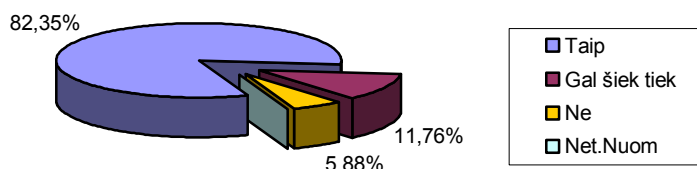
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį?

Norisi tikėti, kad teigiamai į šį klausimą atsakę pareigūnai mintyse turėjo konkrečią gyvenimo situaciją, kai žmogiškam bendravimui turi įtakos išsilavinimas ir norint susikalbėti su mažesnį išsilavinimą turinčiu piliečiu ar paprasčiausiai dėl savitarpio supratimo pareigūnas priverstas „nusileisti“ iki jo mąstymo lygio.

Visuomenė tikisi iš policijos pareigūnų kompetencijos ir profesionalumo. Į klausimą „Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?“ policijos pareigūnai atsakė: taip-82,35% pareigūnų; gal šiek tiek -11,76% pareigūnų; ne-5,88% pareigūnų (žr.: diagramą, kiti atsakymai priede Nr.2).

Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?

Taigi patys policijos pareigūnai pritaria, kad bendraujant su asmenimis, besikreipiančiais į juos pagalbos ir ne tik, turi įtakos jų pačių išsilavinimas ir kompetencija.

Policijos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose numatyta, kad policijos pareigūnas privalo tinkamai atlikti savo pareigas. To paties iš jo reikalauti turi teisę ir visuomenė. Tačiau viena iš policijos veiklos kultūros problemų yra ta, kad patys policijos pareigūnai ne visada tinkamai iki galo atlieka savo pareigas. Kadangi policija yra statutinė organizacija, tai už

vienokius ar kitokius nusižengimus policijos pareigūnams yra taikomos drausminės nuobaudos. Ne visose policijos įstaigose ši taip vadinama „drausminė praktika“ yra vienoda. Todėl remsimės Kėdainių rajono policijos komisariato duomenimis. Kėdainių rajono policijos komisariate iš viso dirba 150 statutinių valstybės tarnautojų. Per 2001 m. Kėdainių rajono policijos komisariate nubausti 35 policijos pareigūnai (iš jų: 1 už pravaikštas, 2 už girtavimą, 28 už aplaidumą tarnyboje, 3 už netinkamą elgesį, 1 už tarnybinio pažymėjimo praradimą). Iš tarnybos vidaus reikalų sistemoje atleisti 3 pareigūnai. Per 2002 m. už tarnybinės drausmės pažeidimus administracinėmis nuobaudomis ir drausmine tvarka nubausti 38 pareigūnai (iš jų: 2 už pravaikštas, 25 už aplaidumą tarnyboje, 7 už netinkamą elgesį, 4 už kitus nusižengimus, 4 pareigūnai padarė administracinius teisės pažeidimus). Padėtis šioje srityje Kėdainių rajono policijos komisariate negerėjo. Per 2005 metus nubausti 48 pareigūnai (iš jų už pravaikštas 1, už aplaidumą tarnyboje 43, už netinkamą elgesį 3 už tarnybinio pažymėjimo praradimą 1). Trys policijos pareigūnai padarė administracinius teisės pažeidimus ir du pareigūnai įvykdė nusikaltimus. Drausminės nuobaudos jokiu būdu neparodo, kad visi komisariate dirbantys policijos pareigūnai tyčia padarė nusižengimus. Tai gali sąlygoti tiek objektyvios, tiek subjektyvios priežastys. Tačiau tinkamai elgtis, nedaryti pravaikštų nulemia policijos pareigūnų dorovinės savybės. Dviem pareigūnams buvo pradėti ikiteisminiai tyrimai už nusikaltimų įvykdymą. Vienam pareigūnui inkriminuota nusikalstama veika, numatyta LR BK 180 str., t.y. plėšimas, kitam pradėtas ikiteisminis tyrimas už kyšių paėmimą. Abi baudžiamosios bylos perduotos teismui. Prie nusikaltimų išaiškinimo prisidėjo patys Kėdainių rajono policijos komisariato pareigūnai. Policija turbūt vienintelė institucija, kuri bendradarbiaudama su kitomis teisėsaugos institucijomis (prokuratūra, specialiųjų tyrimų tarnyba) pati imasi priemonių išvalyti savo gretas nuo nesąžiningų pareigūnų. Tai bene vienintelė institucija, kuri stengiasi net ir tokiomis drastiškomis priemonėmis ginti ir saugoti savo prestižą. Nes paprasčiausiai kito kelio, siekiant didinti visuomenės pasitikėjimą policija ir kelti jos veiklos darbo kultūrą, nėra.

3.3. Policijos pareigūnų socialinių garantijų problema

Lietuvos policijos socialinės garantijos yra reglamentuotos policijos veiklos įstatymu, valstybės tarnybos įstatymu ir vidaus tarnybos statutu. Tai pagrindiniai teisės aktai, kuriuose yra numatytos policijos pareigūnų socialinės garantijos. Valstybės tarnybos įstatymas reglamentuoja darbo užmokesčio mokėjimą valstybės pareigūnams. Vidaus tarnybos statute yra reglamentuojama atostogų suteikimo tvarka, išmokos ir priedai prie algos, pensijinis aprūpinimas, išmokos pareigūno šeimos nariams jam žuvus tarnyboje, kitos socialinės garantijos. Kiek visuomenė yra pasiryžusi pripažinti ir suteikti socialines garantijas policijos pareigūnams, tiek ji gali būti labiau garantuota, kad į policiją eis dirbti tam darbui tinkami žmonės ir jie tinkamai atliks savo pareigas. Šiuo metu teisės aktuose yra numatyta nemažai socialinių garantijų policijos pareigūnams, tačiau kiek jos realiai veikia, jau kitas klausimas.

Dažnai teisės aktuose numatytos socialinės garantijos yra tik deklaratyvaus pobūdžio, nes realiai policijos pareigūnai jomis pasinaudoti negali, kadangi valstybė neskiria tam pakankamai lėšų. Policija yra organizacija turinti savo ypatumų, jos pareigūnams yra apribotos tam tikros teisės, pavyzdžiui teisė streikuoti ir taip ginti savo teisėtus socialinius ir ekonominius interesus. Vidaus tarnybos statuto 24 straipsnyje numatyti apribojimai pareigūnams. Pavyzdžiui, pareigūnui draudžiama:[...] 1) būti politinių partijų ar politinių organizacijų nariu, dalyvauti jų veikloje; 2) streikuoti; 3) darbo laiku vykdyti profesinių sąjungų veiklą⁹⁹. Tai tiesiogiai liečia policijos pareigūnų pilietines teises ir socialines garantijas. Todėl visuomenė reikalaujama, kad pareigūnai dirbtų padidinto pavojaus sąlygomis ir apribodama jiems tam tikras pilietines teises, turėtų pasirūpinti policijos pareigūnų socialinių garantijų pakankama apimtimi ir pilnu jų įgyvendinimu. Kad tarnyba policijoje yra ypatinga ir iš pareigūnų visuomenė turi teisę reikalauti ir reikalauja daugiau nei iš kitų socialinių grupių matosi iš vidaus tarnybos statuto 3 straipsnyje išdėstytų principų. Minėto straipsnio 7, 8 punktuose nurodyti principai, kuriais visuomenė ir valstybė, išipareigoja pareigūnams už jiems keliamus padidintus reikalavimus: „[...] Pagal vidaus tarnybos ypatumų kompensavimo principą pareigūnų tarnybos ypatumai (padidėjęs pavojus gyvybei ar sveikatai, sugriežtinta atsakomybė, ilgesnis darbo laikas ir įvairūs su tarnyba susiję apribojimai) yra kompensuojami šiame Statute bei kituose teisės aktuose nustatytais socialinėmis garantijomis. Pagal teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms principą preziumuojama, jog asmenys, pasirinkdami vidaus tarnybą, yra įsitikinę, kad valstybė užtikrins

⁹⁹Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.

savo pačios nustatytas pareigūnų teises ir socialines garantijas, todėl pagal šį Statutą bei kitus įstatymus pareigūnų teisėtai įgyta teisė į tam tikras socialines garantijas turi būti taikoma visam jų tarnybos laikui.¹⁰⁰

Taigi valstybė Statute įsipareigoja užtikrinti ir taikyti pareigūnams **savo pačios nustatytas** socialines garantijas. Kad pareigūnams taikoma taip pat padidinta atsakomybė nurodoma statuto 25 straipsnio 1 punkte „1. Pareigūnai už tarnybinius nusižengimus tarnybinėn atsakomybėn traukiami neatsižvelgiant į baudžiamosios ar administracinės atsakomybės taikymą“¹⁰¹. Pareigūnams visuomenė kelia padidintus reikalavimus dėl savo pačios saugumo. Bet mainais į tai valstybė nėra pasiruošusi saugoti savo pareigūnų. Dėl nepakankamo socialinių garantijų įgyvendinimo policija susiduria su pareigūnų trūkumu, iš tarnybos policijoje traukiasi kvalifikuoti žmonės. Dėl šių priežasčių prastėja policijos veiklos kultūra, mažėja visuomenės narių pasitikėjimas ja.

Iš jau minėtos šiame darbe visuomeninės nuomonės apklausos, matyti, jog visuomenė sutinka, kad policijos finansavimas yra nepakankamas, policija sulaukia mažai dėmesio iš valdžios institucijų. Galima teigti, kad visuomenė remtų savo policijos pareigūnus ir įsipareigotų daugiau socialinių garantijų srityje, tačiau valstybės aparatas į tai nereaguoja.

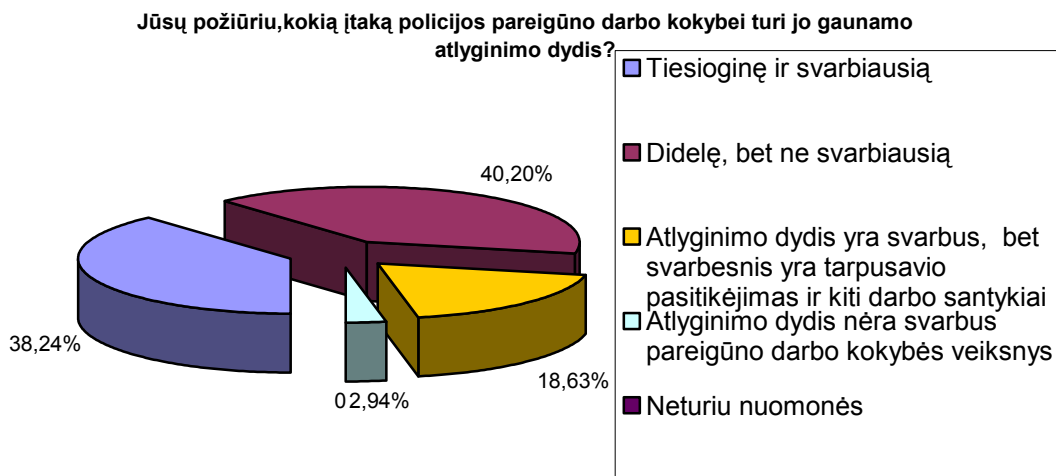
Šio darbo autorius atlikto tyrimo Kėdainių rajono policijos komisariate metu pareigūnams buvo pateikti klausimai apie jų socialines garantijas: 1) „Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis?“; 2) „Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei?“; 3) „Ar Jūs patenkintas (-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis?“

Apklausoje dalyvavo pareigūnai, kurių darbo stažas: 1) iki 5 metų (18,63% pareigūnų), 2) tarp 5-10 metų (14,71% pareigūnų), 3) tarp 10-15 metų (30,39% pareigūnų), 4) tarp 15-20 metų (28,43% pareigūnų) ir 5) virš 20 metų (7,84% pareigūnų) (Žr.: priedą Nr. 2). Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad didžiausią dalį apklausoje dalyvavusių pareigūnų sudaro pareigūnai, kurių stažas tarp 10-15 ir 15-20 metų. Šios kategorijos pareigūnų amžius daugiausia tarp 30-45 metų. Beje, šios amžiaus grupės pareigūnų iš viso yra daugiausia Kėdainių rajono policijos komisariate. Tai svarbus ypatumas apie kurį pakalbėsime vėliau.

Taigi į klausimą apie atlyginimo įtaką darbo kokybei pareigūnai atsakė: 1) turi tiesioginę ir svarbiausią - 38,24% pareigūnų; 2) turi didelę, bet ne svarbiausią - 40,20% pareigūnų; 3) atlyginimo dydis yra svarbus, bet svarbesnis yra tarpusavio pasitikėjimas ir kiti darbo santykiai - 18,63% pareigūnų; 4) Atlyginimo dydis nėra svarbus pareigūno darbo kokybės veiksnys - 2,94% pareigūnų.(Žr.: diagramą).

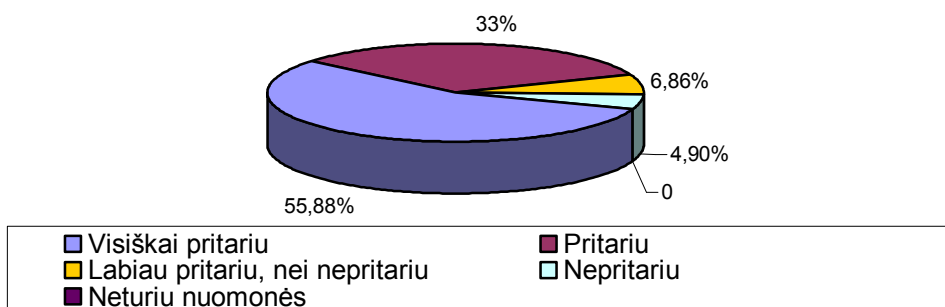
¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.

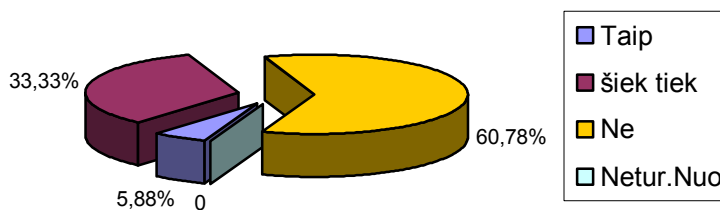
Į klausimą apie socialinių garantijų įtaką policijos pareigūno darbo kokybei, pareigūnai atsakė: visiškai pritarė teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei, 55,88% pareigūnų; pritarė 33% pareigūnų; labiau pritarė, nei nepritarė 6,86% pareigūnų; nepritarė 4,90% pareigūnų (Žr., diagramą).

Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei?

Į klausimą ar pareigūnai patenkinti savo socialinėmis garantijomis apklaustieji atsakė: taip -5,88% pareigūnų; šiek tiek-33,33% pareigūnų; ne-60,78% pareigūnų (Žr.: diagramą). Taigi didžioji pareigūnų dauguma nepatenkinti savo turimomis socialinėmis garantijomis.

Ar Jūs patenkinas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis?

Nors įstatymuose numatyta nemažai socialinių garantijų pareigūnams, tačiau jie jomis negali realiai naudotis. Dėl to policijos pareigūnai jaučiasi tarsi „apgauti“ savo valstybės. Šiam jausmui jie turi realų pagrindą, kurį „suteikia“ antikonstitucinis vyriausybės sprendimas indeksuoti policijos pareigūnų darbo užmokestį.

Skirtingo amžiaus ir darbo stažo grupių pareigūnai šiais klausimais pasisakė nevienodai. Pavyzdžiui, socialinėmis garantijomis patenkinti labiau pareigūnai dirbantys iki 5 metų. Turimomis socialinėmis garantijomis mažiau patenkinti pareigūnai, kurių darbo stažas tarp 10-15 metų. Dar mažiau socialinėmis garantijomis patenkinti pareigūnai, kurių stažas 15-20 metų. Panašiai apie socialines garantijas pasisakė policijos pareigūnai turintys virš 20m darbo stažą. Moterys labiau „nuosaikesnės“ socialinių garantijų atžvilgiu. Smulkesnė tyrimo duomenų analizė pateikta priede Nr.2.

Taigi tyrimo duomenų analizė atskleidė tendenciją, kad kuo ilgiau pareigūnas tarnauja policijoje, tuo mažiau jis yra patenkintas turimomis socialinėmis garantijomis ir savo padėtimi. Jauni, ką tik pradėję dirbti pareigūnai dar pilni idealizmo bei jauniems žmonėms būdingo maksimalizmo. Jie vis dar tiki, kad valstybė jais pasirūpins. Tačiau didėjant tarnybos policijoje stažui ir kaupiantis atitinkamai patirčiai, o socialinių garantijų srityje nebūtinai teigiamai, pareigūnų tarpe blėsta pasitikėjimas valstybe ir visuomene, turinčiomis ir įsipareigojusiomis užtikrinti jų socialinių garantijų efektyvumą ir realumą. Remiantis autoriaus atliktos pareigūnų apklausos duomenimis galima teigti, kad socialinių garantijų pareigūnams užtikrinimo sistema valstybėje veikia blogai arba iš viso neveikia, valstybė ir visuomenė linkusi pareigūnus palikti likimo valiai. Dėl šių priežasčių policiją palieka ar ruošiasi palikti didelė dalis kvalifikuotų ir patyrusių pareigūnų. O tai kelia tiesioginį pavojų valstybės ir visuomenės saugumui.

Minėjome Kėdainių rajono policijos komisariato ypatumą, kad jame didžiausią pareigūnų dalį sudaro pareigūnai, kurių amžius 30-45 metai ir kurių darbo stažas 10-15 ir 15-20 metų. Dėl esamos padėties policijoje, t.y. dėl nepakankamo finansavimo, realių socialinių garantijų nebuvimo, į policiją neina dirbti nauji žmonės. Policijos pareigūnai turi teisę išeiti į pensiją po 20 metų tarnybos. Tačiau blogai įgyvendinamos socialinės garantijos ir negerėjanti padėtis policijoje verčia pareigūnus anksčiau trauktis iš tarnybos. Nepritraukus naujų žmonių, nebus pamainos, todėl, pavyzdžiui, Kėdainių rajono policijos komisariato ateitis yra miglota. Tai viena rimčiausių problemų, kuri būdinga ne tik Kėdainių rajono policijos komisariatui, bet ir apskritai visai policijai. Policijai kaip institucijai yra itin svarbu išsaugoti kvalifikuotus ir patyrusius pareigūnus, priešingu atveju iškyla pavojus jos pačios egzistencijai. Gal tai ir niūros spalvos, tačiau atsižvelgiant į nūdienos situaciją, tai pakankamai realu.

Policijos pareigūnų nepasitikėjimas valstybe turi pagrindo: nuo 2007-01-01d įsigalios vidaus tarnybos statuto pataisos, reglamentuojančios priemokų prie pareiginės algos mokėjimą.

Šie priedai „pririšami“ prie naujai įvesto ir kol kas neaiškaus bazinės mėnesinės algos dydžio. Kai 2003 m. buvo priimtas vidaus tarnybos statutas, šios priemokos buvo susietos su minimalios mėnesinės algos dydžiu, perspektyvoje galvojant, kad gerėjant valstybės ekonominei padėčiai, didės ir pareigūnų atlyginimas. Valstybė reikalauja iš privataus sektoriaus įmonių mokėti savo darbuotojams kuo didesnę minimalią algą. Bet savo tarnautojams, ne tik, policijos pareigūnams, ji siekia mokėti tik minimalią mėnesinę algą, nuo kurios skaičiuojami pareigūnų ir tarnautojų atlyginimai. Todėl jau kuris laiką ji yra „išaldžiusi“ minimalios algos kėlimą, o kad jos nereikėtų keisti, ją pavadino baziniu mėnesinės algos dydžiu. Tokia politika tik priešina valstybės tarnautojus, diskredituoja valstybę jų akyse, tame tarpe ir policijos pareigūnų, jokių būdu nedidina pareigūnų tikėjimo valstybe ir visuomene. Tai viena iš priežasčių, atsiliepančių pareigūnų darbo kokybei, jų veiklos kultūrai, kuri neigiamai įtakoja visuomenės teisėtų lūkesčių jos saugumo srityje tenkinimą.

Dėl nepakankamo finansavimo policijos įstaigose masiškai klostojami darbo laiko apskaitos žiniaraščiai, pareigūnų realiai dirbtas laikas neapskaitomas. Tai kelia socialinę įtampą įstaigose. Aukštesnių policijos įstaigų, įgaliotų spręsti šias problemas, vadovybė pro pirštus žiūri į tokius lėšų taupymo būdus, kai žemesnės pakopos policijos įstaigos, siekdamos jas taupyti, imasi darbo laiko apskaitos žiniaraščių klostojimo. Tai nedidina policijos pareigūnų motyvacijos gerai dirbti ir tarnauti visuomenei.

Pabaiga

Apibendrinus darbe išnagrinėtą literatūrą, teisės aktus ir gautus sociologinio tyrimo duomenis galime formuluoti šias išvadas ir rekomendacijas:

1. Policijos veikla – tai jos socialinis veikimas teisės pagrindu, kuriuo siekiama užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką bei ginti visuomenės narių teises ir laisves nuo pavojingų kėsinių. Teisės socialinio veiksmingumo požiūriu policijos veikla turi atitikti teisės socialinę paskirtį, kad nepakirstų visuomenės narių tikėjimo pagrindinėmis socialinėmis vertybėmis. Policija yra viena iš trijų pagrindinių valstybės institucijų, vykdančių teisėtumo apsaugą, kurios veiklą demokratinė valstybė reglamentuoja atitinkamais teisės aktais ir kontroliuoja jų taikymą. Tik teisiškai apsaugotas žmogus gali saugiai jaustis visuomenėje, būti pilnaverčiu visuomenės nariu, dalyvauti jos gyvenime ir kartu prisidėti tobulinant ir kuriant pačią teisę.

Policija - tai socialinė organizacija, turinti teisinius įgaliojimus taikyti prievartos priemones teisės pažeidimą padariusiam asmeniui. Ji yra visuomenės dalis ir jai atskaitinga. Todėl visuomenė reikalauja, kad policija savo veikloje remtųsi vien teise ir įgyvendindama savo funkcijas sėkmingai gintų teisėtumą. Norėdama įgyvendinti visuomenės jai keliamus uždavinius kiekviena policijos įstaiga savo veikloje turi remtis vietos bendruomene, nes be jos pagalbos neįmanoma sėkminga policijos veikla.

2. Viešosios tvarkos apsauga yra viena labiausiai visuomenės matomų policijos veiklos sričių. Dažniausiai remiantis viešosios tvarkos apsaugos rezultatais, pareigūnų priimamais sprendimais visuomenė susidaro vienokią ar kitokią nuomonę apie visą policiją. Šioje veiklos srityje policija taiko įstatymus, reglamentuojančius viešosios tvarkos apsaugą. Bet skirtingi įstatymai tas pačias veikas dažnai traktuoja nevienodai, nors labai panašiai. Įstatymų persikirtimai dažnai juos pačius daro neveiksmingus, o tuo pačiu ir riboja policijos veiklos efektyvumą.

Siekiant policijos darbo efektyvumo būtina užtikrinti teisės aktų, reglamentuojančių policijos darbą, ir įstatymų, kuriuos savo veikloje tiesiogiai taiko policijos pareigūnai, suderinamumą, taip mažinant policijos pareigūno veikloje painiavą, kuri kyla iš teisės aktų nesuderinamumo.

3. Policijos teikiama socialinė pagalba visuomenei nėra tinkamai reglamentuota, nes: 1) socialinės pagalbos teikimą reglamentuoja daug teisės aktų, 2) jų reikalavimai nėra konkretūs, 3) nėra apibrėžtos policijos kompetencijos ribos, teikiant socialinę pagalbą, 4) policija turi per mažai išteklių ir galimybių juos tinkamai paskirstyti siekiant įgyvendinti savo pagrindines funkcijas.

4. Pasitikėjimas vienas kitu yra bet kokios žmonių veiklos sėkmės pagrindas. Konkrečios bendruomenės narių pasitikėjimas savo vietovės policijos pareigūnais suponuoja visos visuomenės pasitikėjimą policija kaip institucija. Pasitikėjimas policija priklauso ir nuo gyventojų saugumo jausmo savo gyvenamojoje vietoje. „Baltijos tyrimai“ atliktų tyrimų apie visuomenės požiūrį į policiją duomenų analizė atskleidė, kad saugiai savo gyvenamoje vietovėje dažniau jaučiasi vyrai nei moterys; jauniausios amžiaus kartos atstovai (iki 30 m.); kaimo gyventojai; labiau pasiturintys gyventojai; gyventojai su aukštuoju išsimokslinimu; specialistai, tarnautojai, vadovai, studentai, moksleiviai. Tyrimai atskleidė ir tai, kad pusė (50 proc.) Lietuvos gyventojų (15-74 m.) pasitiki policija (iš jų: 2 proc. visiškai pasitiki, 48 proc. pasitiki). 46 proc. apklaustųjų teigia, jog policija nepasitiki (iš jų: 7 proc. visiškai nepasitiki, 39 proc. nepasitiki). Lietuvos gyventojai (15-74 m.) nepasitiki policija dažniausiai dėl to, jog mano, kad policija yra susijusi su nusikaltėliais, korumpuota (31 proc.). Nepasitikima policija ir dėl to, jog manoma, kad ji blogai dirba (28 proc.).

5. Atliktų „Baltijos tyrimai“ tyrimų apie visuomenės požiūrį į policiją ir šio darbo autoriaus atlikto tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad policijos pareigūnai ir visuomenės atstovai sutinka, jog viena iš priežasčių, kodėl policija negali tinkamai atlikti savo pareigų, yra išteklių trūkumas. Tam pritarė 74% gyventojų, kurie pasisakė už tai, kad sėkmingas policijos darbas priklauso nuo pakankamo finansavimo. 66,67 % apklaustų pareigūnų nurodė tą pačią priežastį, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų. Tyrimų duomenų analizė leidžia teigti, kad visuomenė ir policijos pareigūnai sutinka, jog policijos bendravimui su visuomene turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija: tam pritarė 36 % respondentų, pasiūlę gerinti policijos darbuotojų profesinį pasirengimą, ir 82,35 % apklausoje dalyvavusių pareigūnų. Visuomenei ir policijos pareigūnams artimesnis yra konkrečios bendruomenės poreikių tenkinimas ir socialinės tvarkos palaikymas bendruomenės gyvenamoje vietovėje. Tai patvirtino tyrimų duomenys, parodę, kad 45 % respondentų pageidauja, kad policija labiau atsižvelgtų į gyventojų poreikius ir pastabas konkrečiuose miestuose ar gyvenvietėse bei 79,40 % apklausoje dalyvavusių pareigūnų sutikę / labiau sutikę nei nesutikę su policijos veiklos

„Stiliumi 2“, kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą visiems aptarnaujamos vietovės gyventojams.

6. Policijos darbe dažniausiai pasitaiko šie procedūriniai pažeidimai (šio darbo autoriaus atlikto tyrimo duomenimis): 1) registruojant teisės pažeidimus - pritarė 20,59% apklaustų pareigūnų; 2) renkant įrodymus apie padarytą nusikaltimą – pritarė 20,59% apklaustų pareigūnų; 3) sulaikant įtariamąjį - pritarė 22,55% apklaustų pareigūnų. Tai lemia kvalifikacijos stoka. Policija savo veikloje labai dažnai taiko sulaikymą. Šio darbo autoriaus atlikto tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad sulaikymas taikomas: 1) kai tai leidžia teisė - pritarė 45,10% apklaustų pareigūnų, 2) kai yra nusikaltimas - pritarė 60,78% apklaustų pareigūnų. Beatodairiškas sulaikymo taikymas yra nulemtas atskirų policijos pareigūnų mąstymo, kad kitais būdais neįmanoma pasiekti užsibrėžtų tikslų.

7. Policijos pareigūnai turi mažai galimybių kelti savo kvalifikaciją. Kaip parodė tyrimo duomenų analizė kvalifikacijos kėlimo kursuose nėra buvę 15,60 % apklausoje dalyvavusių pareigūnų, labai retai dalyvauja 24,51 % pareigūnų, o 12,75 % apklausoje dalyvavusių pareigūnų kvalifikacijos kėlimo kursuose nebuvo virš trijų ir daugiau metų. Kvalifikacijos stoka lemia, kad policijos pareigūnas negali pateisinti teisėtų visuomenės lūkesčių gauti laukiamos pagalbos ir informacijos. Tik griežtai reglamentuojant kvalifikacijos kėlimą, jį padarant privalomą ir skiriant tam reikiamą finansavimą, galima tikėtis policijos veiklos pagerėjimo.

8. Teisės aktuose numatytos policijos pareigūnų socialinės garantijos yra deklaratyvaus pobūdžio, nes dėl nepakankamo finansavimo policijos pareigūnai negali realiai jomis naudotis. Tyrimo duomenys atskleidė, kad savo turimomis socialinėmis garantijomis nepatenkinti 60,78 % apklaustų pareigūnų ir 33,33 % jomis patenkinti šiek tiek. Policija susiduria su pareigūnų trūkumu, nes iš tarnybos policijoje traukiasi kvalifikuoti žmonės. Dėl šių priežasčių prastėja policijos darbo kokybė, mažėja visuomenės narių pasitikėjimas ja. Todėl siekiant padidinti policijos pareigūnų motyvaciją geriau dirbti reikia didinti jų socialinį saugumą, padidinti ir užtikrinti jų socialines garantijas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Įstatymai, įsakymai, kiti norminiai aktai ir tarptautiniai dokumentai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija-Vilnius, 1994.
2. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios.1985, Nr. 1-1.
3. Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-309.
4. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr.13-308.
5. Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-310.
6. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės Žinios. 2000, Nr.89-2741.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės Žinios. 2002, Nr.37-1341.
8. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr.115-3230.
9. Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 12-313.
10. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 2-16.
11. Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr.90- 2777.
12. Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr 60-1705.
13. Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr.65-2633.
14. Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr.69-1731.
15. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1927.
16. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 45-1708.
17. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 60-1945.
18. Europos Tarybos Parlamentinės asamblėjos deklaracijos dėl policijos rezoliucija // Žmogaus teisės regioninių tarptautinių dokumentų rinkinys Vilnius: Mintis, 1993.

19. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Žmogaus teisės regioninių tarptautinių dokumentų rinkinys Vilnius: Mintis, 1993.
20. Europos konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmoniško ar žeminantį elgesį ir baudimą // Žmogaus teisės regioninių tarptautinių dokumentų rinkinys Vilnius: Mintis, 1993.
21. Žmogaus teisių deklaracija // Žmogaus teisės regioninių tarptautinių dokumentų rinkinys Vilnius: Mintis, 1993.
22. Deklaracija dėl vyrų ir moterų lygybės // Žmogaus teisės regioninių tarptautinių dokumentų rinkinys Vilnius: Mintis, 1993.
23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m rugsėjo 25d nutarimas Nr. 1491 „Dėl piliečių ir kitų asmenų aptarnavimo viešojo administravimo ir kitose institucijose pavyzdinės tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr.95-4105.
24. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005m kovo 29d įsakymas Nr.5-V-208 „ Dėl viešosios policijos prevencijos padalinio tyrėjo (apylinkės inspektoriaus) ir viešosios policijos specialisto (nepilnamečių reikalų policijos pareigūno) tarnybinės veiklos instrukcijų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr.44-1436.
25. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m liepos 16d įsakymas Nr. V-347 „ Dėl Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr.13-4257.
26. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002-12-24d įsakymas Nr.660 „ Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr.23-985.

2.Specialioji literatūra

1. Baublys L. Antikinio teisingumo samprata ir jos įtaka Vakarų teisės tradicijai.-Vilnius: MRU, 2005.
2. Broom L., Bonjean Ch. M., Broom D. H. Sociologija. Esminiai tekstai ir pavyzdžiai.// Kaunas: Littera Universitatis Vytauti Magni, 1992.
3. Berger V. Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencija.-Vilnius: Pradai, 1997.
4. Cotterrell R. Teisės sociologija: Įvadas -Kaunas: Dangerta, 1997.
5. Hegel G.W.F. Teisės filosofijos apmatai.- Vilnius: Mintis, 2000.
6. J.Kasiulis, V. Barvydienė. Vadovavimo psichologija. Vadovėlis. -Kaunas: Technologija, 2005.
7. Laurinavičius A. Bendruomenės teisėtvara . Mokymo metodinis leidinys.- Vilnius: LTU, 2001.

8. Laurinavičius A. Tarnybinė teisė: Statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas. - Vilnius: LTU, 2003.
9. Leonavičius J. Sociologijos žodynas. -Vilnius: Academia, 1993.
10. Leonas P. Teisės filosofijos istorija. -Vilnius: Mintis,1995.
11. Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. - Vilnius: MRU, 2004.
12. Matulionis A.V. Sociologija. - Vilnius: Homo Liber, 2003.
13. Nocius J. Nusikaltimai Žmogui.-Vilnius: VU, 1998.
14. Nisbet R. A. Sociologijos tradicija. -Vilnius: Pradai, 2000.
15. Piesliakas V. Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį.-Vilnius: LPA, 1996.
16. /red.A.Raipa. Viešasis administravimas.-Kaunas: Technologija, 2001.
17. Vansevičius S.Valstybės ir teisės teorija. -Vilnius: Justitia, 2000.
18. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas // <http://www.autoinfo.lt/webdic/> prisijungimo laikas 2006-03-07 13.30val.
19. Tarptautinių žodžių žodynas. - Vilnius: Alma Littera, 2003.
20. Tidikis R. Policininko etikos bruožai.-Vilnius: LPA, 1994.
21. Vaišvila A. Teisės teorija. -Vilnius: Justitia, 2004.
22. Žukauskas G. Psichosocialinės pareigūnų problemos.-Vilnius: LTA, 2000.

3.Straipsniai, disertacijos, publikacijos

1. Kalesnykas R. Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24 (16).
2. Sprogis E. Šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis ir funkcijos: daktaro dis.soc. mokslai: teisė (01S) Vilnius: LTU, 2002.
3. Šimašius R. Teisinis pliuralizmas: daktaro dis.sant.: soc. mokslai: teisė (01S) Vilnius: LTU, 2002.
4. S.Arlauskas. Visuomenės ir policijos sąveikos humanistinis pradai // Kriminalinė justicija. 1996, Nr.5.
5. G.Babachinaitė. Žmogaus teisės policijos prevencinėje veikloje // Kriminalinė justicija. 1996, Nr.5.
6. V.Šlapkauskas. Socialinės tvarkos raidos globalizacijos sąlygomis problemos // Jurisprudencija. 2005, Nr. 70(62)
7. A.Vaišvila Teisingumas: jo formos ir socialinė reikšmė // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24(16).
8. A.Vaišvila. Atvira visuomenė ir teisinė valstybė //Teisės problemos. 1998, Nr.1.

9. A.Vaišvila. Teisinio įstatymo viršenybė // Kriminalinė justicija.1996, Nr.6
10. Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją.//<http://www.policija.lt/> prisijungimo laikas 2006-11-12 9.40val.
11. Vaišvila A. Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje: habil.darbas: soc. mokslai: teisė (01S) Vilnius: LTU 2001.
12. A. Laurinavičius. Policijos pareigūno drausminė atsakomybė // Kriminalinė justicija. 1997, Nr.7,8.
13. A.Pumpūtis. Policijos ir visuomenės tarpusavio santykio prielaidos // Kriminalinė justicija. 1996, Nr. 5.

4. Kita medžiaga

1. Kėdainių rajono policijos komisariato 2002 m metinė policijos sistemos pareigūnų tarnybinių nusižengimų ataskaita.
2. Kėdainių rajono policijos komisariato 2003 m metinė policijos sistemos pareigūnų tarnybinių nusižengimų ataskaita.
3. Kėdainių rajono policijos komisariato 2004 m metinė policijos sistemos pareigūnų tarnybinių nusižengimų ataskaita.
4. Kėdainių rajono policijos komisariato 2005 m metinė policijos sistemos pareigūnų tarnybinių nusižengimų ataskaita.
5. Kėdainių rajono policijos komisariato 2006 m metinė policijos sistemos pareigūnų tarnybinių nusižengimų ataskaita.

2006 m. gruodžio 11 d.

Teisės ir valdymo studijų programos magistrantas

Egidijus Muraškinas

POLICIJOS SOCIALINIS VEIKSMINGUMAS: TARP TEISĖTUMO APSAUGOS IR RĖMIMOSI TEISE

SANTRAUKA

Darbe siekiama apibrėžti ir išnagrinėti teisėtumo apsaugos ir rėmimosi teise sampratą, teisės socialinio veiksmingumo sampratą, šių kategorijų įtaką policijos veiklai. Siekiama apibrėžti policijos veiklos sampratą. Tiriama policijos kaip valstybės institucijos veikla teisėtumo apsaugos srityje. Darbe daroma išvada, kad policijos veikla –tai jos socialinis veikimas, kurio esmė yra remiantis teise užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, bei ginti visuomenės narių teises ir laisves nuo pavojingų kėsinių. Teisės socialinio veiksmingumo požiūriu policijos veikla turi atitikti teisės socialinę paskirtį, kad nepakirstų visuomenės narių tikėjimo pagrindinėmis socialinėmis vertybėmis. Policija yra viena iš trijų pagrindinių valstybės institucijų, vykdančių teisėtumo apsaugą, kurios veiklą demokratinė valstybė reglamentuoja atitinkamais teisės aktais ir kontroliuoja jų taikymą, kartu ji yra socialinė organizacija, turinti įgaliojimus taikyti prievartos priemones teisės pažeidimą padariusiam asmeniui, ji visuomenės dalis jos įtakojama ir jai atskaitinga. Todėl visuomenė reikalauja, kad policija savo veikloje remtųsi vien teise ir įgyvendindama savo funkcijas sėkmingai gintų teisėtumą. Norėdama įgyvendinti visuomenės jai keliamus uždavinius kiekviena policijos įstaiga savo veikloje turi remtis vietos bendruomene, be jos pagalbos neįmanoma sėkminga policijos veikla.

Pasitikėjimas vienas kitu yra bet kokios žmonių veiklos sėkmės pagrindas. Valstybės institucijų sėkmės laidas yra visuomenės pasitikėjimas jomis. Darbe tiriami visuomenės pasitikėjimo policija aspektai, policijos pareigūnų socialinių garantijų įtaka jų darbo kokybei. Atlikus atlikto tyrimo rezultatų analizę daroma išvada, kad policijos pareigūnų socialinės garantijos numatytos teisės aktuose yra daugiau deklaratyvaus pobūdžio, realiai policijos pareigūnai jomis pasinaudoti negali dėl nepakankamo finansavimo. Todėl policija susiduria su pareigūnų trūkumu, iš tarnybos policijoje traukiasi kvalifikuoti žmonės. Dėl šių priežasčių prastėja policijos darbo kokybė, mažėja visuomenės narių pasitikėjimas ja, tai kelia pavojų visuomenės saugumui.

**SOCIAL EFFICIENCY OF THE POLICE:
BETWEEN LAWFULNESS PROTECTION AND BASING ONESELF ON LAW**

SUMMARY

This thesis tries to define and analyze the conception of lawfulness protection and basing oneself on law, the conception of social efficiency of law and the influence of these categories over the police. It tries to define the conception of the police activity. The activity of police as a State institution in the field of lawfulness protection is analyzed. The conclusion is drawn in the thesis that the police activity is its social activities the main point of which is to ensure the public security and public order by basing oneself on law and protect rights and freedoms of society members against dangerous encroachments. From the point of view of the social efficiency of law, the police activity must serve the social purpose of law in order not to sap the faith of society members in the main social values. Police is one of three principal State institutions carrying out the lawfulness protection the activity of which is regulated by the democratic State by corresponding legal acts the application of which is controlled. At the same time, it is a social organization empowered to apply the measures of extortion to a person who has committed the infringement of law. It is the part of society influenced by it and accountable to it. Therefore, the society demands that the police should base itself in its activity solely on law and protect successfully the lawfulness by realizing its functions. In order to realize tasks given to it by the society, each police institution must base itself in its activity on a local community; the successful police activity is impossible without its assistance.

The confidence in each another is the basis of success in any human activity. The guarantee of success of the State institutions is the confidence of society in them. The thesis analyzes the aspects of the society's confidence in police, the influence of social guarantees of police officers over the quality of their work. After the analyses of results of the research performed, the conclusion is drawn that social guarantees of police officers provided in legal acts are more of declarative character. Police officers are unable to use them realistically because of insufficient financing. Therefore, the police encounter the lack of officers; skilled people resign from their service in the police. On these grounds, the quality of police work becomes worse, the confidence of society members in it decreases, what endangers the public security.

Gerbiami kolegos

Mykolo Romerio universiteto magistrantas Egidijus Muraškinas rašo magistrinį darbą apie policijos veiklos problemas ir jų sprendimų būdus. Siekiant tinkamai aprašyti policijos veiklos problemas prašome Jūsų pagalbos. Šią labai svarbią pagalbą galėtumėte suteikti anonimiškai atsakę į pateiktos anketos klausimus. Iš anksto dėkojame.

ANKETA

1. Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? Pažymėkite kiekvieno uždavinio įvertinimą atskirai.

Policijos veiklos uždavinys	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Tiksliai įgyvendinti teisę				
Palaikyti socialinę tvarką				
Priimti nedelsiamus sprendimus dėl veiksmų, keliančių grėsmę teisėtavakai				
Įgyvendinti veiksmus griežtai įstatymo apibrėžtose ribose				
Organizuoti ir vykdyti nuolatinę kovą su nusikalstamumu				
Kita (įrašykite)				

2. Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? Pažymėkite kiekvieno atvejo įvertinimą atskirai.

Atvejai	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Registruojant pranešimą apie teisės pažeidimus				
Renkant įrodymus apie padarytą nusikaltimą				
Sulaikant įtariamąjį				
Apklausiant įtariamąjį				
Surašant teisės pažeidimo protokolą				
Rengiant teisės pažeidimo įvykio tyrimo ataskaitą				
Perduodant bylą teismui				
Kiti atvejai (įrašykite)				

3. Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? Pažymėkite kiekvienos priežasties įvertinimą atskirai.

Priežastys	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Trūksta reikiamų išteklių				
Reikia priimti nedelsiamus sprendimus				
Teisės taikymas yra supančiotas netikamais reikalavimais				
Dažnai gyvenime teisės taikymas ir tvarkos palaikymas yra tarpusavyje nesuderinami				
Kitos priežastys (įrašykite)				

4. Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? Pažymėkite kiekvieno atvejo įvertinimą atskirai.

Atvejai	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Sulaikymas taikomas retai, kaip išimtinė teisinė priemonė				
Sulaikymas taikomas tada, kai tai leidžia teisė				
Sulaikymas taikomas tada, kai yra nusikaltimas				
Sulaikymas taikomas tada, kai yra stiprūs įrodymai				
Kiti atvejai (įrašyti)				

5. Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? Atsakymą pabraukite.

Taip

Ne

6. Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? Pažymėkite kiekvieno atvejo įvertinimą atskirai.

Atvejai	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Smurto vartojimas nepateisinams jokiais atvejais				
Psichologinį smurtą tenka vartoti apklausiant teisės pažeidėją				
Kartais policijos pareigūnai priversti pavartoti fizinę prievartą sulaikant įtariamąjį				
Psichologinį smurtą tenka vartoti siekiant gauti informacijos				
Kiti atvejai (įrašyti)				

7. Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? Pažymėkite kiekvieno atvejo įvertinimą atskirai.

Atvejai	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Kai yra piliečio motyvuotas žodinis pranešimas, prašantis pagalbos				
Kai yra aiškūs teisės pažeidimo požymiai				
Kai yra aiškūs nusikaltimo požymiai				
Negalima imtis policijos veiksmų, neturint piliečio raštiško prašymo				
Kiti atvejai (įrašykite)				

8. Koks policijos veikos stilius Jums labiausiai priimtinas? Pažymėkite kiekvieno policijos veiklos stiliaus įvertinimą atskirai.

Policijos veiklos stilius	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Teisėtvarkos "prižiūrėtojo" stilius, kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą				
"Legalistinis stilius", kuriam būdinga orientuotis į įstatymų taikymą				
"Paslaugų stilius 1", kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą turtingoms vietovės gyventojų grupėms				
"Paslaugų stilius 2", kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą visiems vietovės gyventojams				

9. Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? Pažymėkite tik vieną įvertinimą.

Visada	Labai dažnai	Labiau dažnai, nei retai	Retai	Beveik netenka jomis remtis

10. Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? Pažymėkite tik vieną įvertinimą.

Kiekvienais metais	Kas du - trys metai	Virš trijų ir daugiau metų	Labai retai	Tokiuose kursuose nesu buvęs (usi)

11. Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? Pažymėkite vieną vertinimą.

Visiškai pritariu	Labiau pritariu, nei nepritariu	Abejoju	Visiškai nepritariu	Neturiu nuomonės

12. Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno, darbo sričiai tenka skirta daugiausiai laiko sąnaudų? Pažymėkite kiekvienos veiklos įvertinimą atskirai.

Veiklos pobūdis	Nuolatos tenka skirti labai daug darbo laiko	Nuolatos tenka skirti šiek tiek darbo laiko	Labai retai tenka skirti darbo laiko	Visiškai netenka skirti darbo laiko
Susipažinimas su naujais teisės aktais				
Ataskaitų rašymas ir kitokių dokumentų tvarkymas				
Išvykos į įvykio vietą				
Prevencija				
Patruliavimas				
Administracinių teisės pažeidimų įforminimas				
Ikiteisminio tyrimo vykdymas				
Konvojavimas				
Dalyvavimas mokymuose				

13. Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? Pažymėkite kiekvieno veiksnio įvertinimą atskirai.

Veiksniai	Sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės
Pareigūnų kompetencija (atliekamo darbo kokybė)				
Pareigūno sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis				
Pareigūno sugebėjimas bendrauti su žurnalistais				
Policijos organizuoti viešieji ryšiai				
Kiti veiksniai (įrašykite)				

14. Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? Pabraukite vieną atsakymą.

Taip

Gal šiek tiek

Ne

Neturiu nuomonės

15. Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? Pažymėkite vieną vertinimą.

Tiesioginę ir svarbiausią	Didelę, bet ne svarbiausią	Atlyginimo dydis yra svarbus, bet svarbesnis yra tarpusavio pasitikėjimas ir kiti darbo santykiai	Atlyginimo dydis nėra svarbus pareigūno darbo kokybės veiksny	Neturiu nuomonės

16. Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? Pažymėkite vieną vertinimą.

Visiškai pritariu	Pritariu	Labiau pritariu, nei nepritariu	Nepritariu	Neturiu nuomonės

17. Ar Jūs patenkintas (-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? Pažymėkite vieną vertinimą.

Taip **Šiek tiek** **Ne** **Neturiu nuomonės**

18. Koks Jūsų amžius? Pabraukite vieną atsakymą.

- a) iki 25 metų amžiaus;
- b) 25-30 metų amžiaus;
- c) 30-45 metų amžiaus;
- d) virš 45 metų amžiaus.

19. Kokia Jūsų lytis? Pabraukite vieną atsakymą.

- a) moteris b) vyras

20. Koks Jūsų išsilavinimas? Pabraukite vieną atsakymą.

- a) vidurinis;
- b) aukštesnysis;
- c) aukštasis.

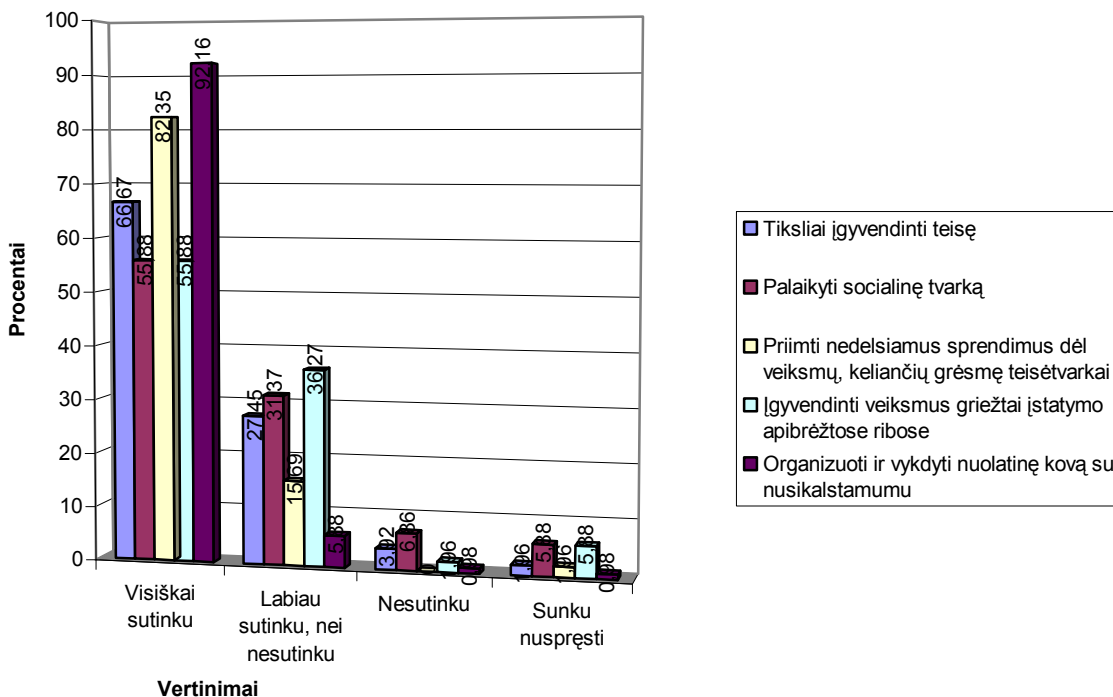
21. Koks Jūsų darbo stažas policijos įstaigoje? Pabraukite vieną atsakymą.

- a) iki 5 metų;
- b) tarp 5 - 10 metų;
- c) tarp 10 -15 metų;
- d) tarp 15 -20 metų;
- e) virš 20 metų.

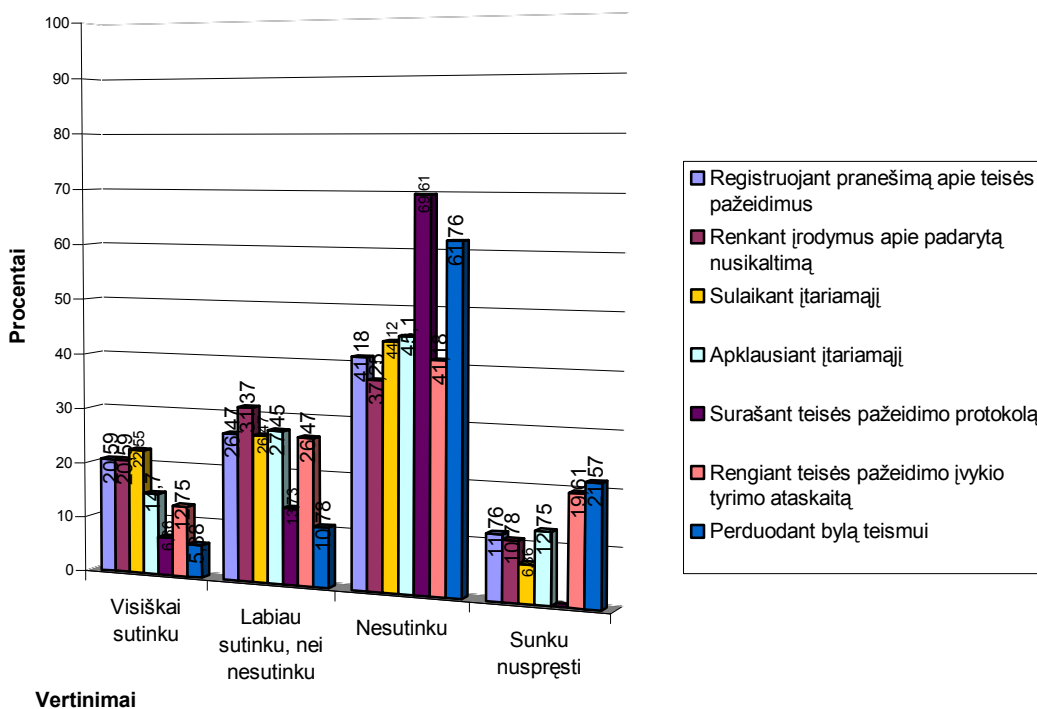
AČIŪ už nuoširdžius atsakymus

DIAGRAMOS (Bendra analizė)

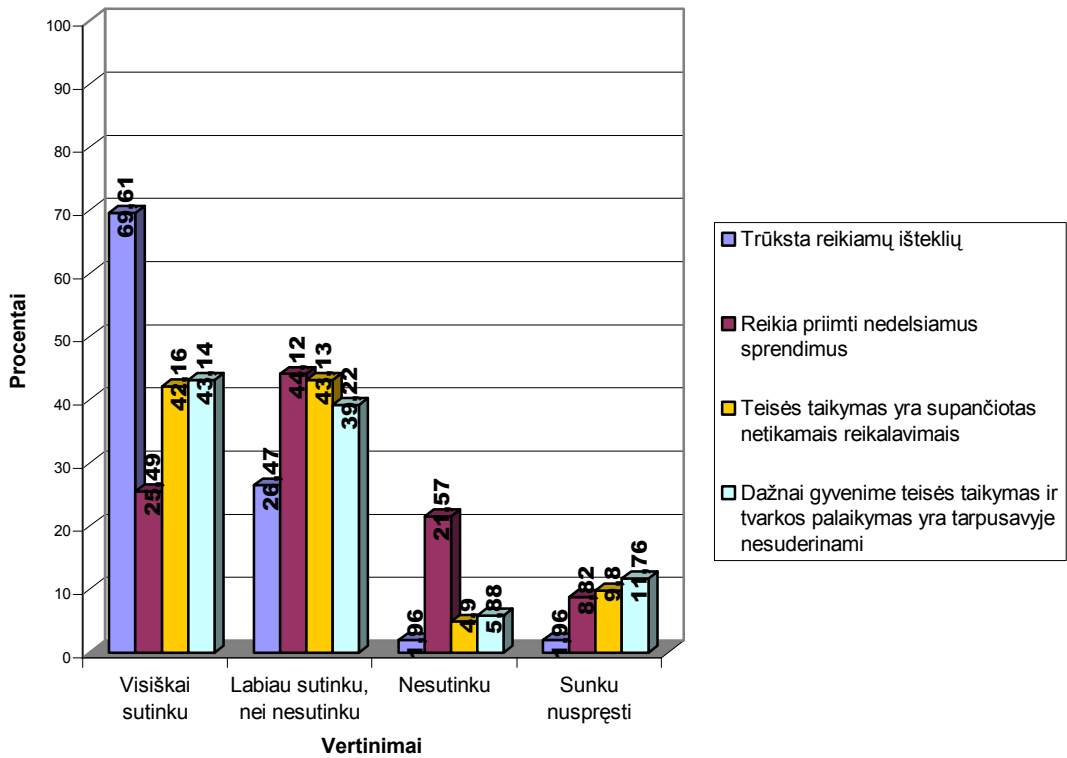
Kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai

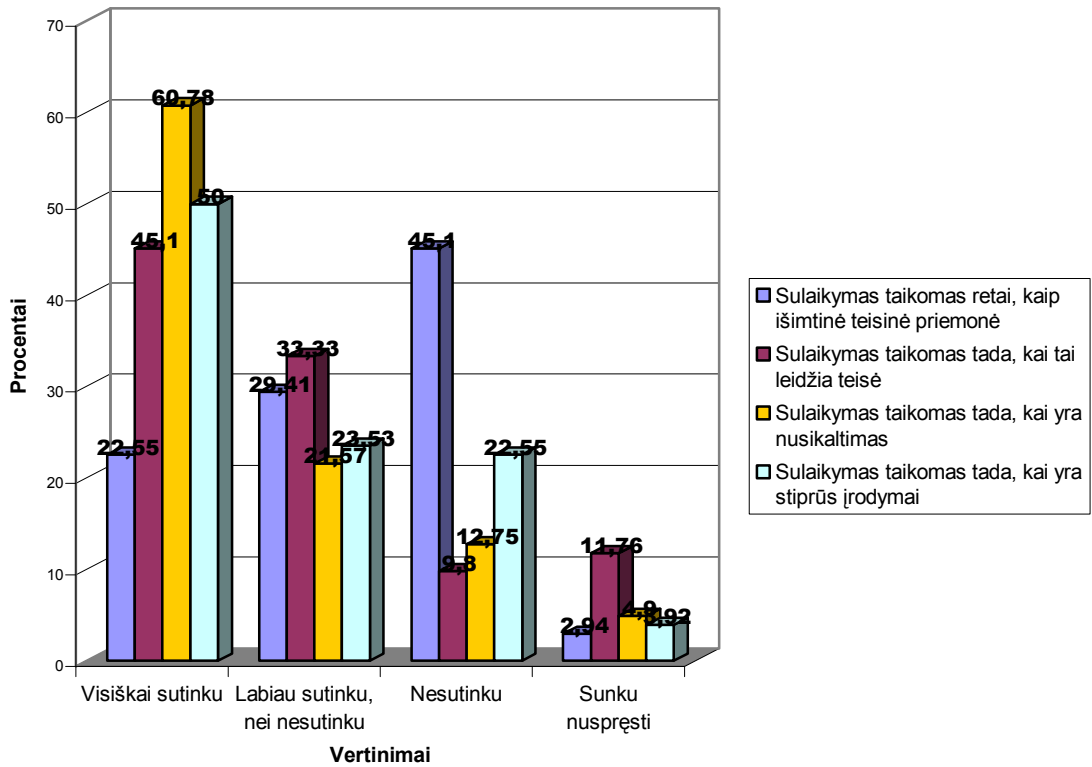
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų?

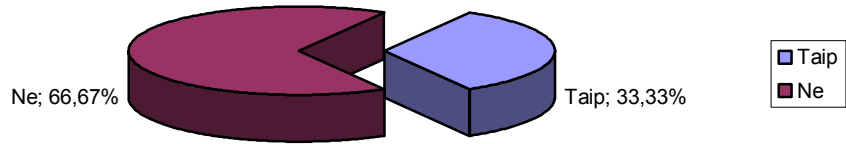
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų?

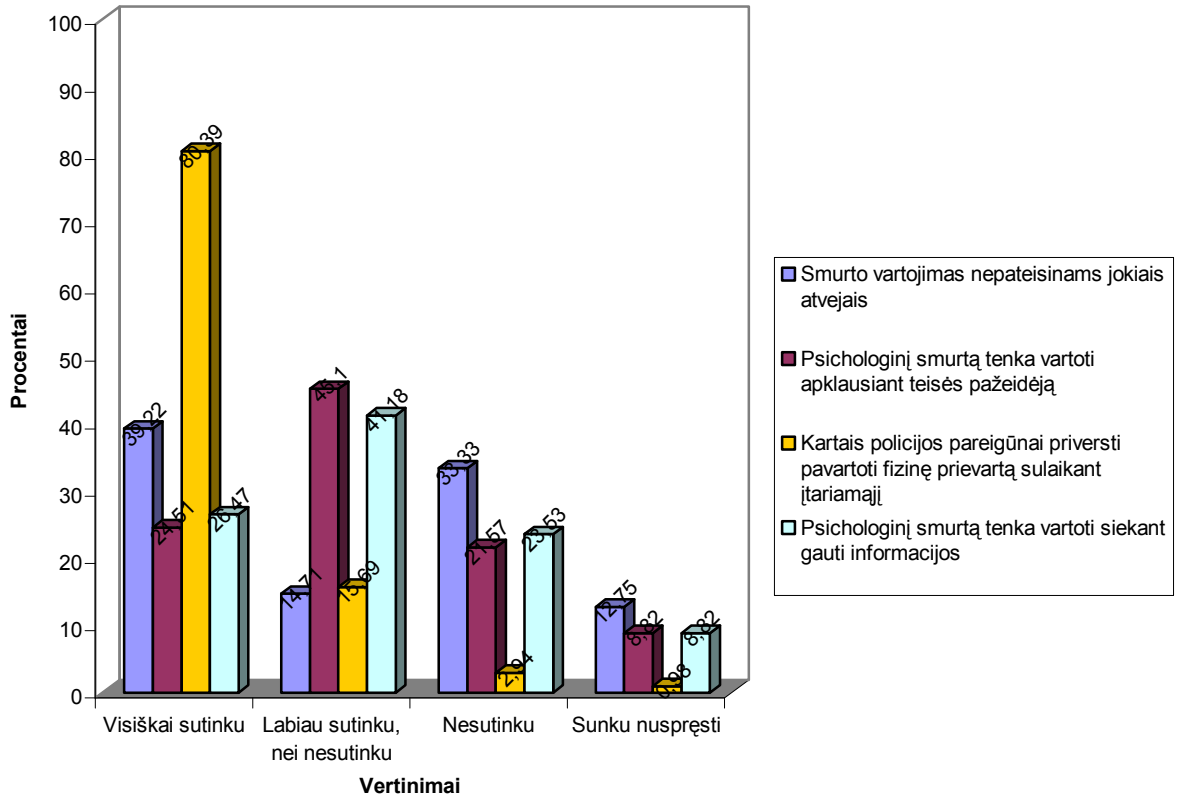
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas?

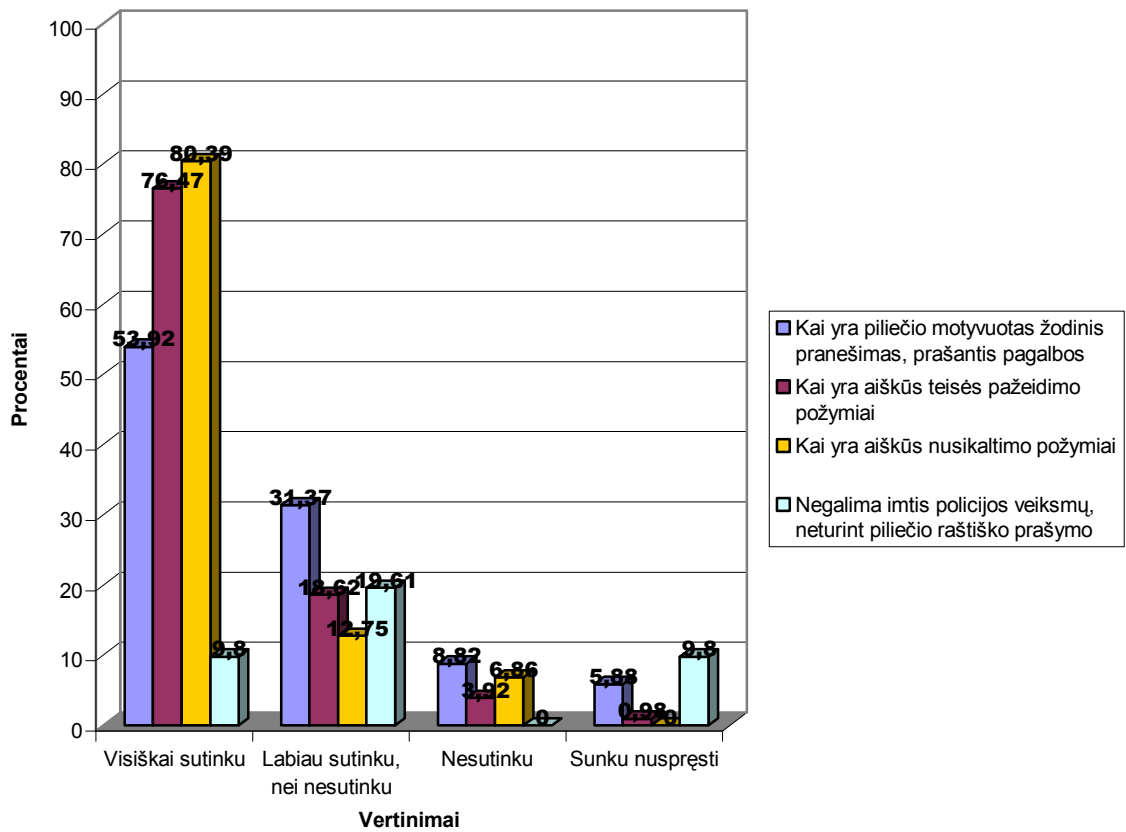
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatitinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę?

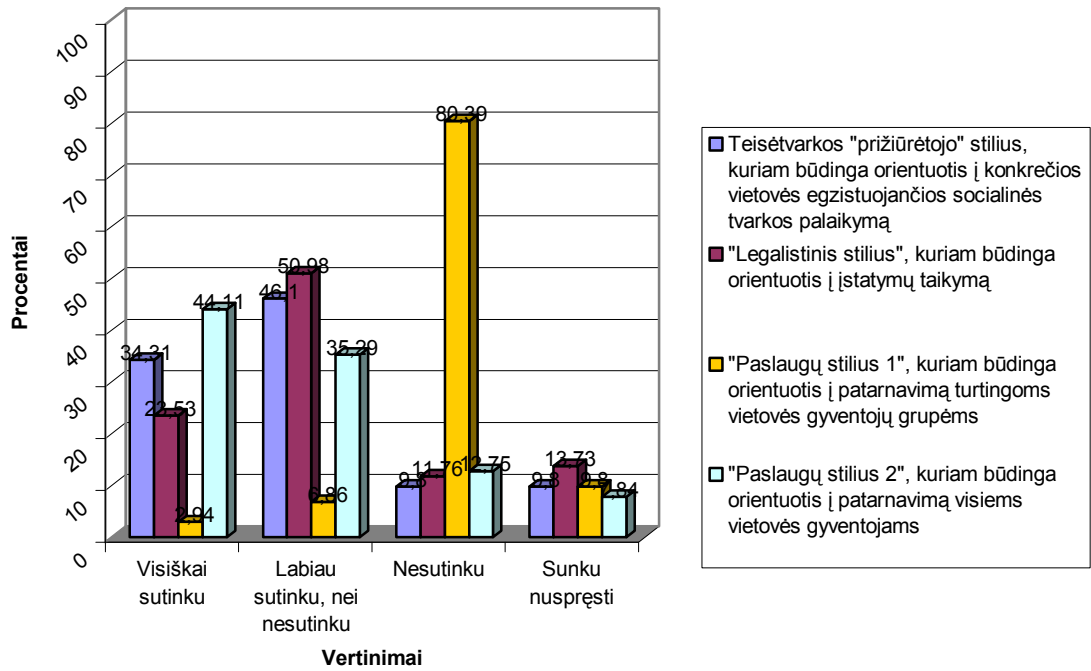
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją?

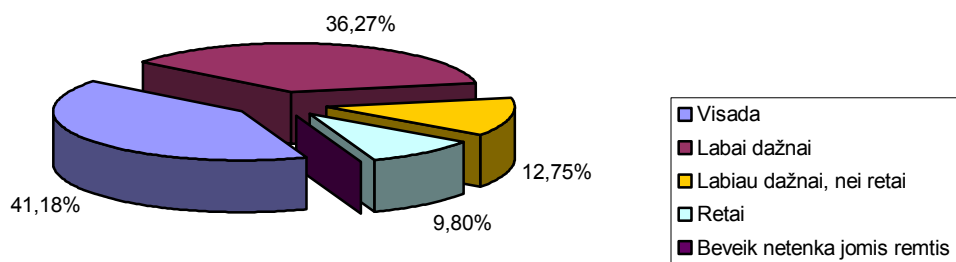
Jūsų požiūriu kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų?

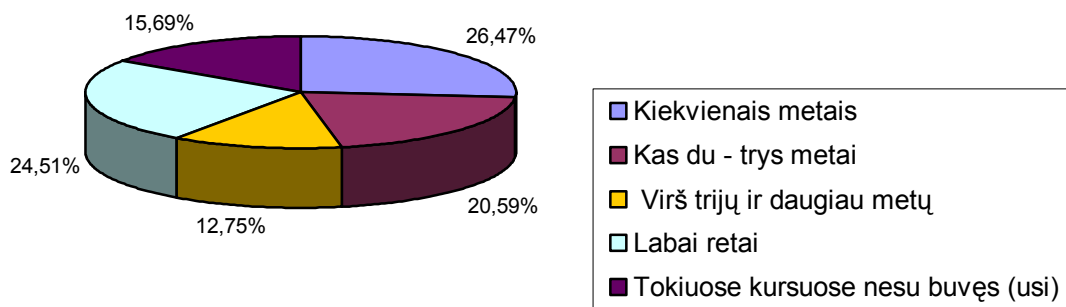
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?

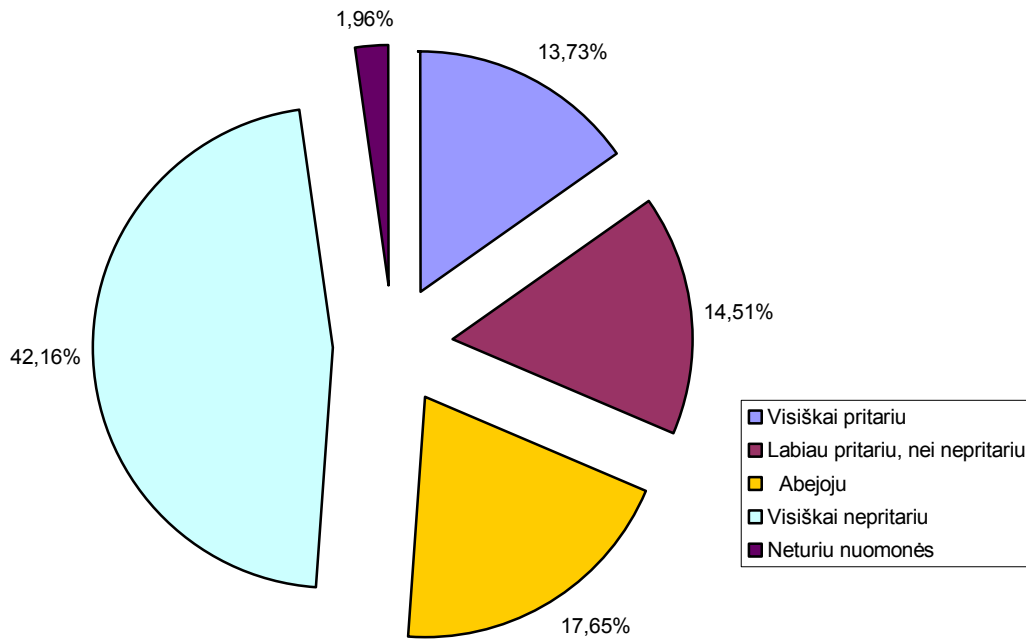
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?

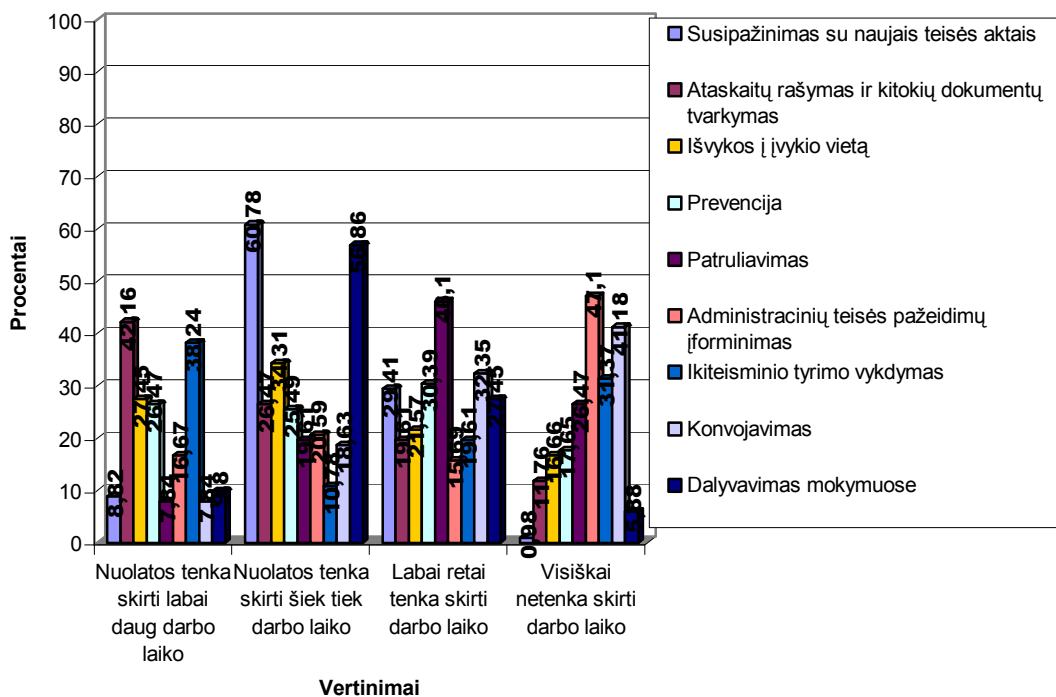
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kėlimo kvalifikacijos kursuose?

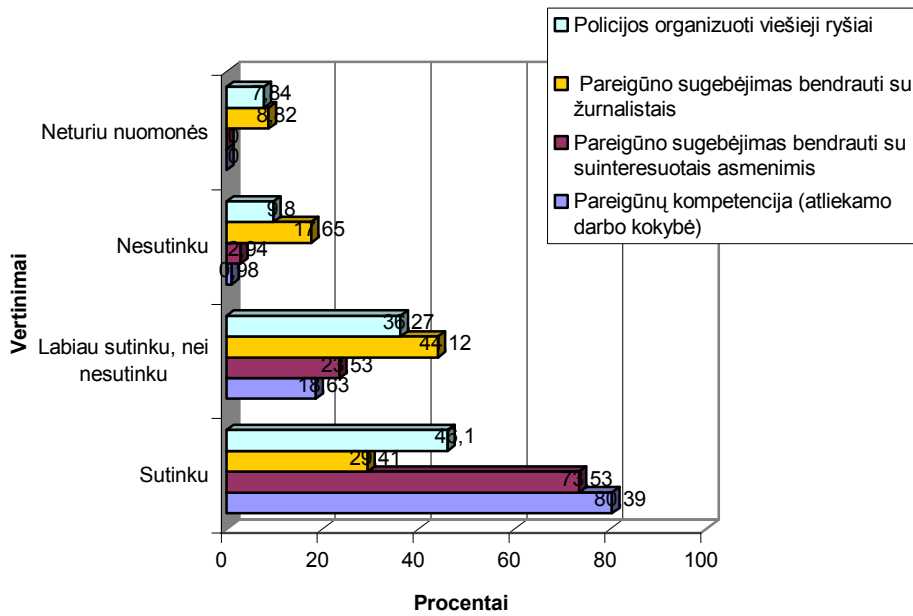
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį?

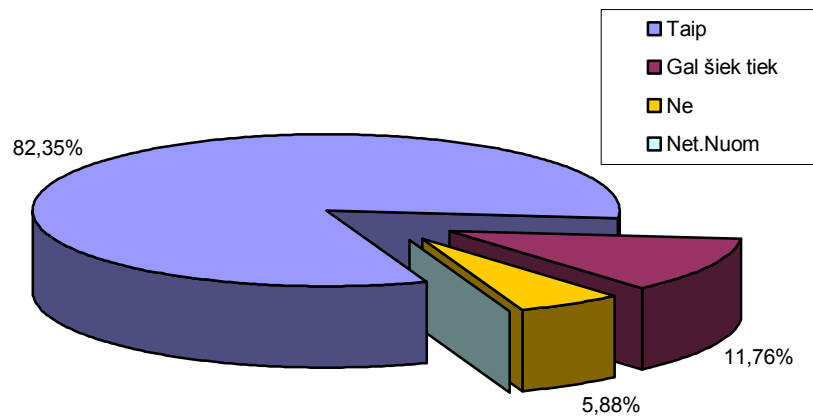
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno, darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų?

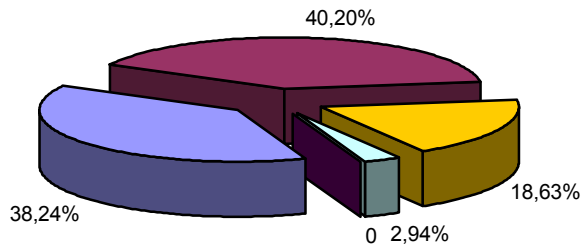
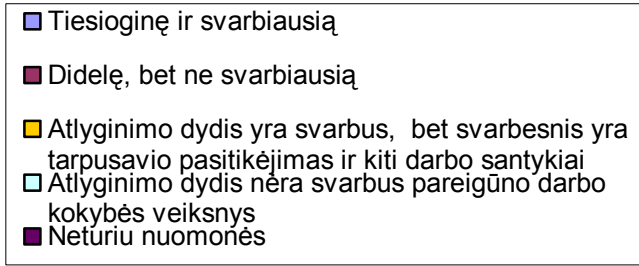
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija?

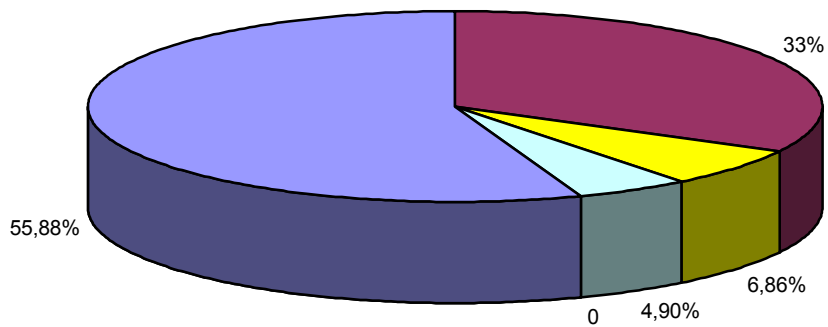
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?

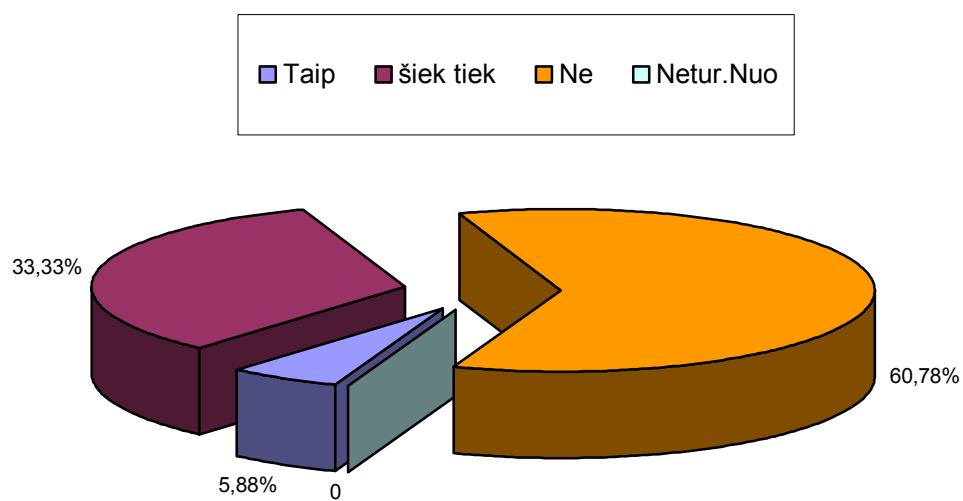
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis?

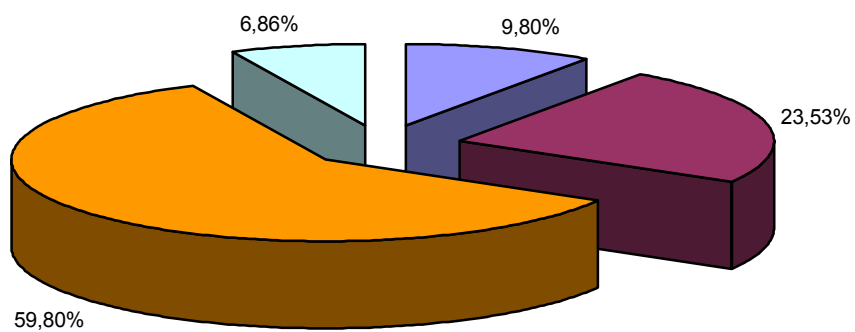
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei?

Ar Jūs patenkinas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis?

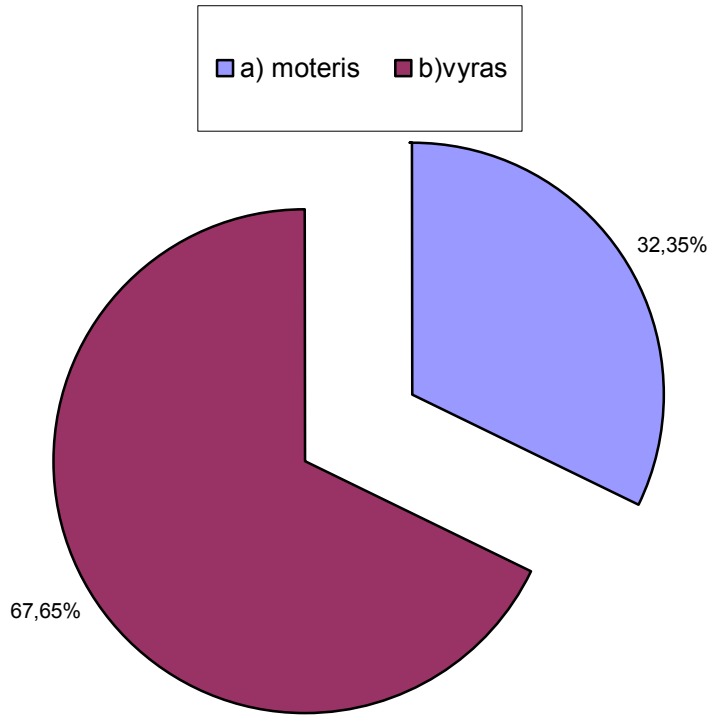

Jūsų amžius

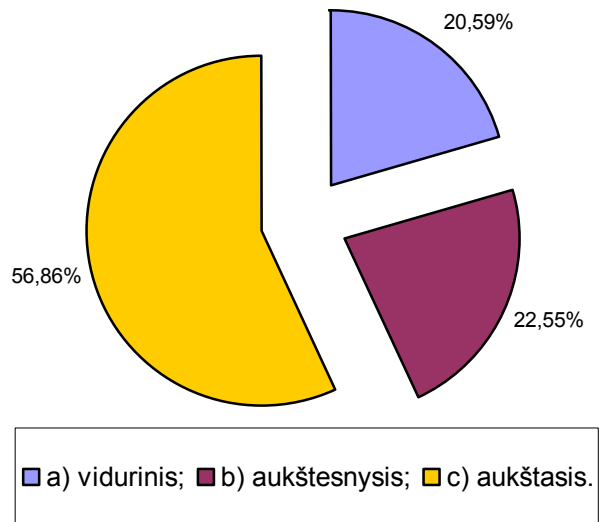

a) iki 25 metų amžiaus;	b) 25-30 metų amžiaus;
c) 30-45 metų amžiaus;	d) virš 45 metų amžiaus.

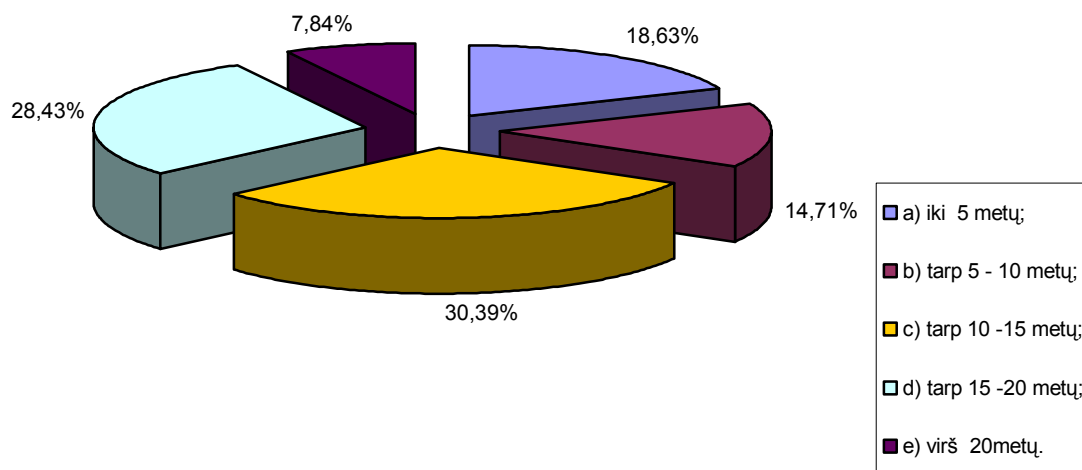
Lytis

Išsilavinimas

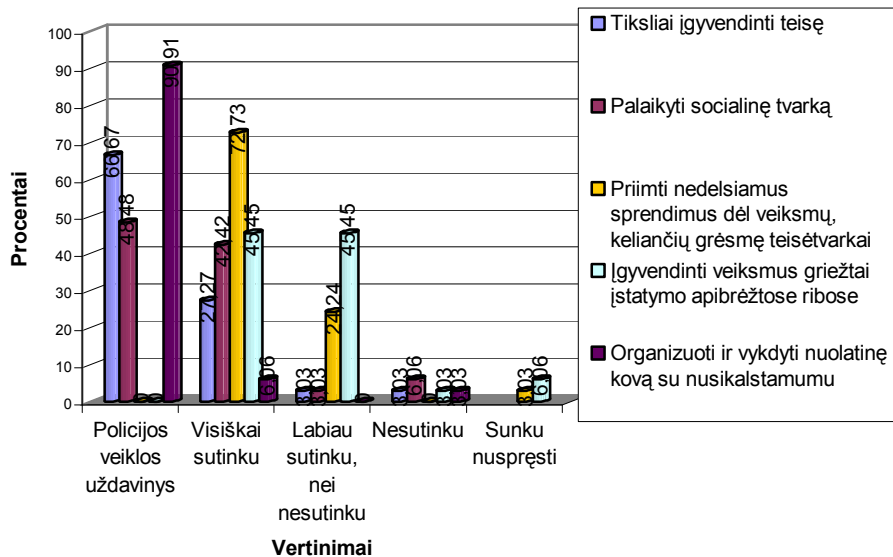

Darbo stažas policijoje

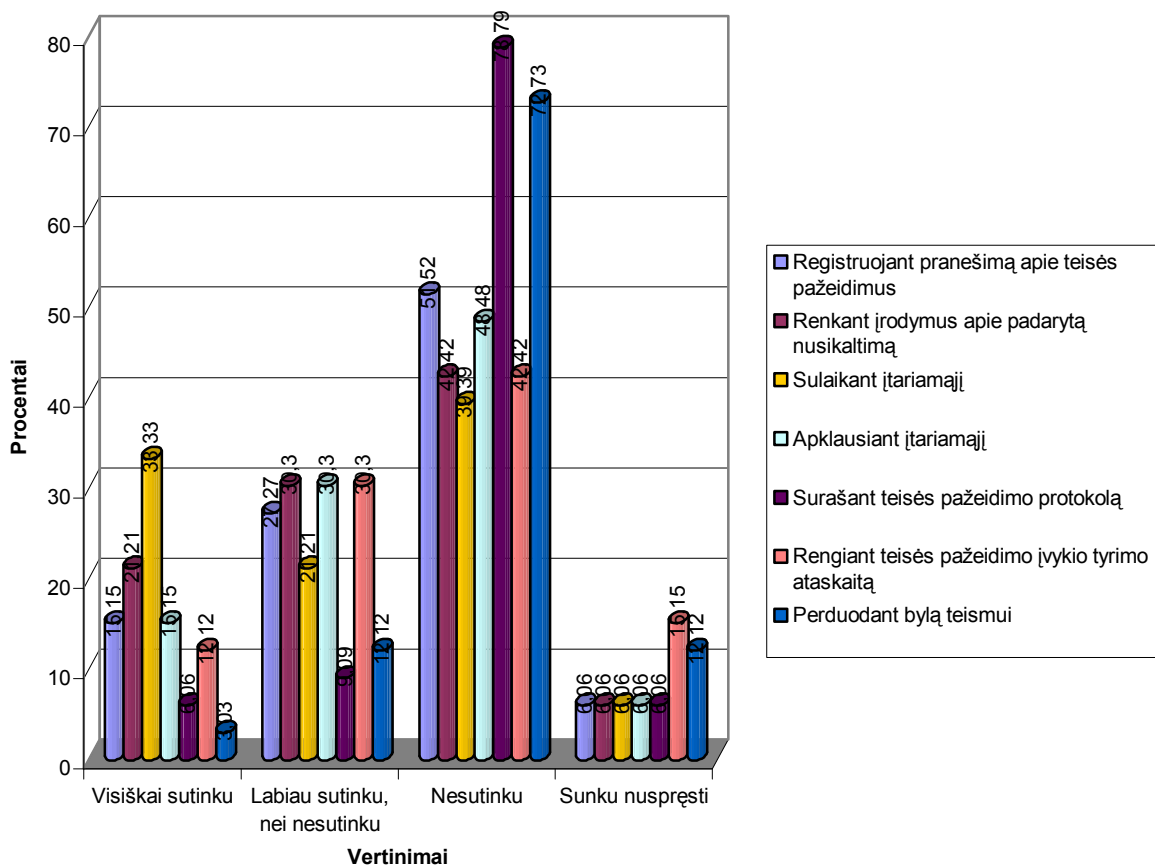

DIAGRAMOS (Analizė pagal lytį)

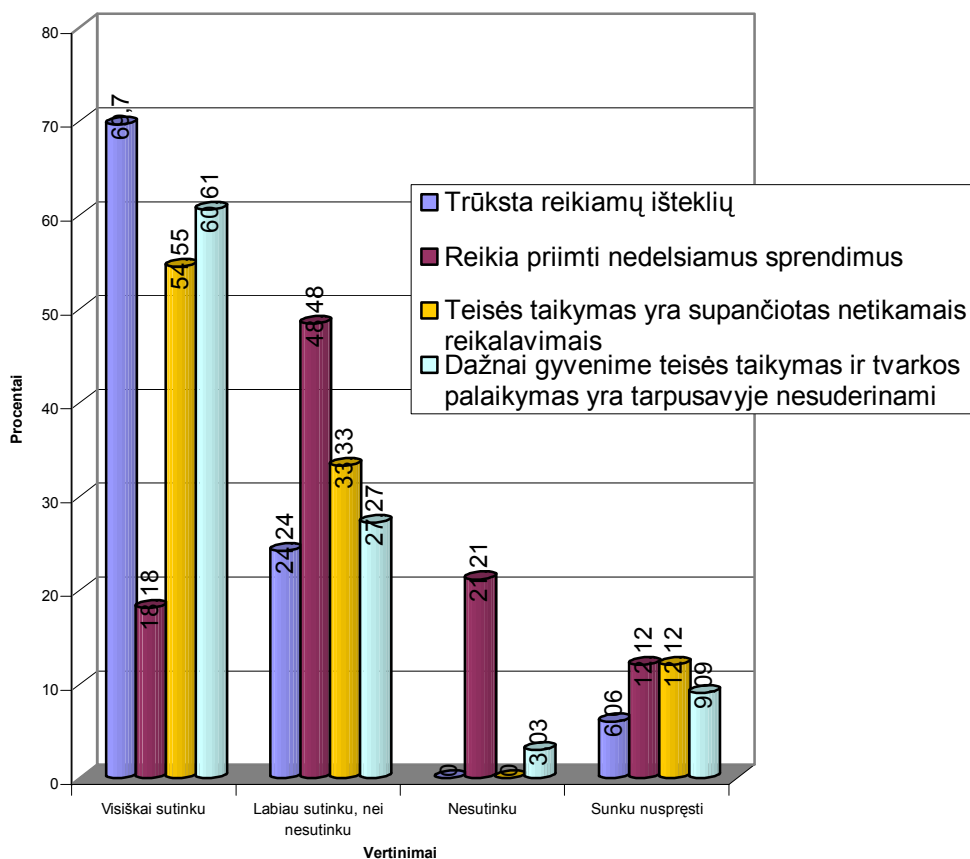
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Moterys)

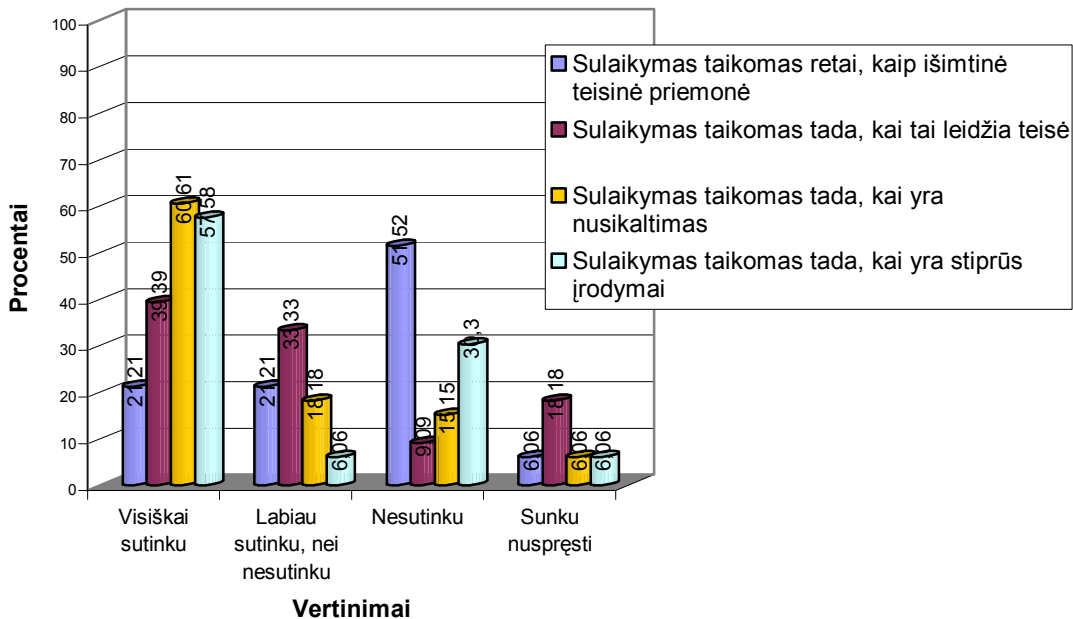
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Moterys)

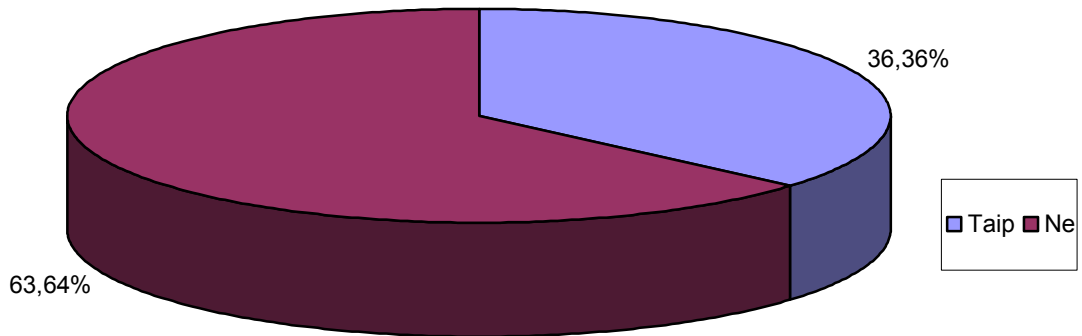
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Moterys)

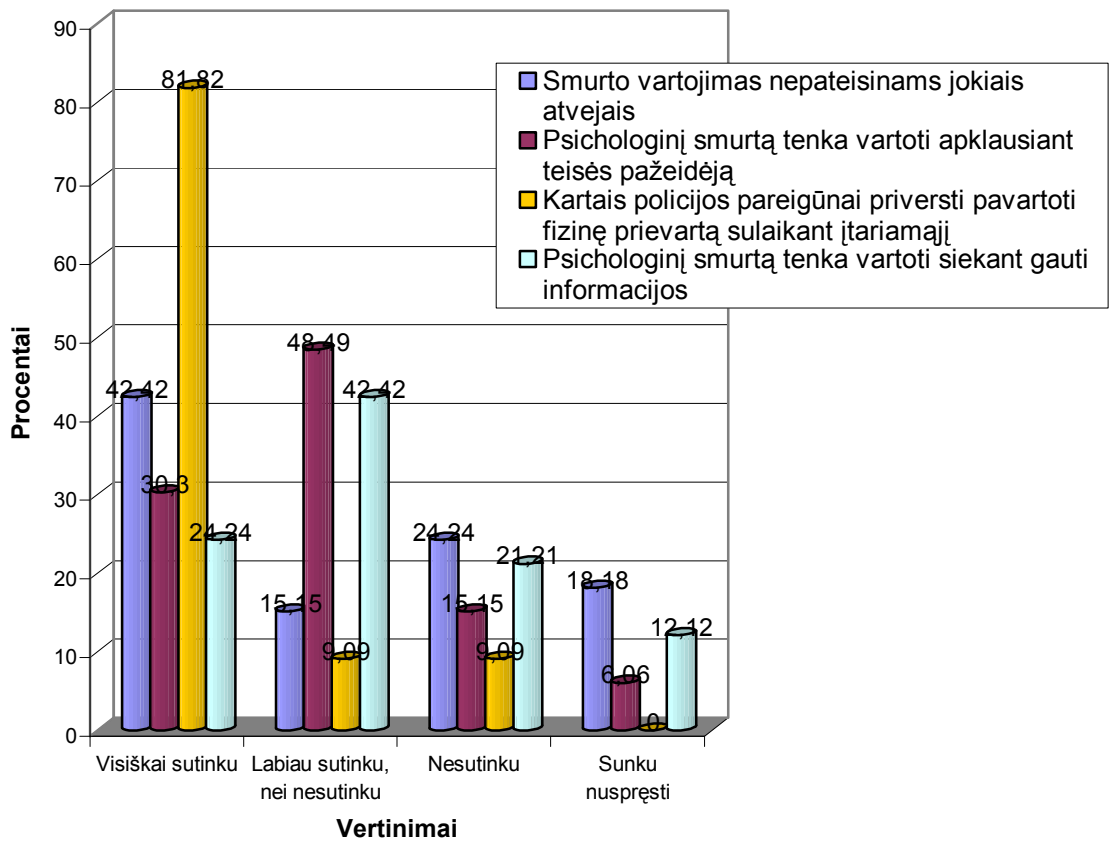
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Moterys)

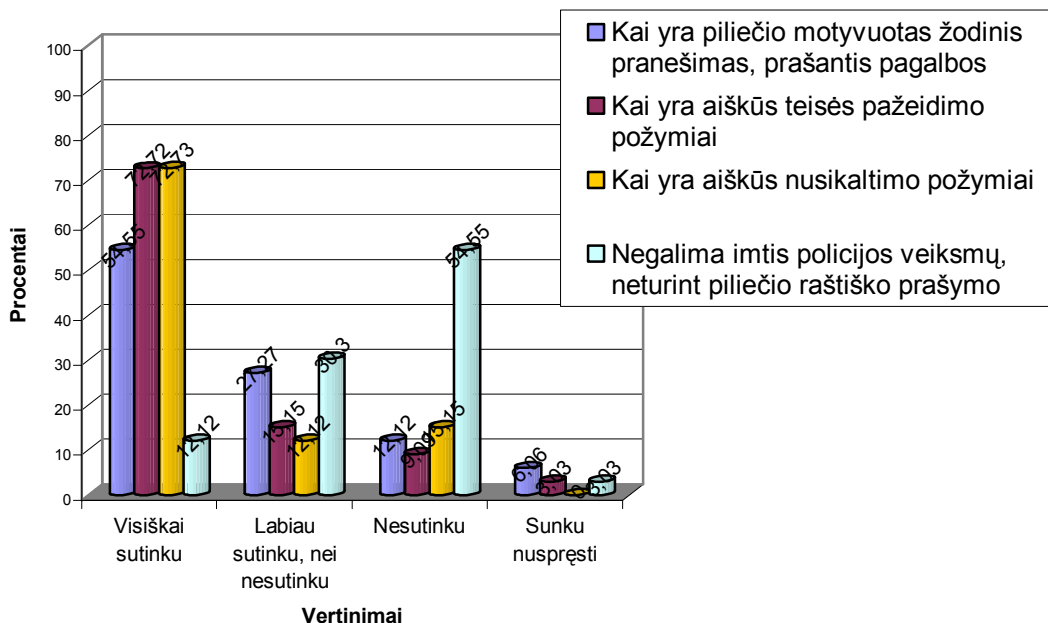
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Moterys)

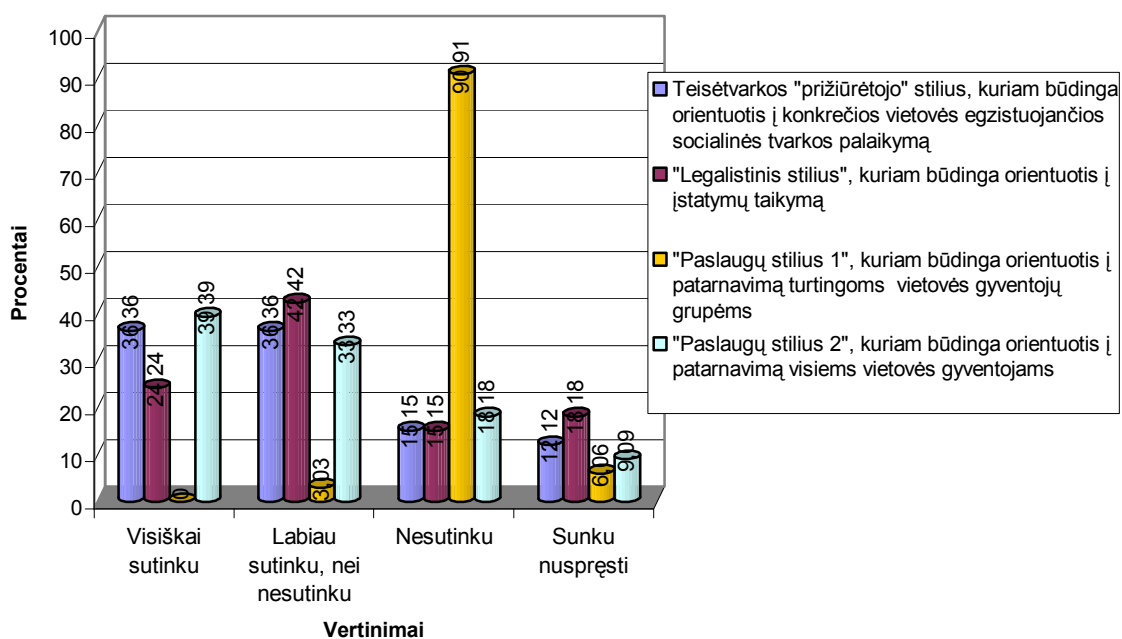
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Moterys)

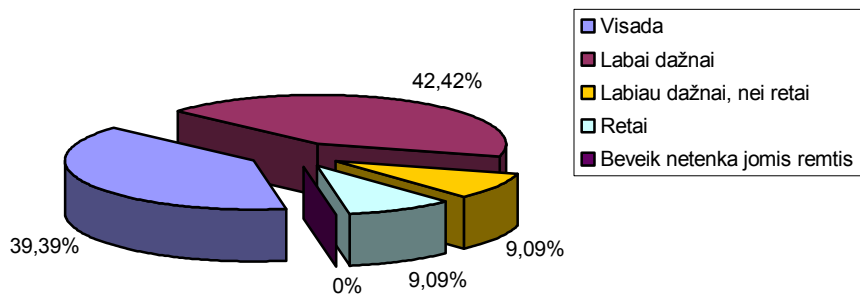
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Moterys)

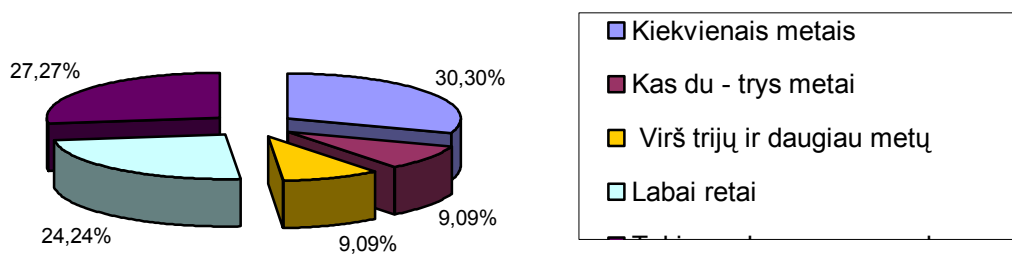
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Moterys)

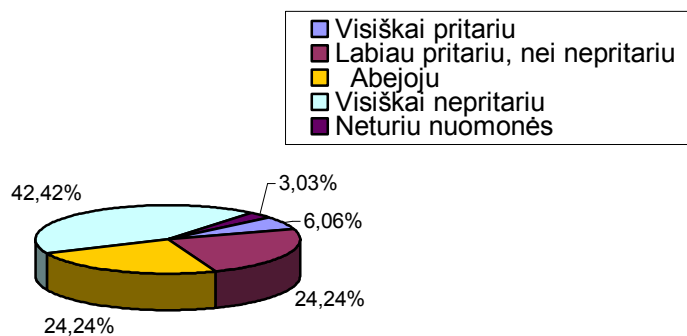
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis ? (Moterys)

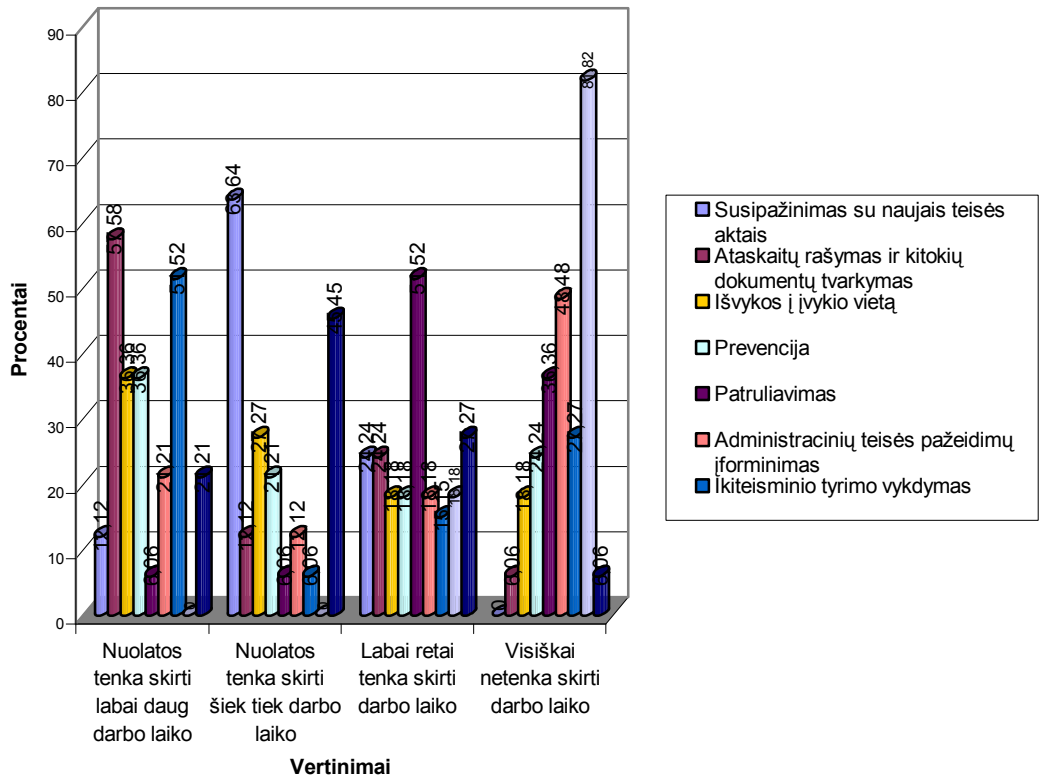
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Moterys)

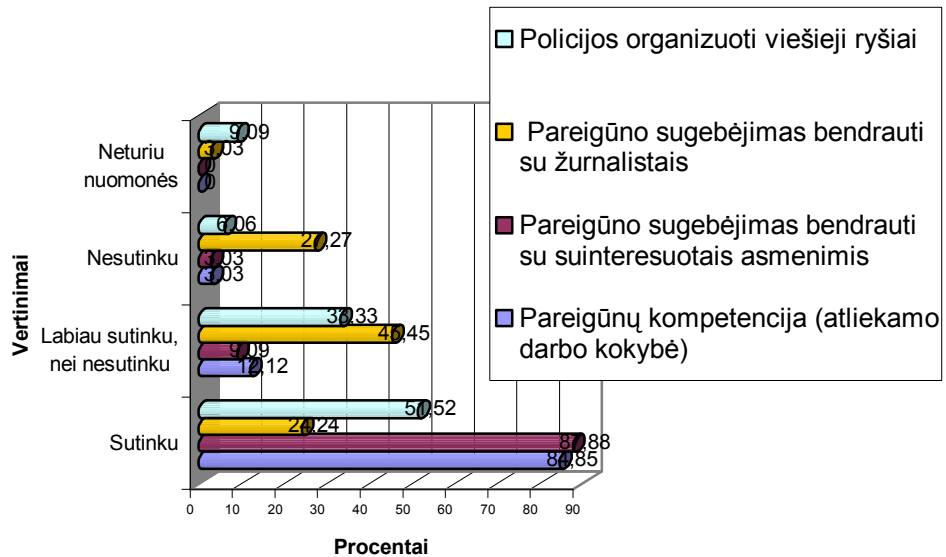
Ar pritariate teiginiui, kad bedraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsizvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Moterys)

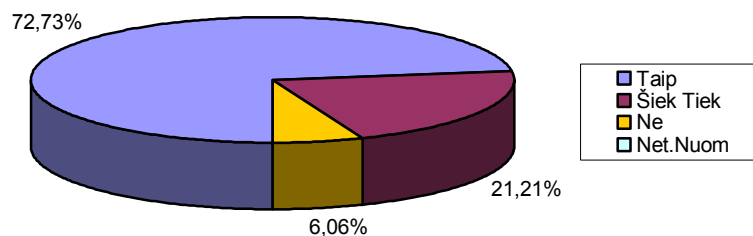
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Moterys)

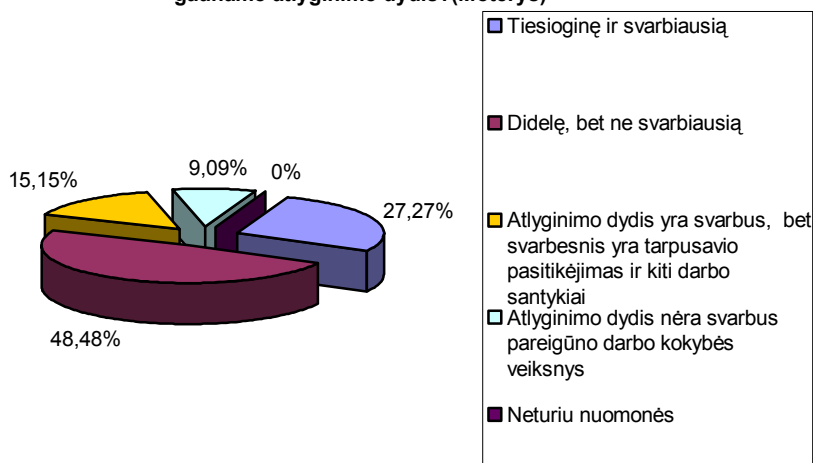
Kokie veiksniai, Jūsų nuomone, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Moterys)

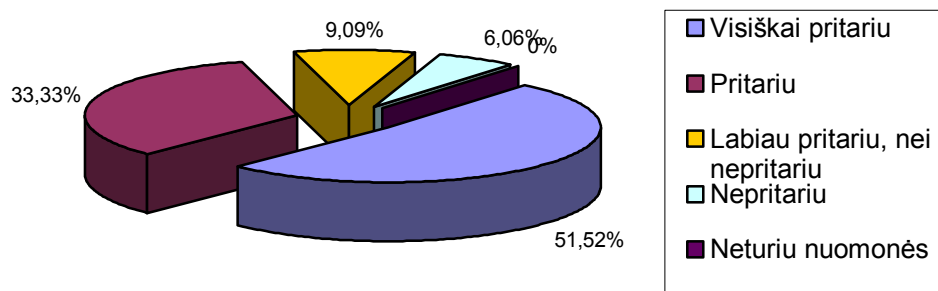
Ar bnedravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Moterys)

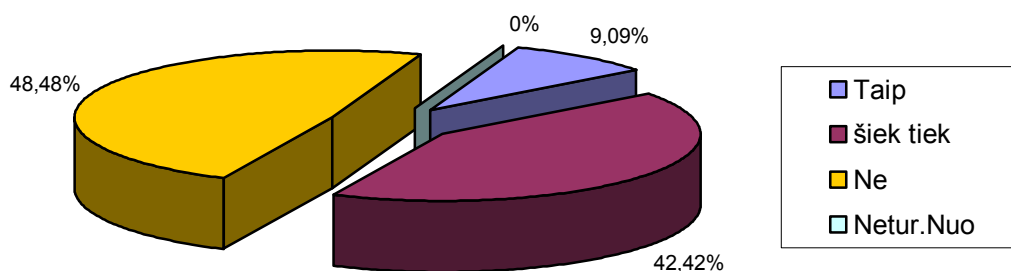
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis?(Moterys)

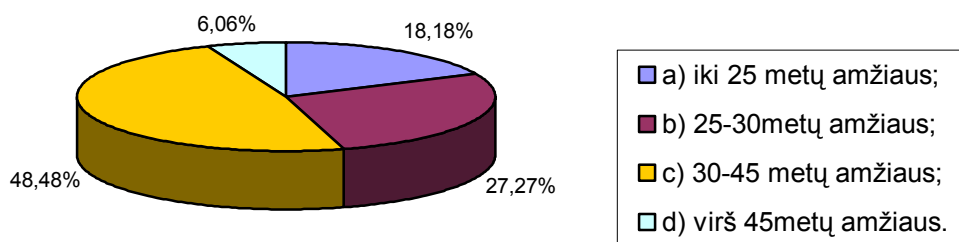
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei?(Moterys)

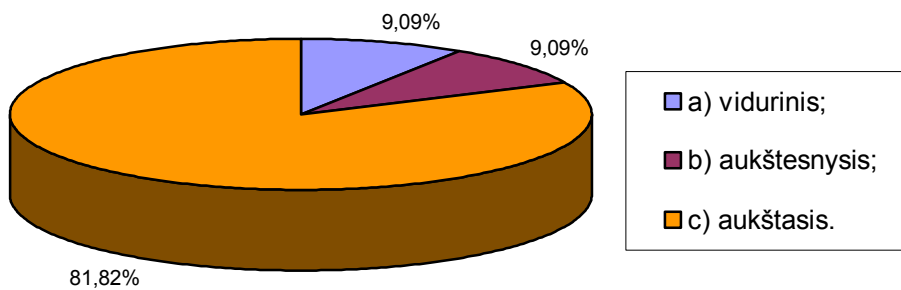
Ar Jūs patenkinas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Moterys)

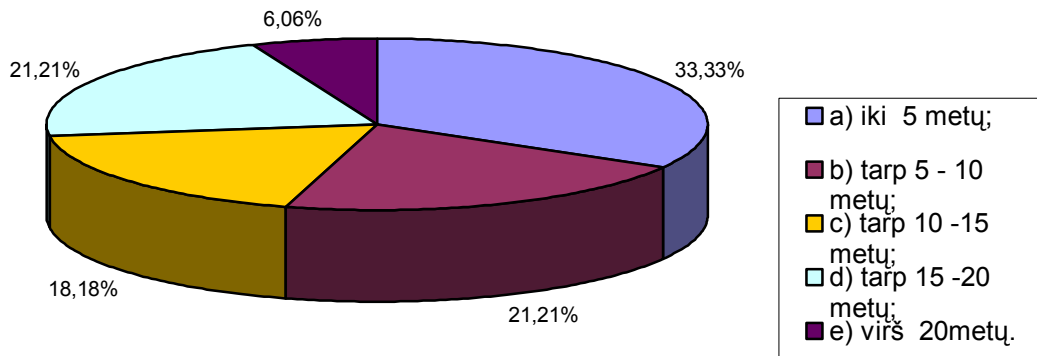
Moterų amžius

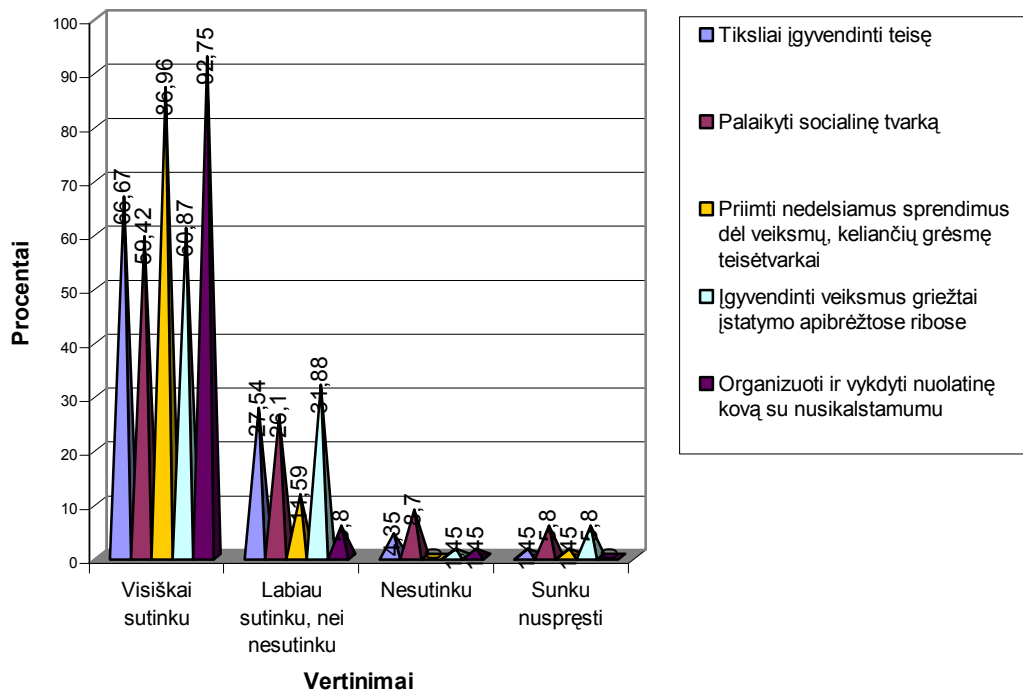
Moterų išsilavinimas

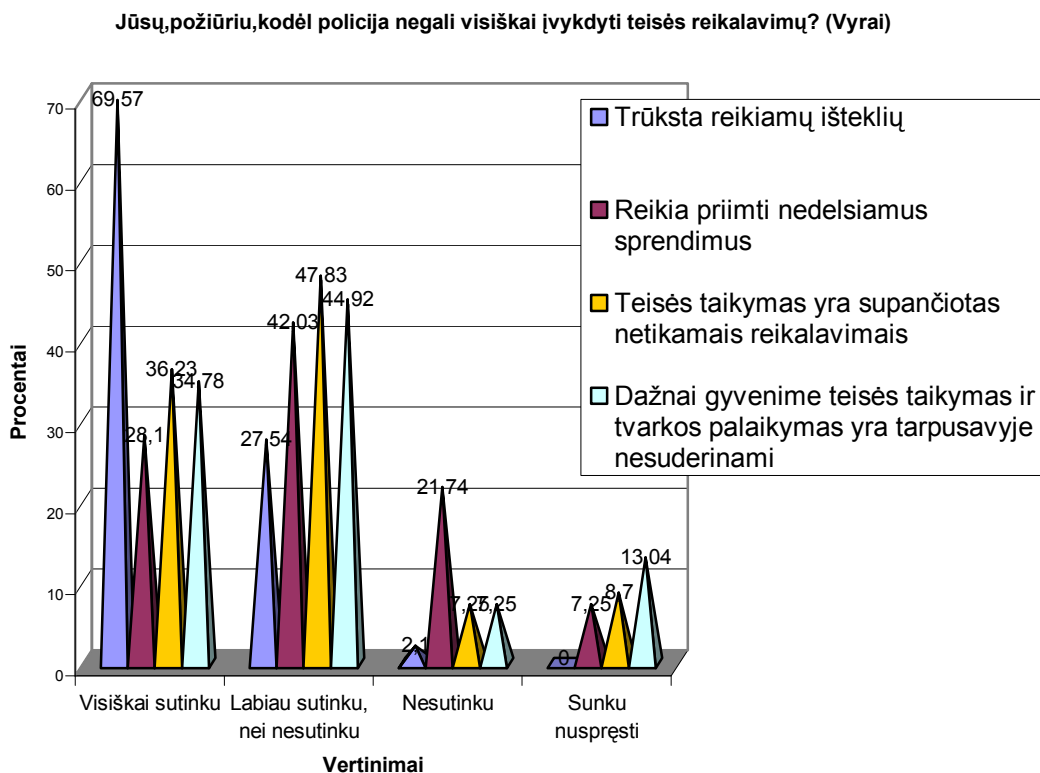
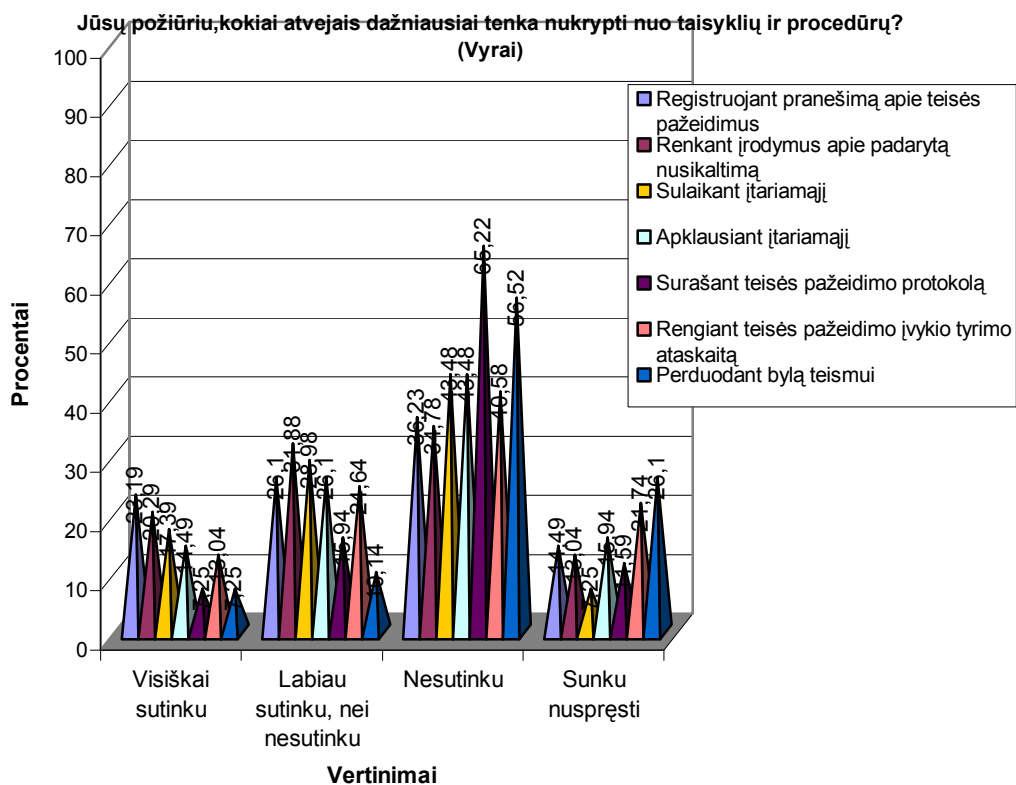

Moterų darbo stažas policijoje

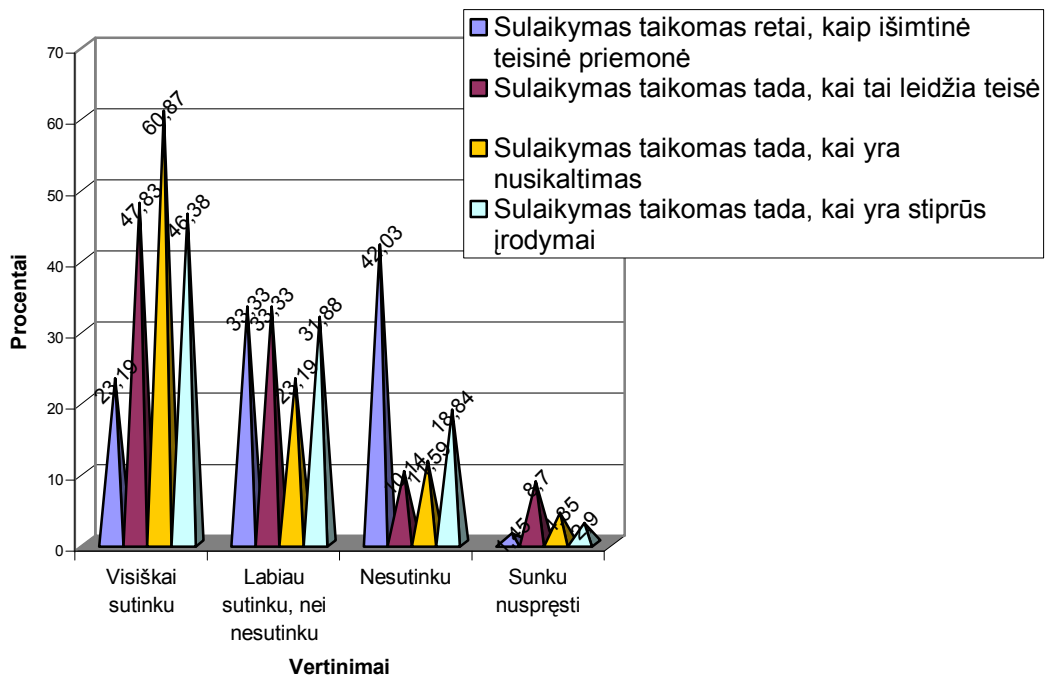

Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Vyrai)

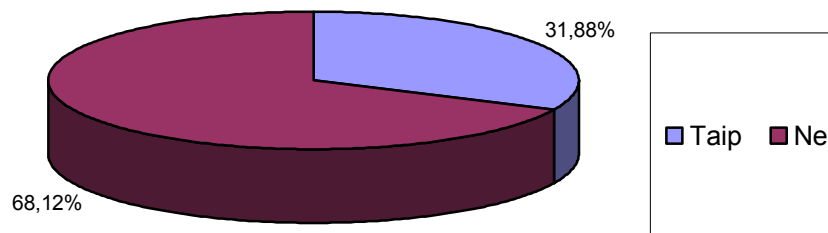

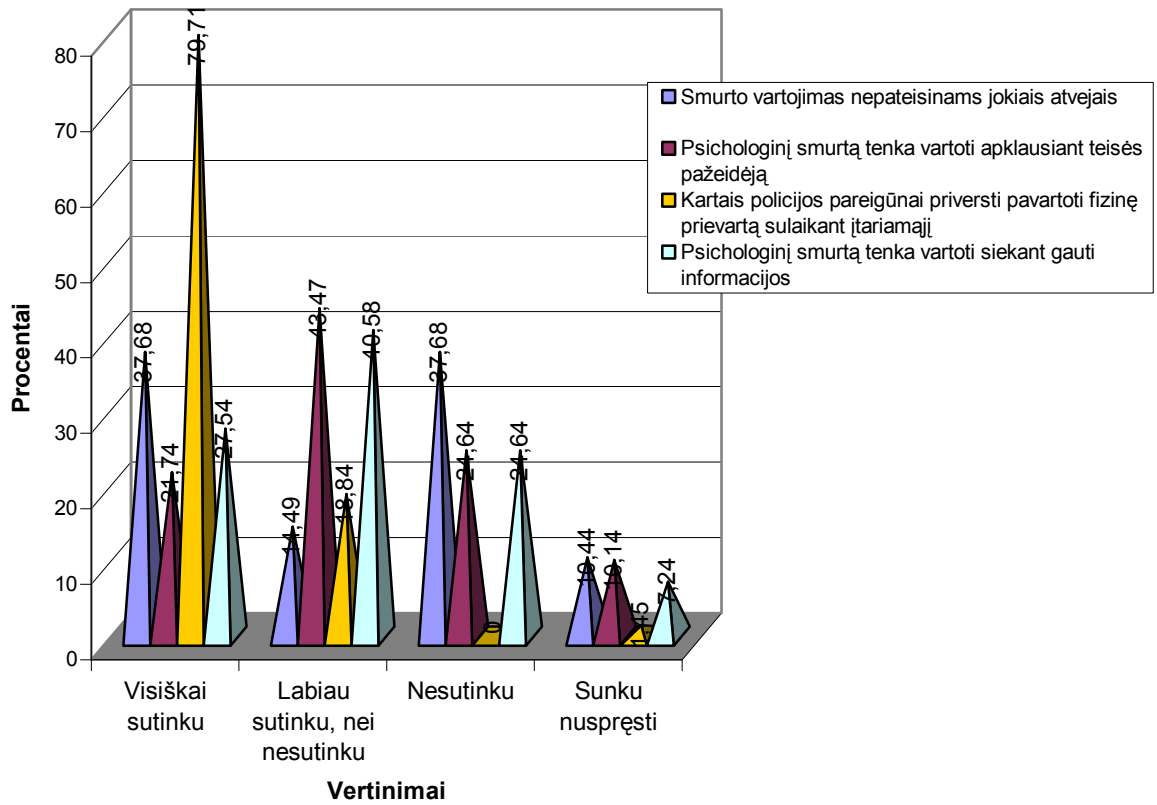
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Vyrai)

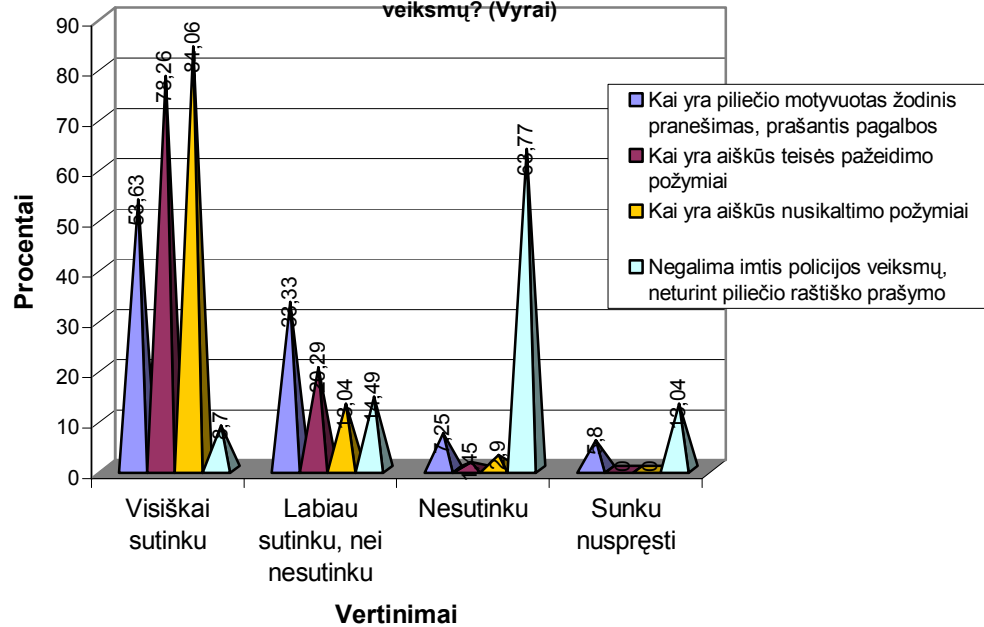
Jūsų požiūriu, ar policijos "Klientų"(pvz.,prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būkle? (Vyrai)

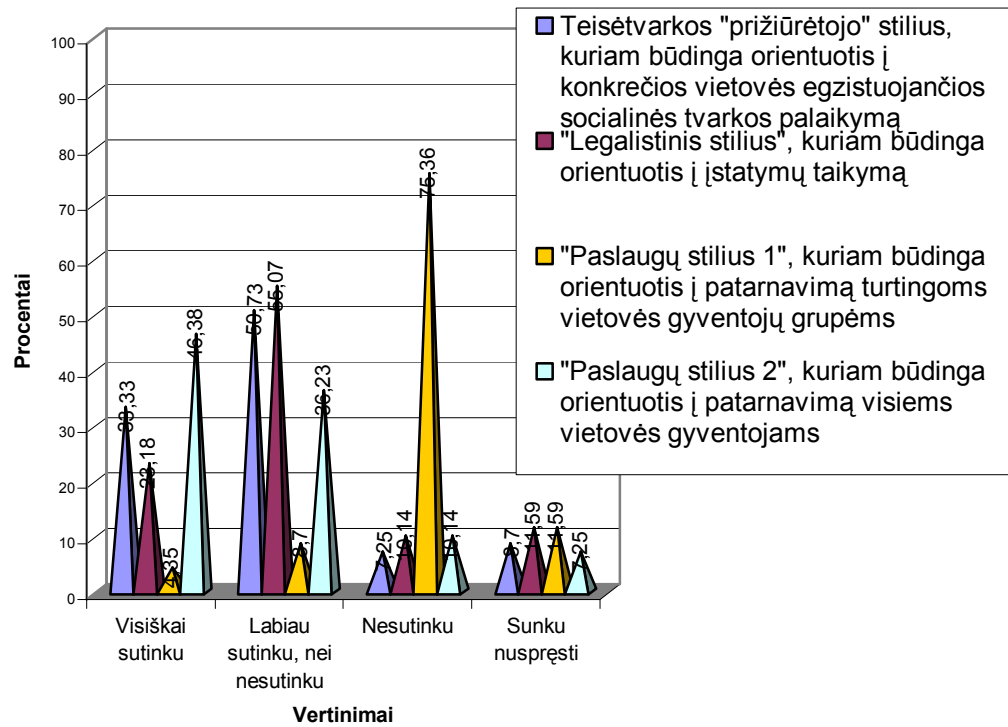
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Vyrai)

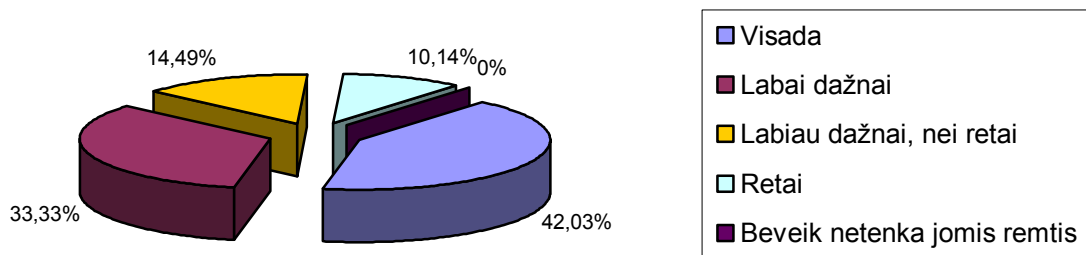
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Vyrai)

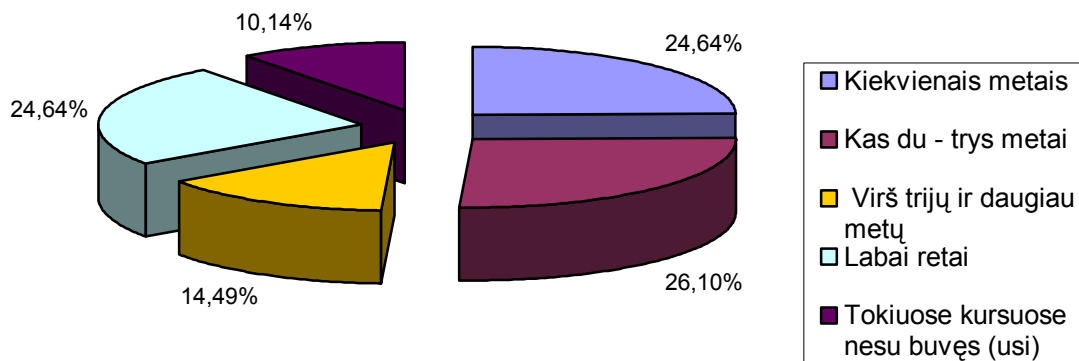
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Vyrai)

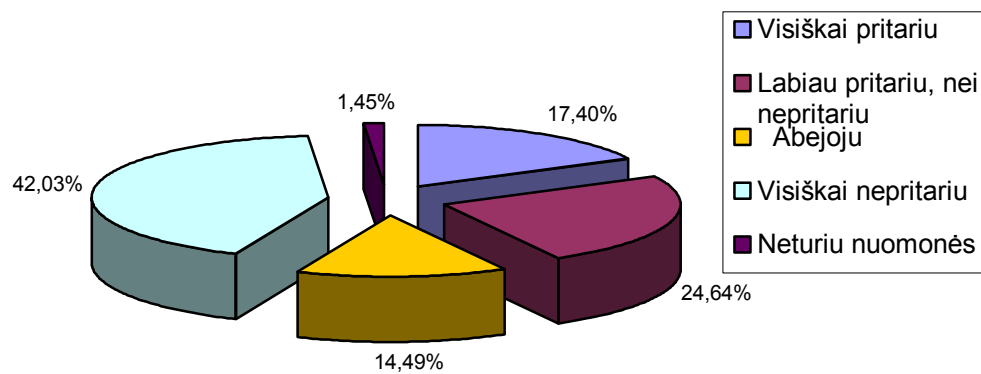
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? (Vyrai)

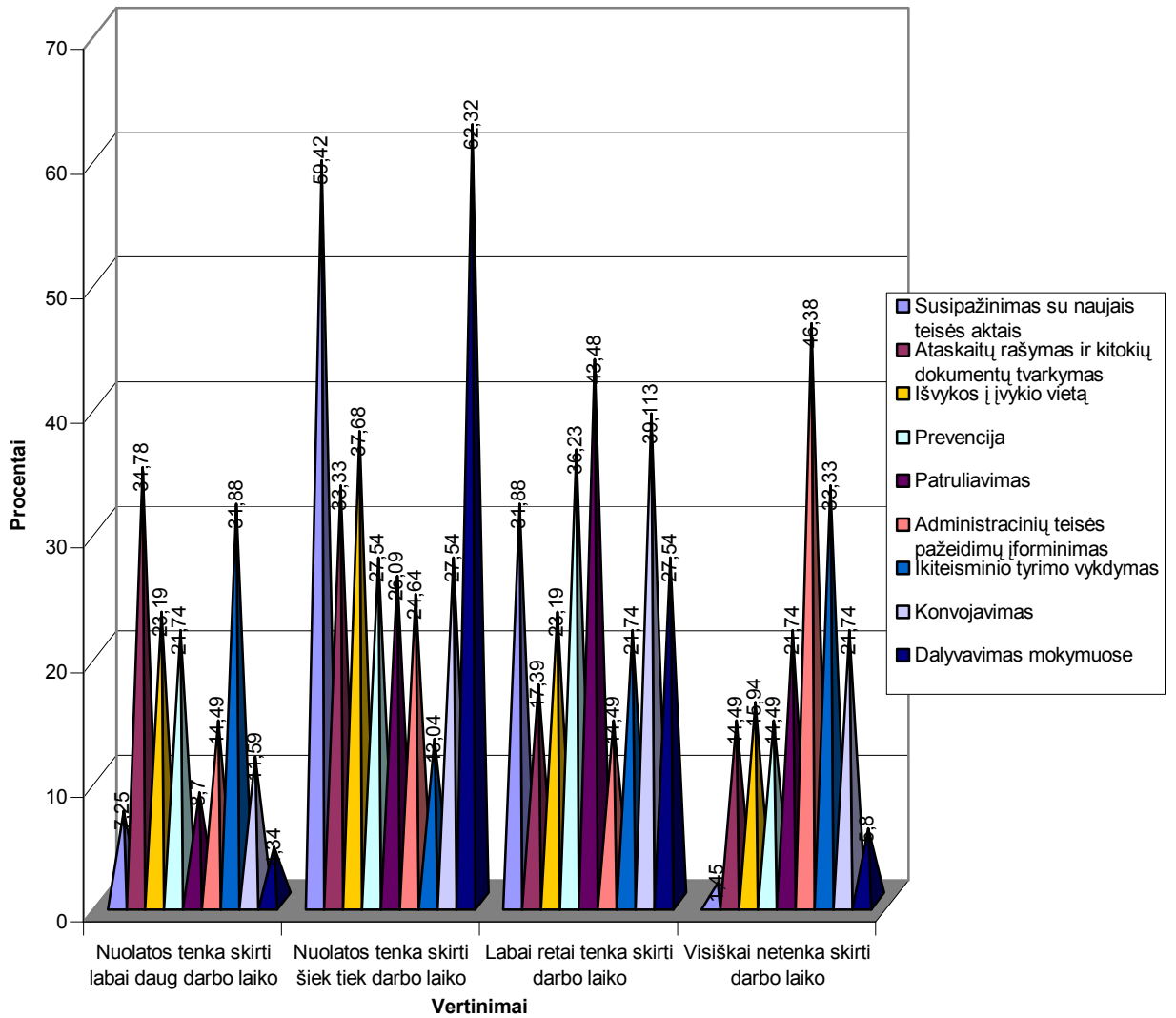
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Vyrai)

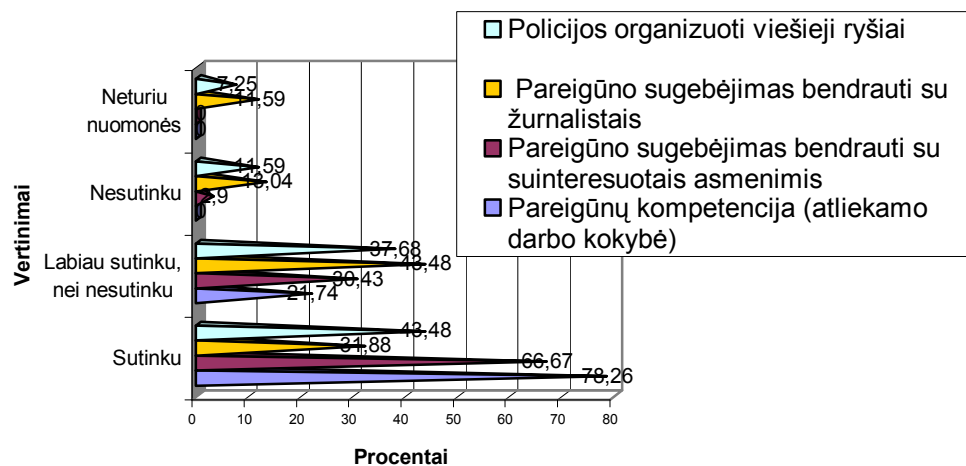
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Vyrai)

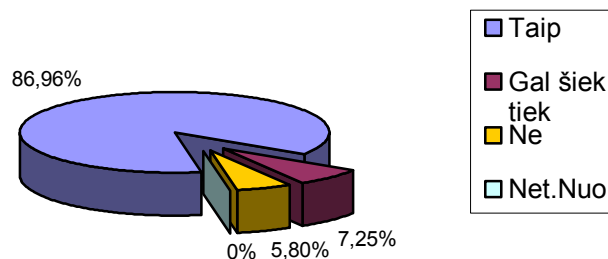
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno, darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Vyrai)

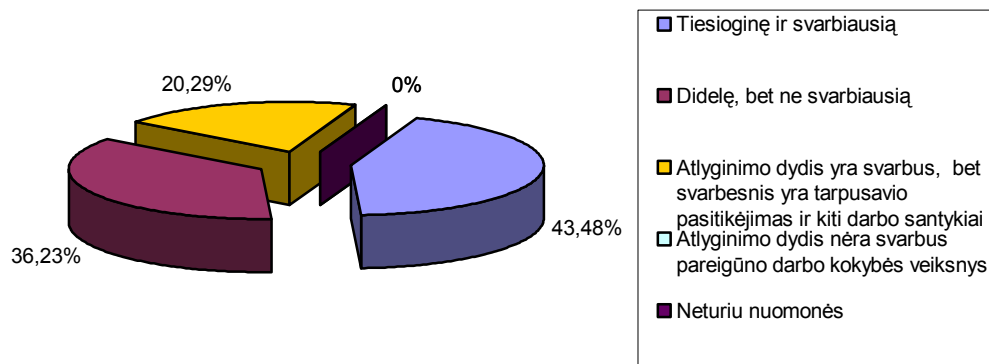
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Vyrai)

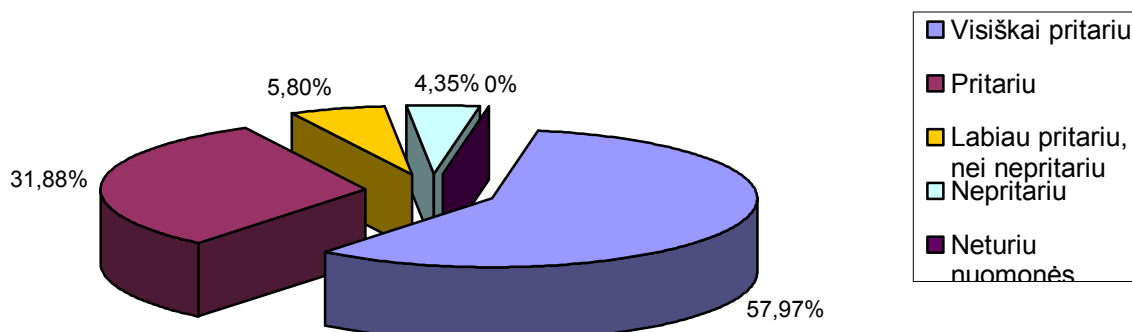
Ar bendravimuji su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Vyrai)

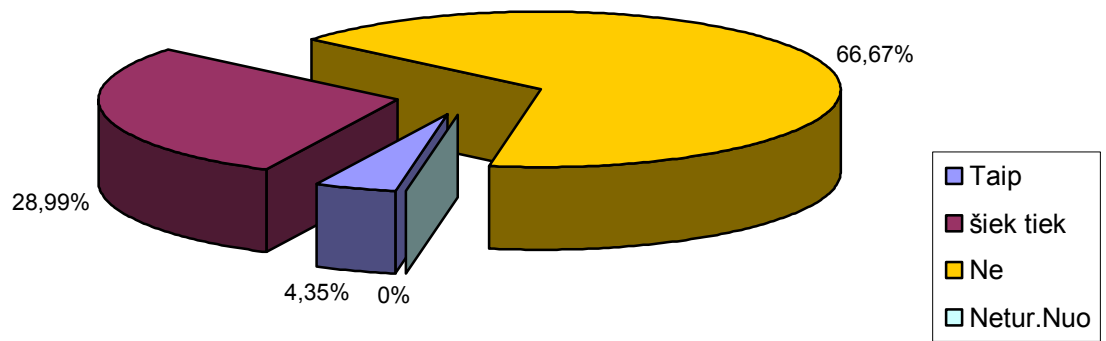
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Vyrai)

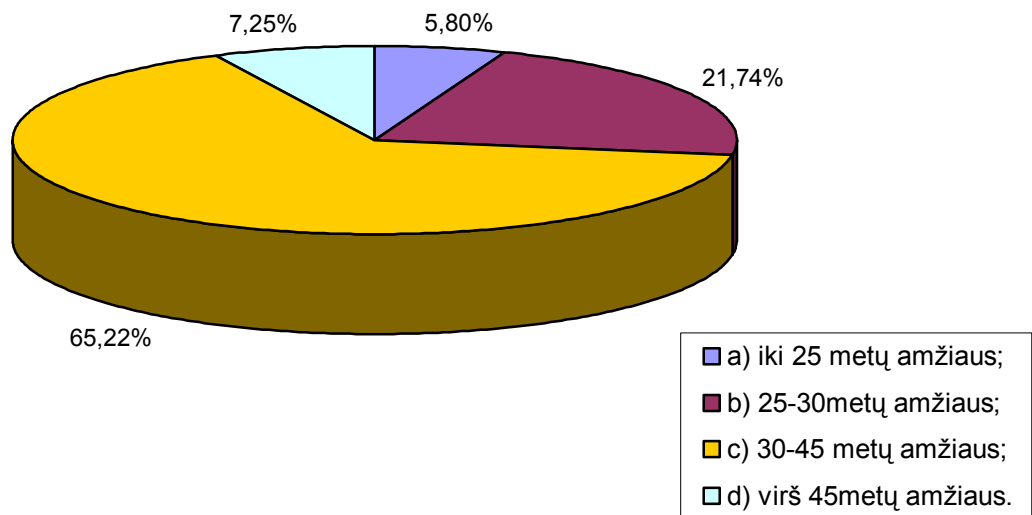
Ar Jūs pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Vyrai)

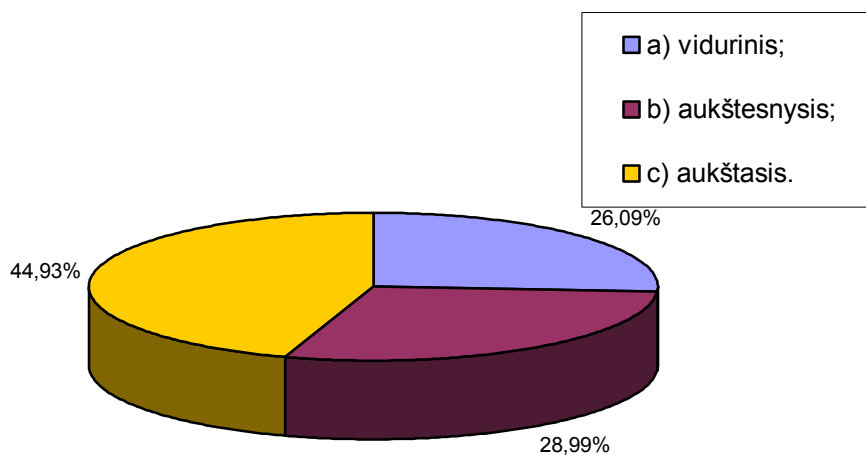
Ar Jūs patenkinas (-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Vyrai)

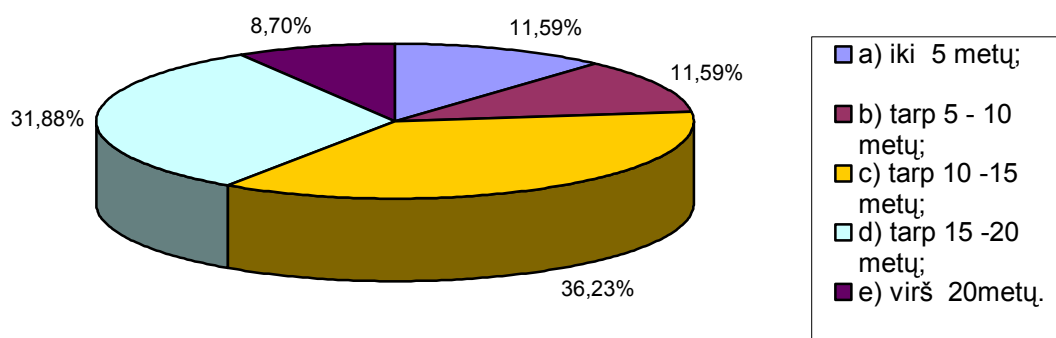
Vyrų amžius

Vyrų išsilavinimas

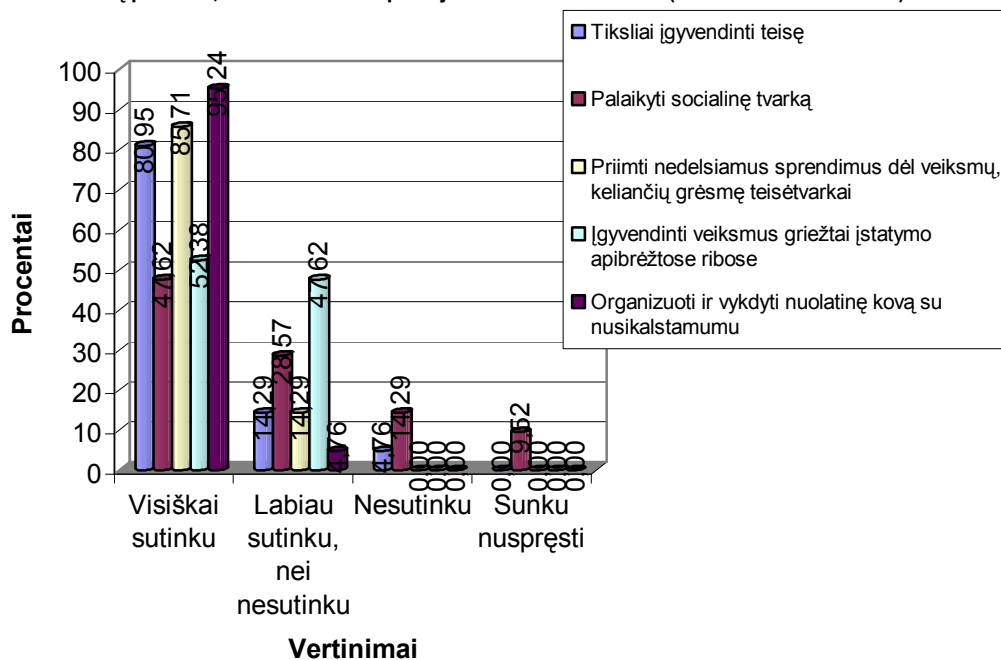

Vyrų darbo stažas policijoje

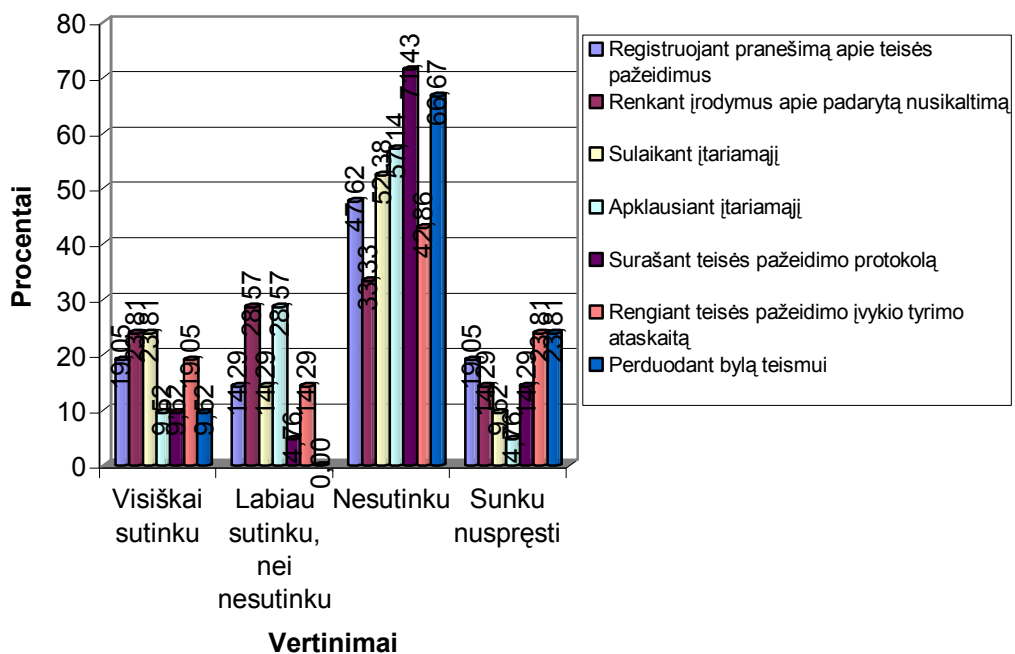

DIAGRAMOS (Analizė pagal išsilavinimą)

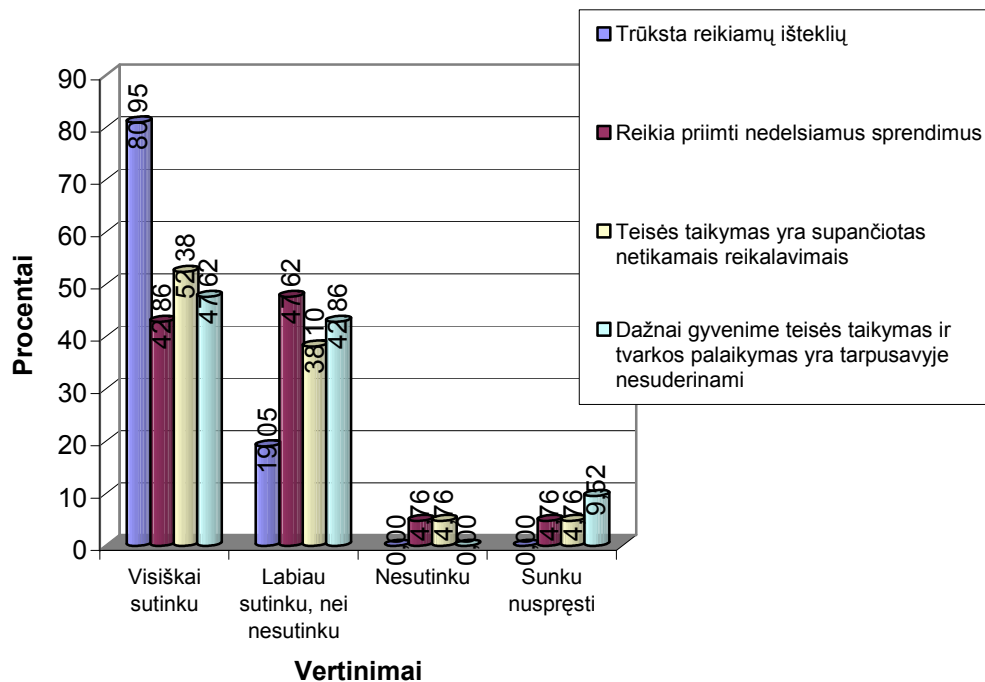
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Išsilavinimas vidurinis)

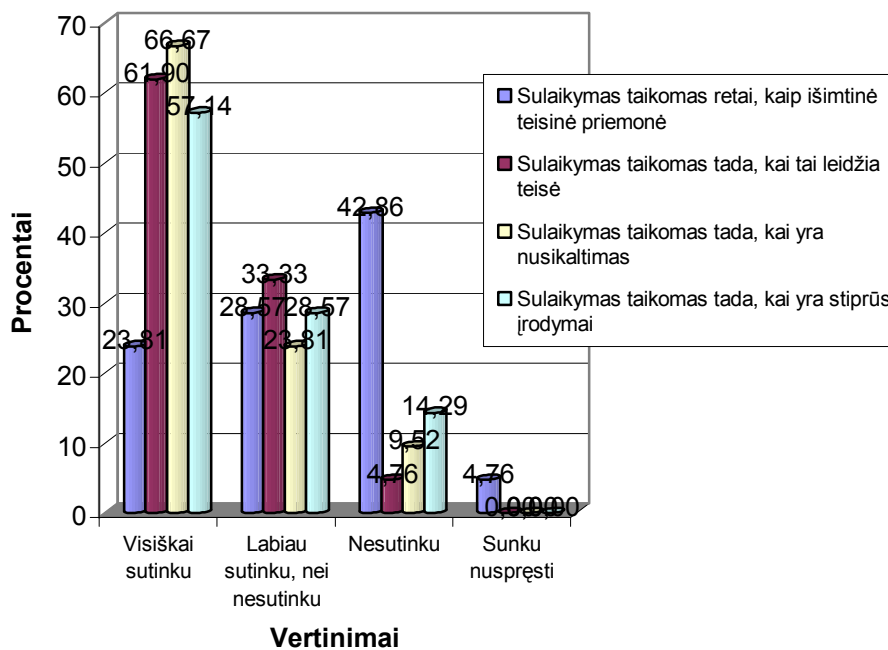
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Išsilavinimas- vidurinis)

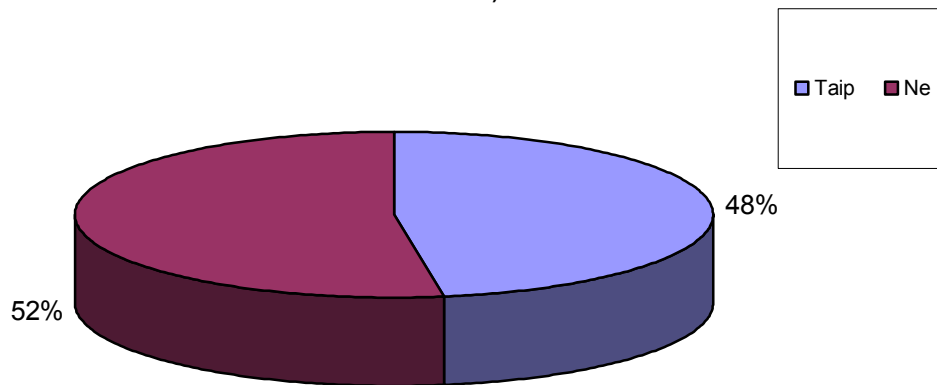
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Išsilavinimas vidurinis)

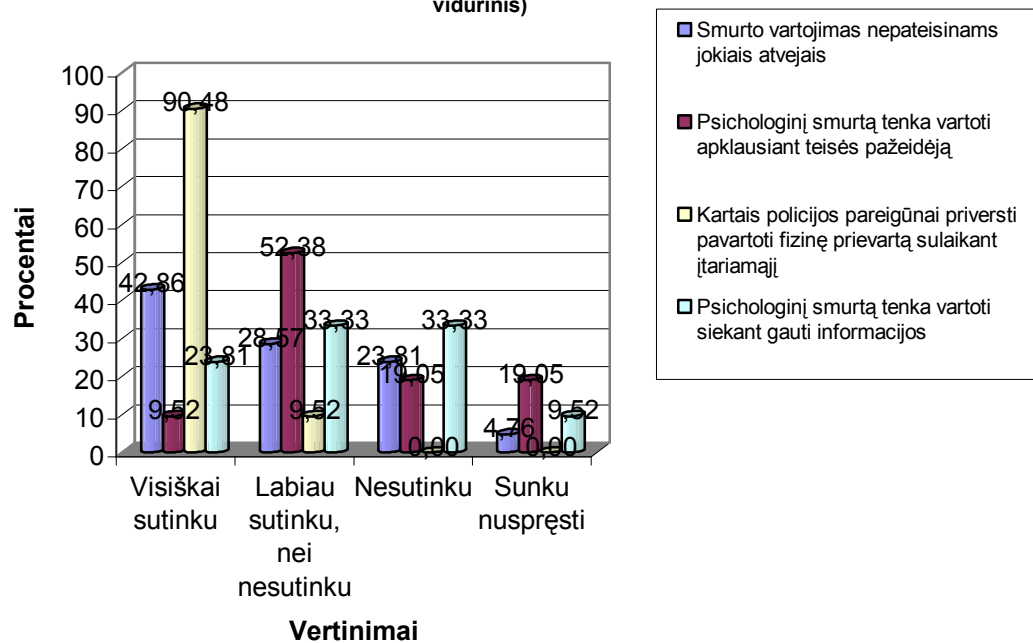
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Išsilavinimas vidurinis)

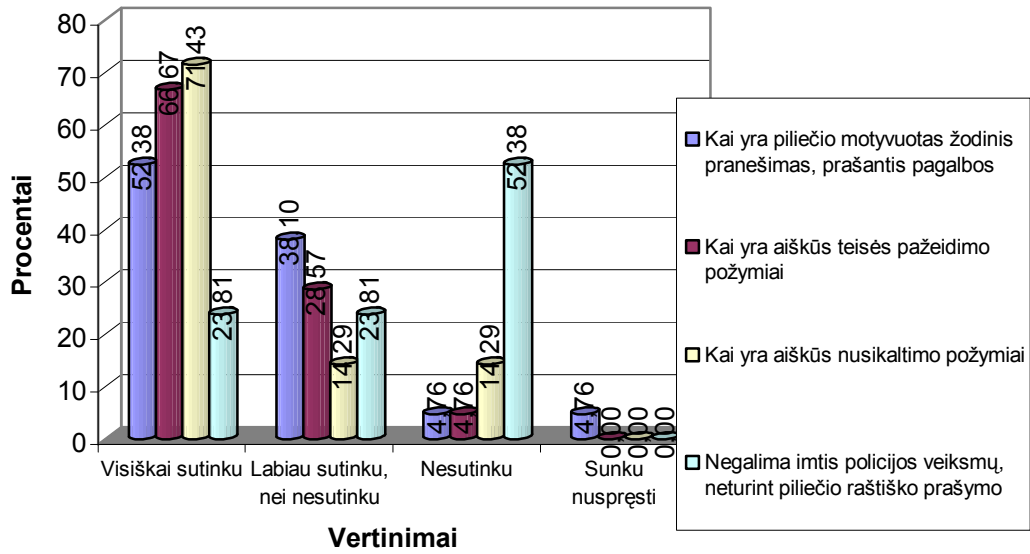
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būkle? (Išsilavinimas vidurinis)

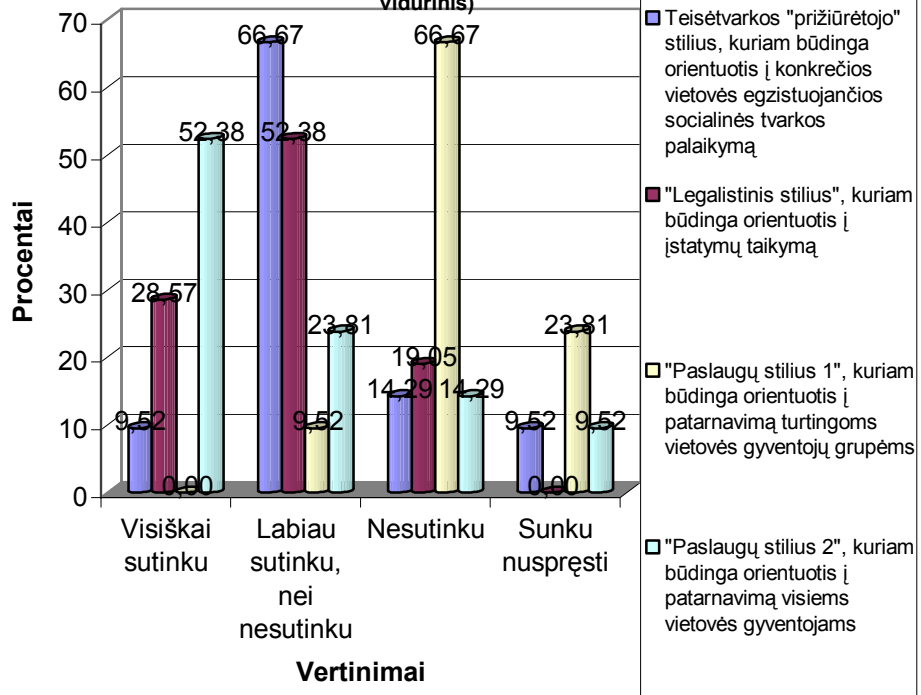
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Išsilavinimas vidurinis)

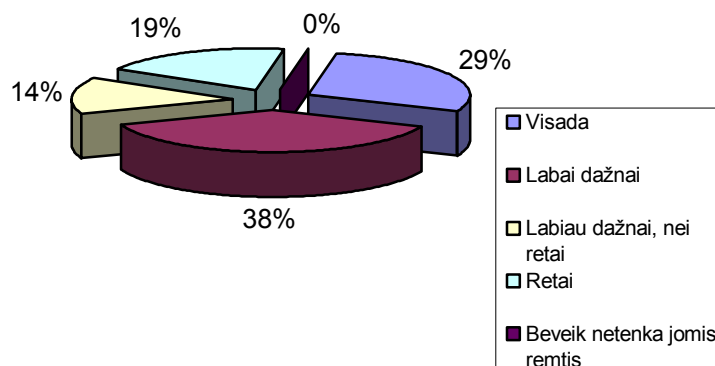
**Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų?
(Išsilavinimas vidurinis)**

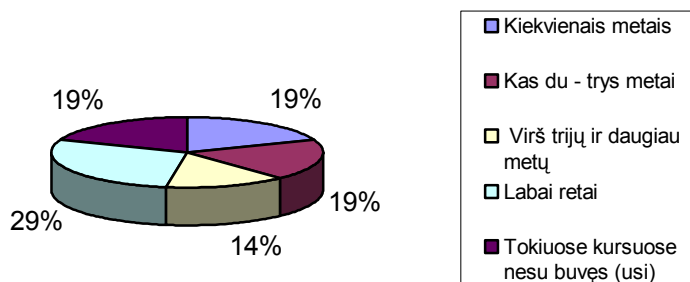
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Išsilavinimas vidurinis)

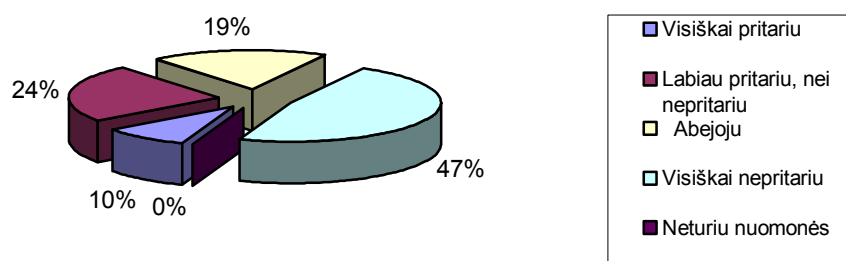
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Išsilavinimas vidurinis)

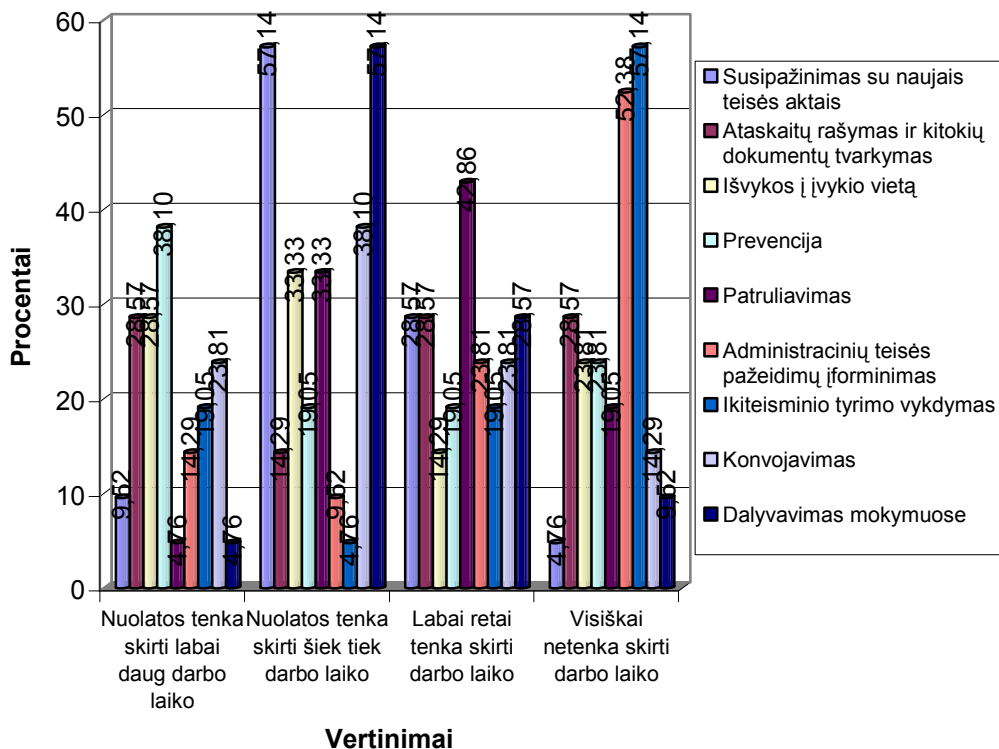
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?(Išsilavinimas- vidurinis)

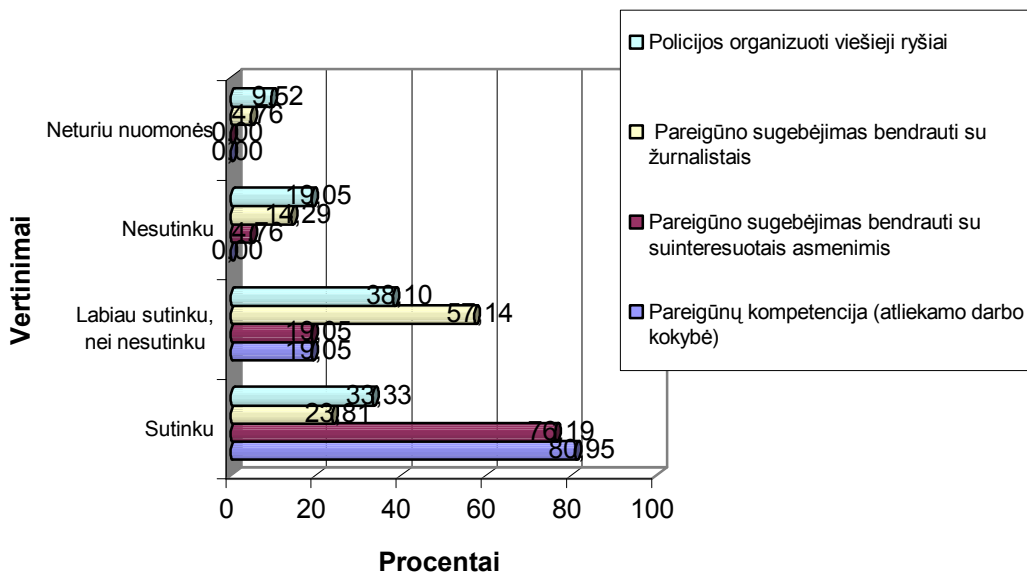
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiais policijos pareigūnas turi atsizvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį?(Išsilavinimas vidurinis)

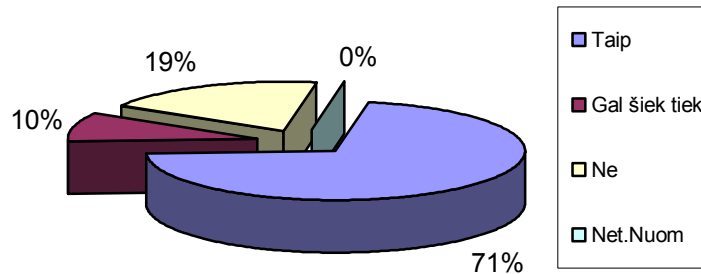
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Išsilavinimas vidurinis)

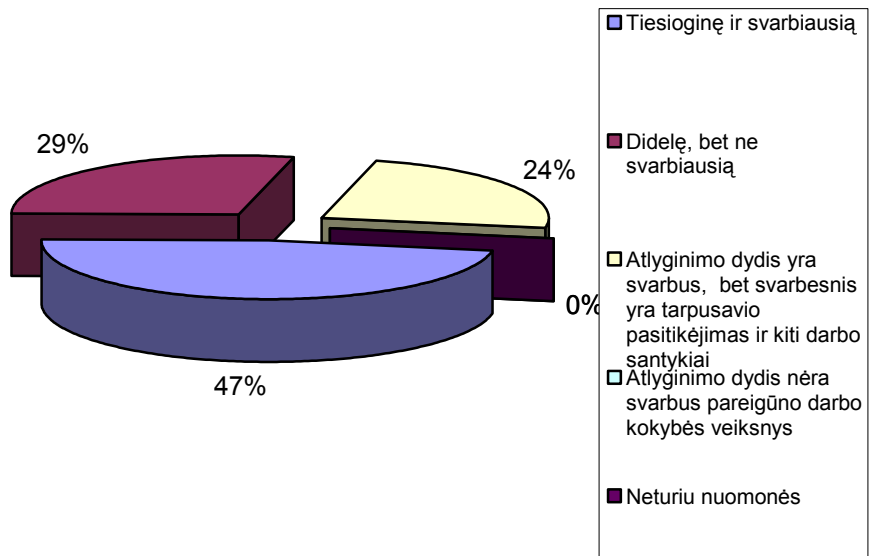
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Išsilavinimas vidurinis)

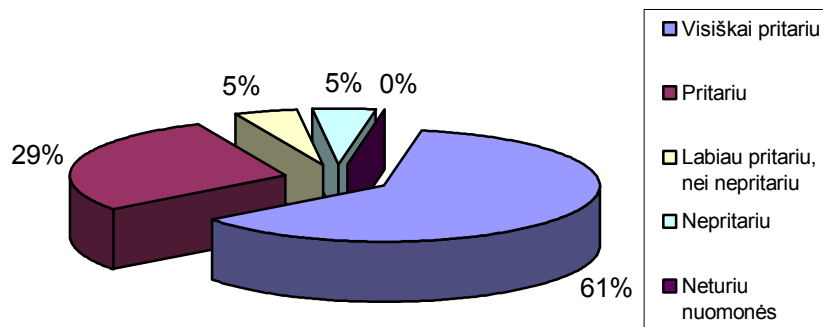
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?(Išsilavinimas vidurinis)

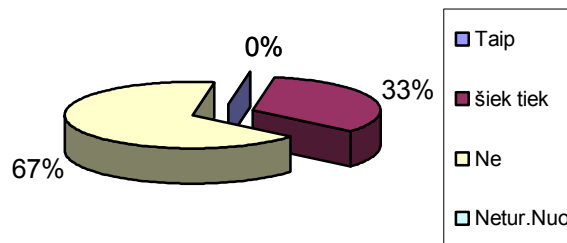
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis?(Išsilavinimas vidurinis)

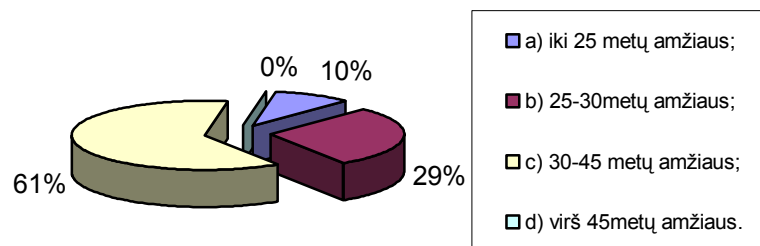
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Išsilavinimas vidurinis)

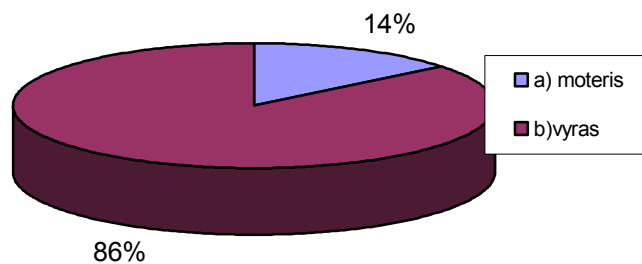
Ar Jūs patenkintas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Išsilavinimas vidurinis)

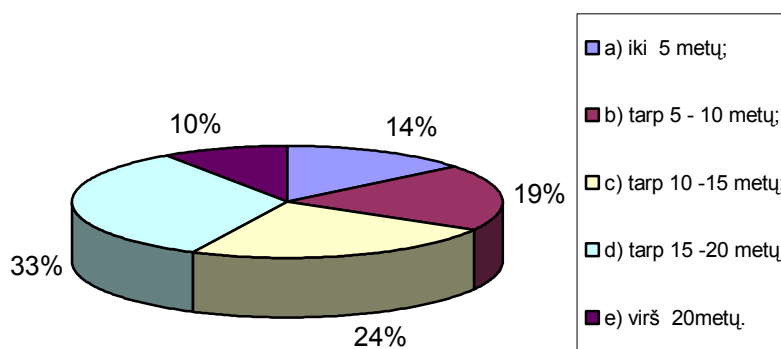
Pareigūnų, kurių išsilavinimas vidurinis amžius

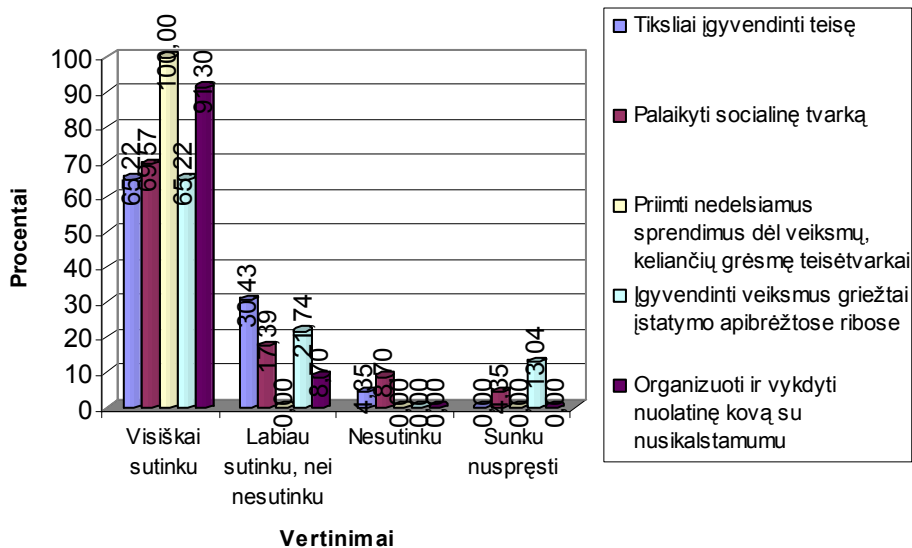
Pareigūnų, kurių išsilavinimas vidurinis lytis

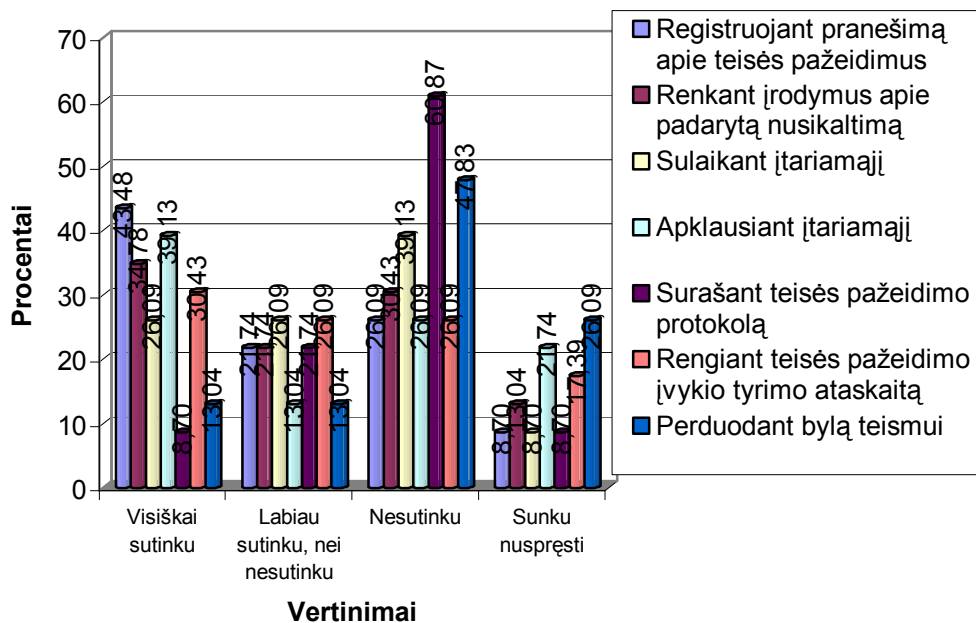
Pareigūnų, kurių išsilavinimas vidurinis darbo stažas policijoje

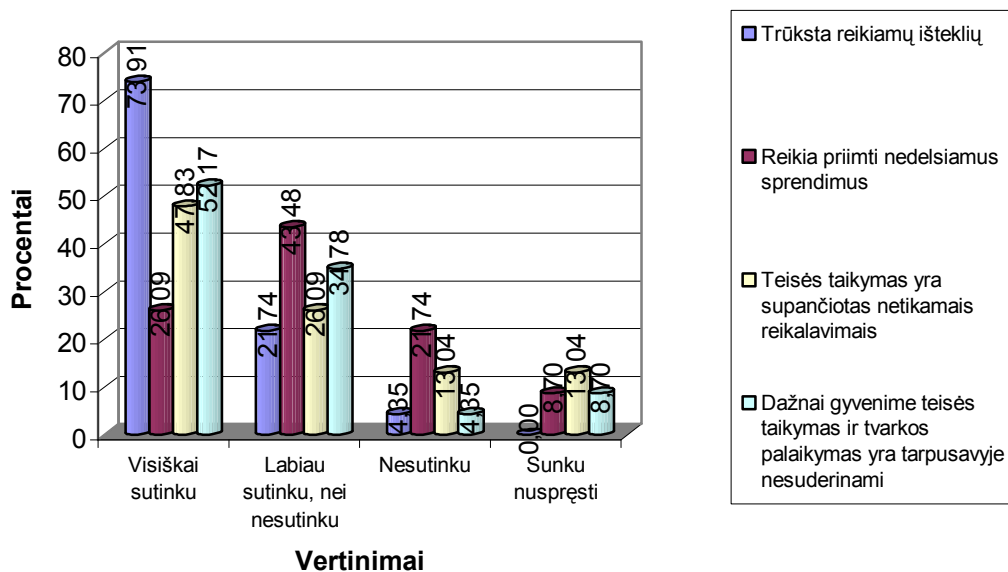
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Išsilavinimas aukštesnysis)

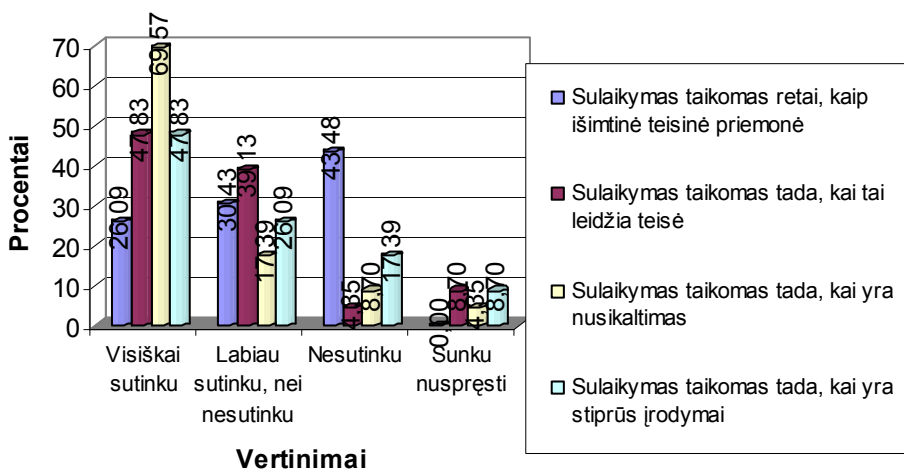
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Išsilavinimas aukštesnysis)

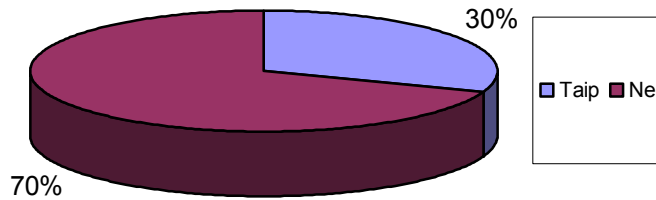
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Išsilavinimas aukštesnysis)

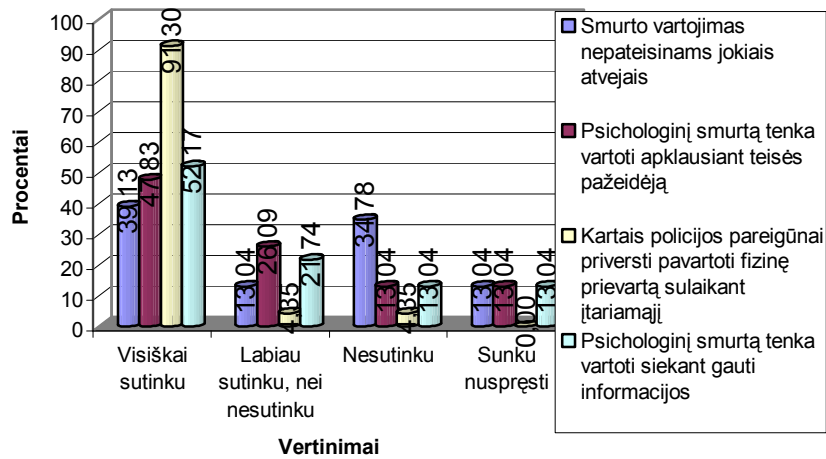
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Išsilavinimas aukštesnysis)

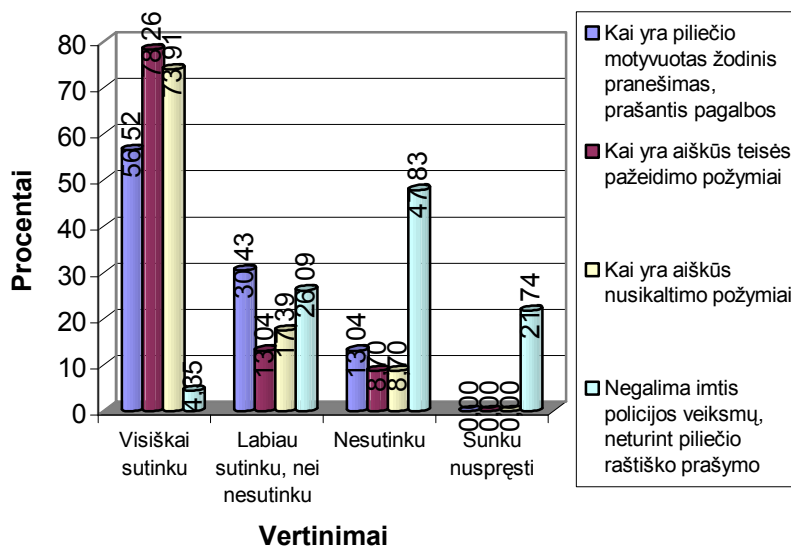
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Išsilavinimas aukštesnysis)

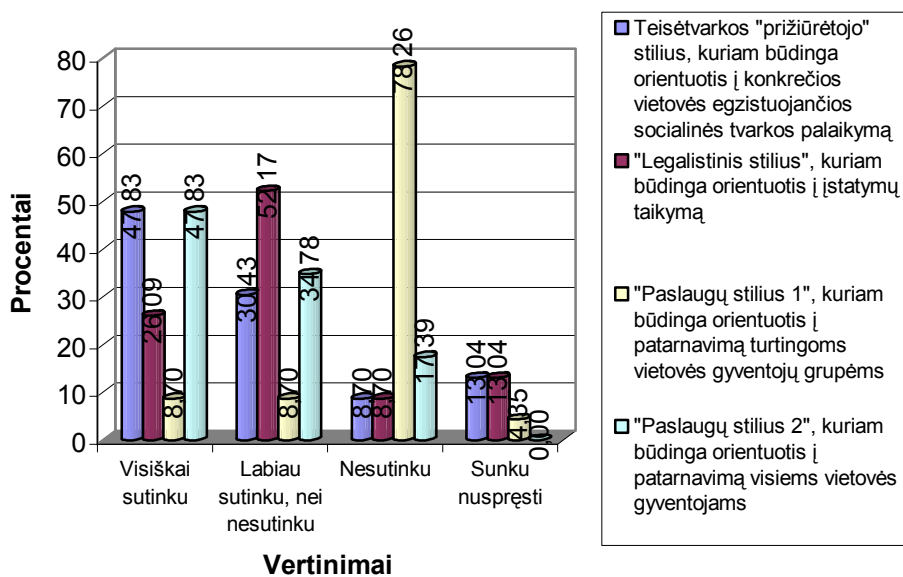
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Išsilavinimas aukštesnysis)

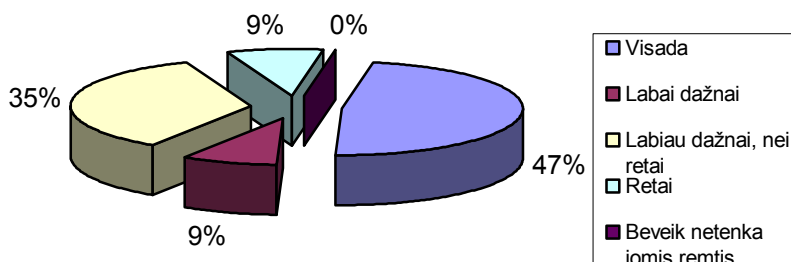
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Išsilavinimas aukštesnysis)

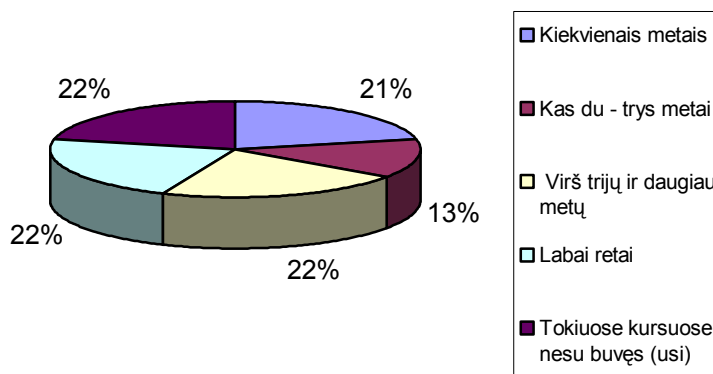
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Išsilavinimas aukštesnysis)

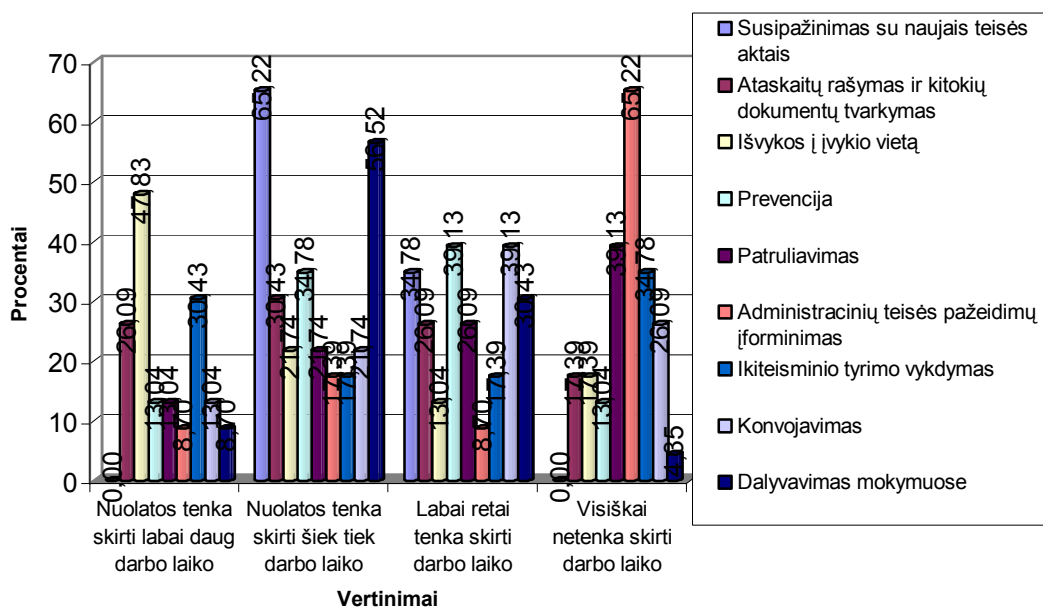
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Išsilavinimas aukštesnysis)

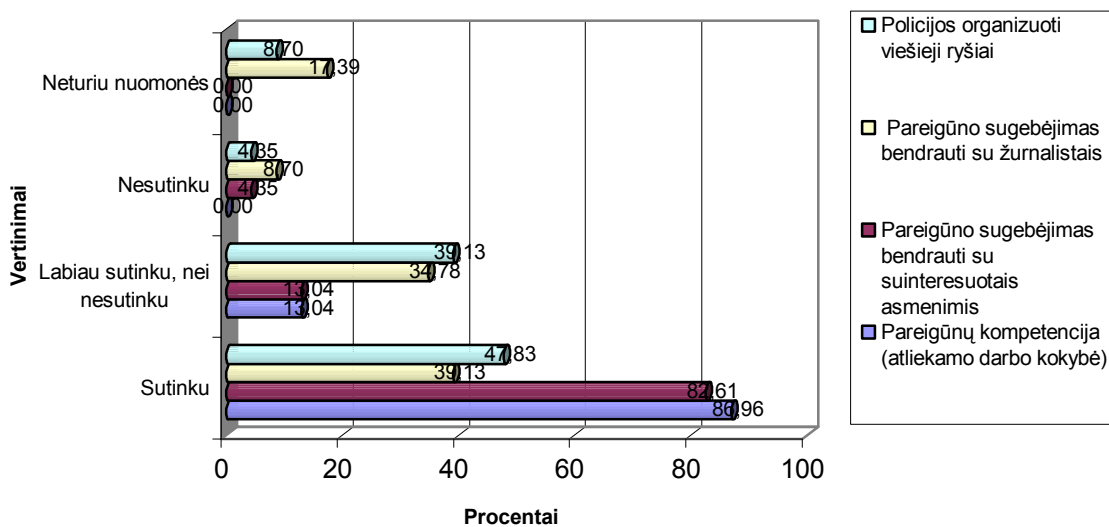
Ar dažnai tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?(Išsilavinimas aukštesnysis)

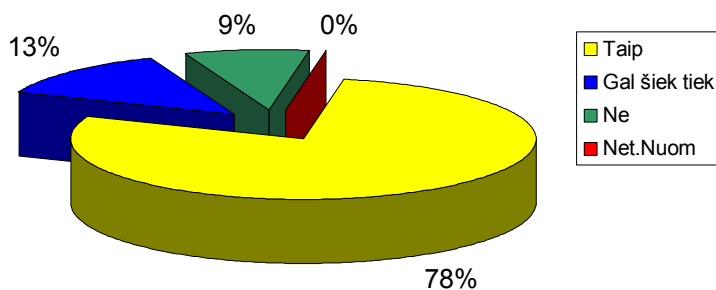
Kuriai Jūsų ,kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų?(Išsilavinimas aukštesnysis)

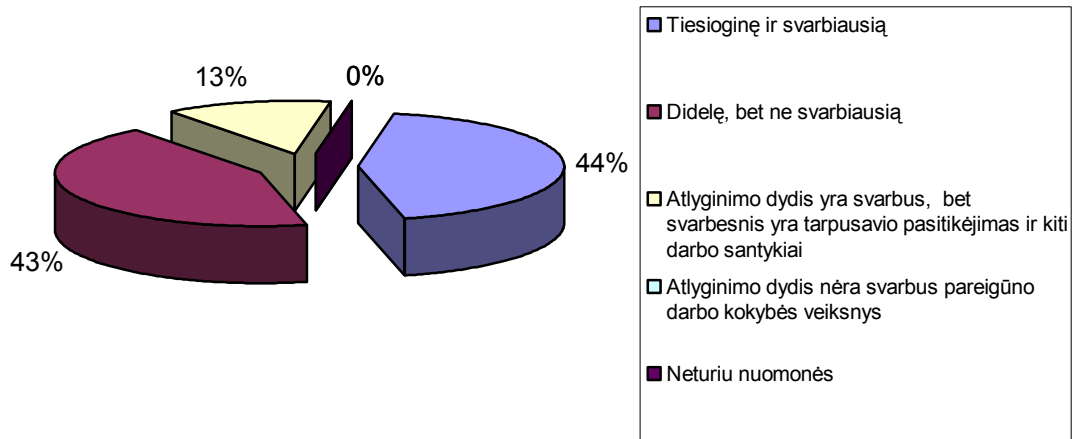
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Išsilavinimas aukštesnysis)

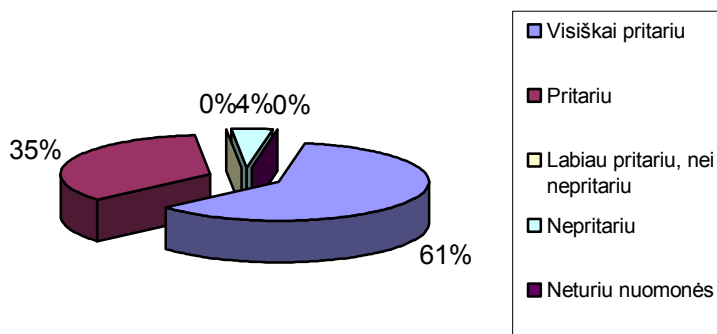
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atrinktamu klausimu? (Išsilavinimas aukštesnysis)

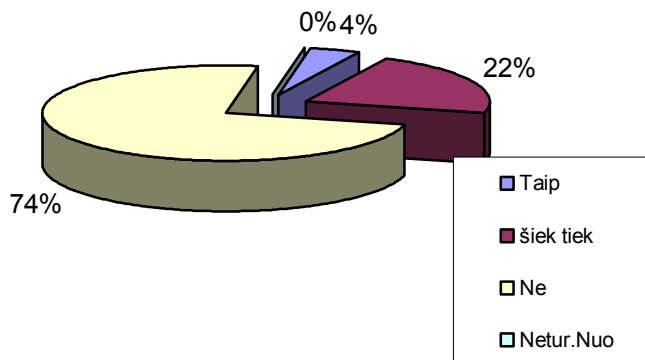
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Išsilavinimas aukštesnysis)

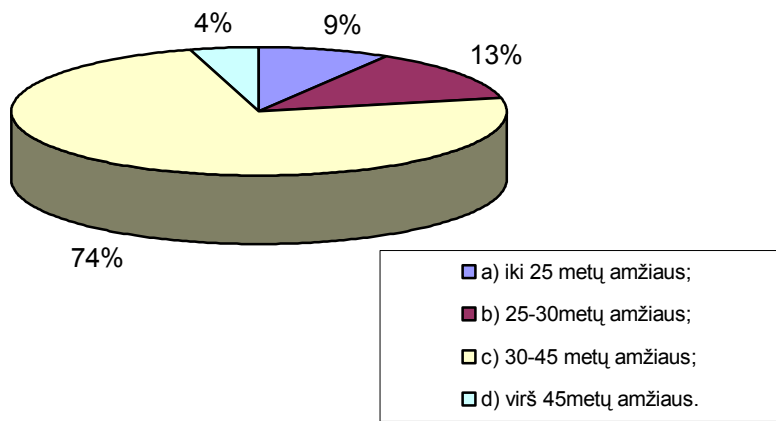
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Išsilavinimas aukštesnysis)

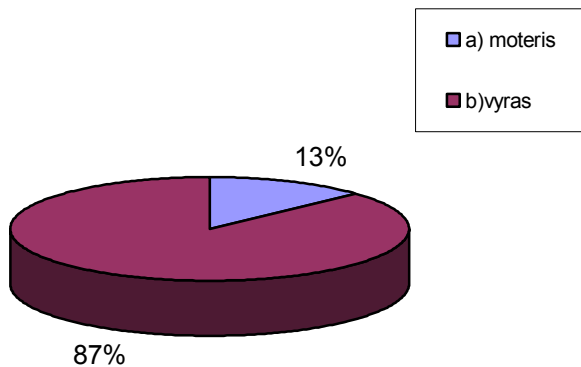
Ar Jūs patenkintas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Išsilavinimas aukštesnysis)

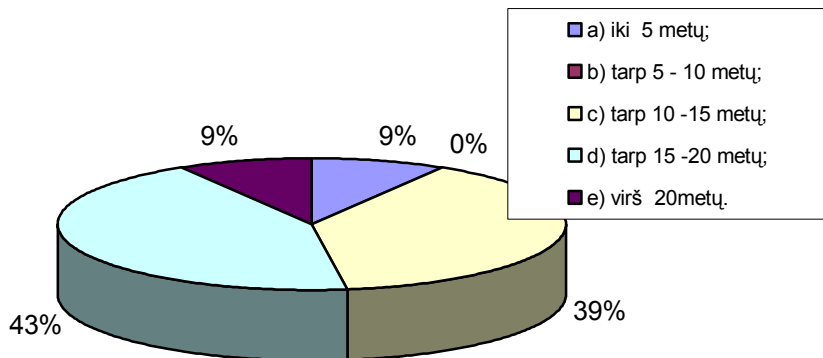
Pareigūnų, kurių išsilavinimas aukštesnysis amžius

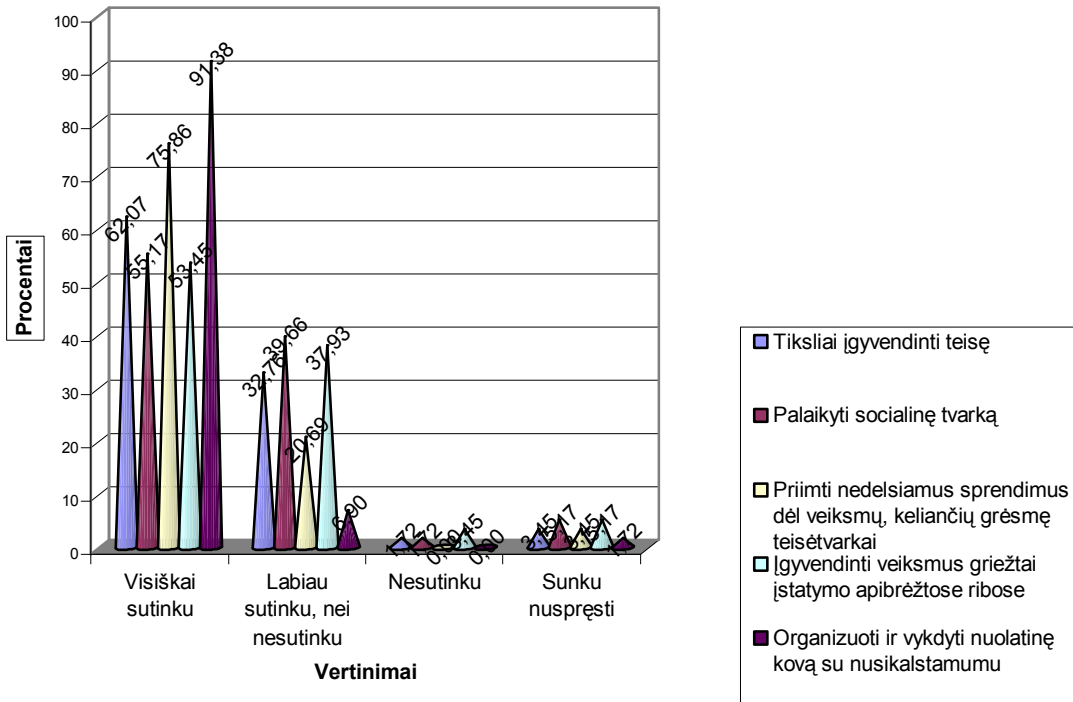
Pareigūnų, kurių išsilavinimas aukštesnysis lytis

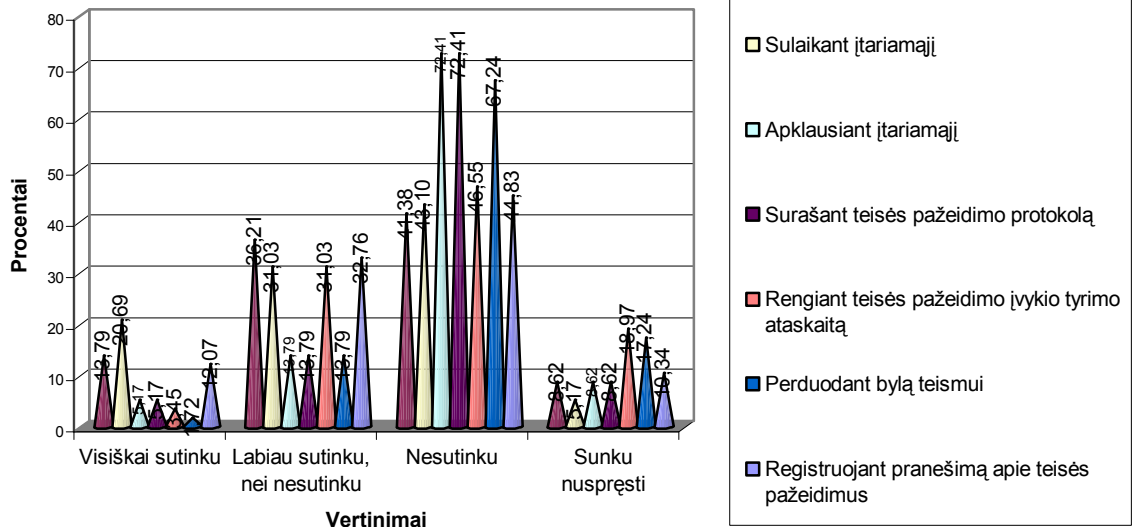
Pareigūnų, kurių išsilavinimas aukštesnysis darbo stažas policijoje

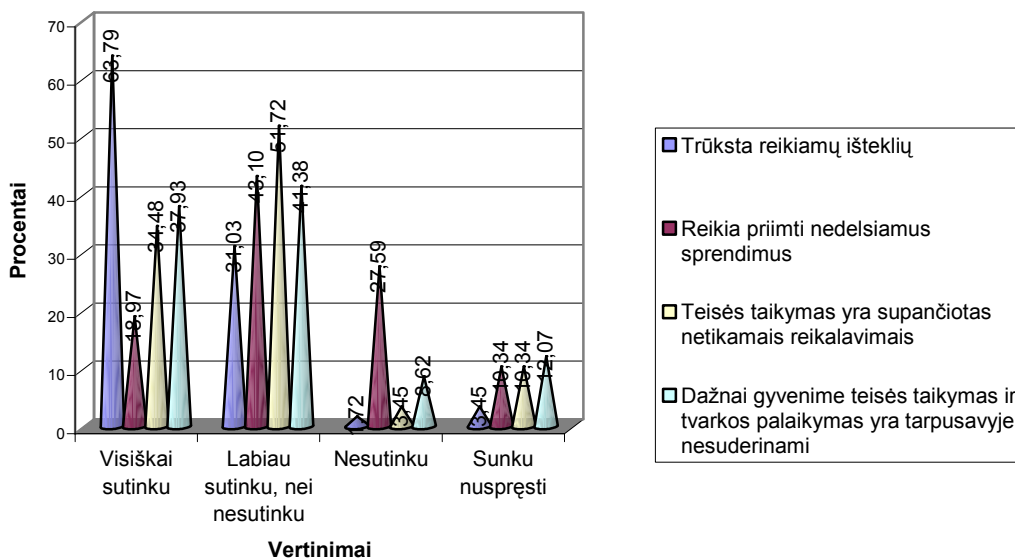
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Išsilavinimas - aukštasis)

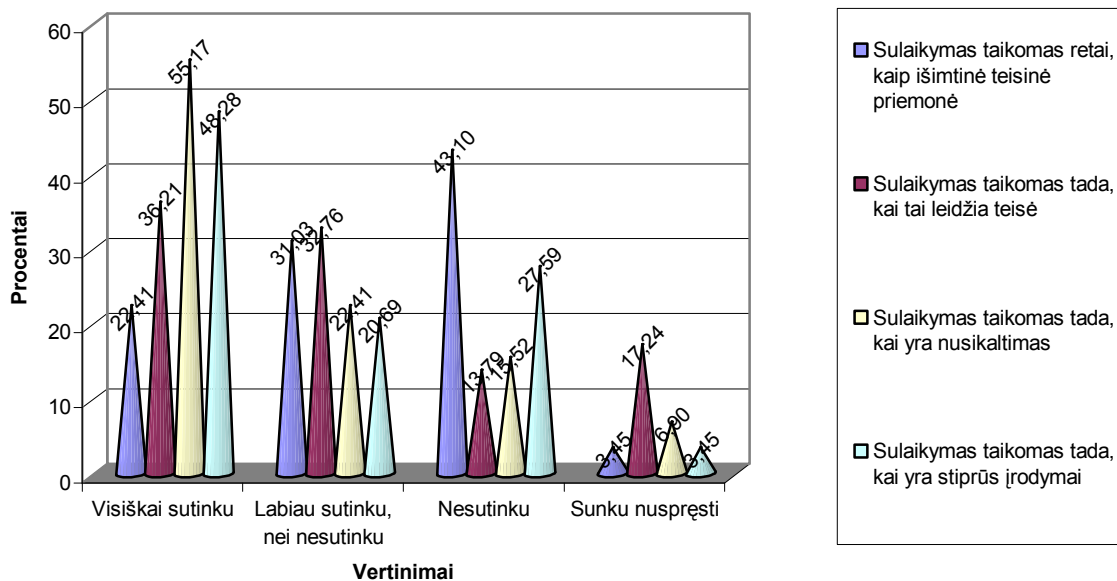
Jūsų požiūriu, kokiai atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Išsilavinimas - aukštasis)

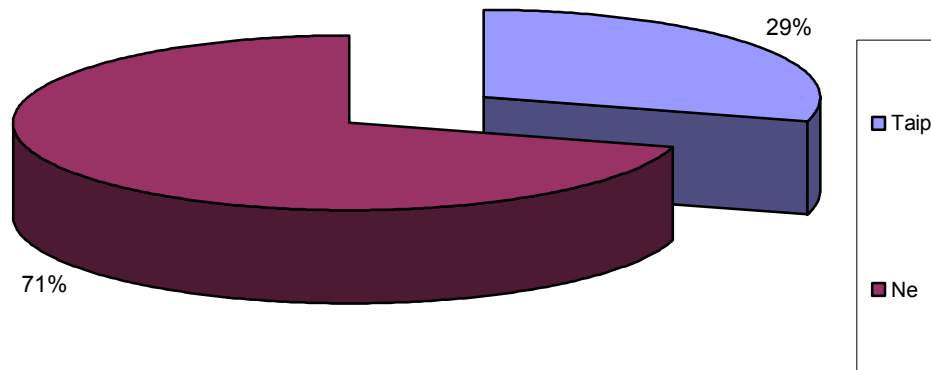
**Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų?
(Išsilavinimas- aukštasis)**

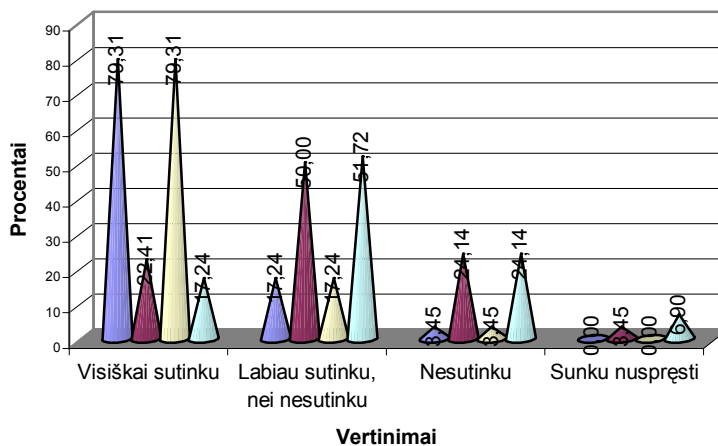
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Išsilavinimas- aukštasis)

Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų"(pvz.,prostitucių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Išsilavinimas- aukštasis)

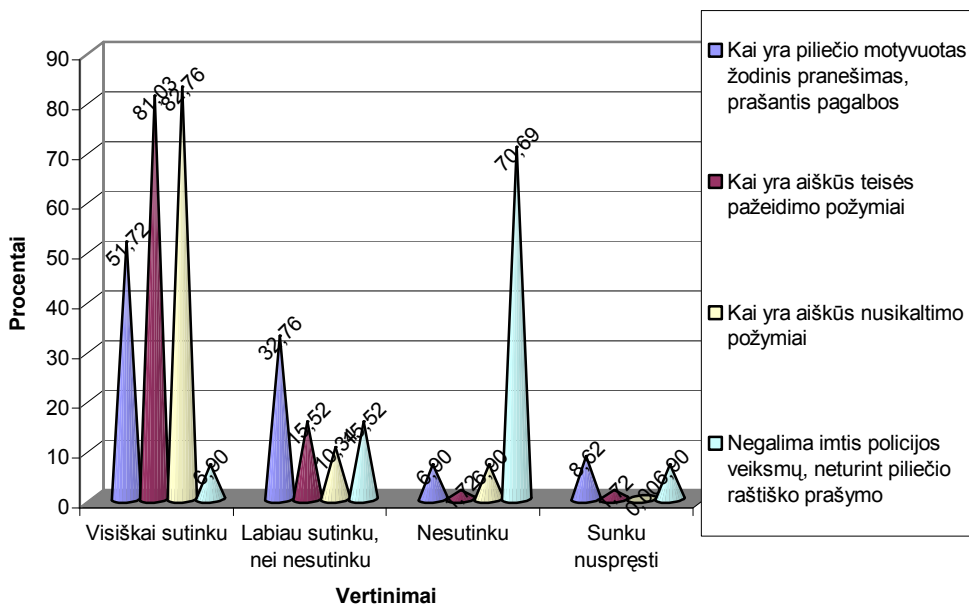

Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Išsilavinimas- aukštasis)

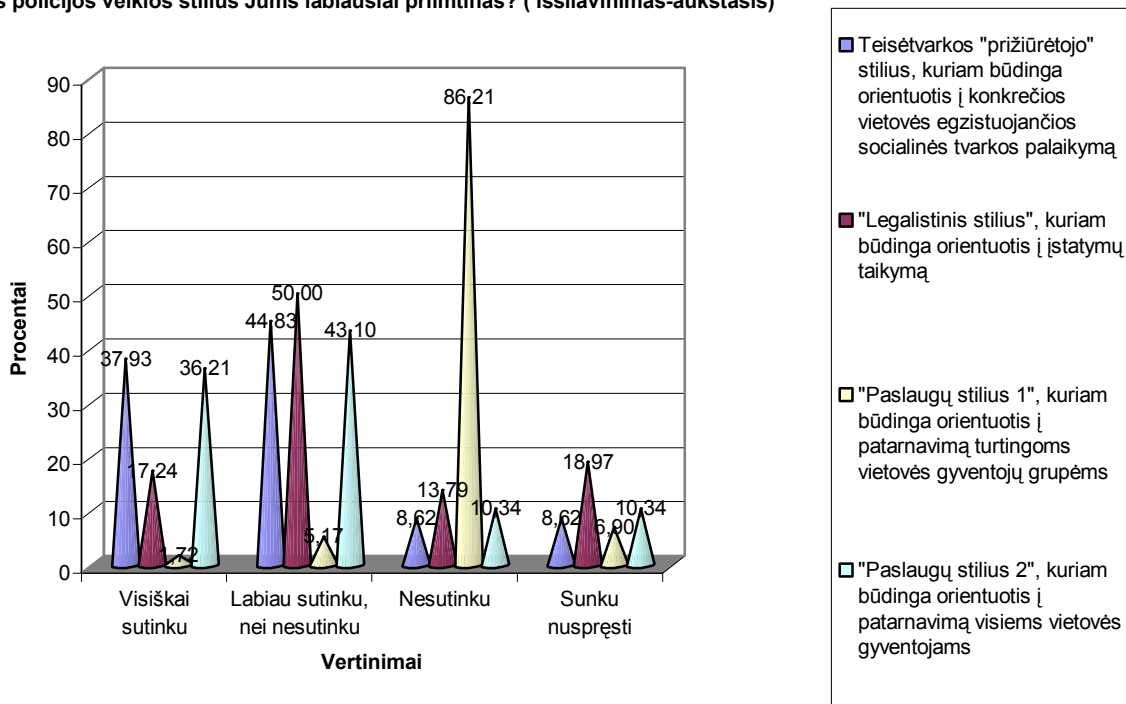

- Smurto vartojimas nepateisinamas jokiais atvejais
- Psichologinį smurtą tenka vartoti apklausiant teisės pažeidėją
- Kartais policijos pareigūnai priversti pavartoti fizinę prievartą sulaikant įtariamąjį
- Psichologinį smurtą tenka vartoti siekiant gauti informacijos

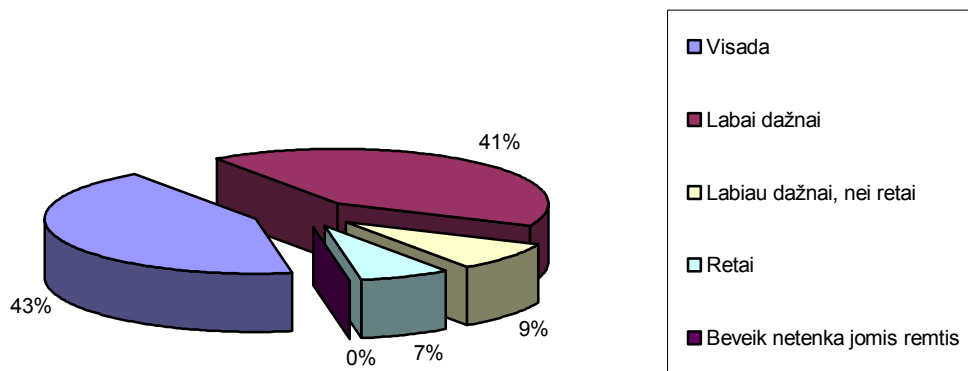
**Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų?
(Išsilavinimas aukštasis)**

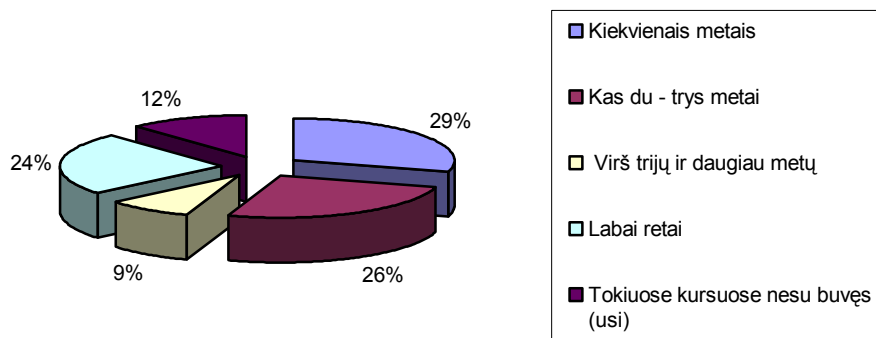
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Išsilavinimas aukštasis)

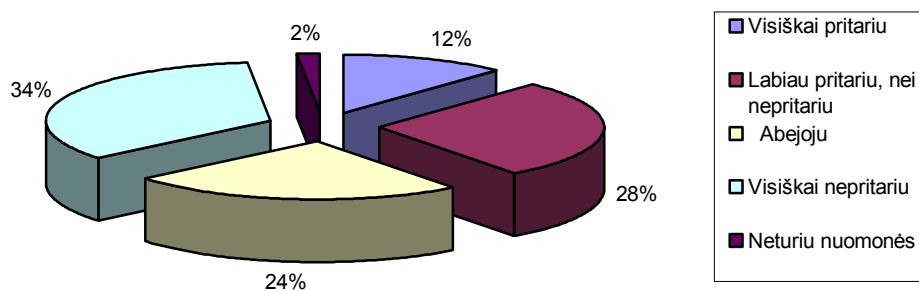
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? (Išsilavinimas- aukštasis)

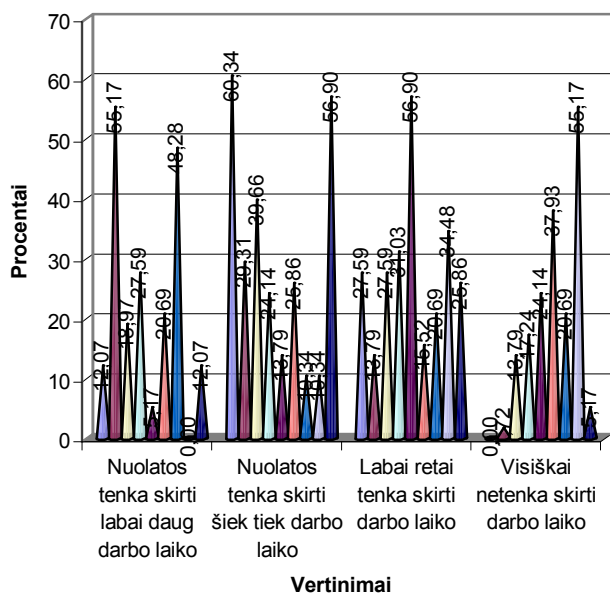
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Išsilavinimas- aukštasis)

Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Išsilavinimas- aukštasis)

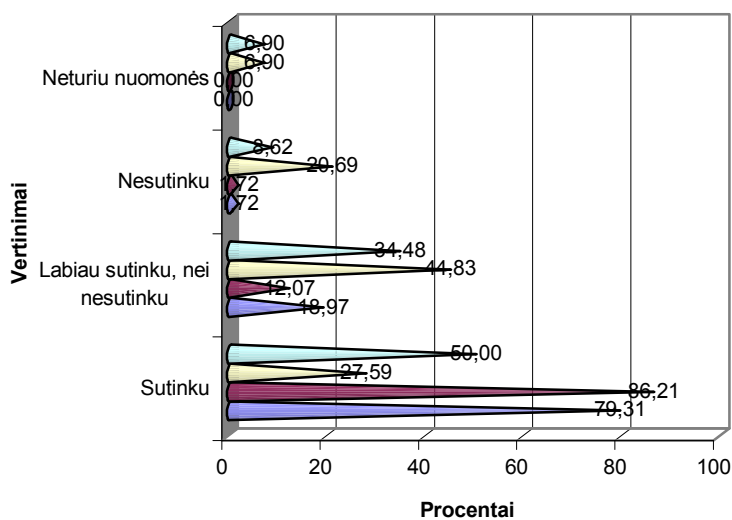

Kuriai Jūs, kaip policijos veiklos pareigūno, darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Išsilavinimas-aukštasis)

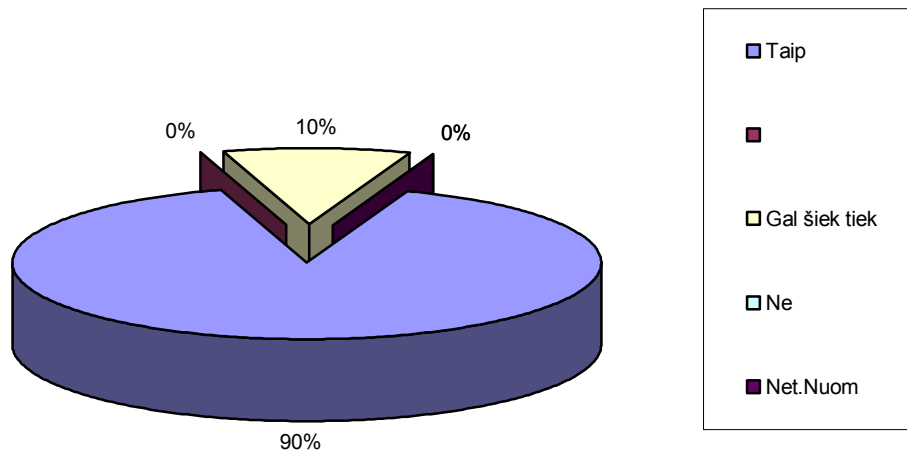
- Susipažinimas su naujais teisės aktais
- Ataskaitų rašymas ir kitokių dokumentų tvarkymas
- Išvykos į įvykio vietą
- Prevencija
- Patruliavimas
- Administracinių teisės pažeidimų įforminimas
- Ikiteisminio tyrimo vykdymas
- Konvojavimas
- Dalyvavimas mokymuose

Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Išsilavinimas-aukštasis)

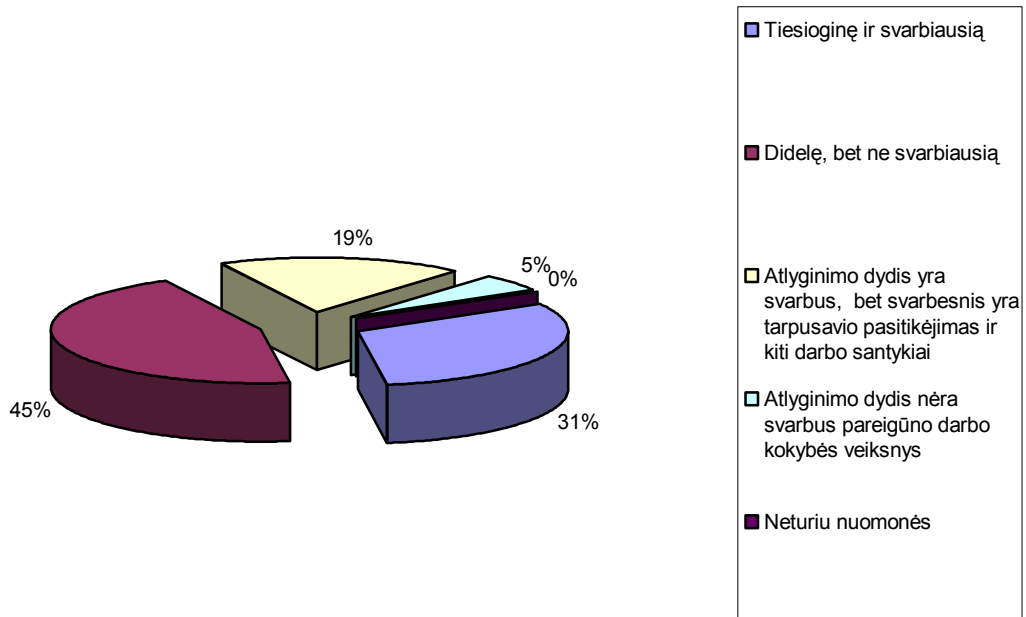

- Policijos organizuoti viešieji ryšiai
- Pareigūno sugebėjimas bendrauti su žurnalistais
- Pareigūno sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis
- Pareigūnų kompetencija (atliekamo darbo kokybė)

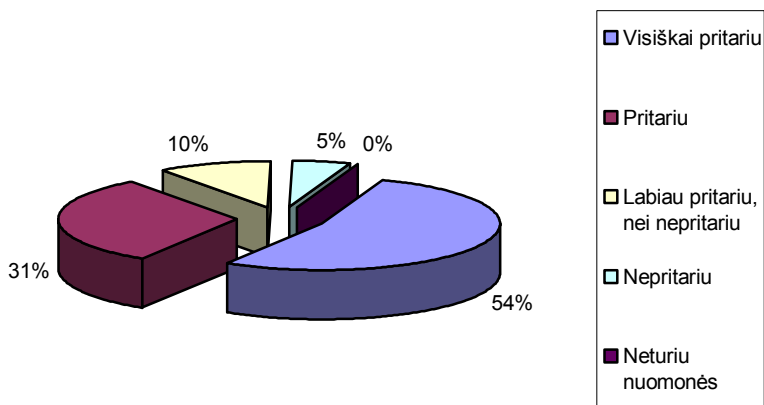
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?(Išsilavinimas-aukštasis)

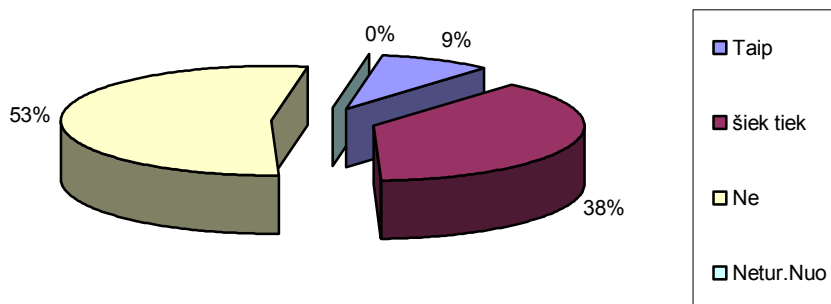
Jūsų požiūriu,kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Išsilavinimas-aukštasis)

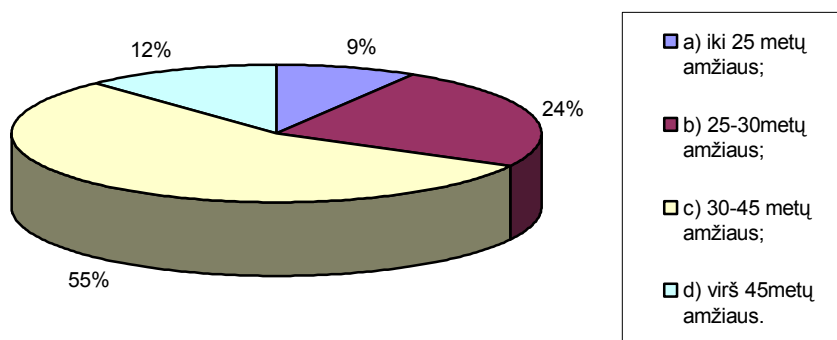
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Išsilavinimas-aukštasis)

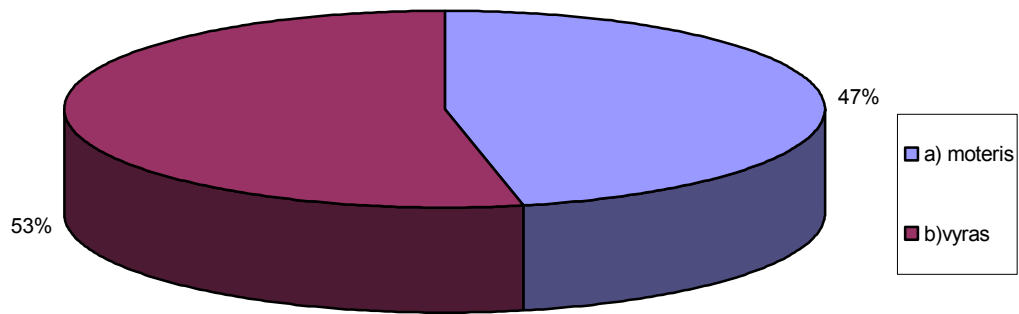
Ar Jūs patenkinas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Išsilavinimas-aukštasis)

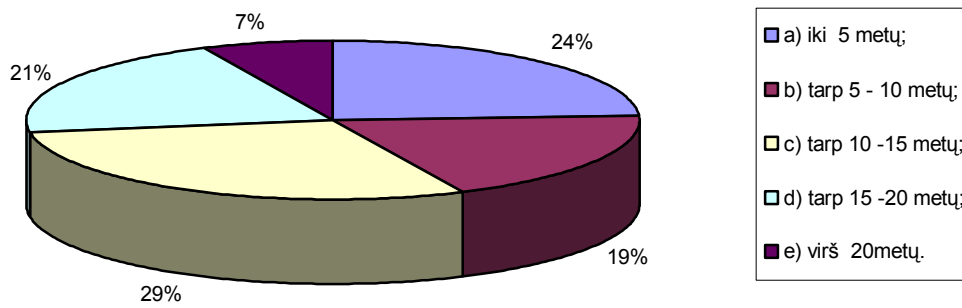
Pareigūnų turinčių aukštąjį išsilavinimą amžius

Pareigūnų turinčių aukštąjį išsilavinimą lytis

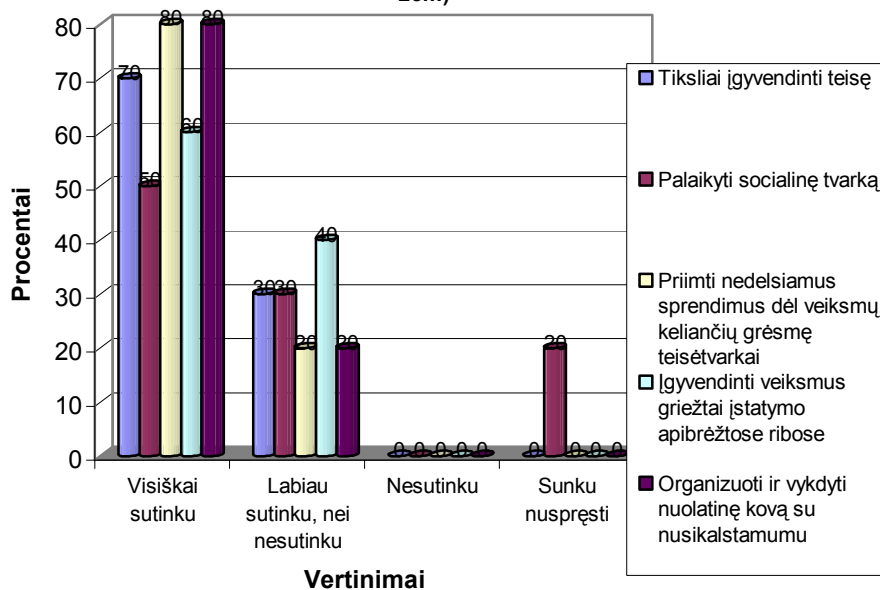

Pareigūnų turinčių aukštąjį išsilavinimą darbo stažas policijoje

DIAGRAMOS (Analizė pagal amžių)

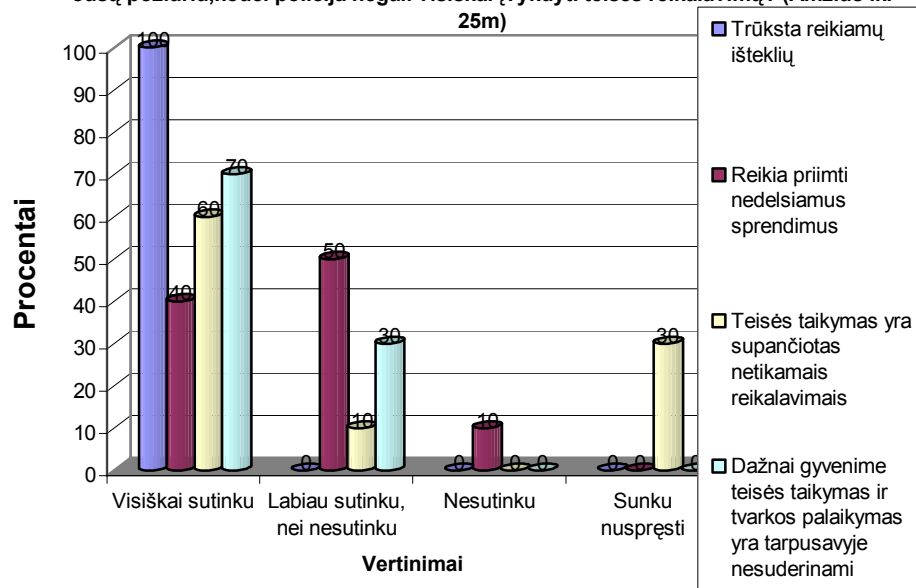
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai (Amžius iki 25m)

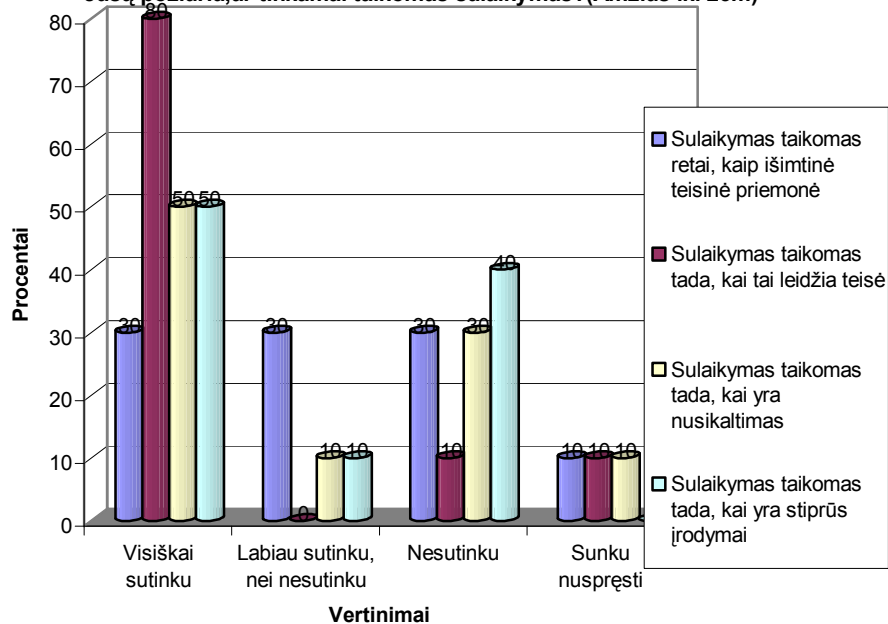
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Amžius iki 25m)

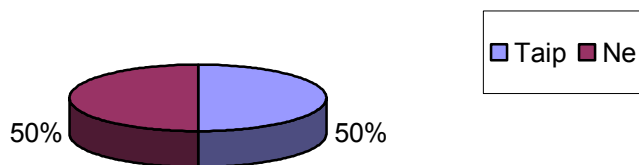
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Amžius iki 25m)

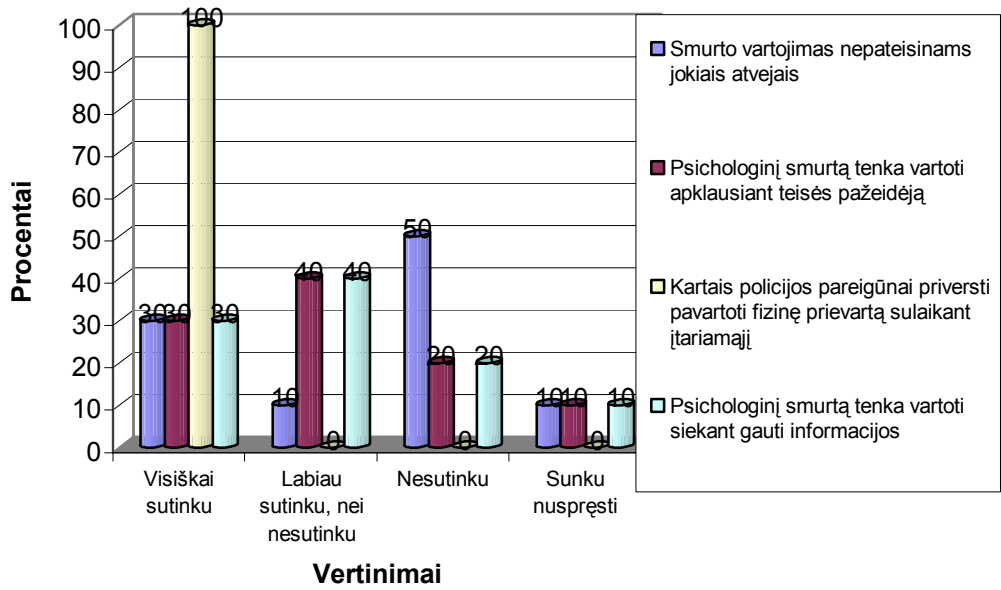
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Amžius iki 25m)

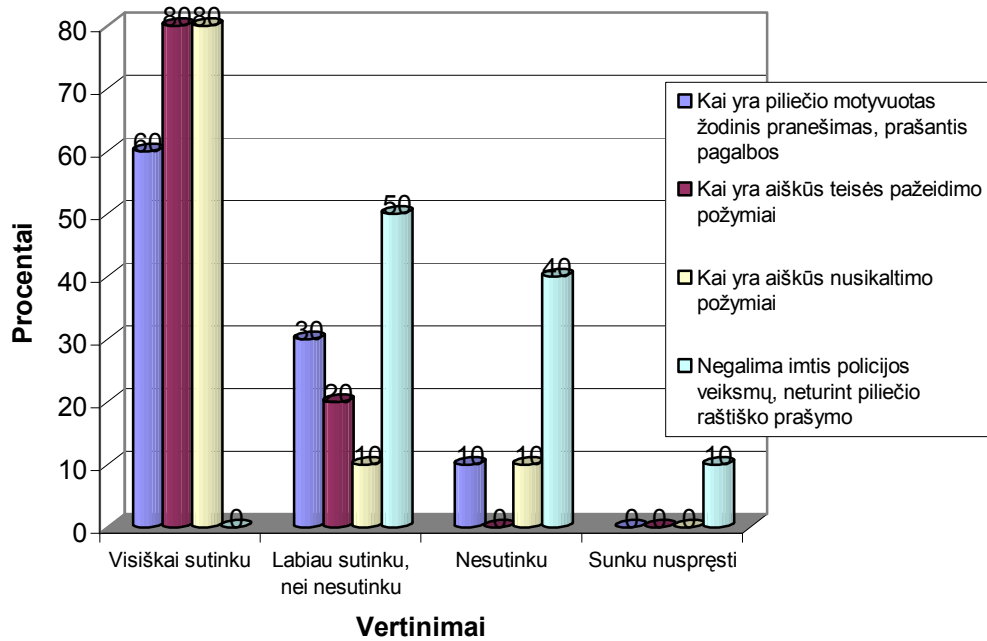
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolikatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būkle? (Amžius iki 25m)

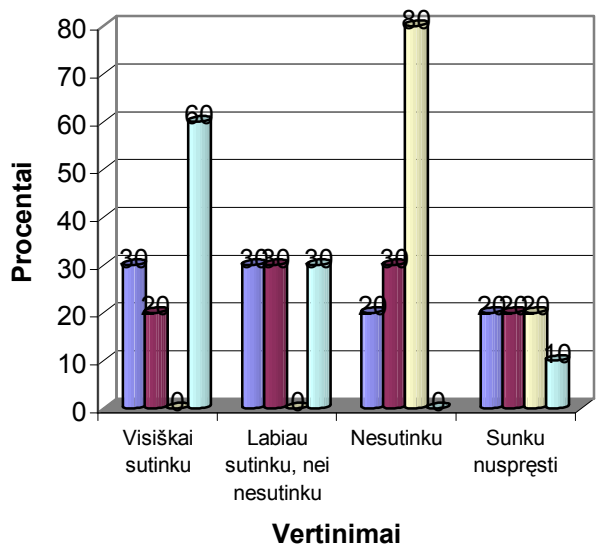
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Amžius iki 25m)

Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų?

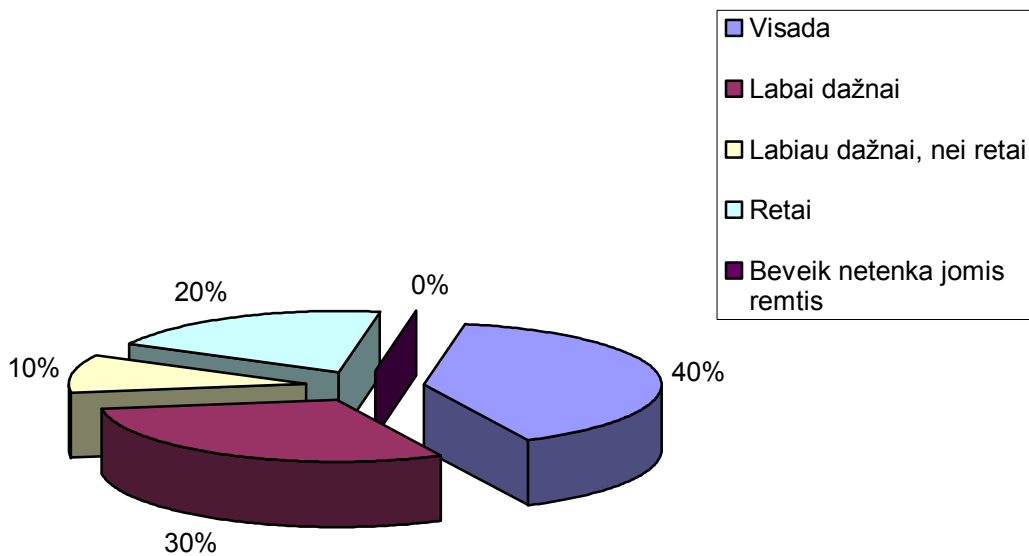

Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?(Amžius iki 25m)

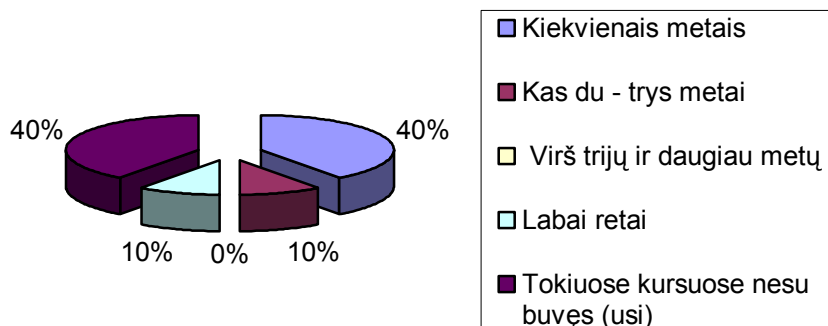

- Teisėtvarkos "prižiūrėtojo" stilius, kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą
- "Legalistinis stilius", kuriam būdinga orientuotis į įstatymų taikymą
- "Paslaugų stilius 1", kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą turtingoms vietovės gyventojų grupėms
- "Paslaugų stilius 2", kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą visiems vietovės gyventojams

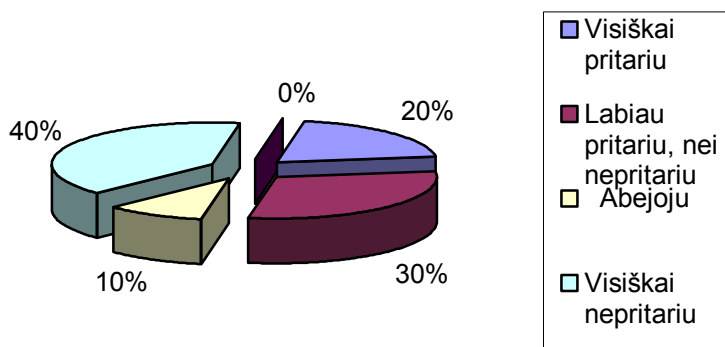
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Amžius iki 25m)

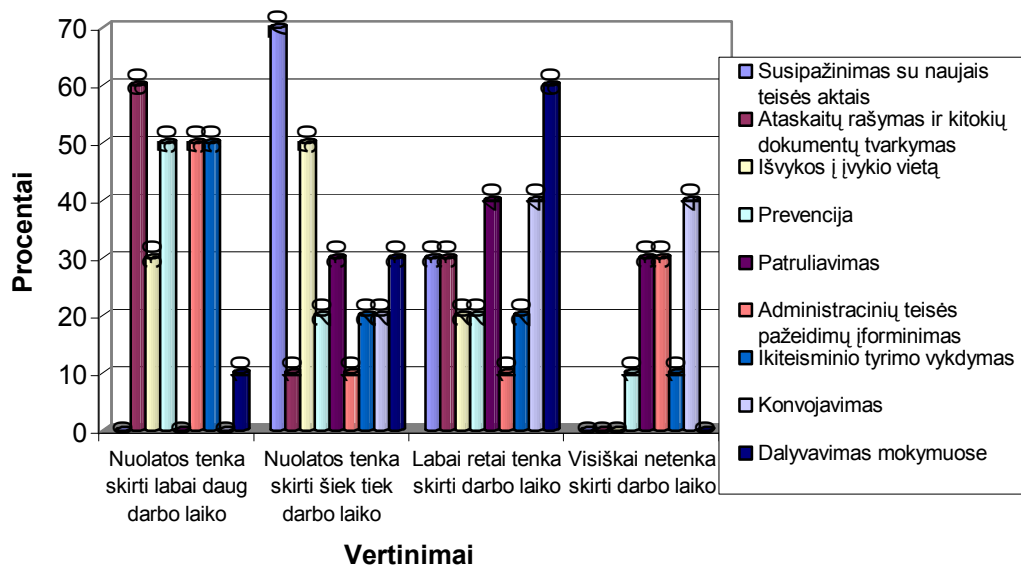
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?(Amžius iki 25m)

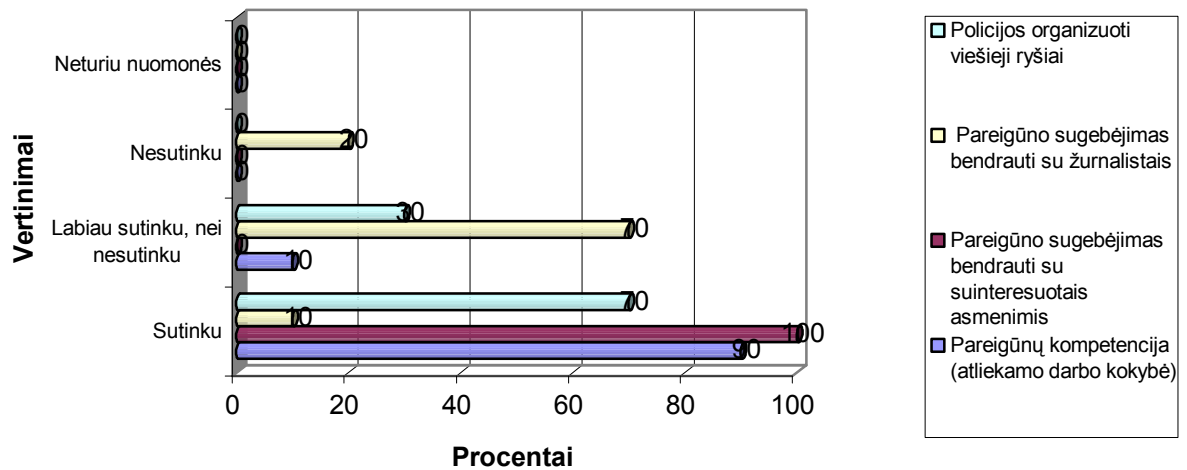
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Amžius iki 25m)

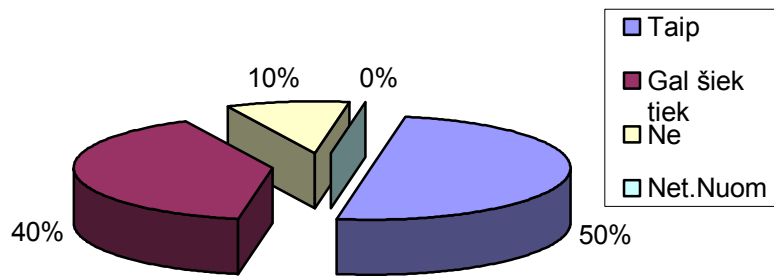
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų?(Amžius iki 25m)

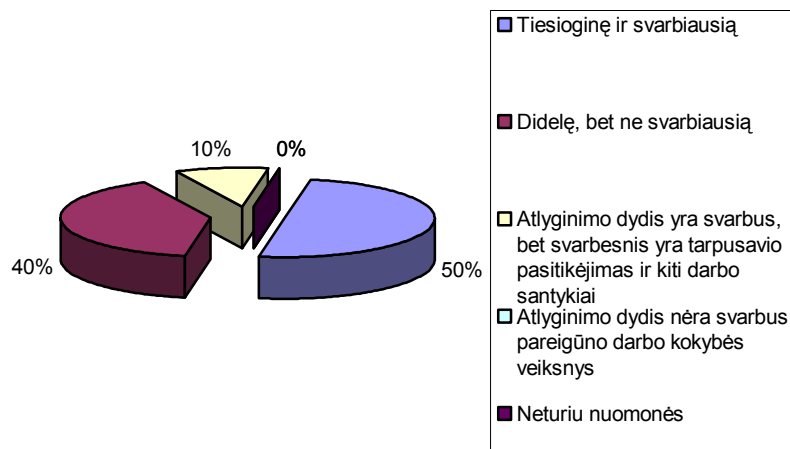
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Amžius iki 25m)

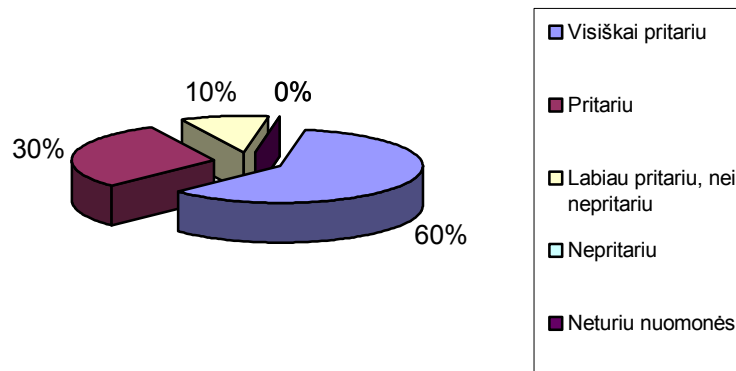
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Amžius iki 25m)

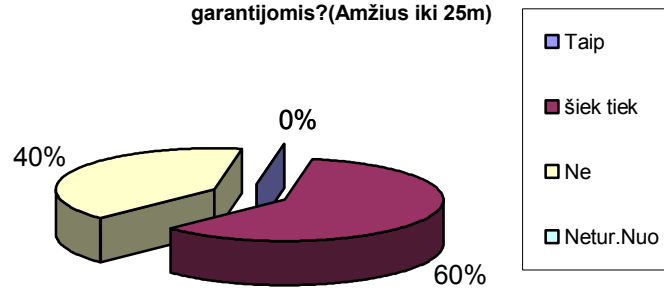
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Amžius iki 25m)

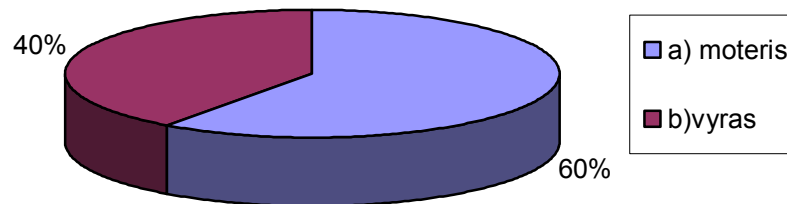
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Amžius iki 25m)

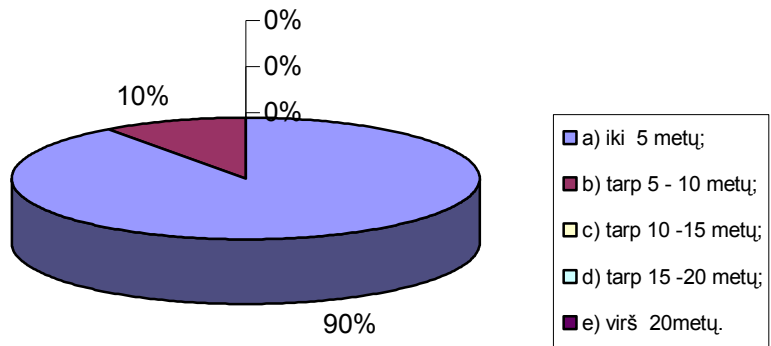
Ar Jūs patenkintas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis?(Amžius iki 25m)

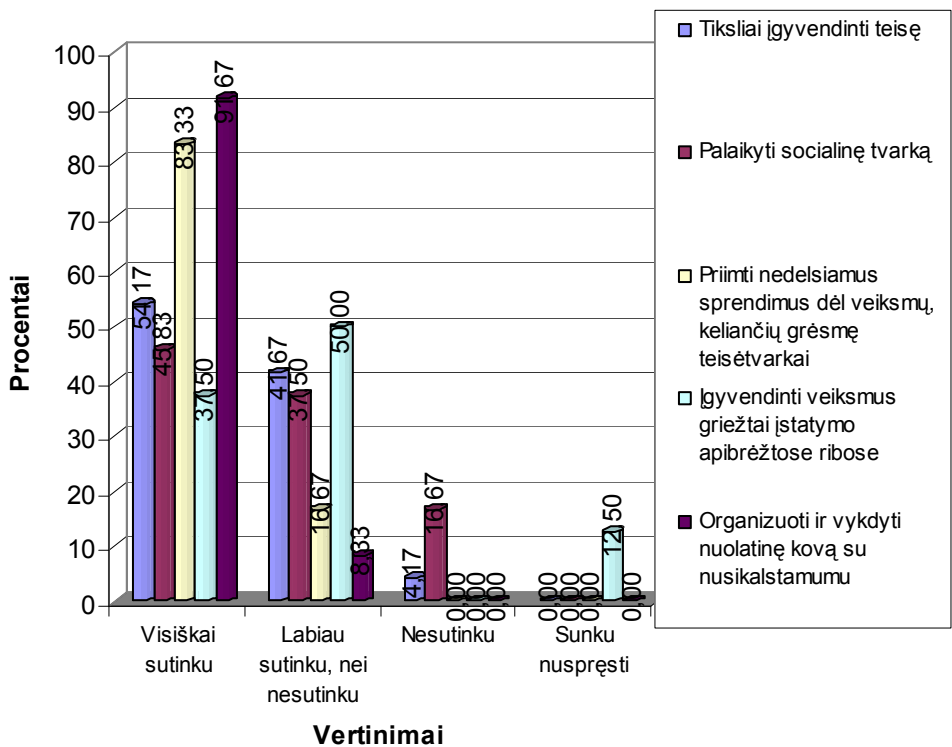
Pareigūnų, kurių amžius iki 25m lytis

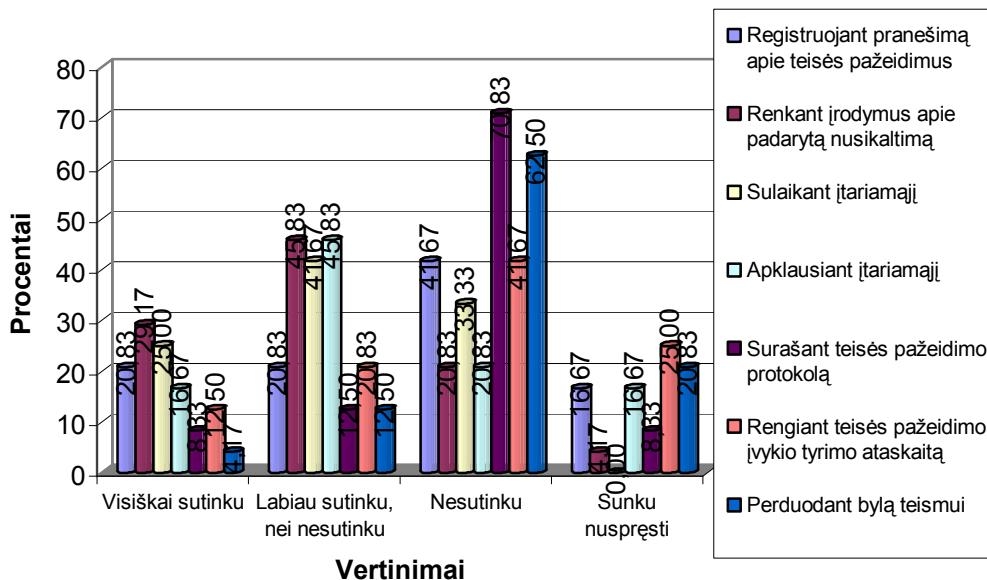
Pareigūnų, kurių amžius iki 25m darbo stažas policijoje

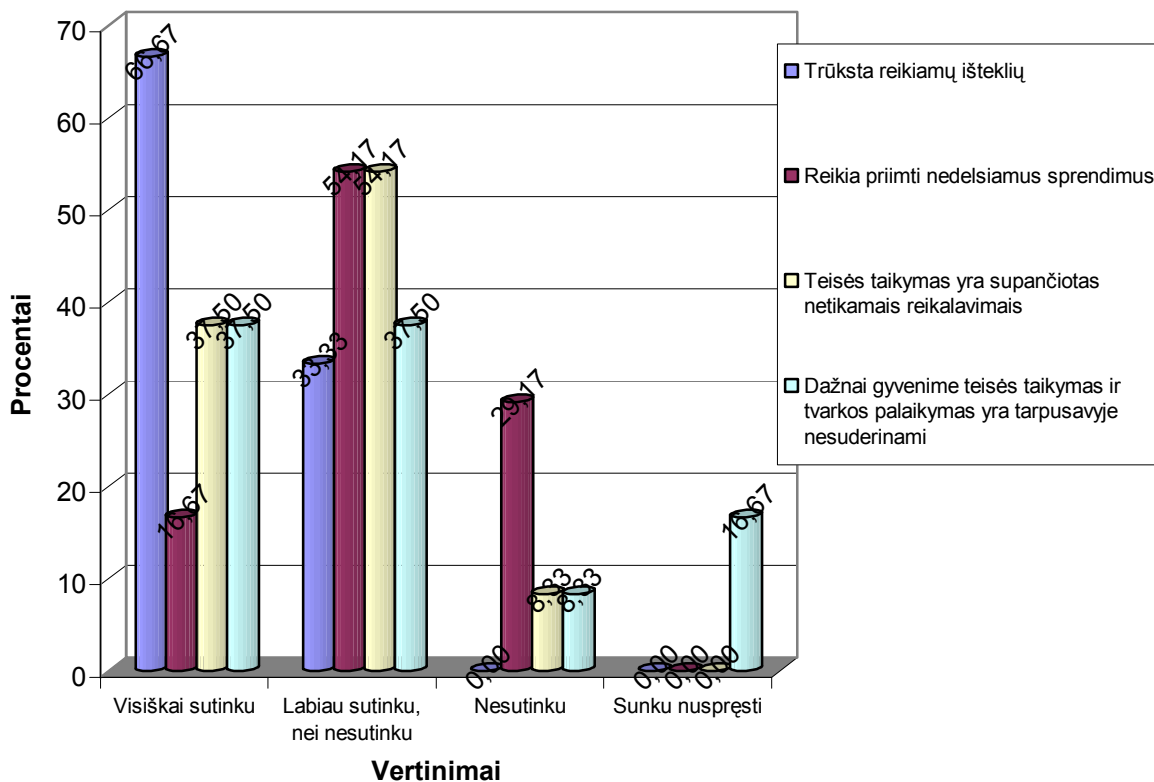
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Amžius 25-30m)

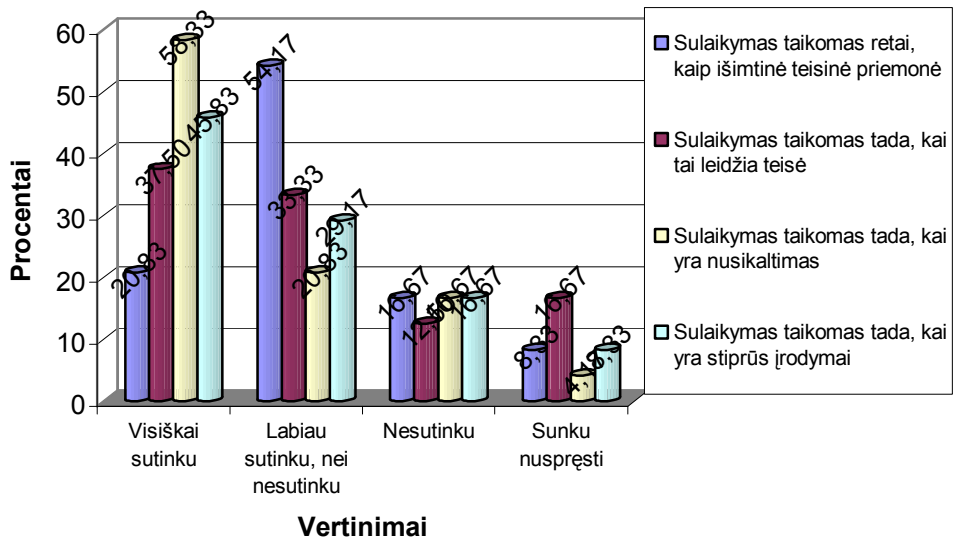
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Amžius 25-30m)

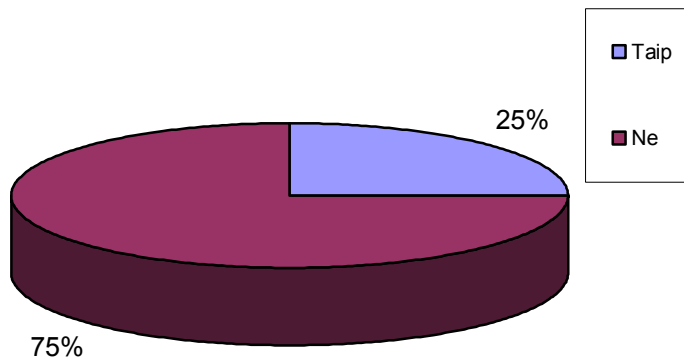
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Amžius 25-30m)

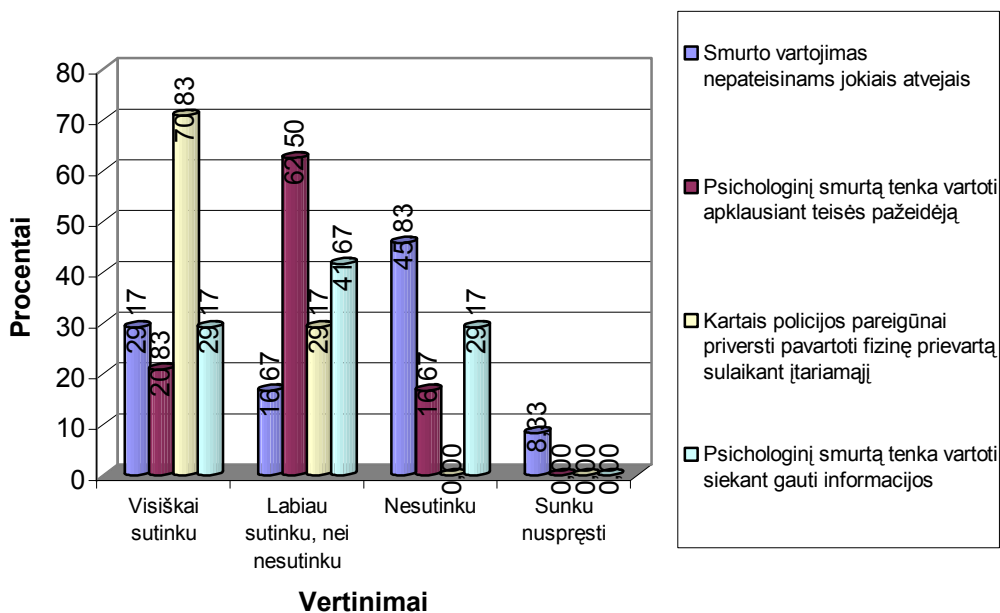
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Amžius 25-30m)

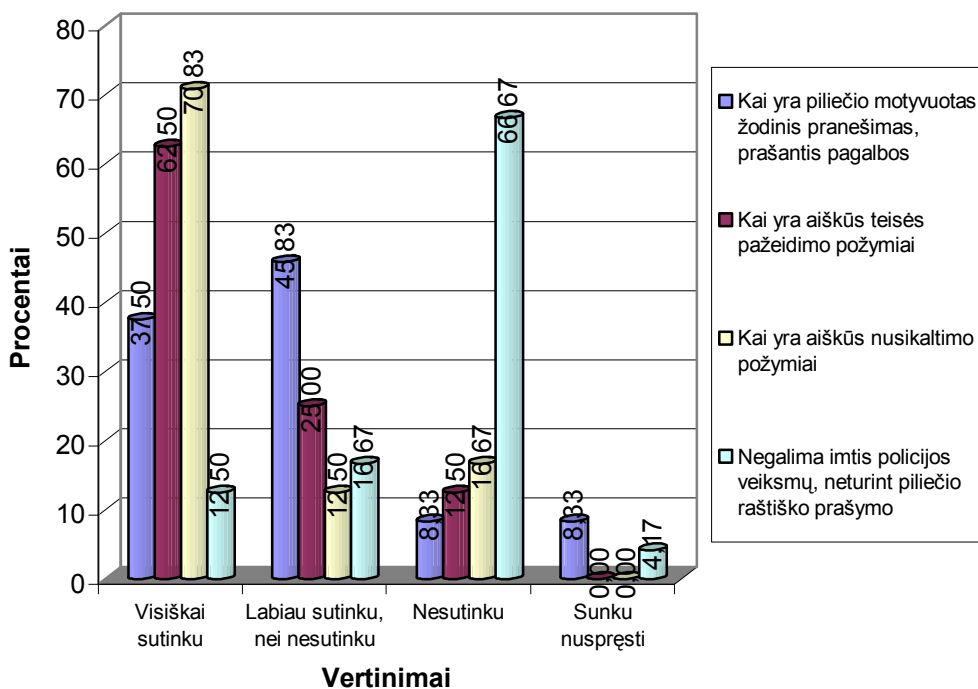
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinų" teisės pažeidėjų) nuolatinų sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Mažius 25-30m)

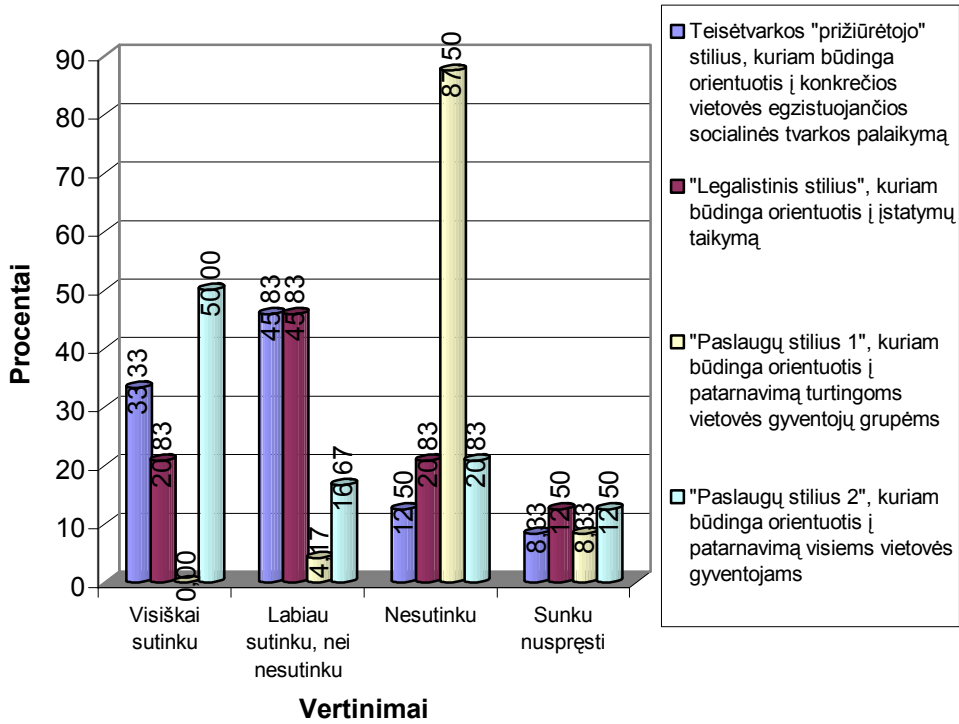
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Amžius 25-30m)

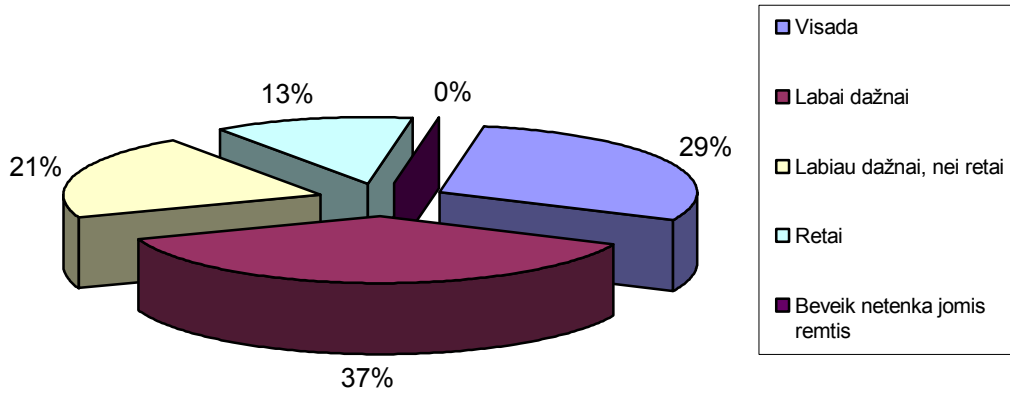
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Amžius 25-30m)

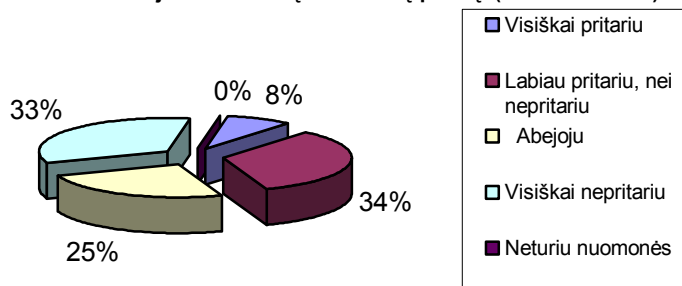
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?(Amžius 25-30m)

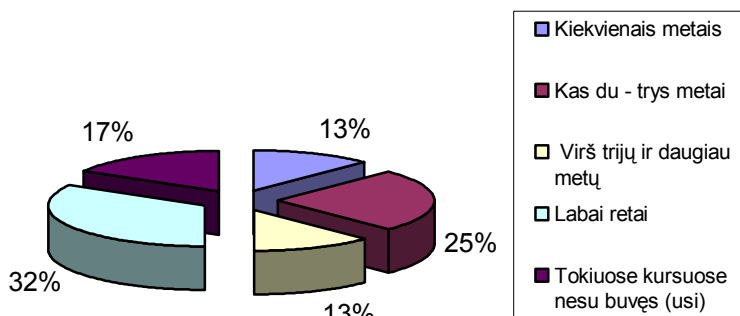
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Amžius 25-30m)

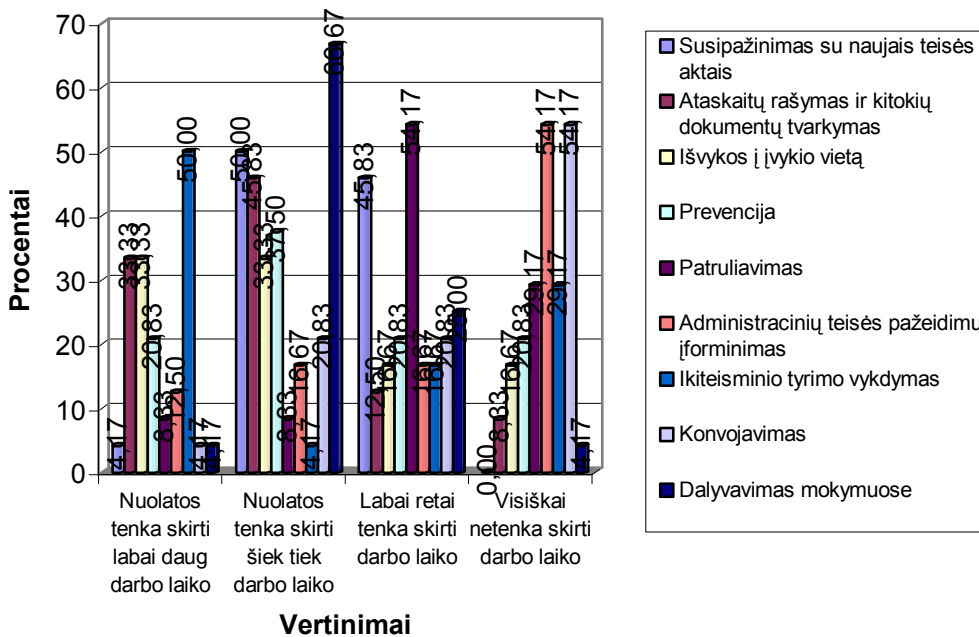
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Amžius 25-30m)

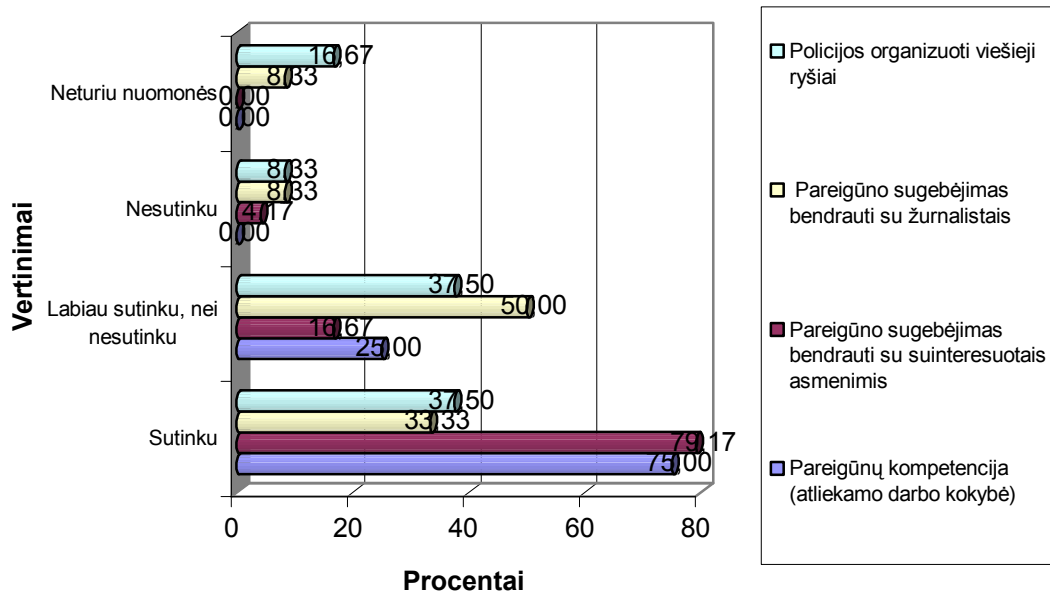
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Amžius 25-30m)

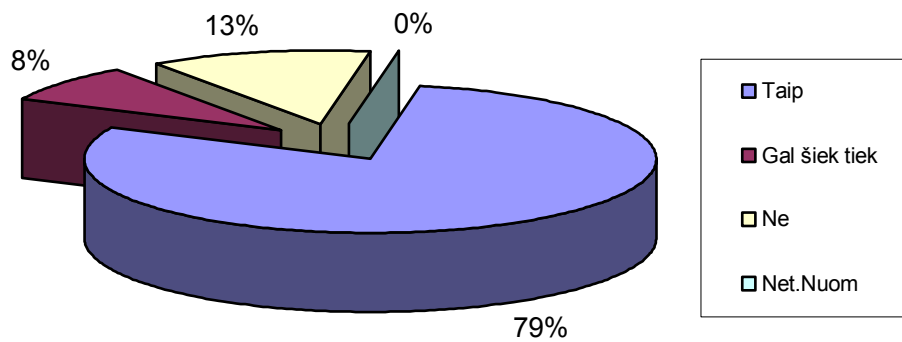
Kuriai Jūsų kaip policijos veiklos pareigūno, darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Amžius 25-30m)

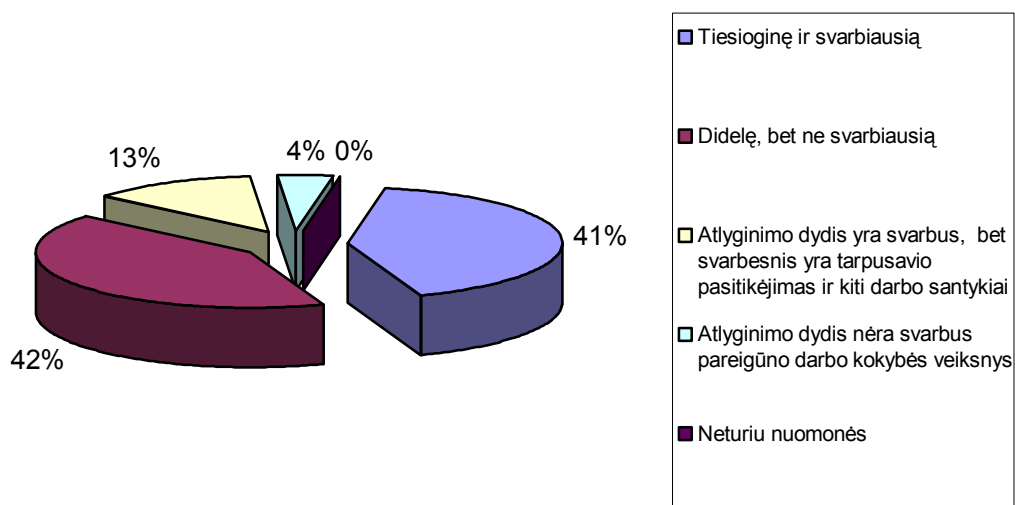
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimas policija? (Amžius 25-30m)

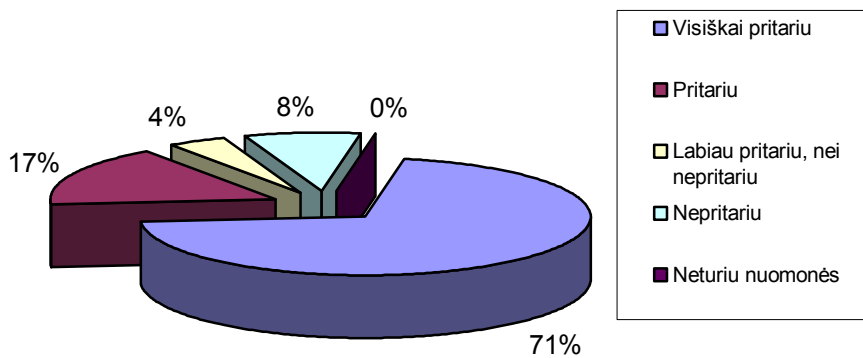
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Amžius 25-30m)

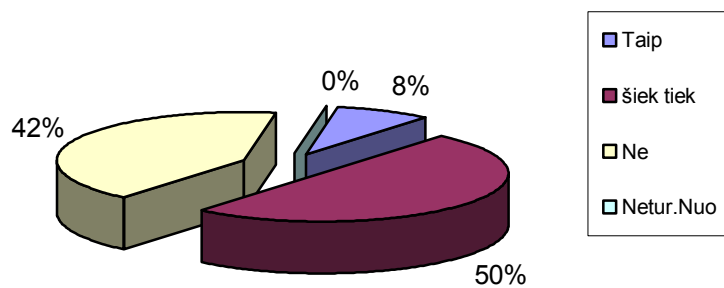
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Amžius 25-30m)

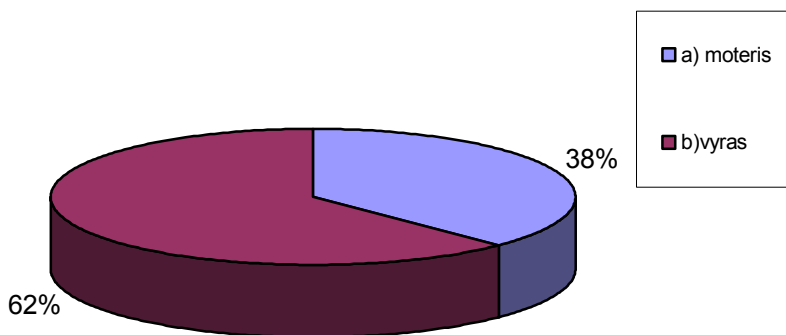
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Amžius 25-30m)

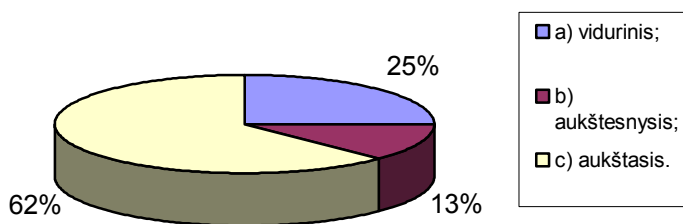
Ar Jūs patenkintas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis?(Amžius 25-30m)

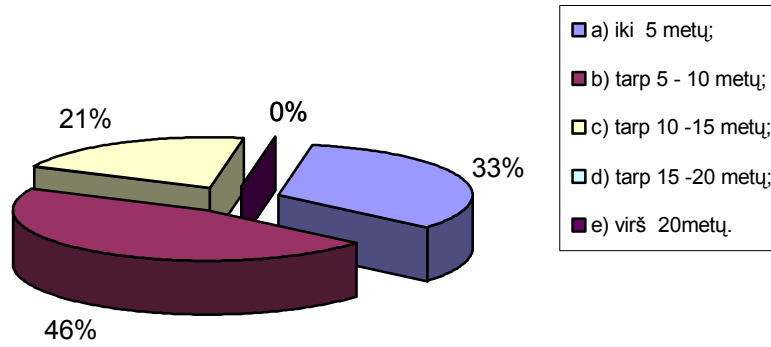
Pareigūnų,kurių amžius 25-30m lytis

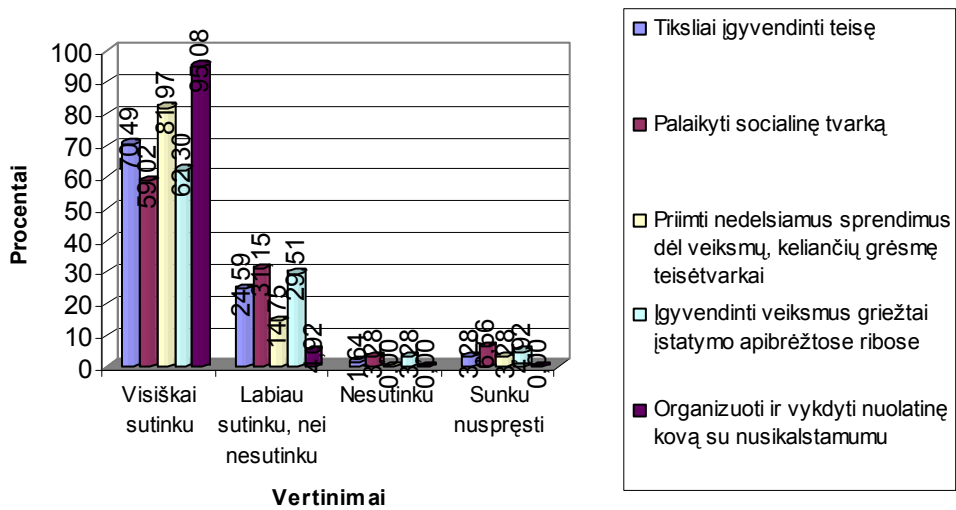
Pareigūnų,kurių amžius 25-30m išsilavinimas

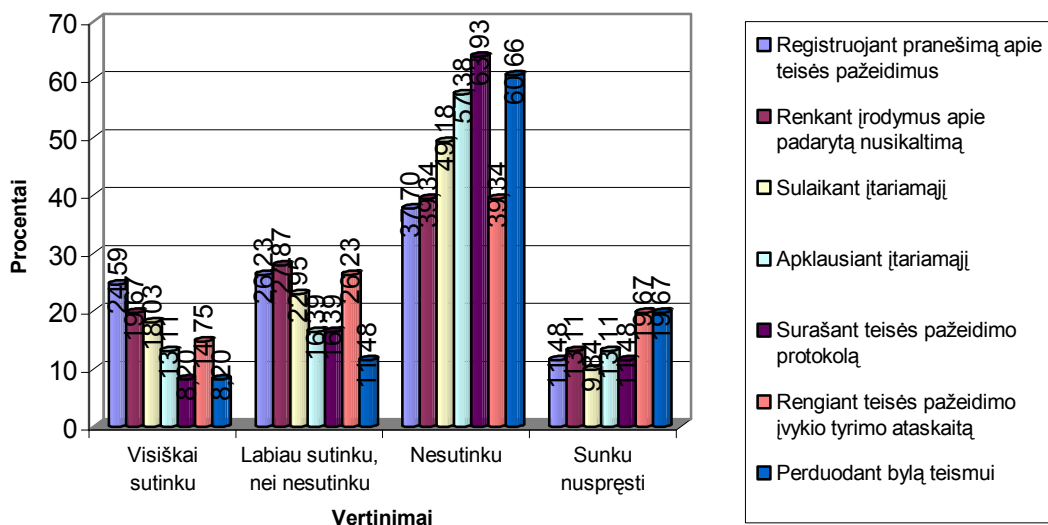
Pareigūnų, kurių amžius 25-30m darbo stažas policijoje

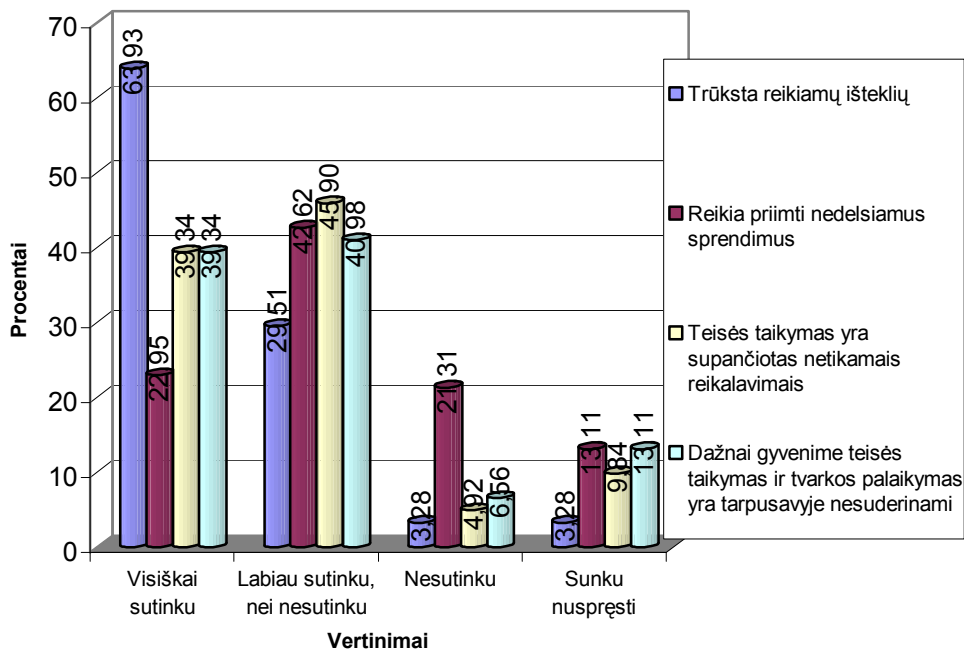
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos? (Amžius 30-45m)

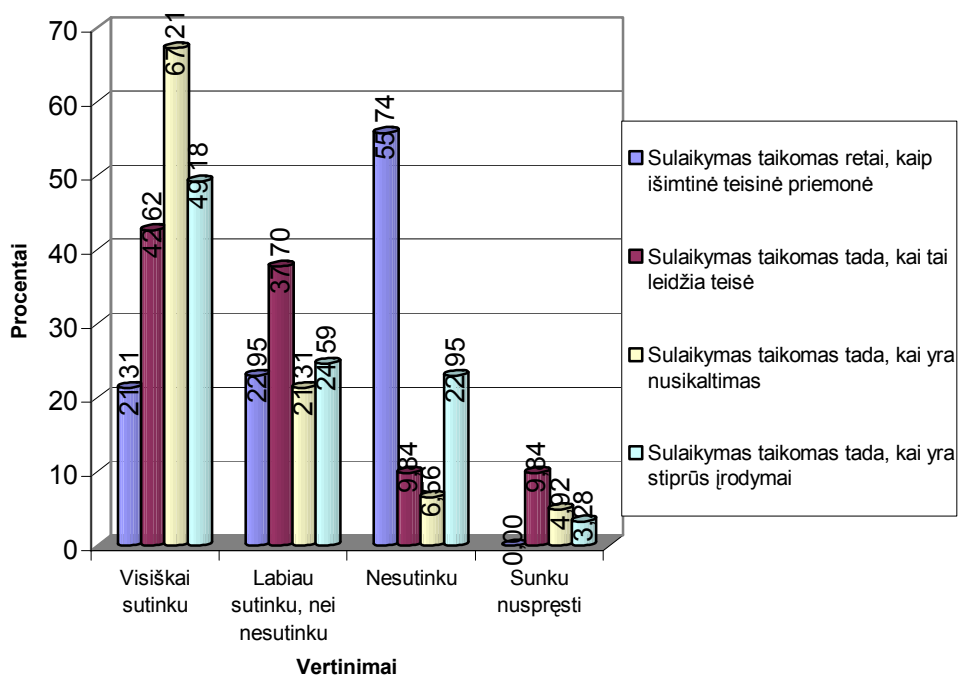
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Amžius 30-45m)

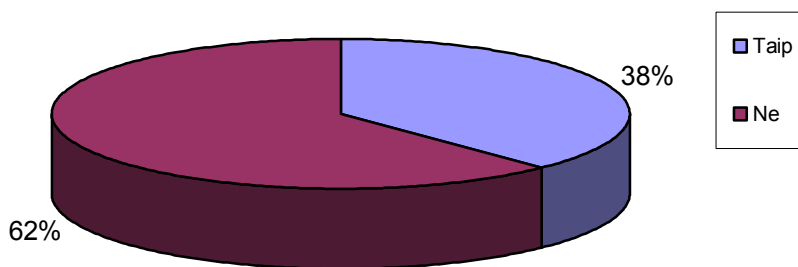
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Amžius 30-45m)

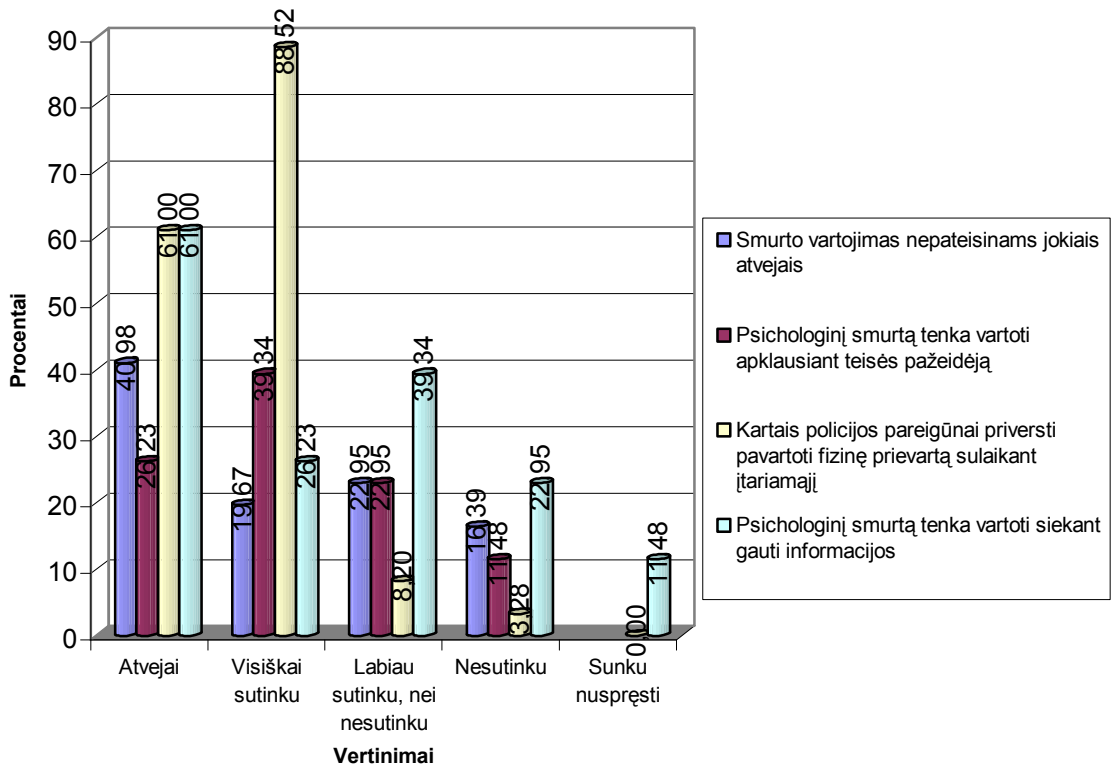
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas?(Amžius 30-45m)

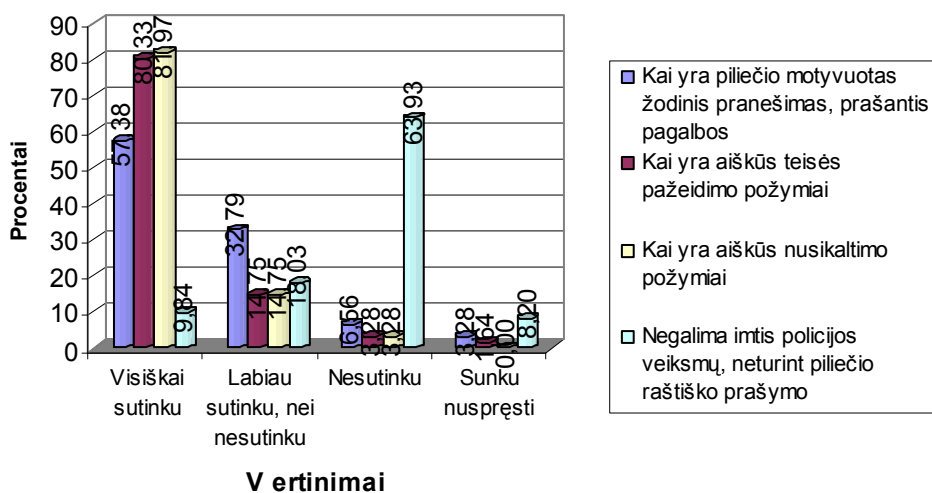
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų"(pvz.,prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę?(Amžius 30-45m)

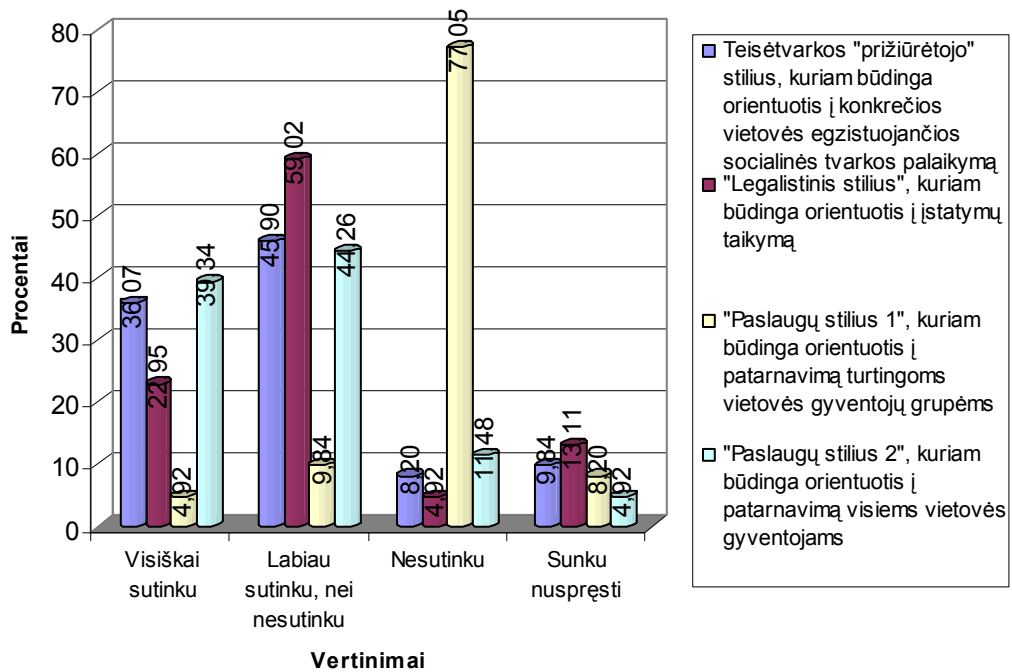
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Amžius 30-45m)

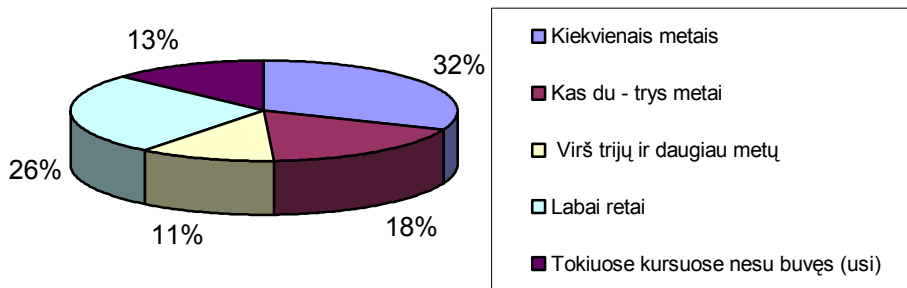
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Amžius 30-45m)

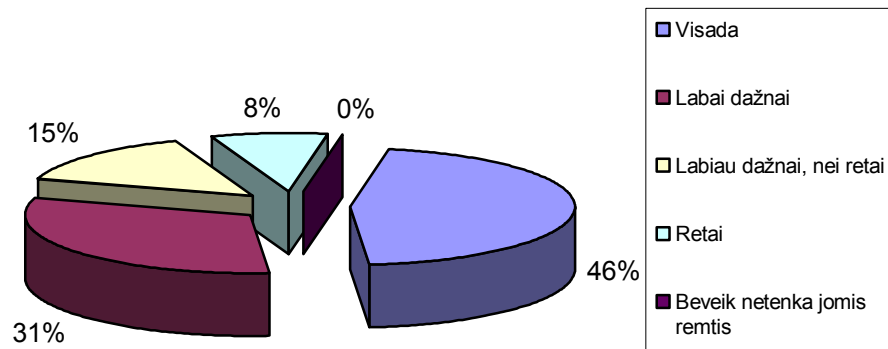
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas ?(Amžius 30-45m)

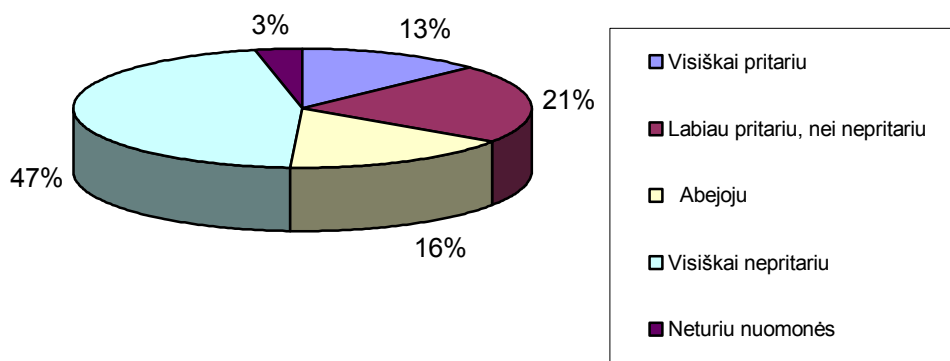
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?(Amžius 30-45m)

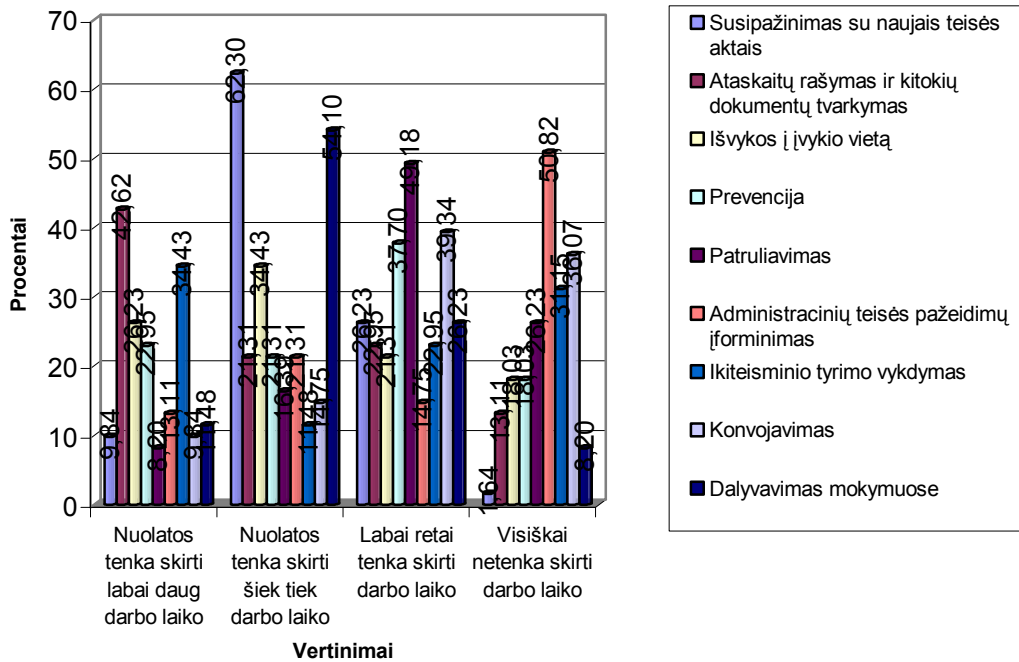
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Amžisu 30-45m)

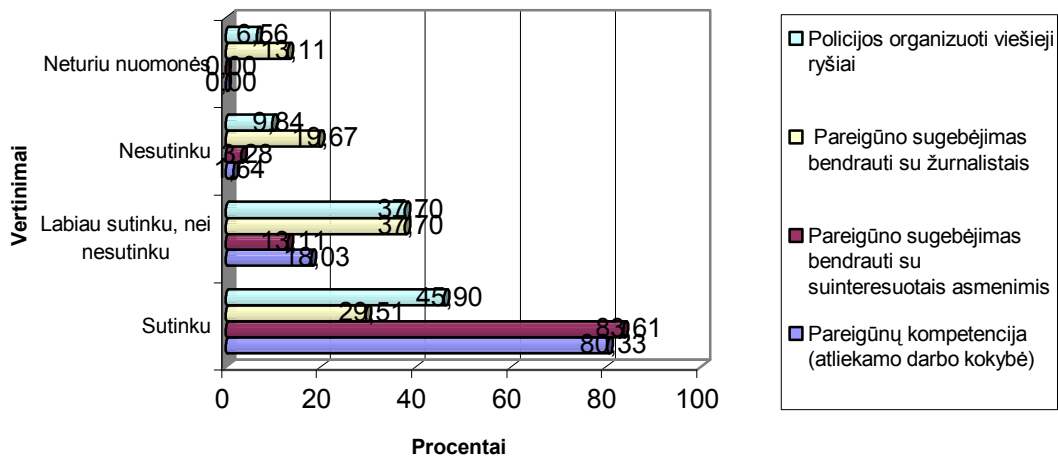
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį?(Amžius 30-45m)

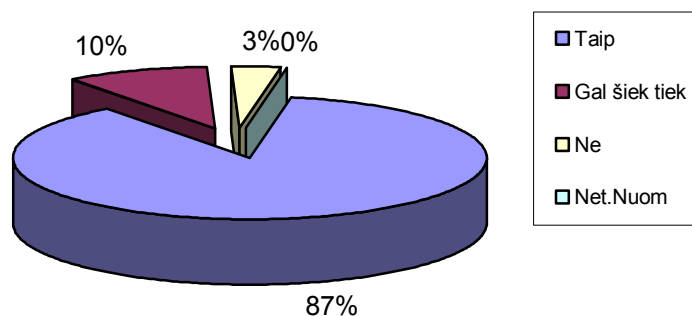
Kuriai „Jūsų kaiup policijos veiklos pareigūno darbop sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų?(Amžius 30-45m)

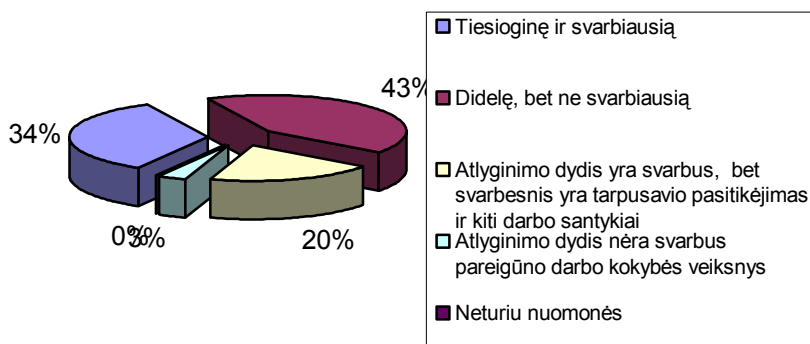
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija?(Amžius 30-45m)

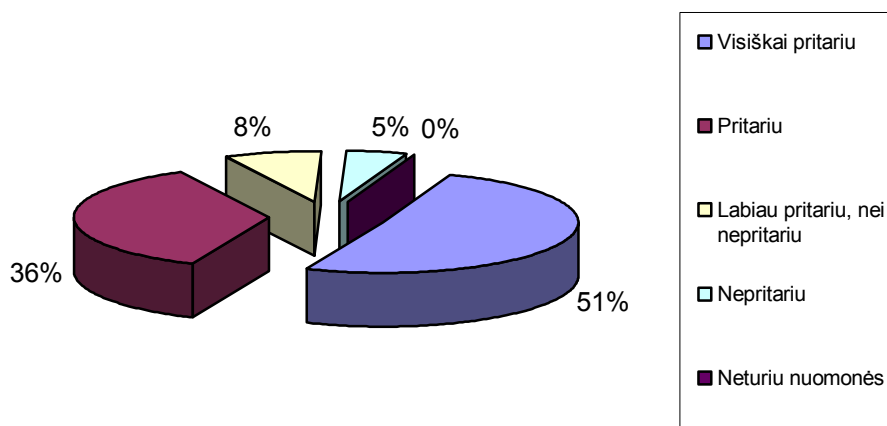
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?(Amžius 30-45m)

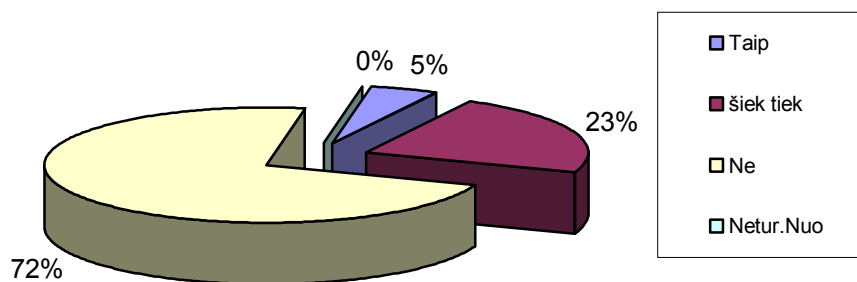
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis?(Amžius 30-45m)

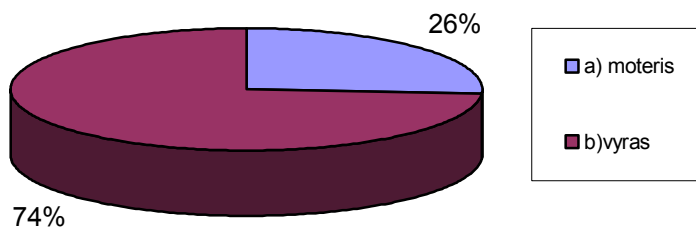
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei?(Amžius 30-45m)

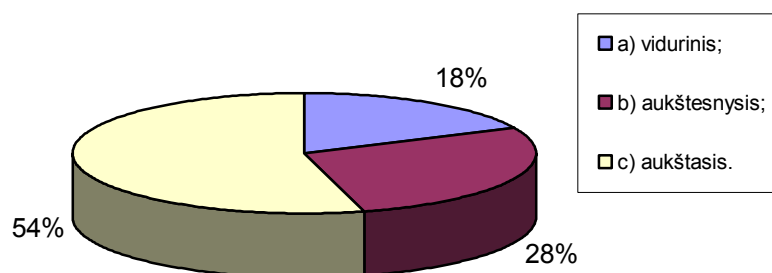
Ar Jūs patenkintas (-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis?(Amžius 30-45m)

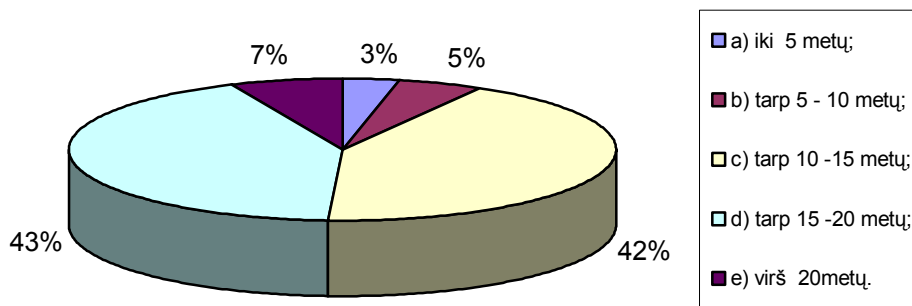
Pareigūnų, kurių amžius 30-45m lytis

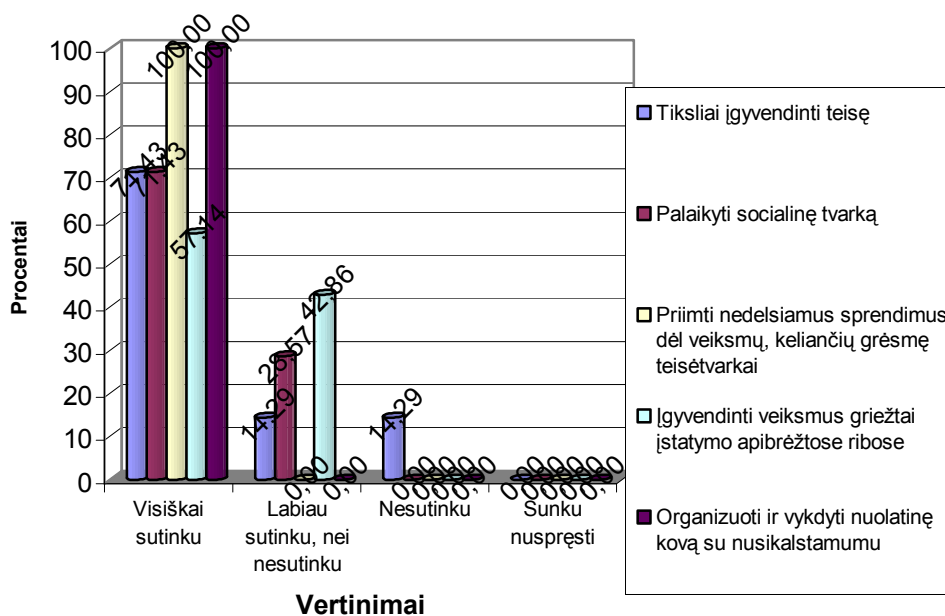
Pareigūnų, kurių amžius 30-45m išsilavinimas

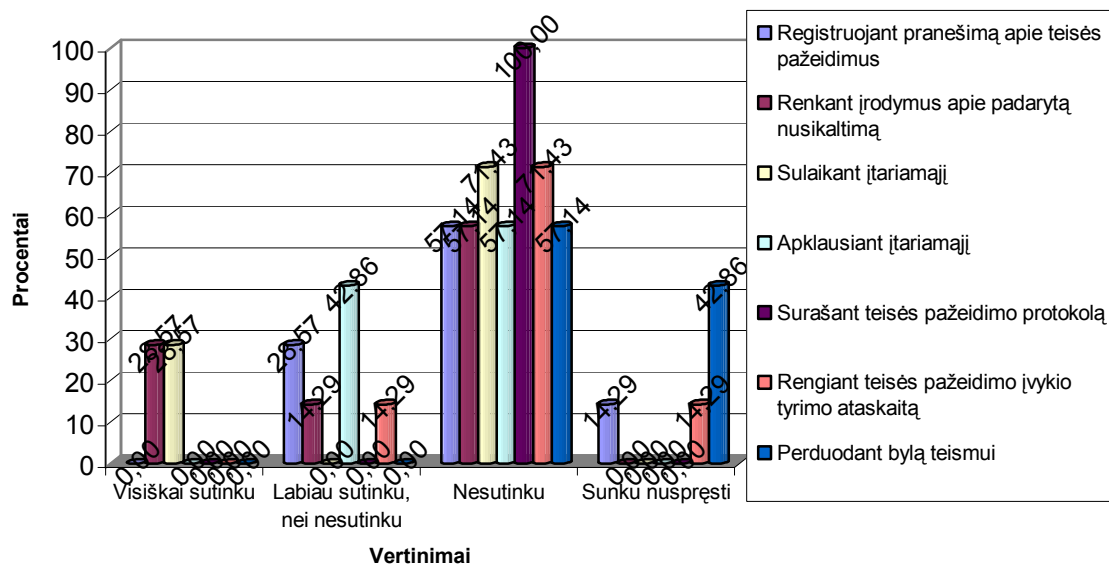
Pareigūnų, kurių amžius 30-45m darbo stažas policijoje

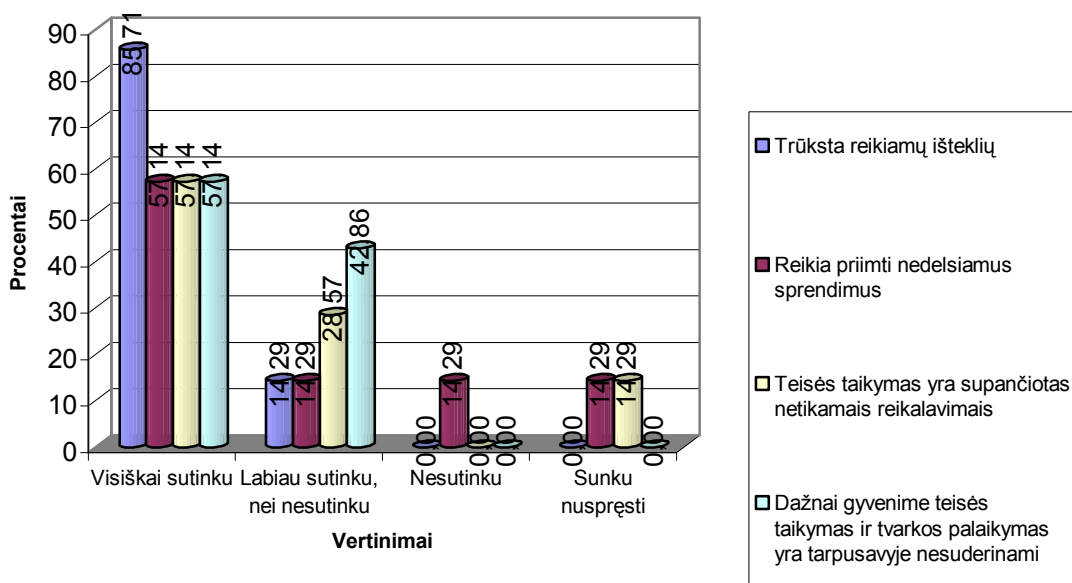
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Amžius virš 45m)

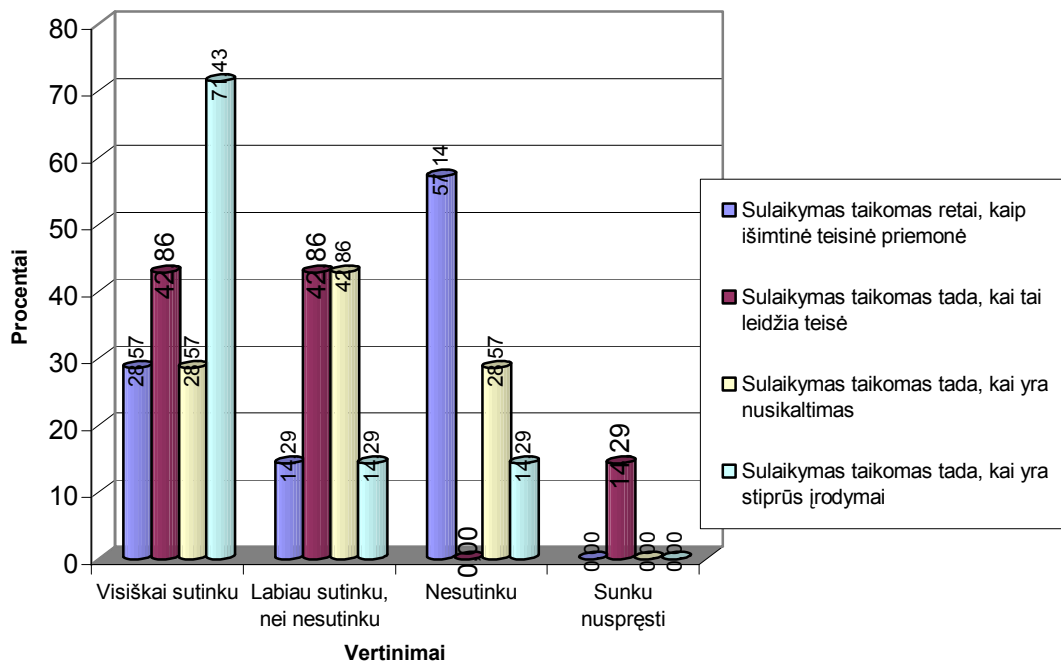
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Amžius Virš 45m)

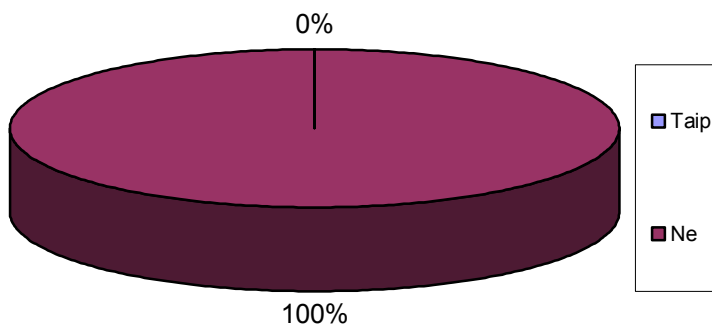
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Amžius virš 45m)

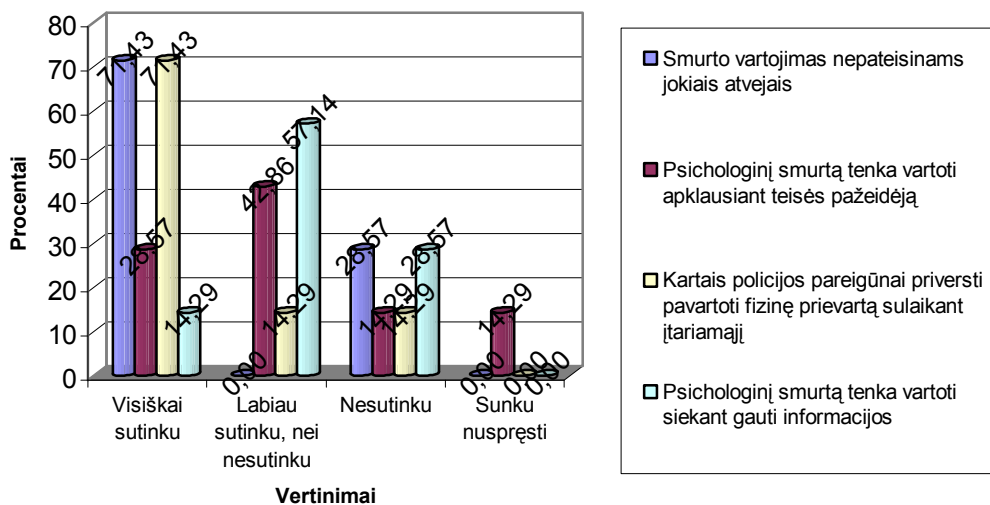
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Amžius virš 45m)

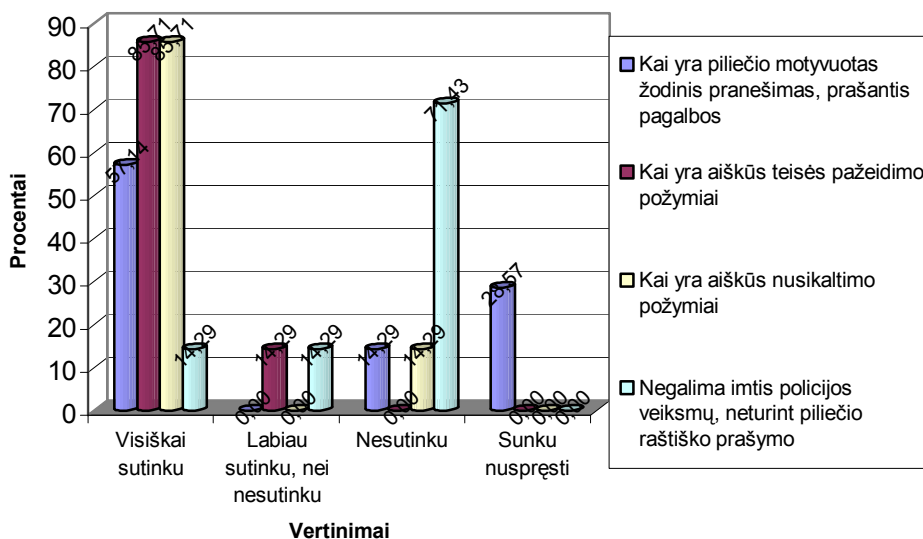
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būkle? (Amžius virš 45m)

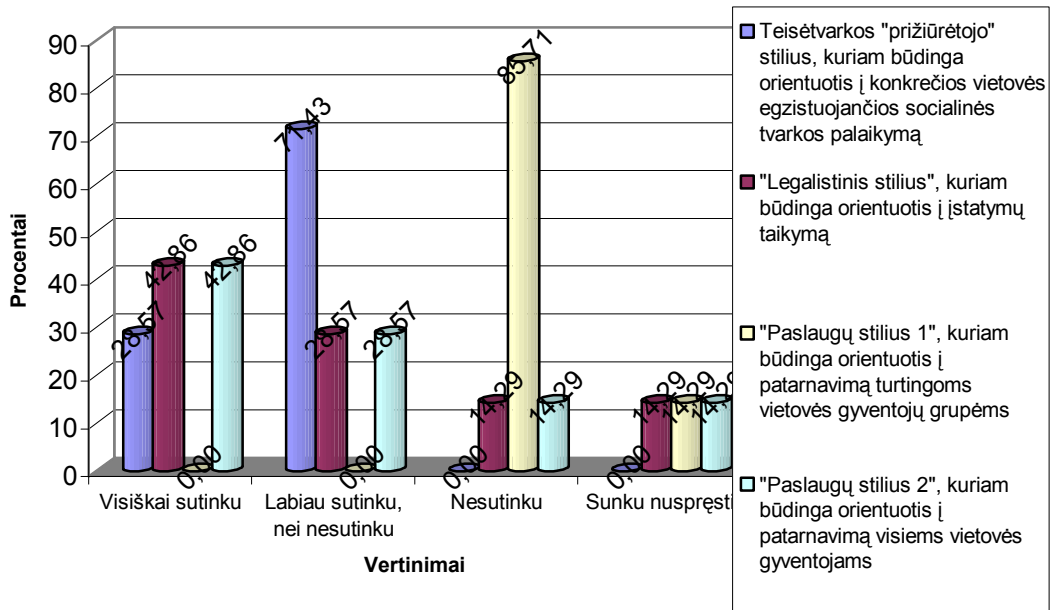
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Amžius virš 45m)

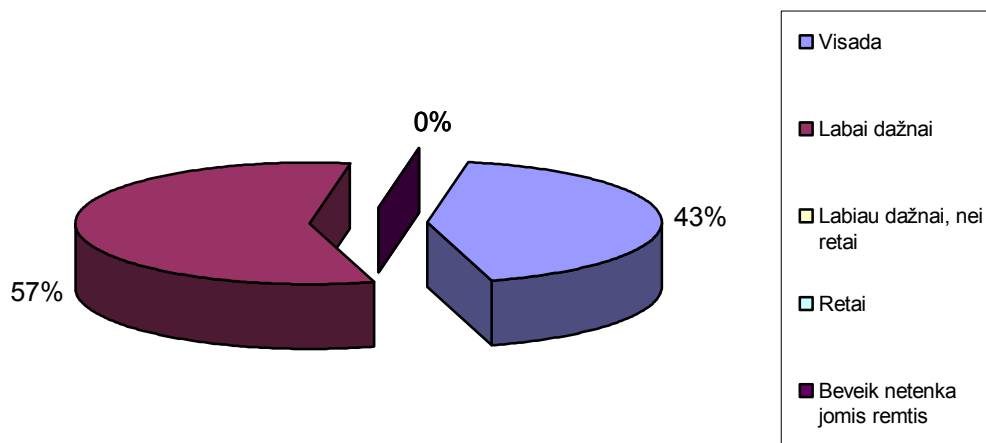
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Amžius virš 45m)

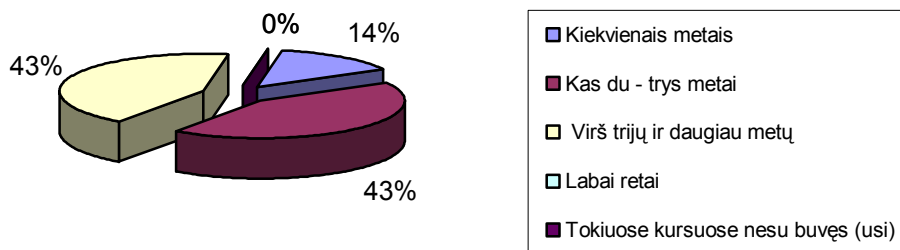
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?(Amžius virš 45m)

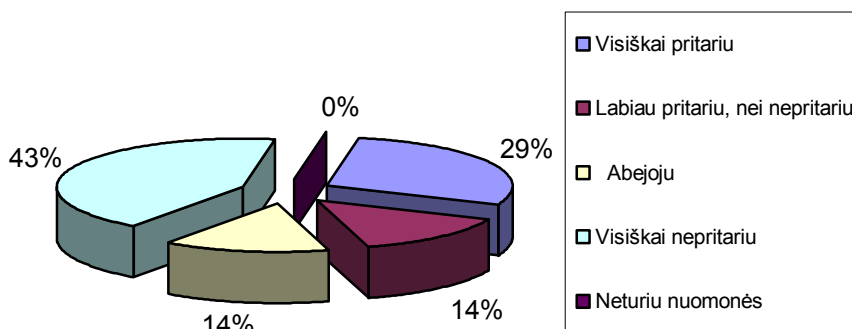
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teis ir policijos veiklos žiniomis?(Amžius virš 45m)

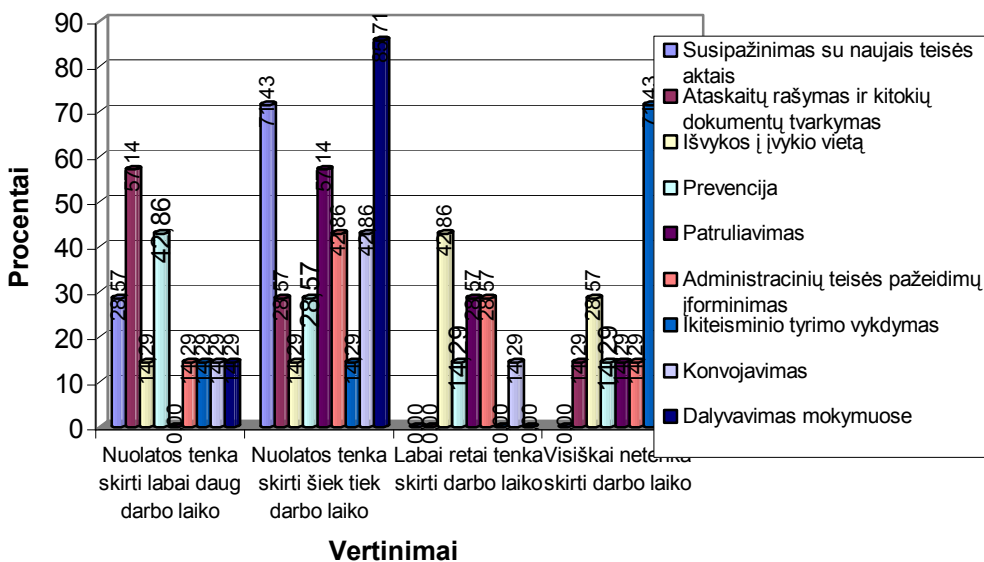
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?(Amžius virš 45m)

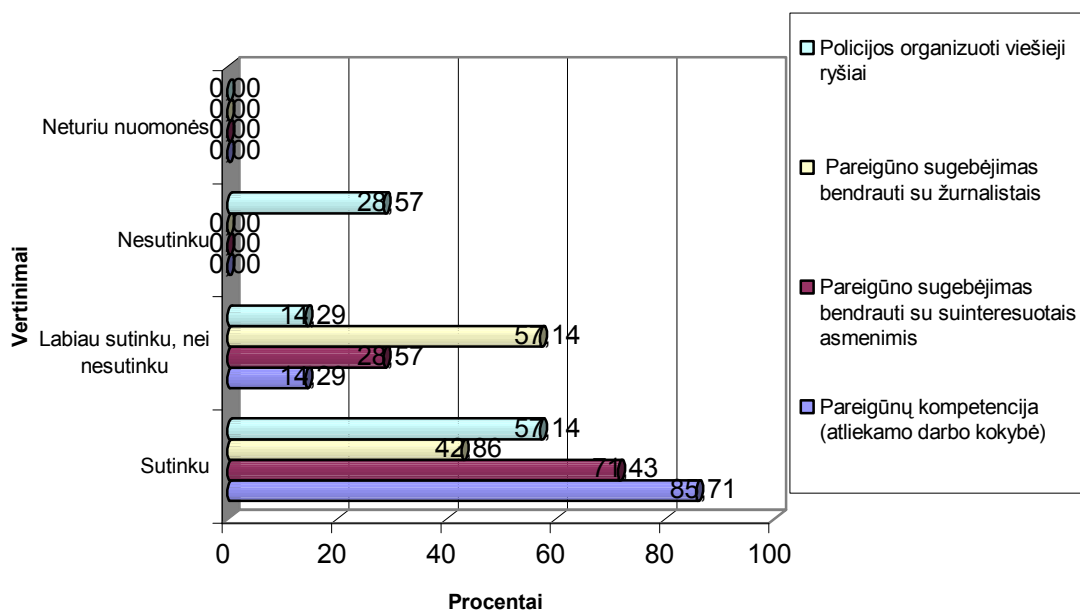
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Amžius virš 45m)

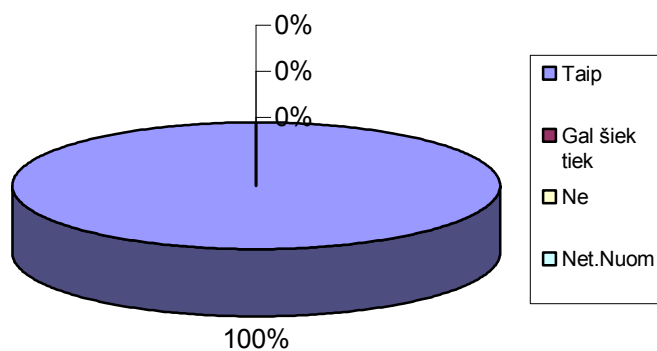
Kuriai, Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Amžius virš 45m)

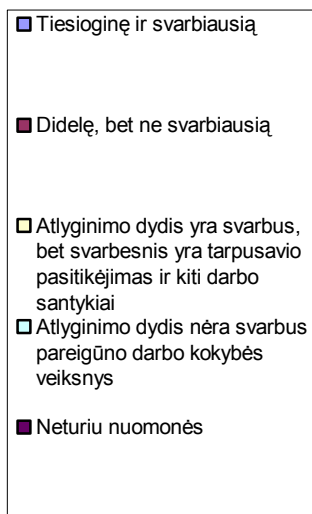
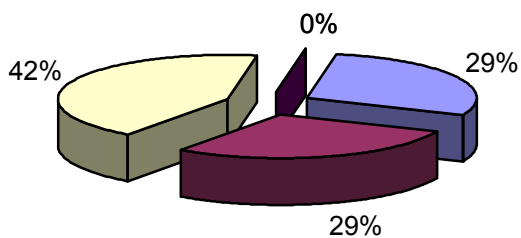
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Amžius virš 45m)

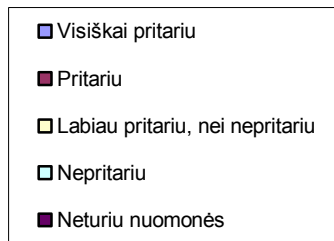
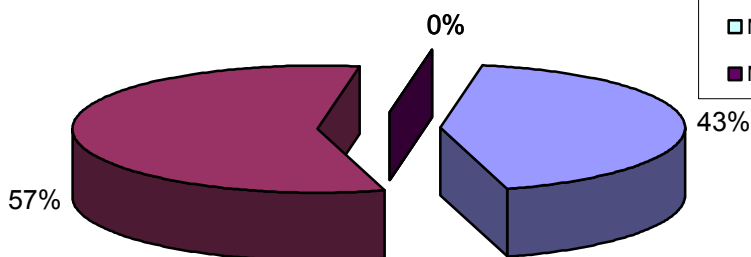
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Amžius virš 45m)

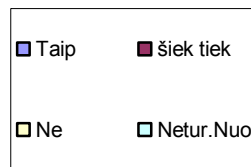
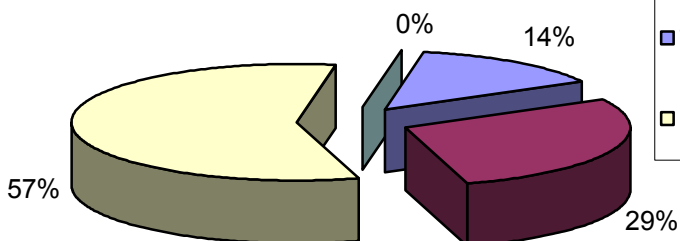
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Amžius virš 45m)

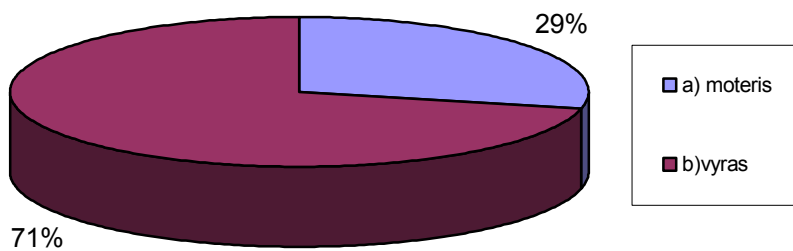
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Amžius virš 45m)

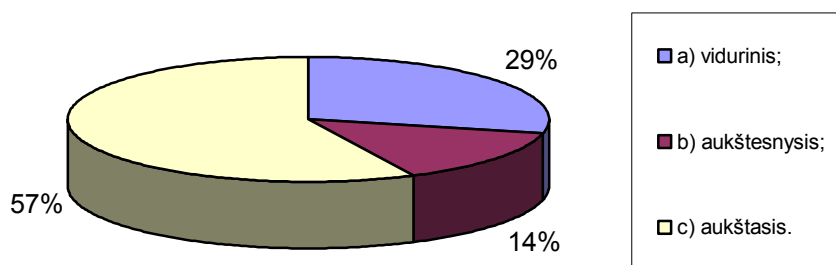
Ar Jūs patenkintas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Amžius virš 45m)

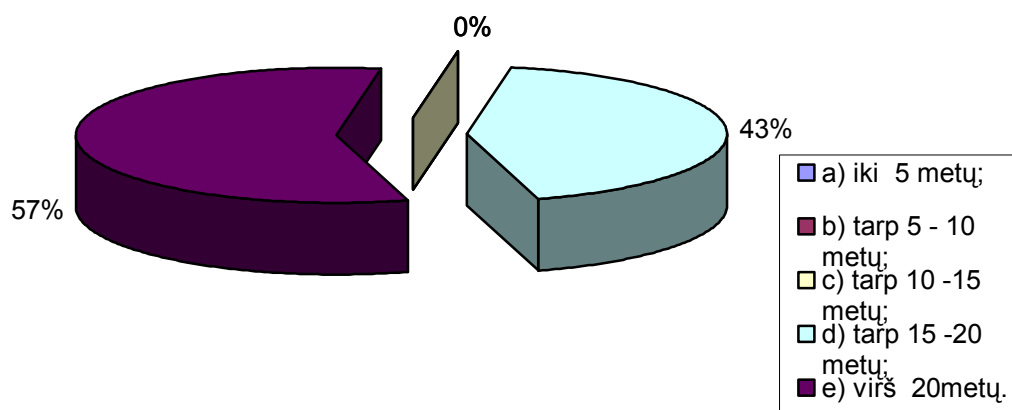
Pareigūnų, kurių amžius virš 45m lytis

Pareigūnų, kurių amžius virš 45m išsilavinimas

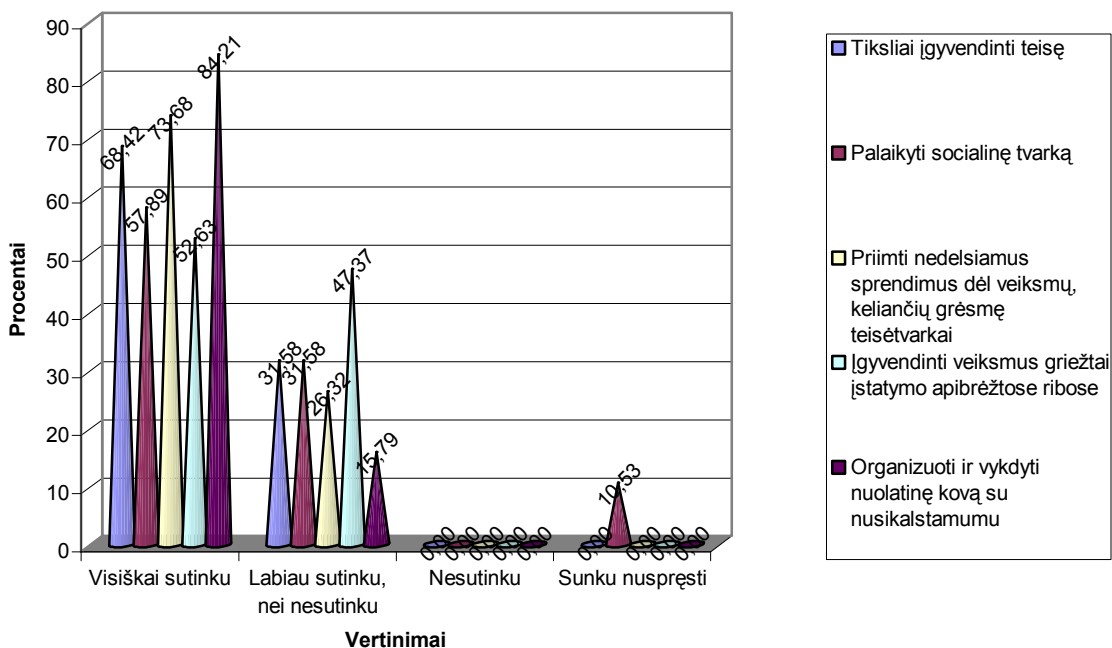

Pareigūnų, kurių amžius virš 45m darbo stažas policijoje

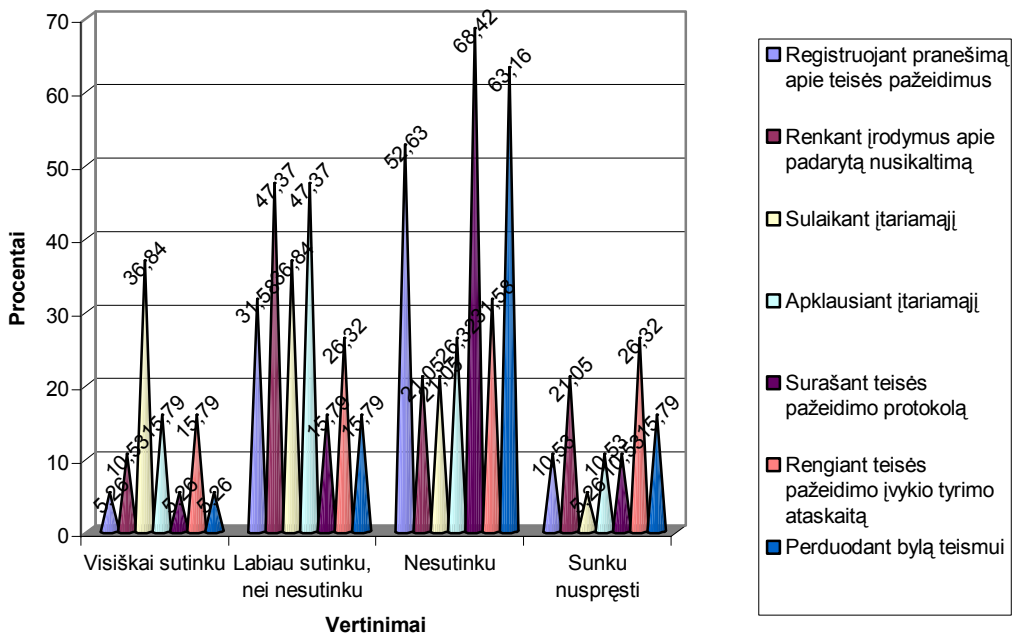

DIAGRAMOS
(Analizė pagal darbo stažą policijoje)

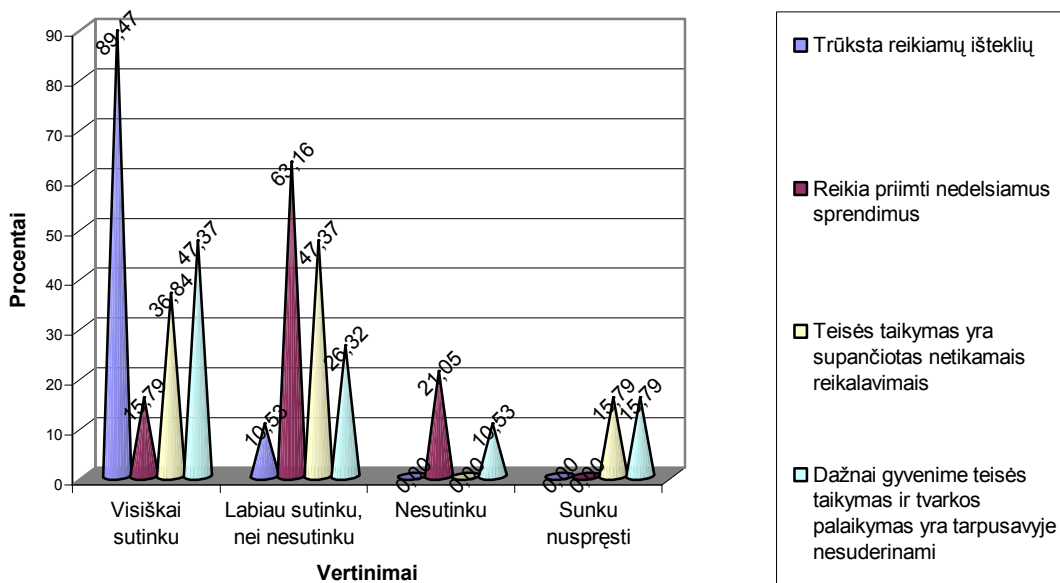
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Stażas iki 5 m)

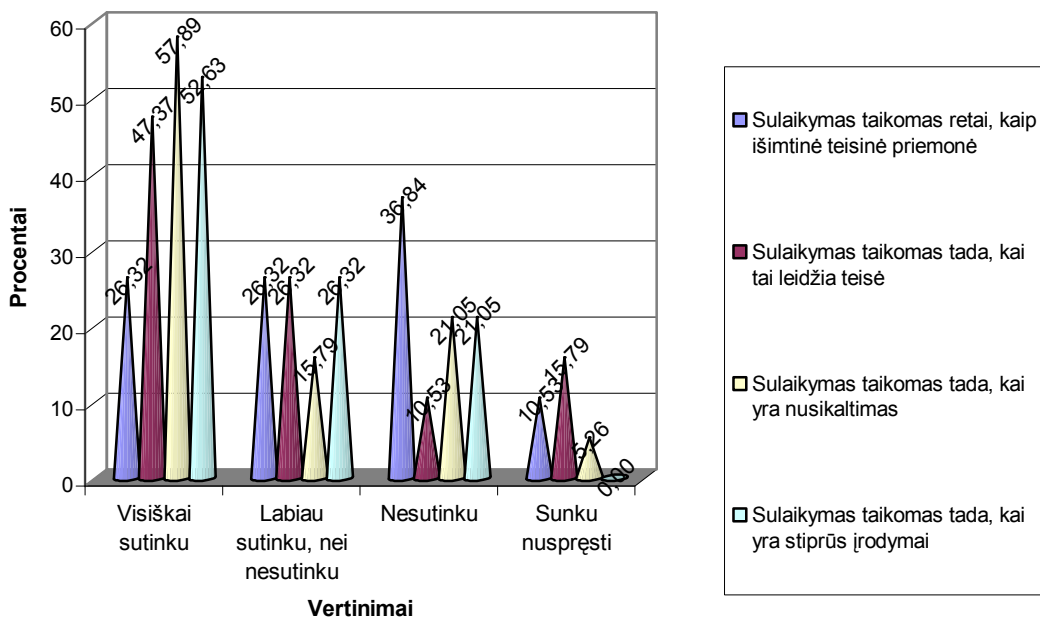
Jūsų požiūriu, kokiai atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Stażas iki 5m)

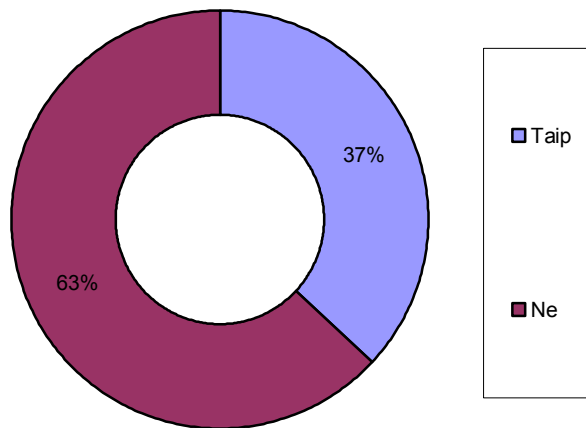
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Stažas iki 5m)

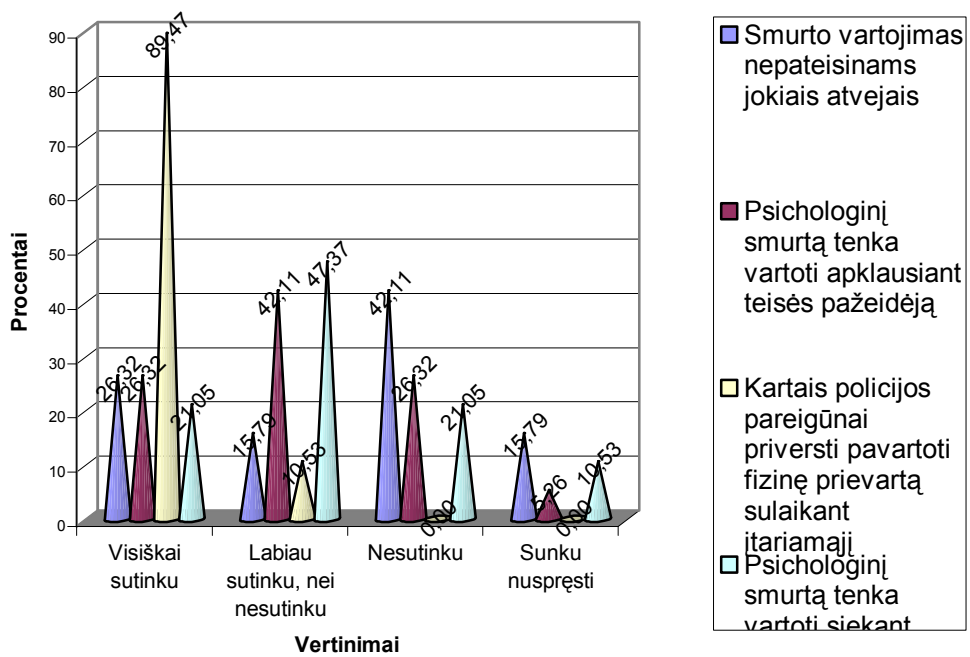
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Stažas iki 5m)

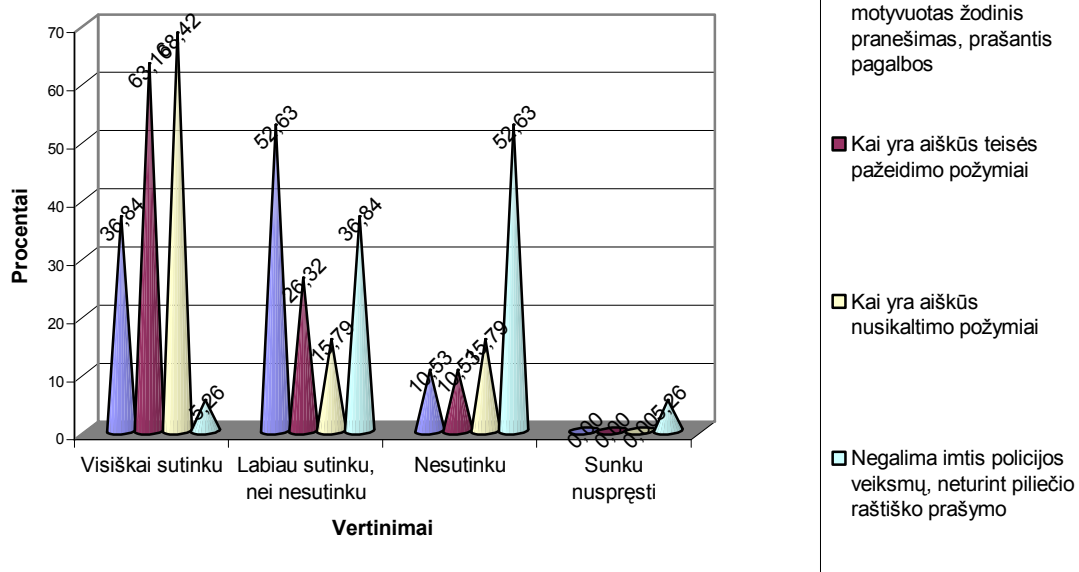
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų"(pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima " pagerinti" teisėtvarkos būklę?(Stažas iki 5m)

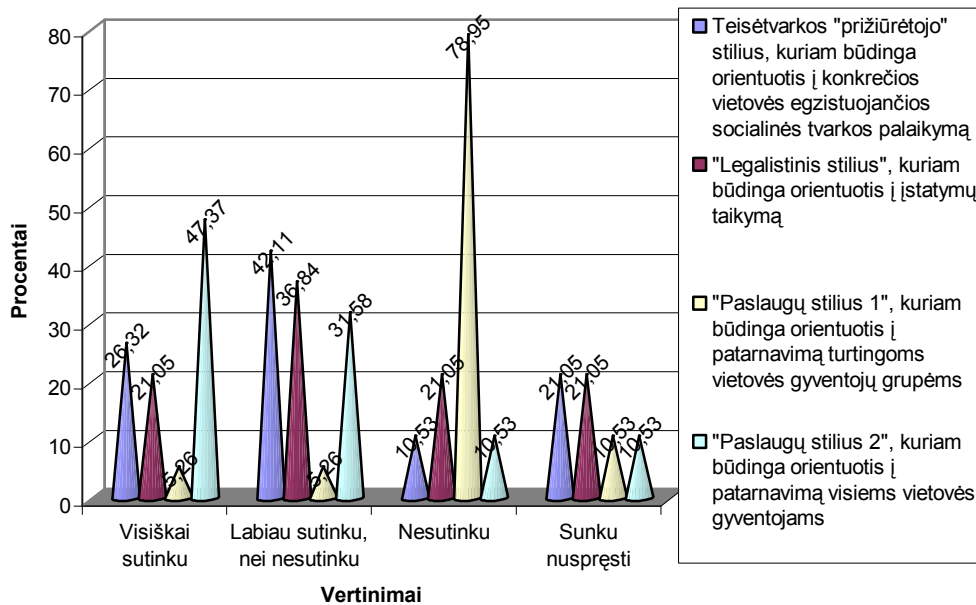
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Stažas iki 5m)

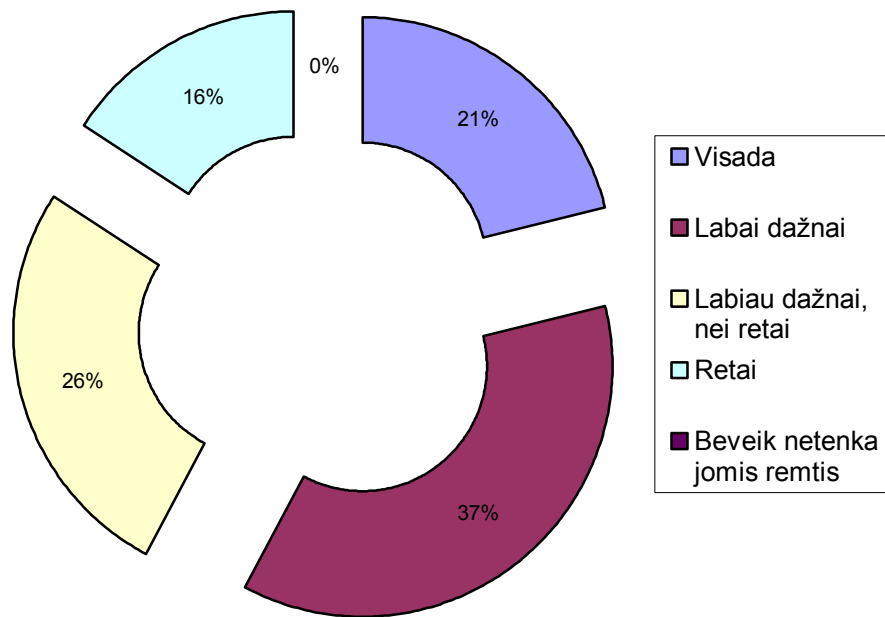
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Stažas iki 5m)

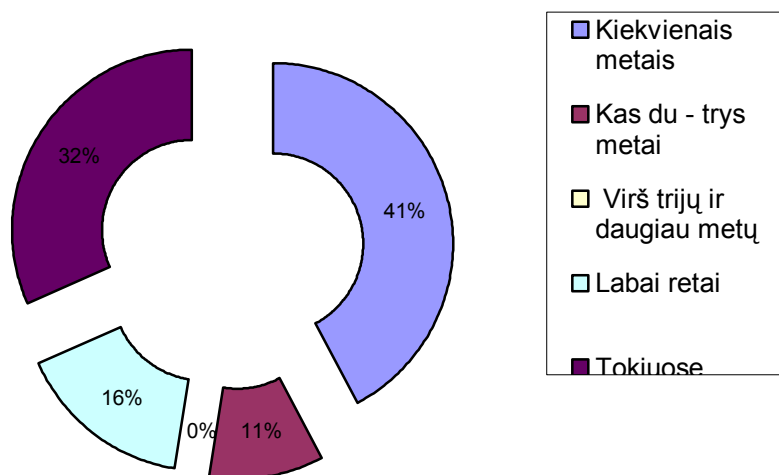
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Stažas iki 5m)

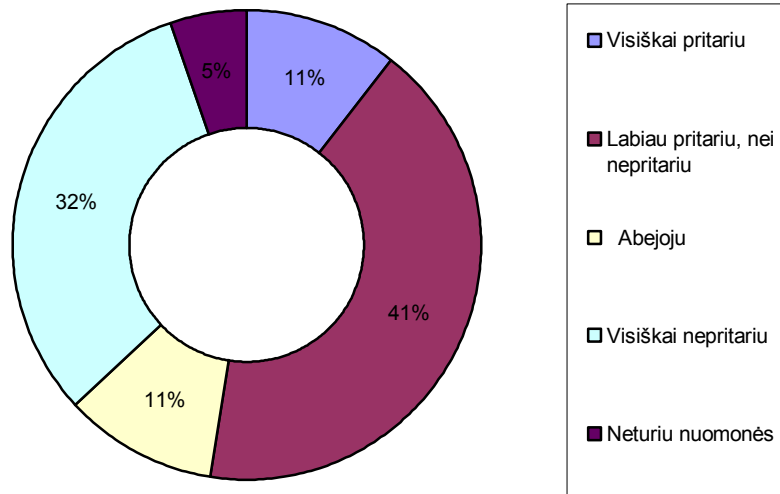
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? (Stažas iki 5m)

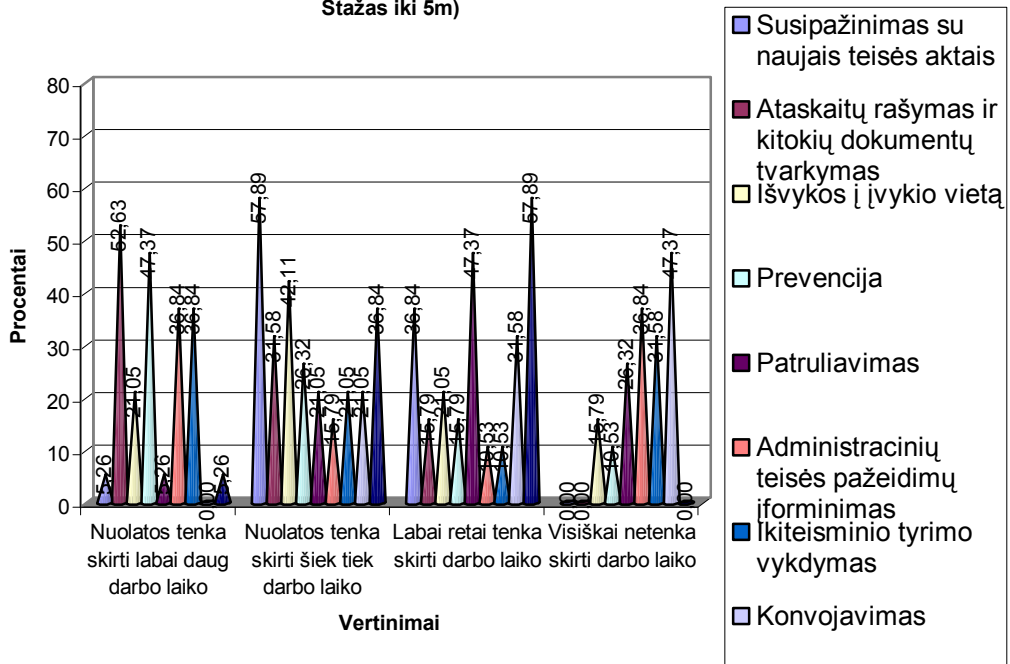
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Stažas iki 5m)

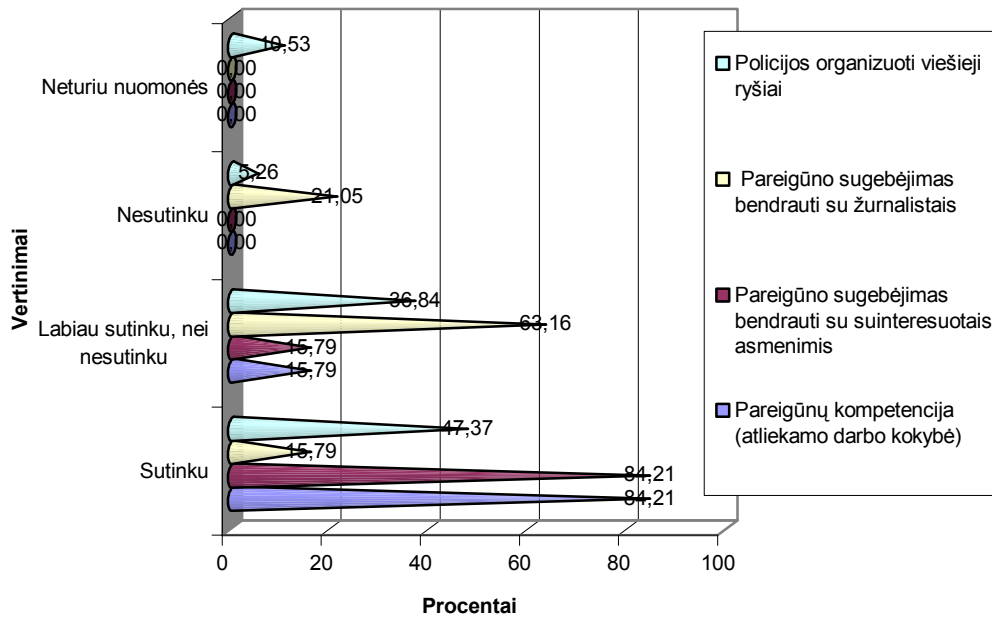
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Stažas iki 5m)

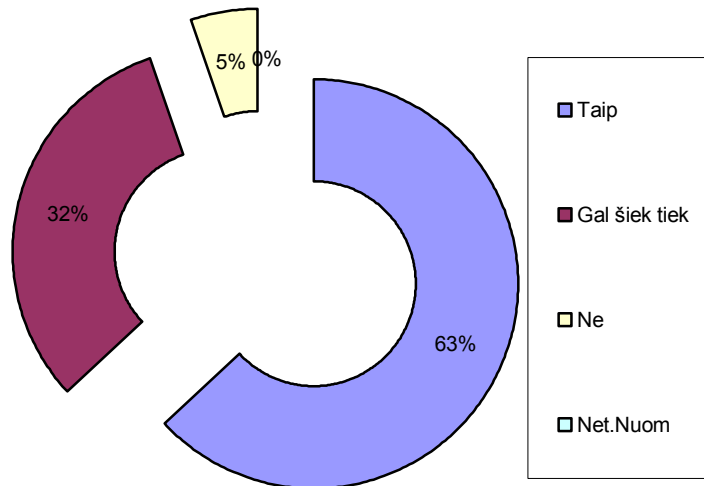
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno, darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Stažas iki 5m)

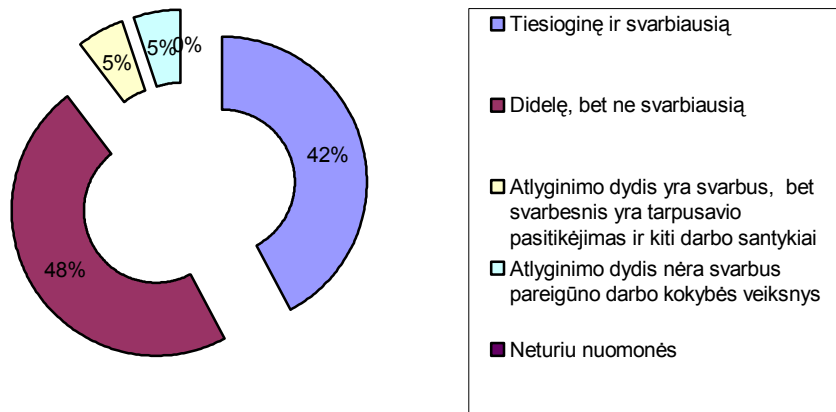
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Stažas iki 5m)

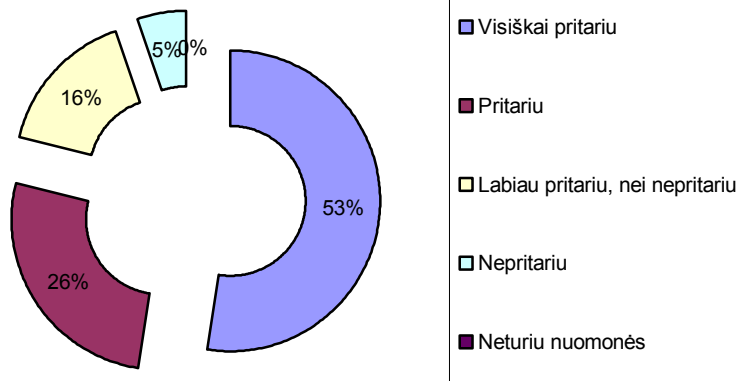
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Stažas iki 5m)

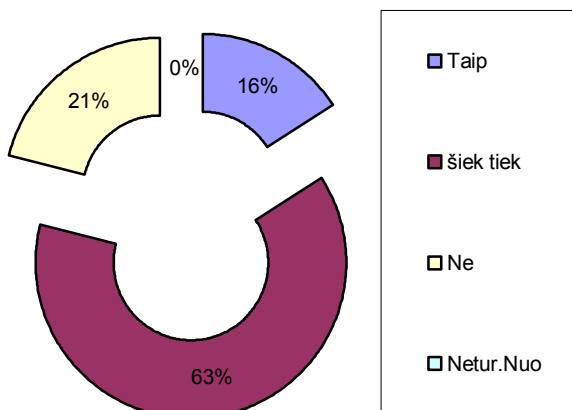
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Stažas iki 5m)

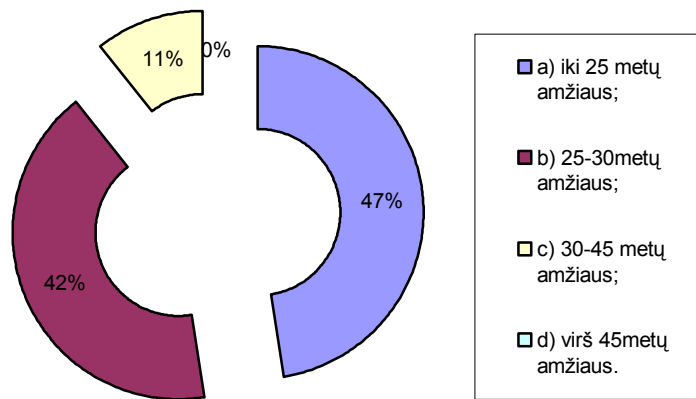
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Stažas iki 5m)

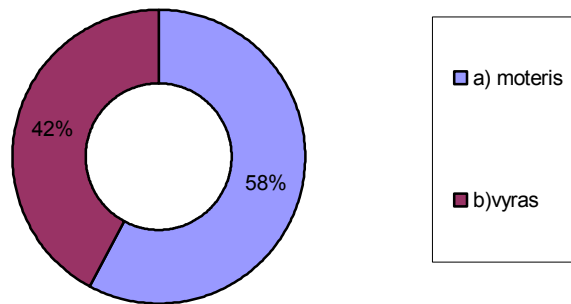
Ar Jūs patenkintas (-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Stažas iki 5m)

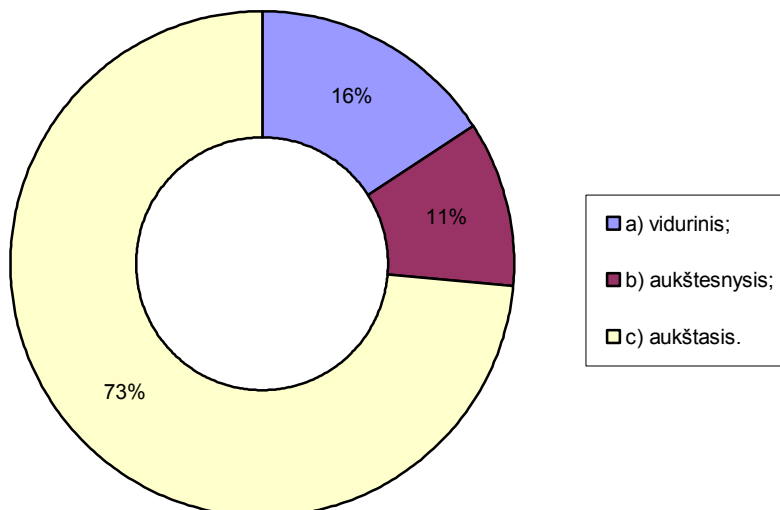
Policijos pareigūnų, kurių darbo stažas iki 5m amžius

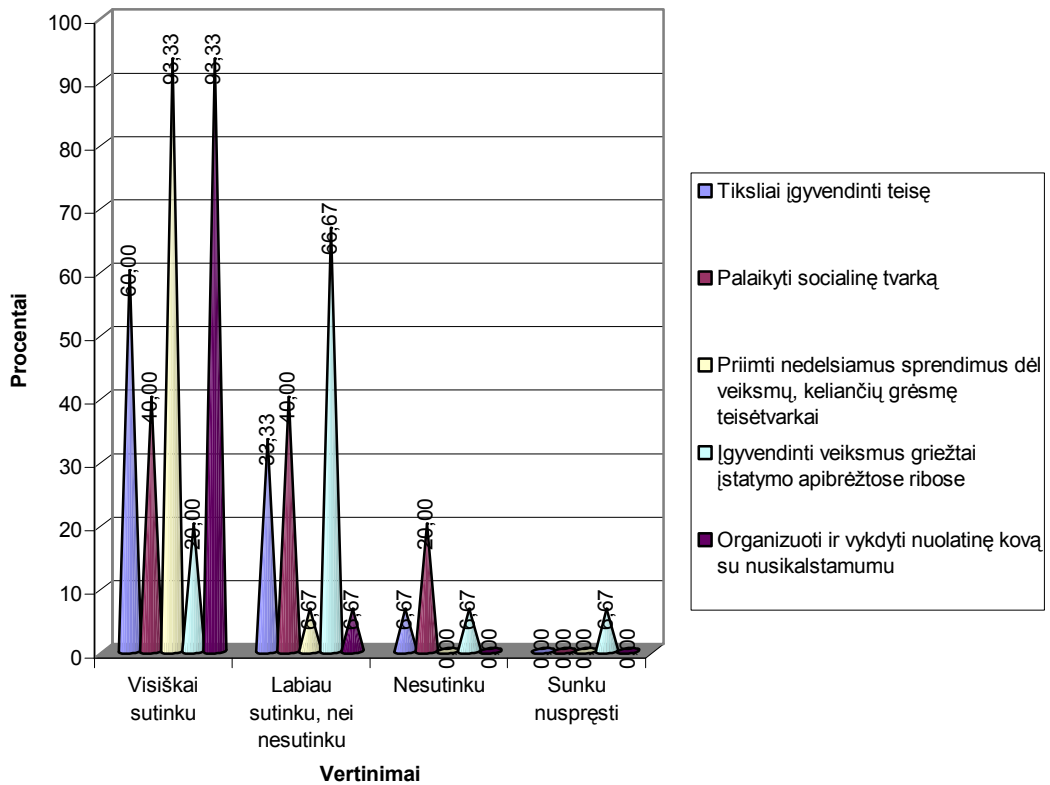
Policijos pareigūnų, kurių darbo stažas iki 5m lytis

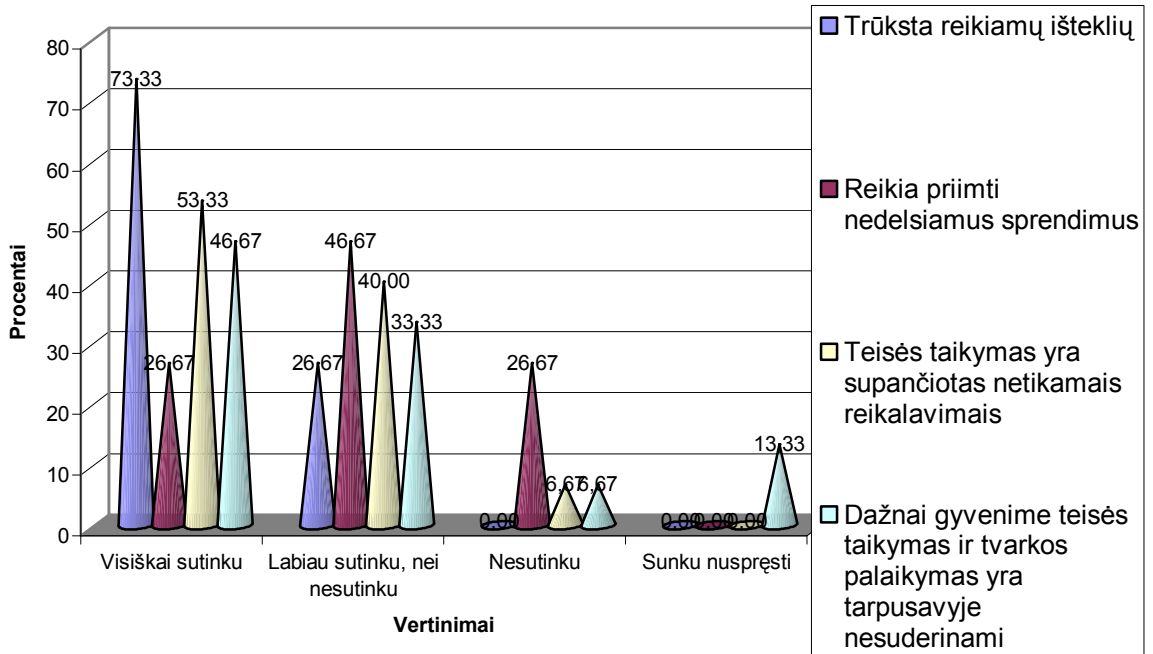
Policijos pareigūnų, kurių darbo stažas iki 5m išsilavinimas

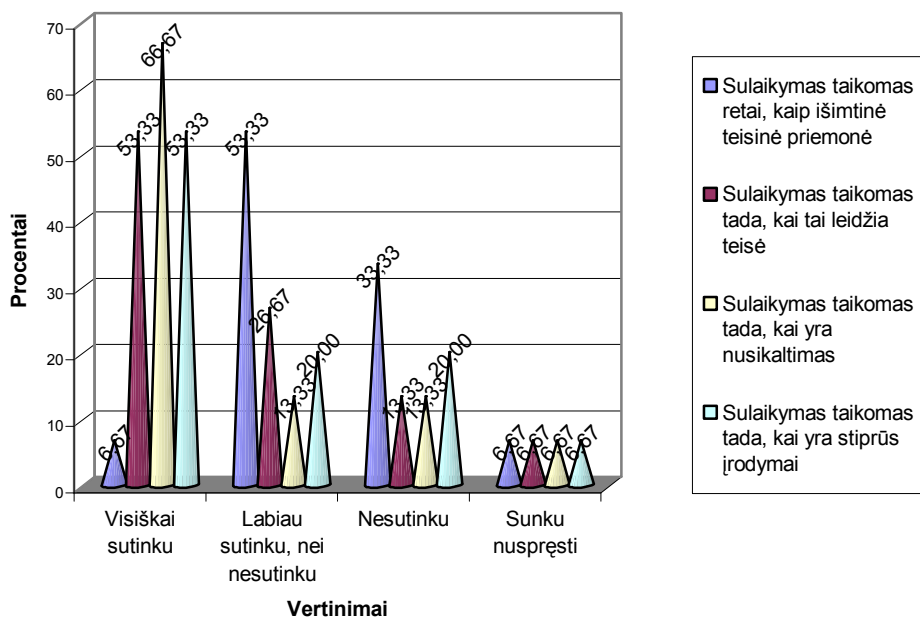
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Stażas 5-10m)

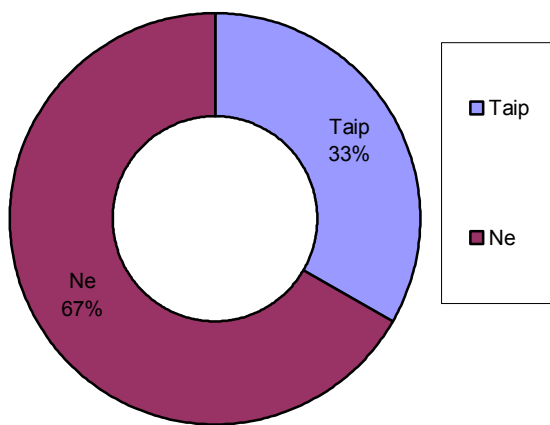
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Stażas 5-10m)

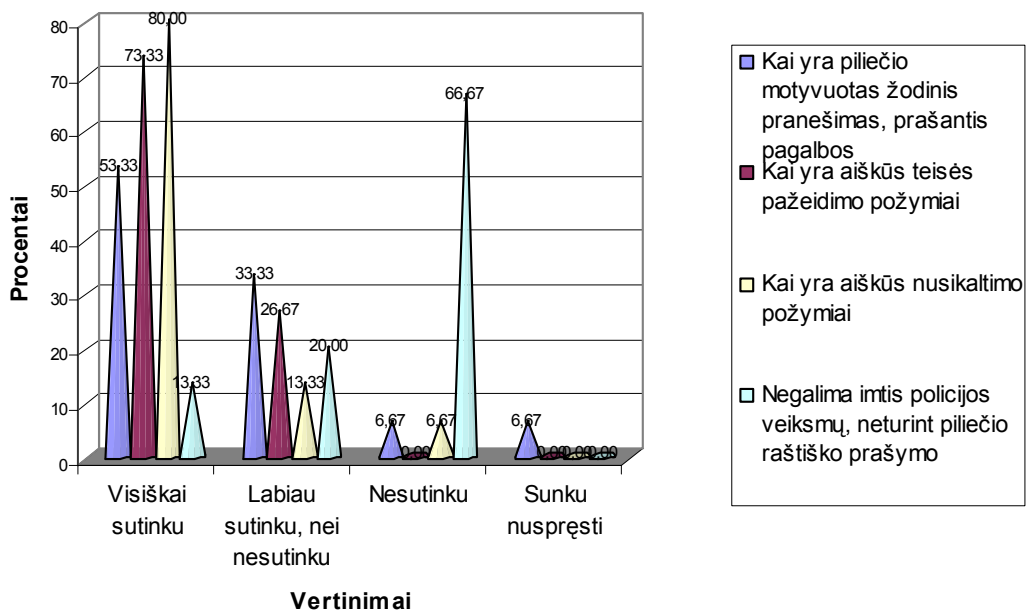
Jūsų požiūriu ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Stažas 5-10m)

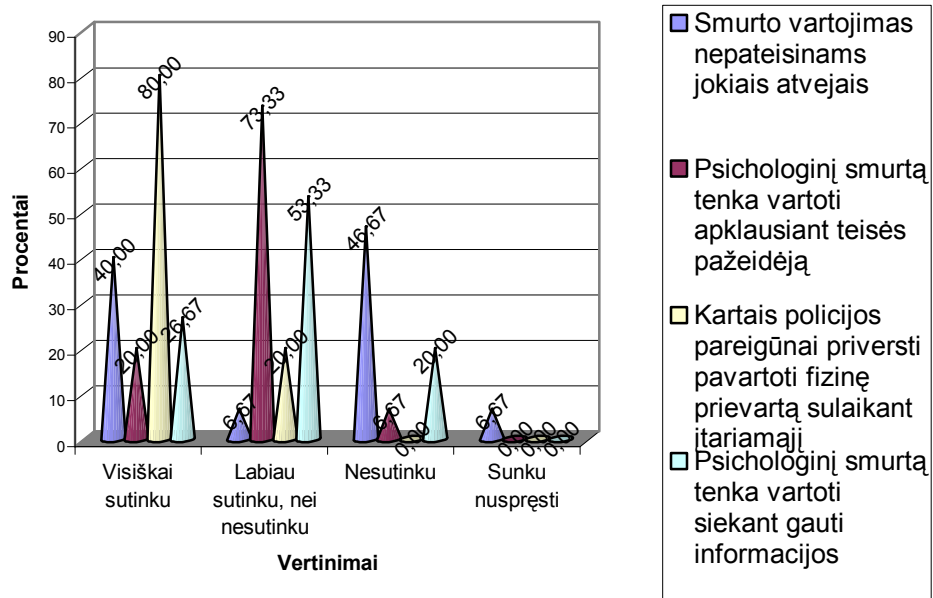
Jūsų požiūriu ar policijos "klientų" (pvz.,prostitučių ir kitų "etatitinių" teisės pažeidėjų) nuolatinų sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Stažas 5-10m)

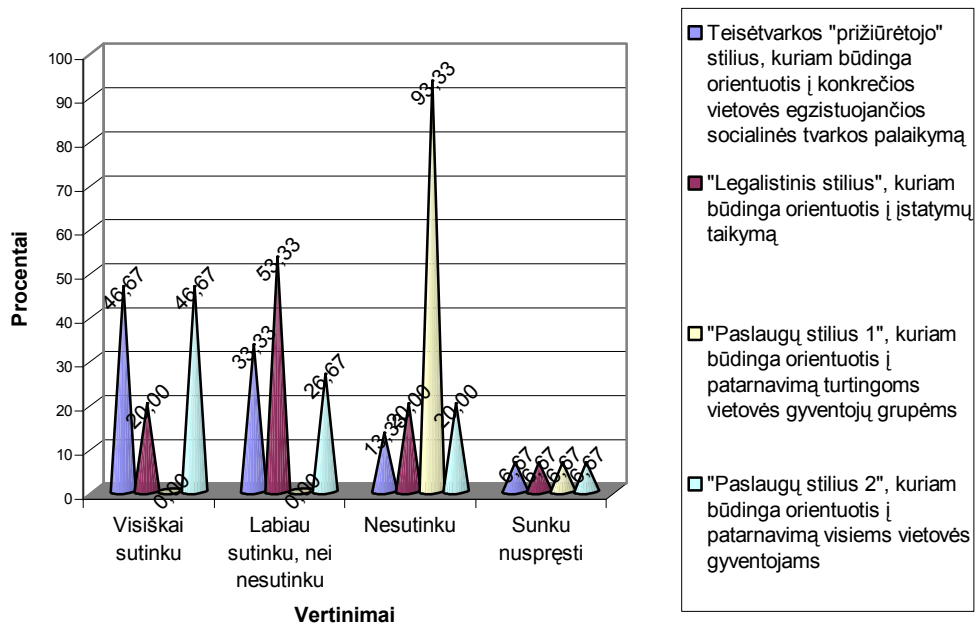
Jūsų požiūriu, kokias atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Stažas 5-10m)

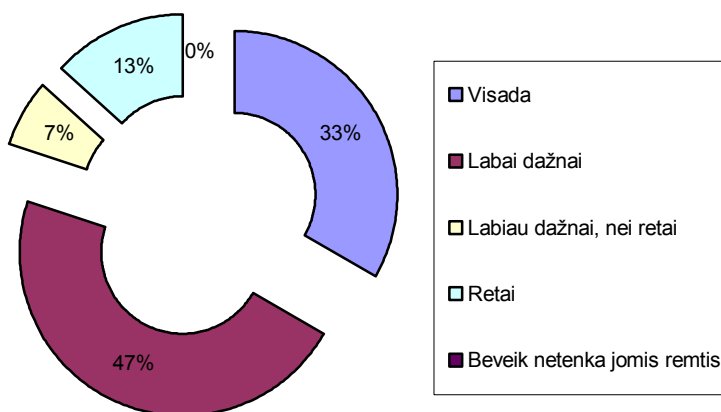
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Stažas 5-10m)

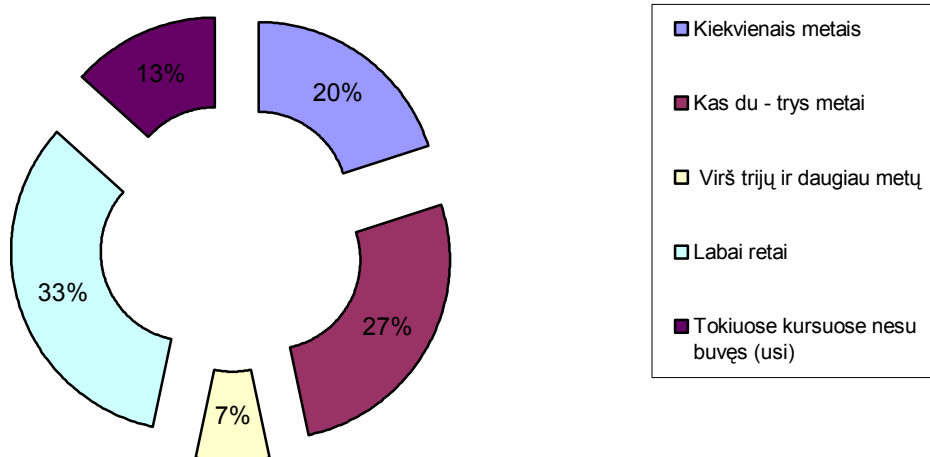
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Stažas 5-10m)

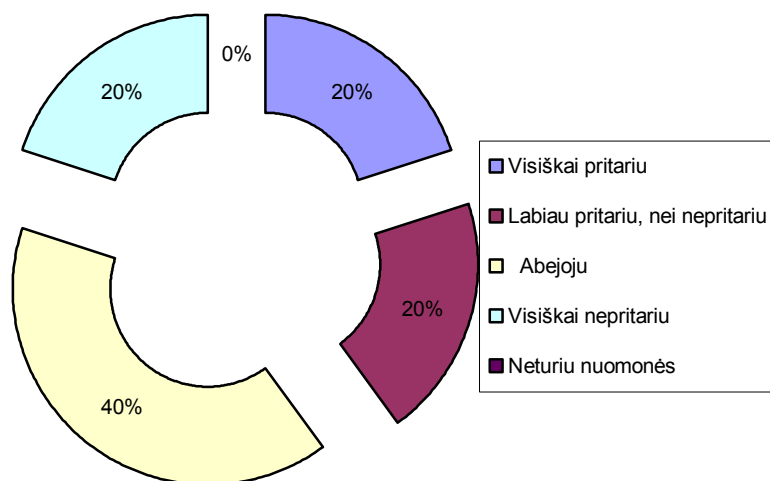
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? (Stažas 5-10m)

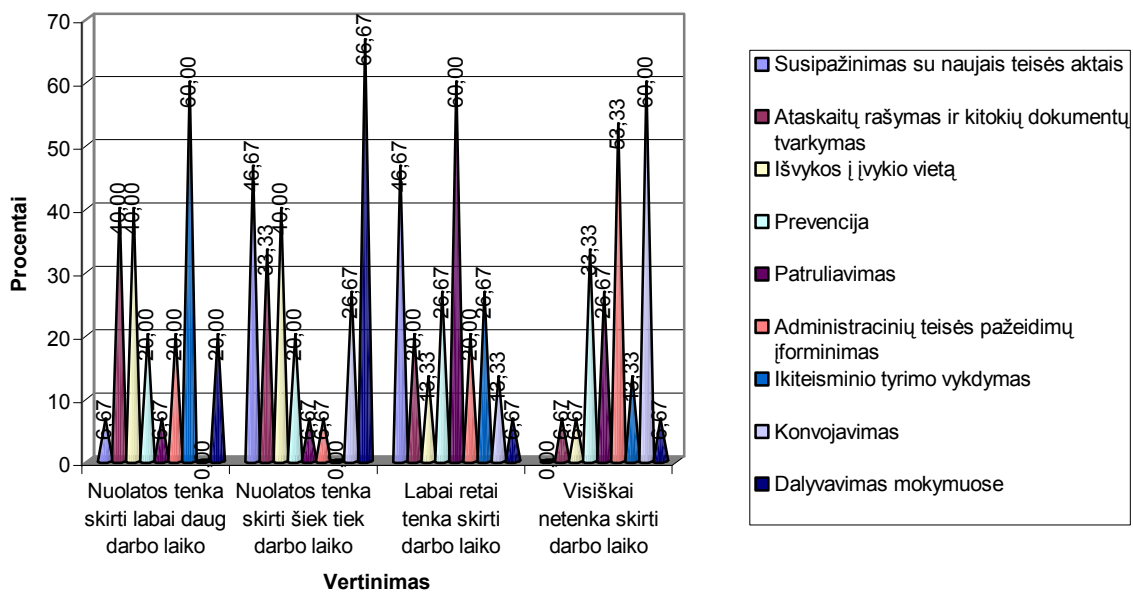
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Stažas 5-10m)

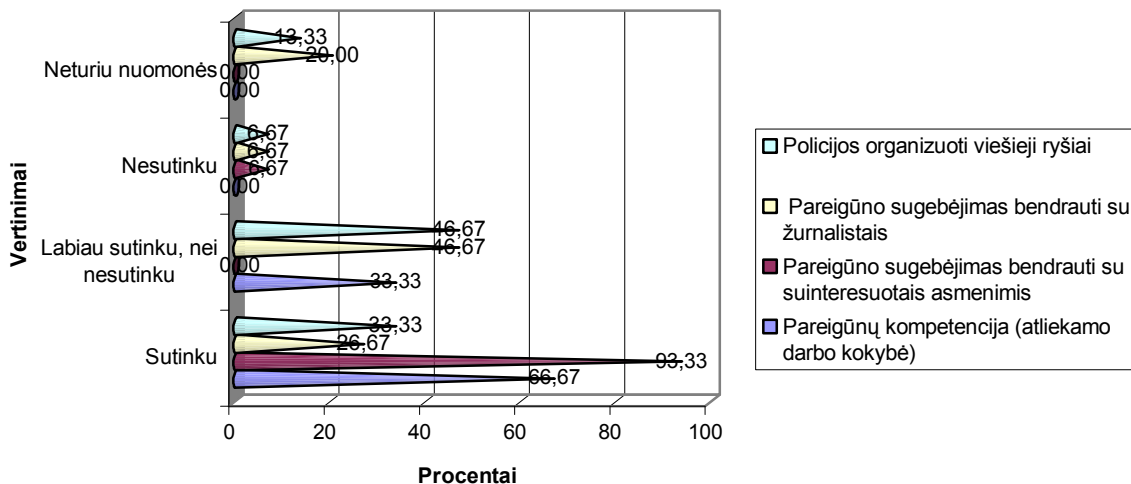
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Stažas 5-10m)

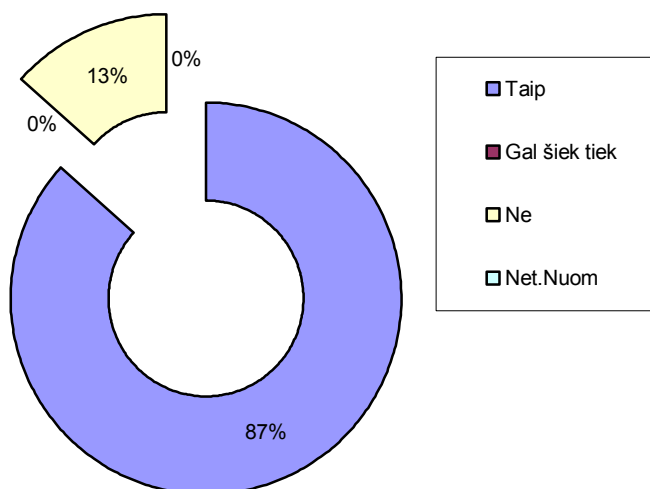
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Stażas 5-10m)

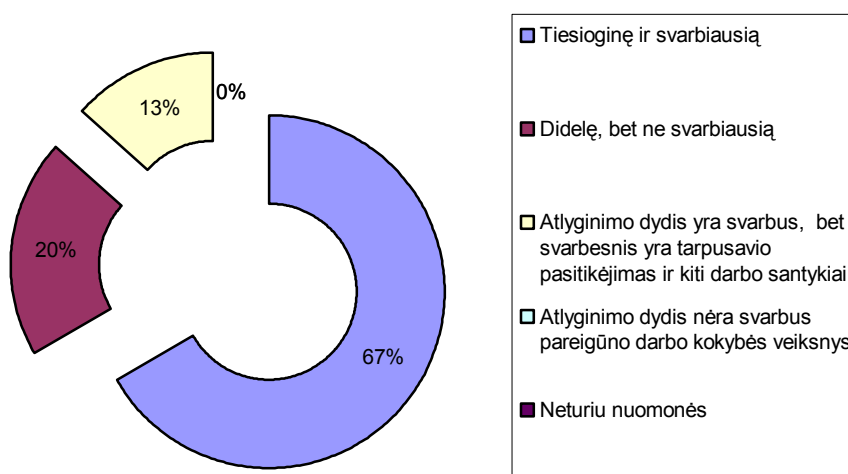
Kokie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja viusomenės pasitikėjimą policija? (Stažas 5-10m)

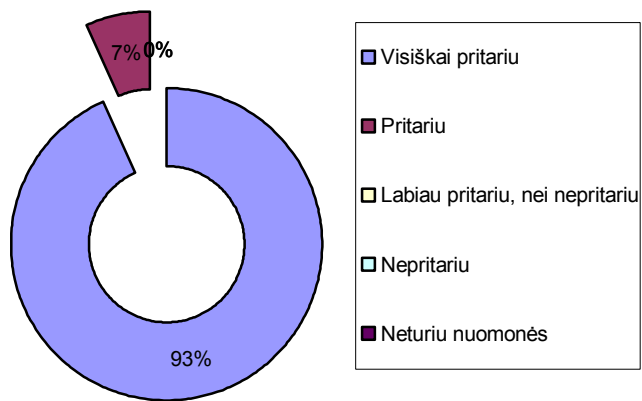
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Stažas 5-10m)

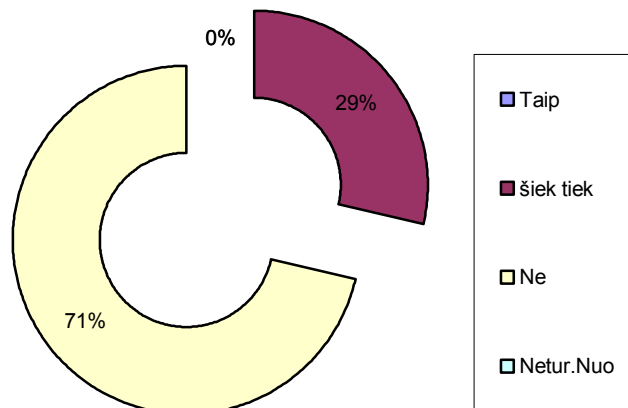
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Stažas 5-10m)

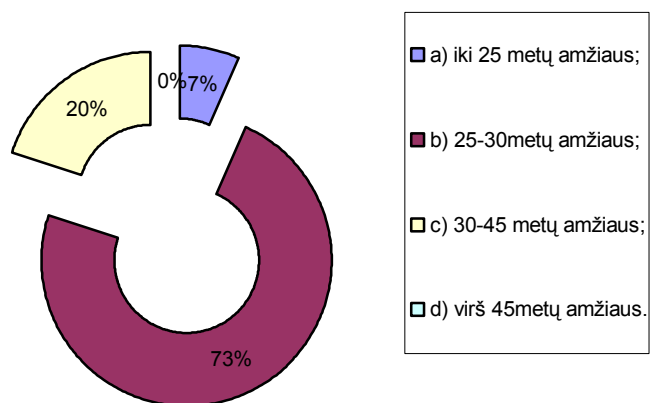
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Stažas 5-10m)

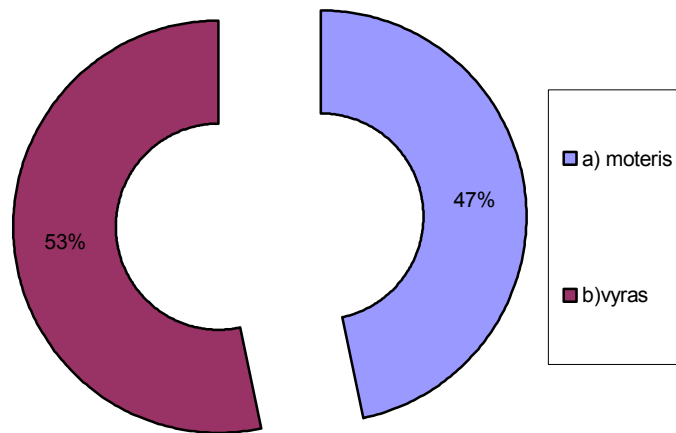
Ar Jūs patenkintas (-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Stažas 5-10m)

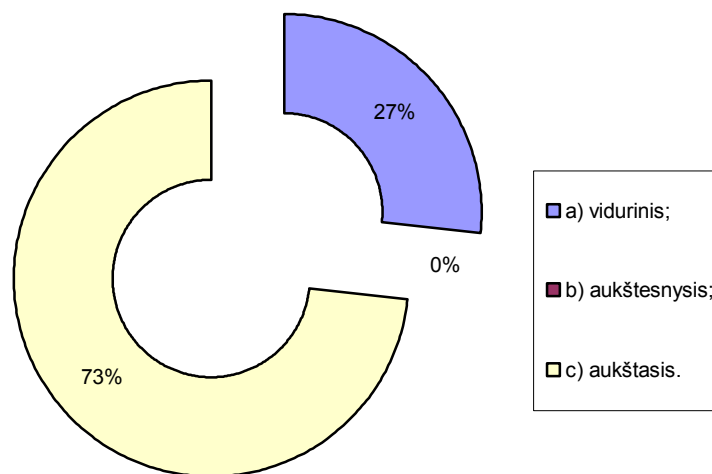
Pareigūnų kurių darbo stažas 5-10m amžius

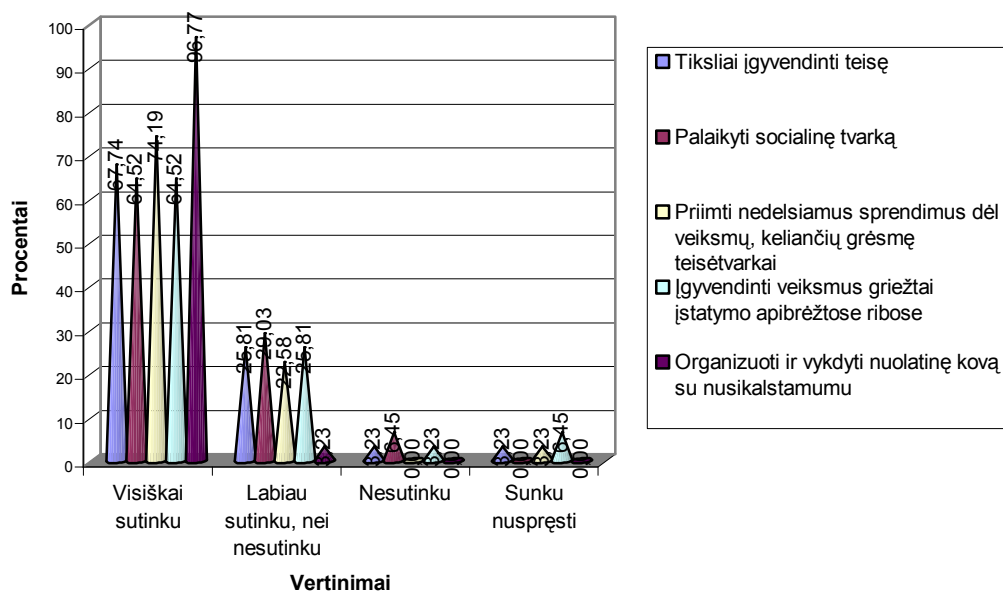
Pazreigūnų, kurių darbo stažas 5-10 m lytis

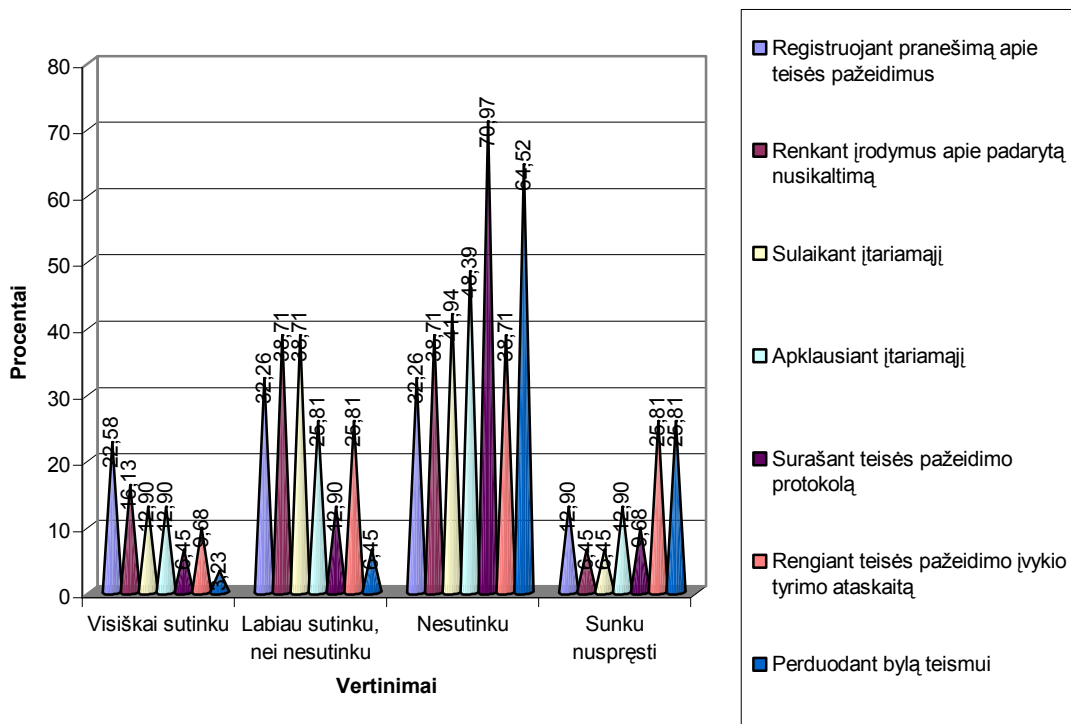
Pareigūnų, kurių darbo stažas 5-10m išsilavinimas

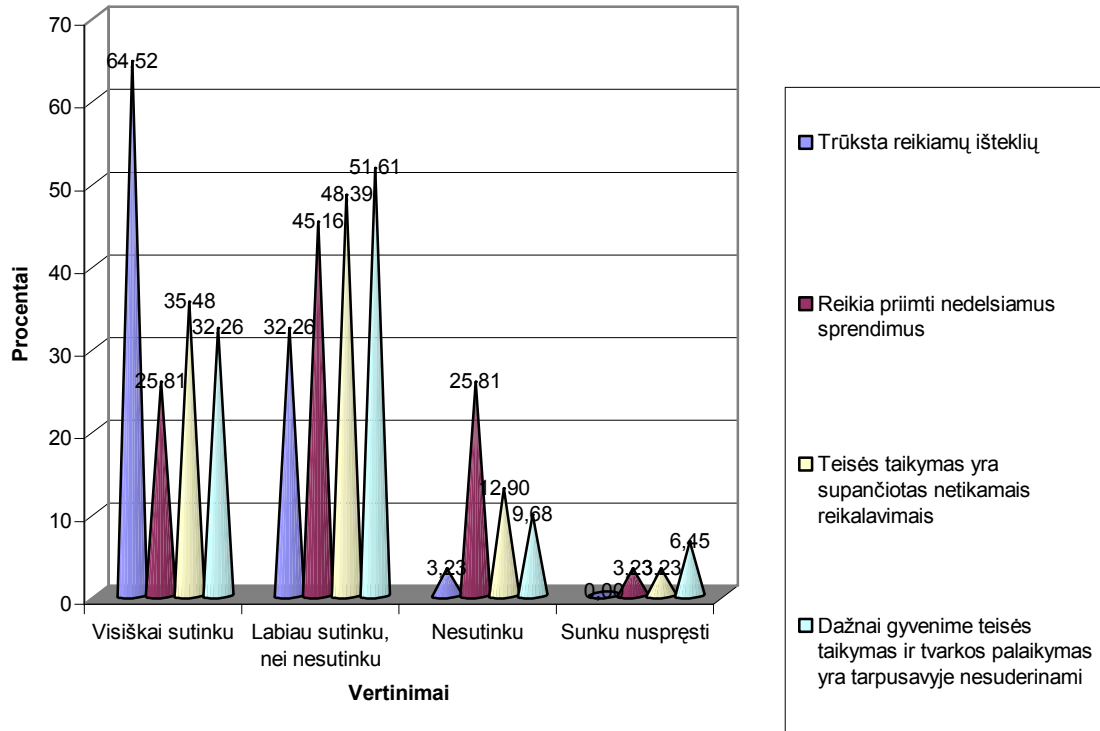
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Stazas 10-15m)

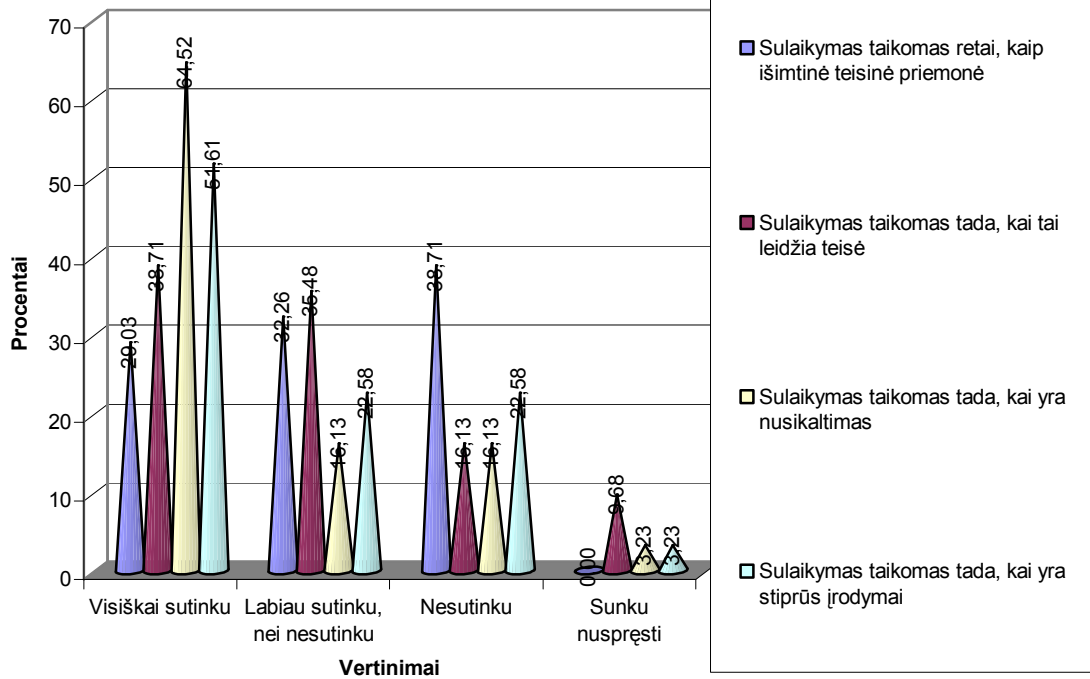
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Stazas 10-15m)

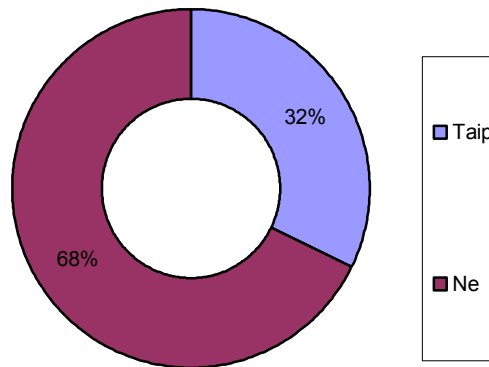
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Stažas 10-15m)

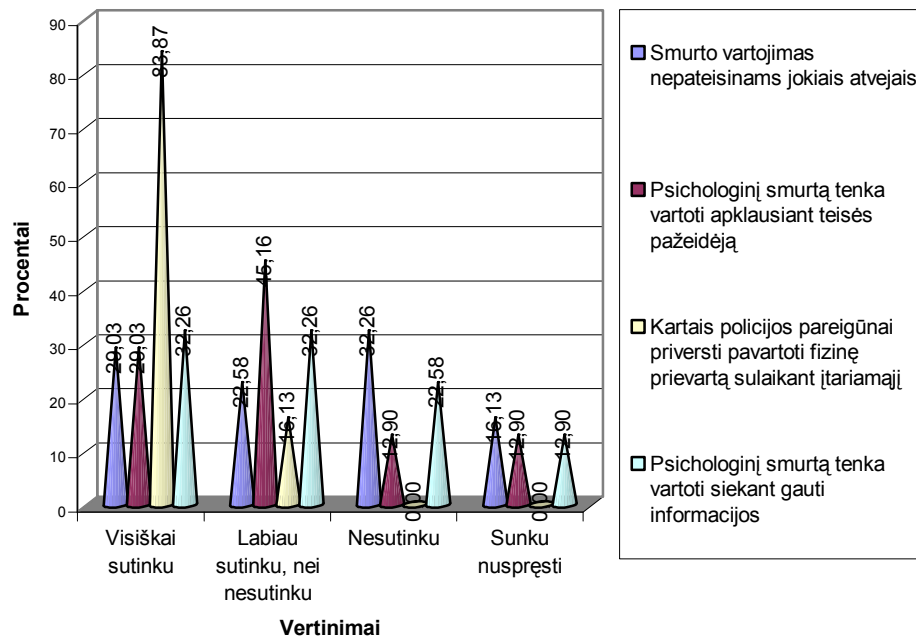
Jūsų požiūriu ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Stažas 10-15m)

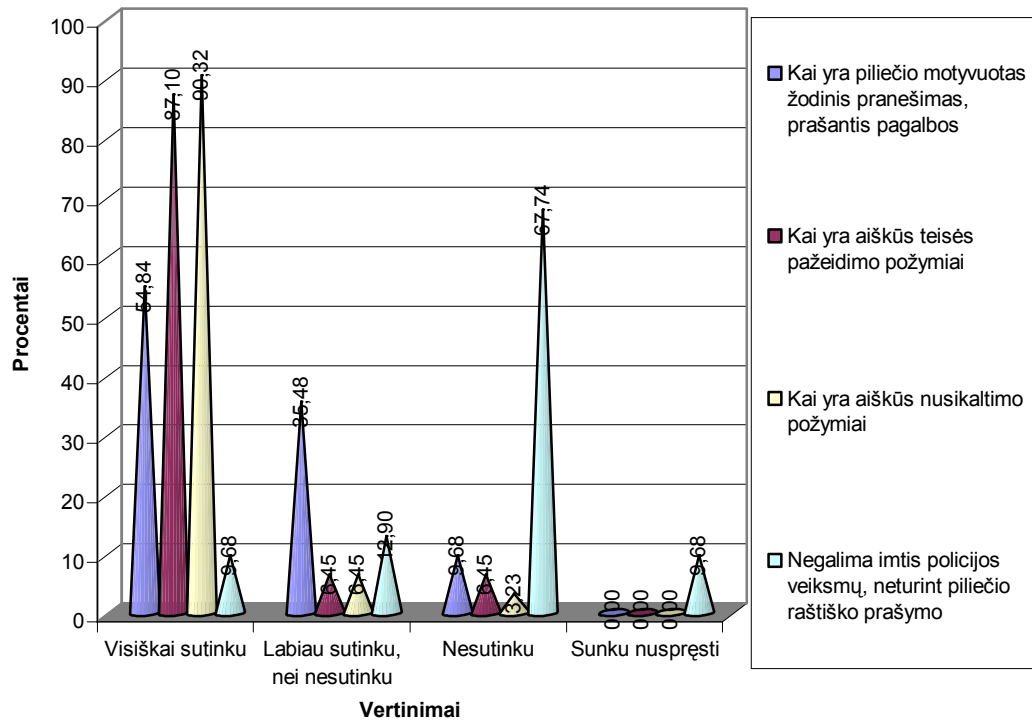
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz.,prostitučių kitų "etatinų" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Stažas 10-15m)

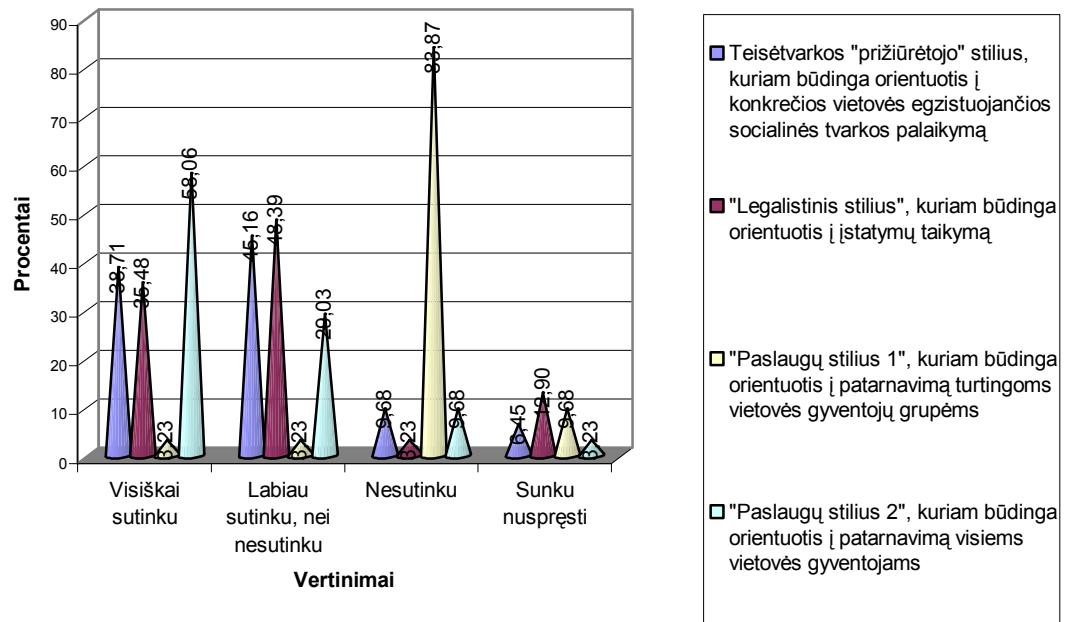
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Stažas 10-15m)

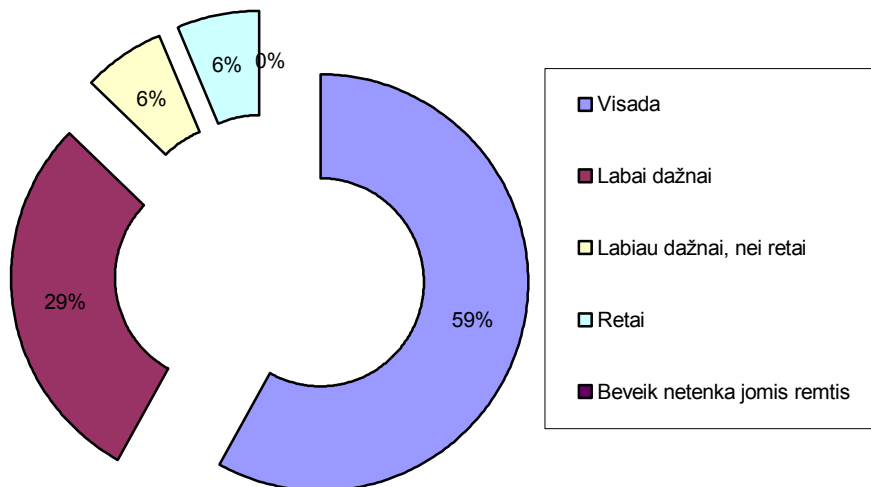
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų? (Stažas 10-15m)

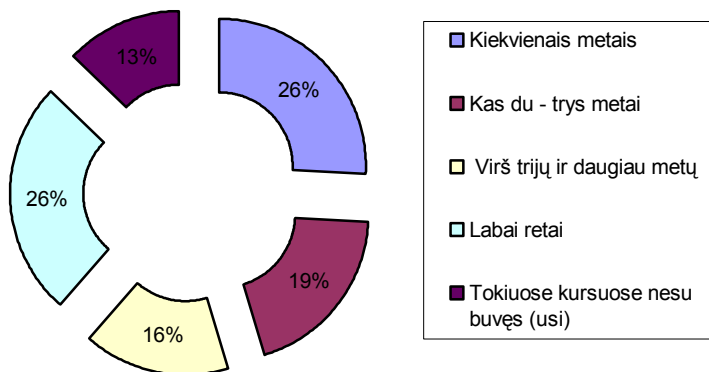
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas? (Stažas 10-15m)

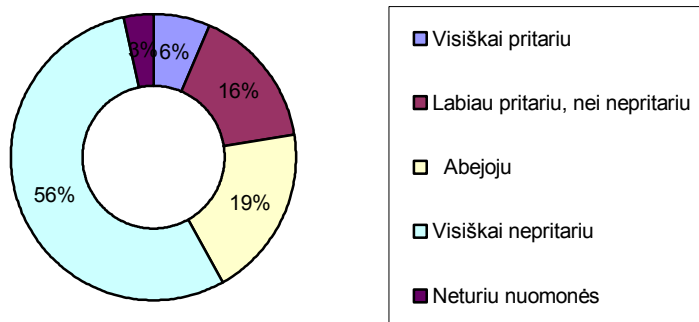
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis? (Stažas 10-15m)

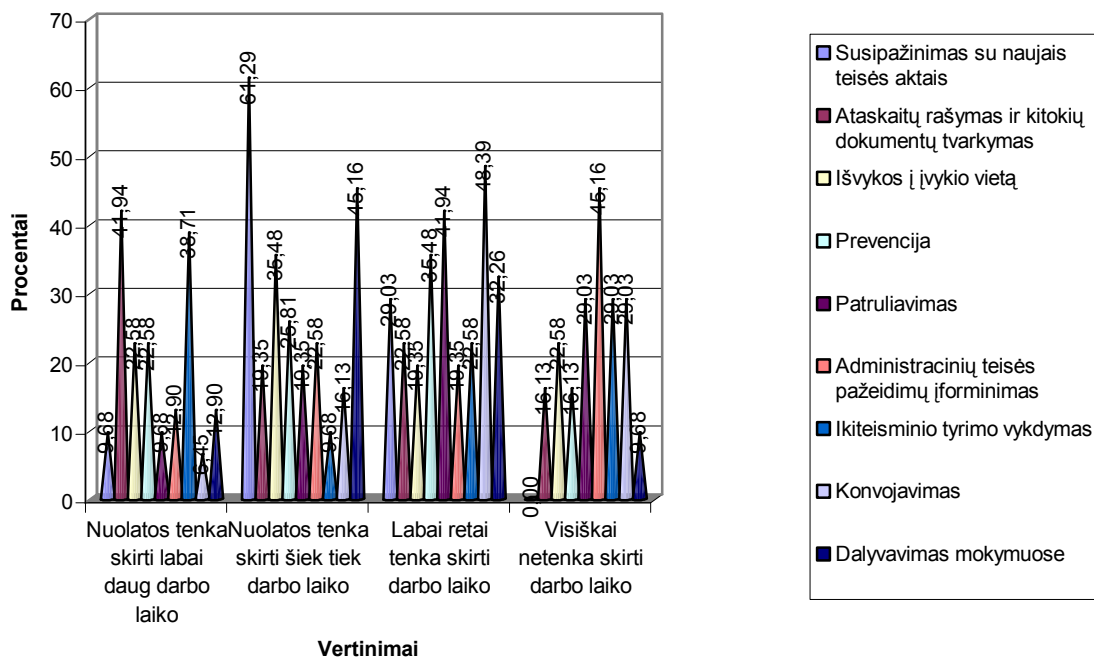
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Stažas 10-15m)

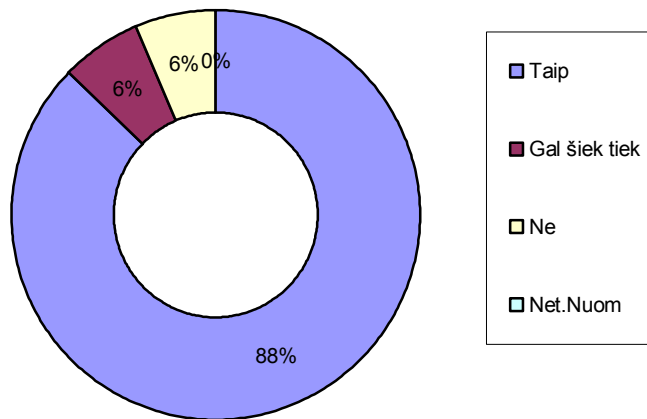
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsisųvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Stažas 10-15m)

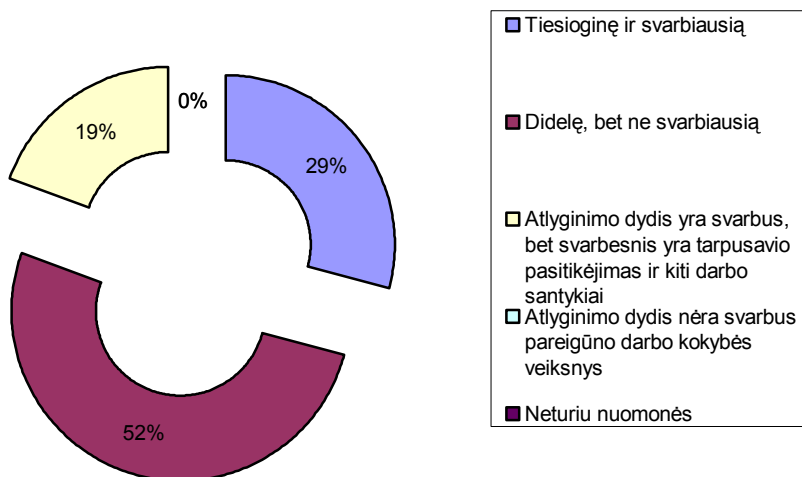
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno, darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Stažas 10-15m)

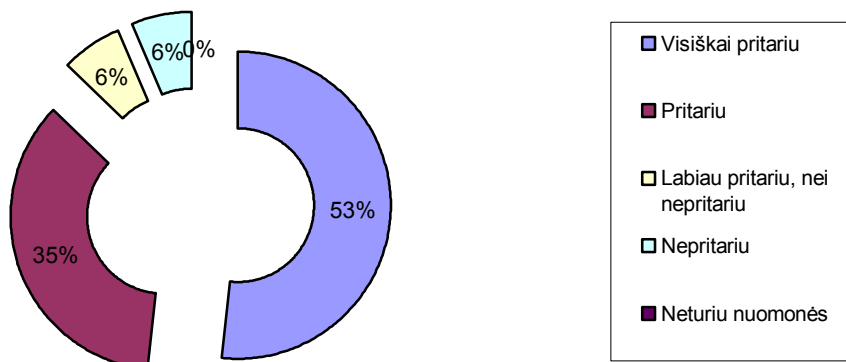
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Stažas 10-15m)

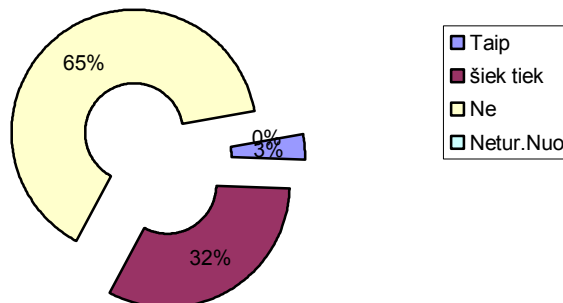
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Stažas 10-15m)

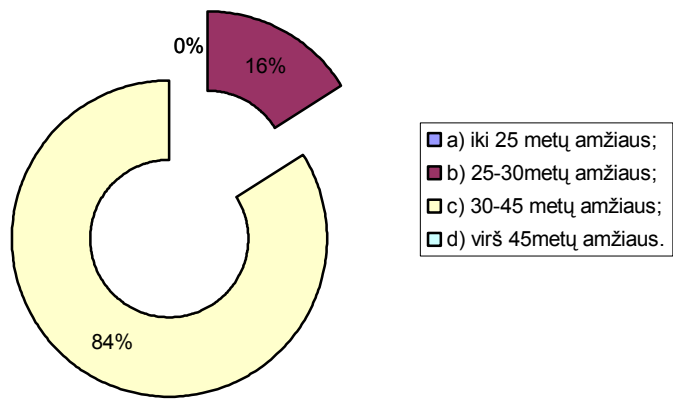
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Stažas 10-15m)

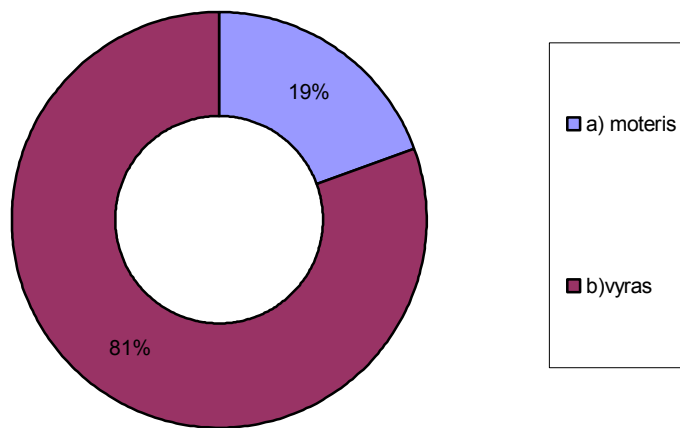
Ar Jūs patenkintas (-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Stažas 10-15m)

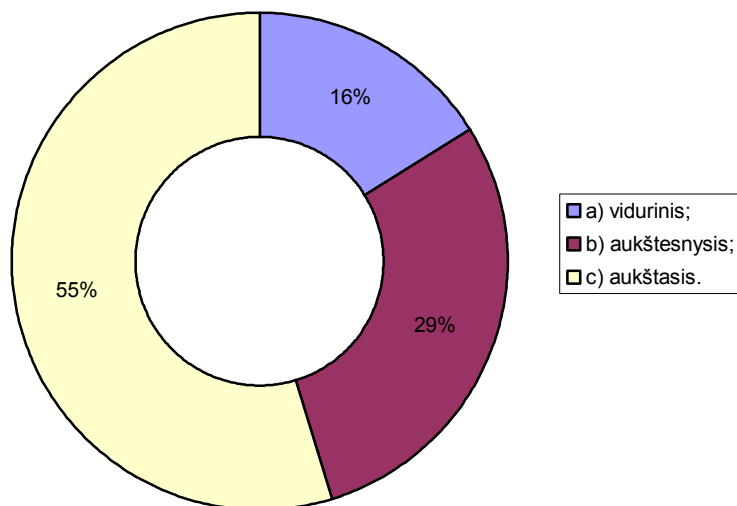
Pareigūnų, kurių darbo stažas 10-15m amžius

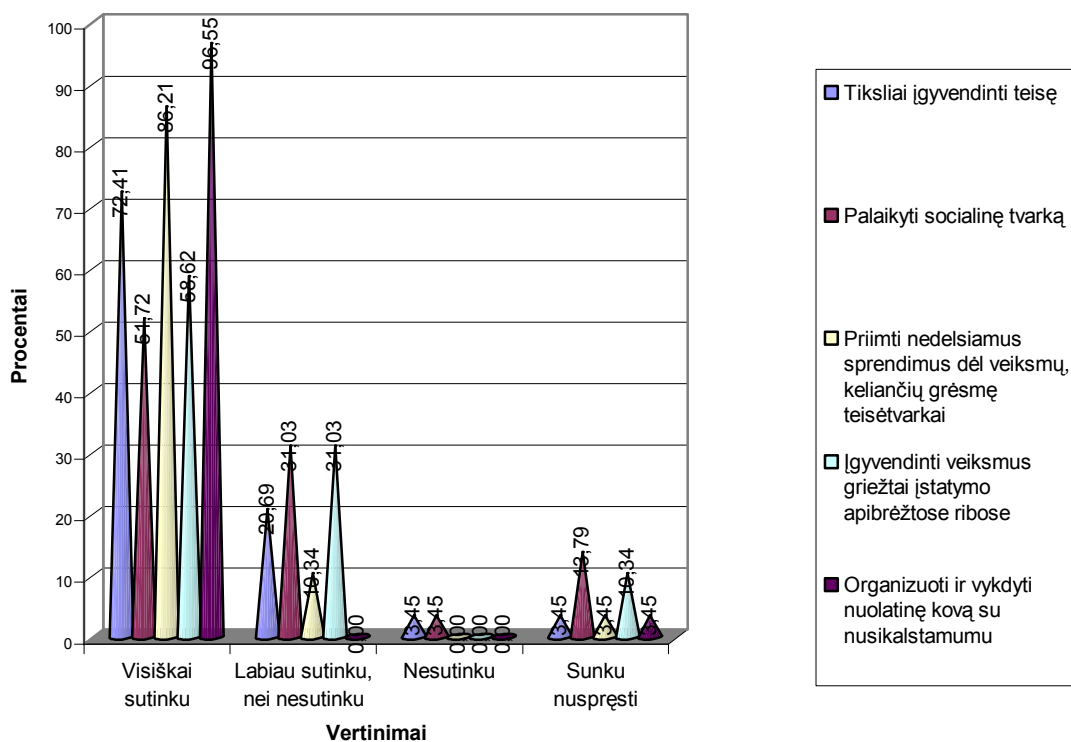
Pareigūnų, kurių darbo stažas 10-15m lytis

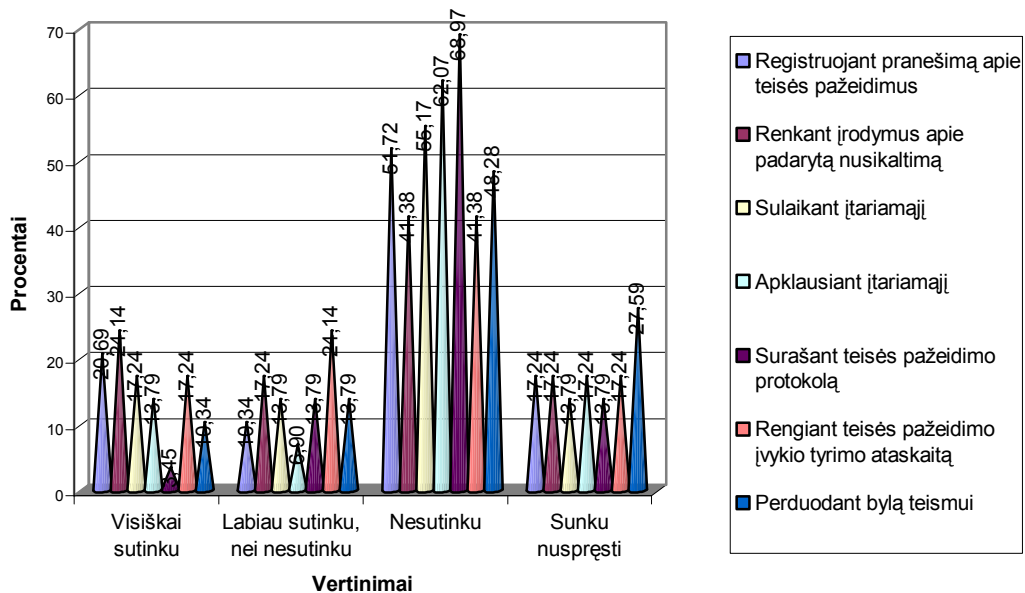
Pareigūnų, kurių darbo stažas 10-15m išsilavinimas

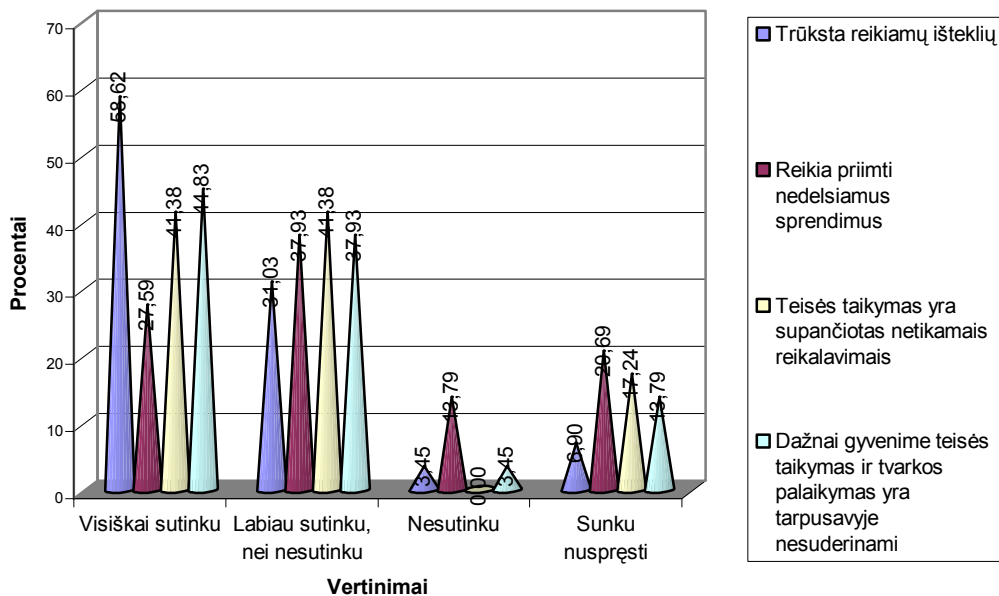
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Stažas 15-20m)

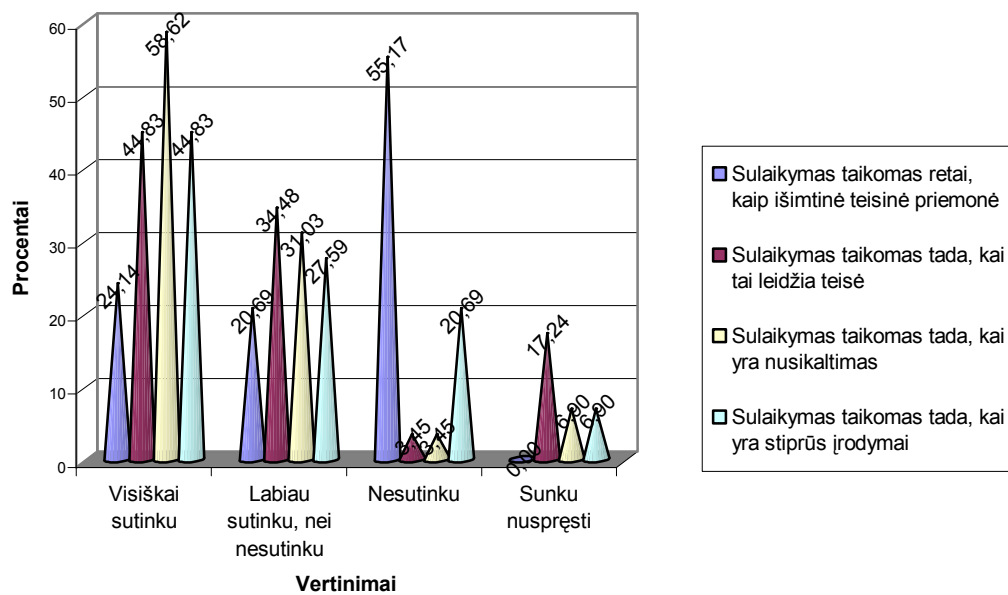
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Stažas 15-20m)

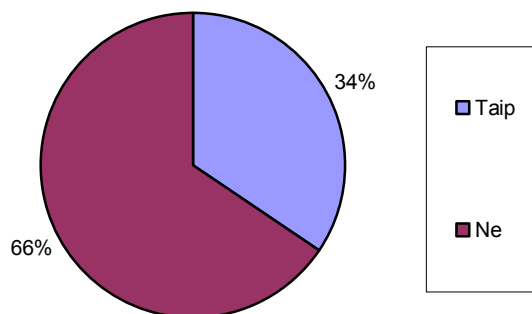
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Stažas 15-20m)

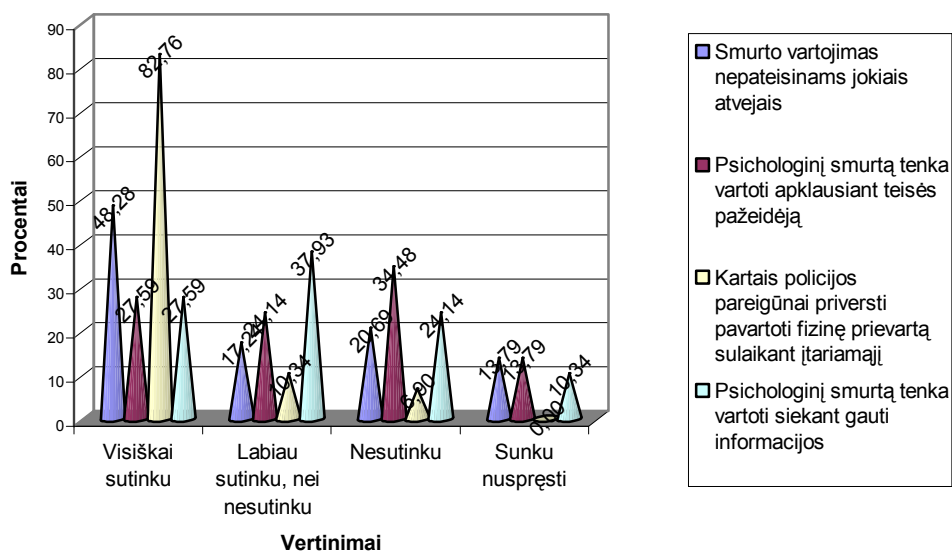
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Stažas 15-20m)

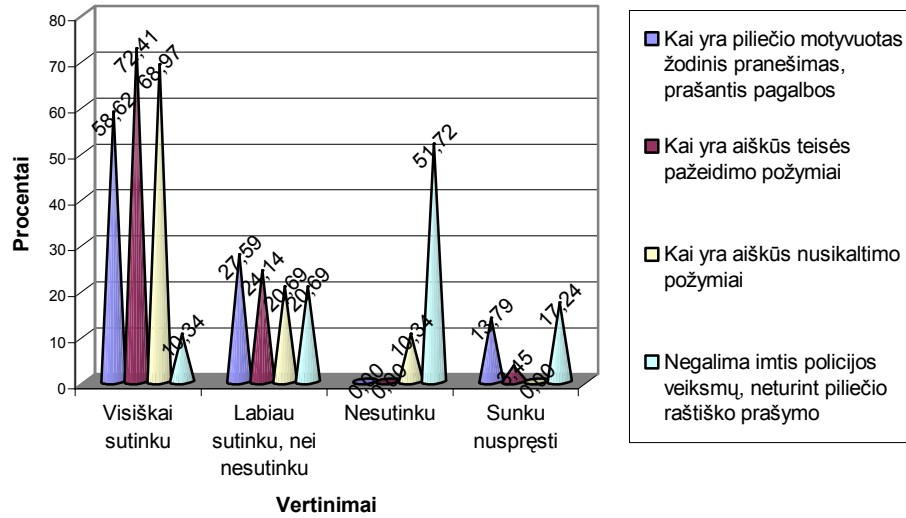
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolaitinių sulaikymų strategija, galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Stażas 15-20m)

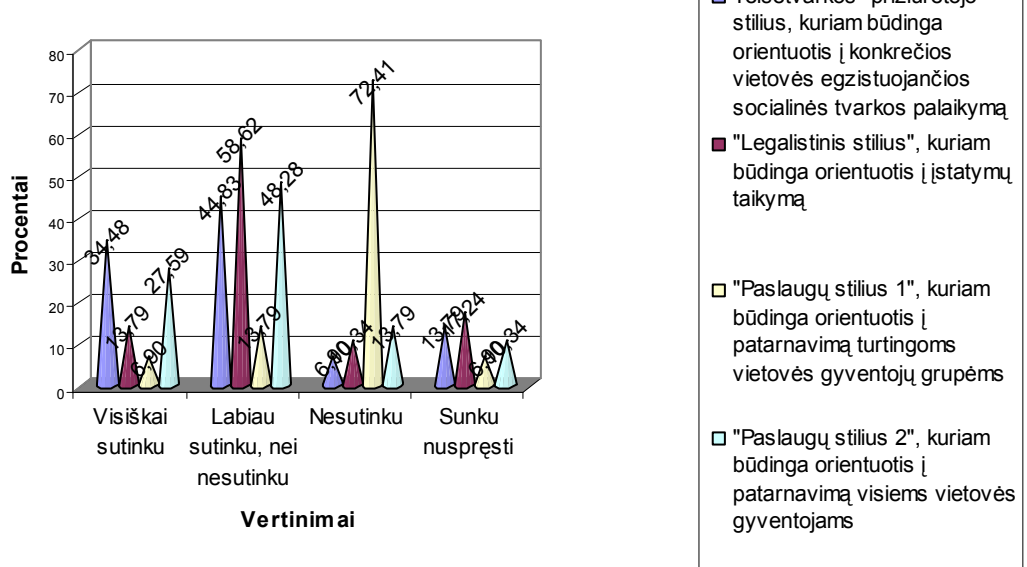
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Stażas 15-20m)

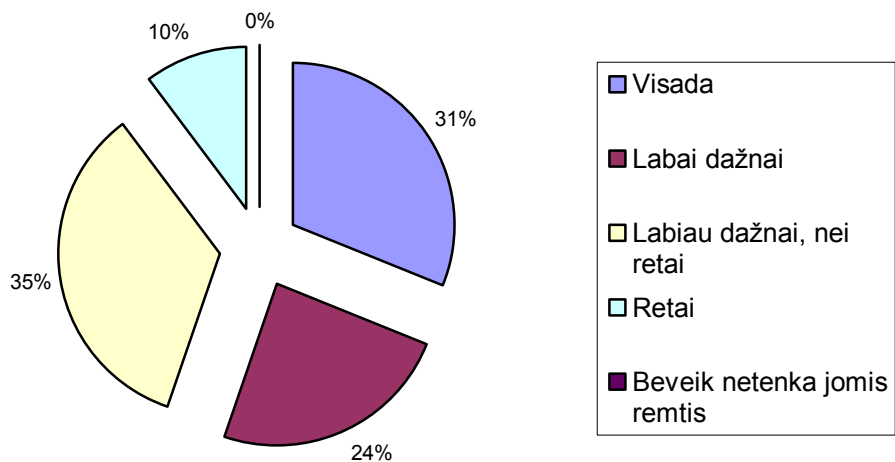
**Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų?
(Stažas 15-20m)**

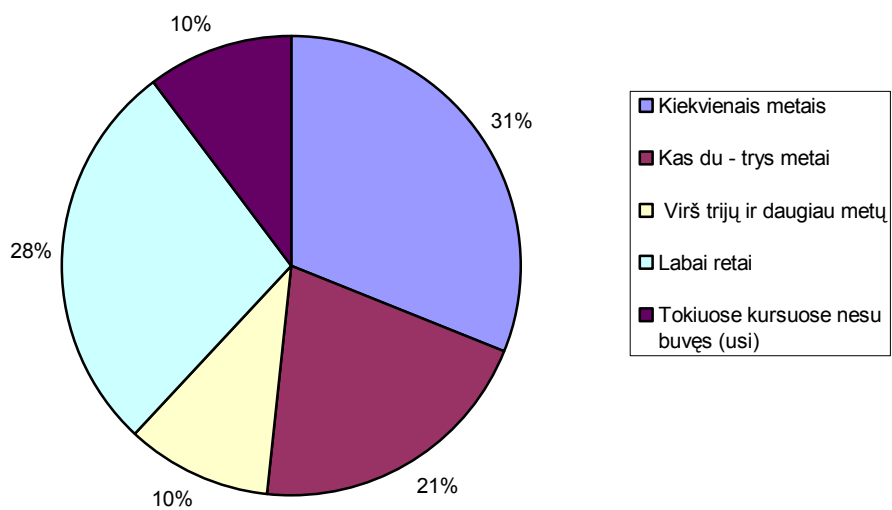
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas ?

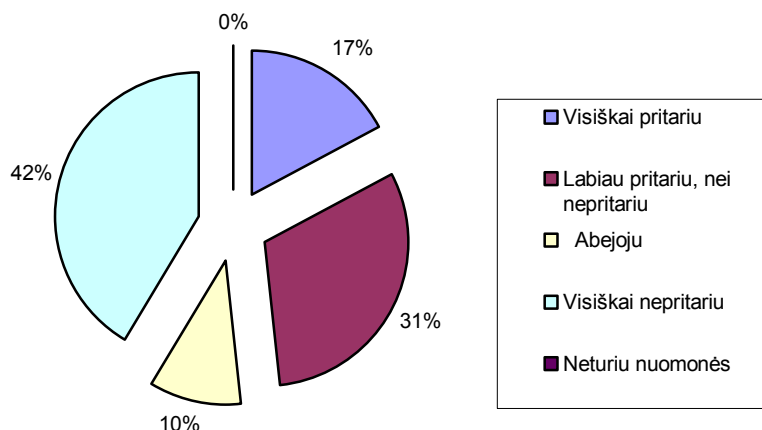
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Stažas 15-20m)

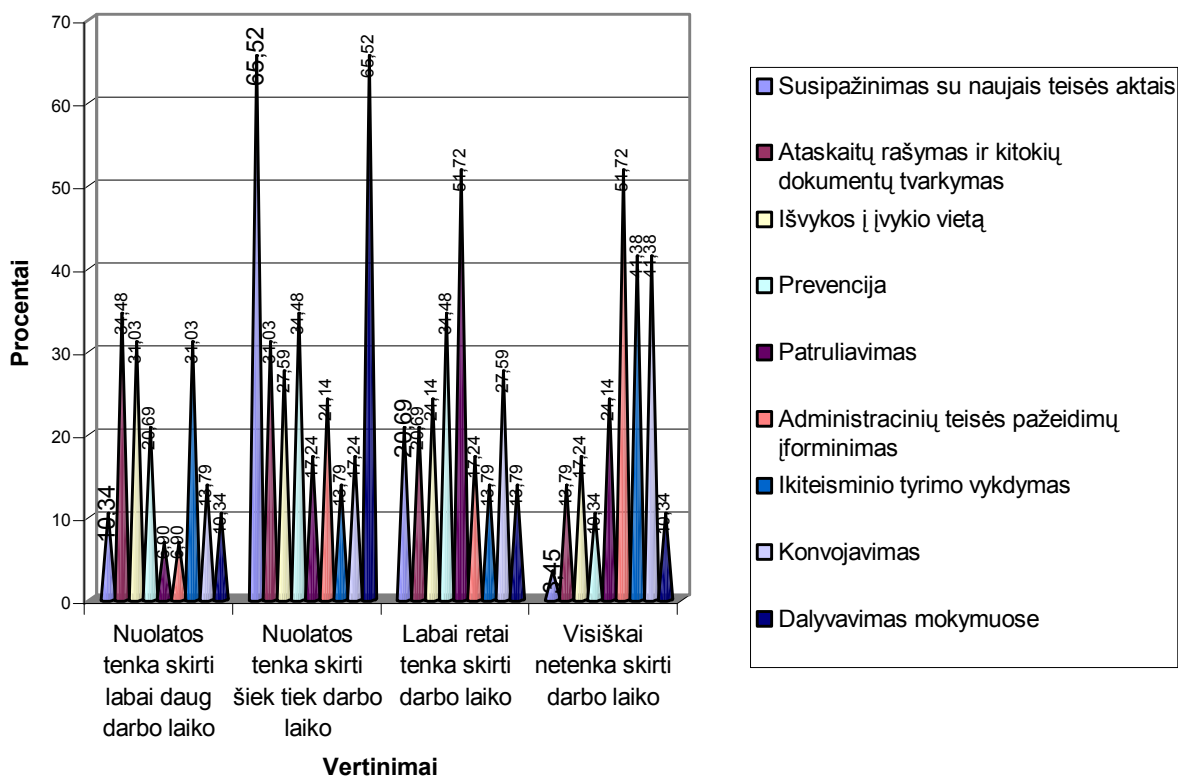
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose?(Stažas 15-20m)

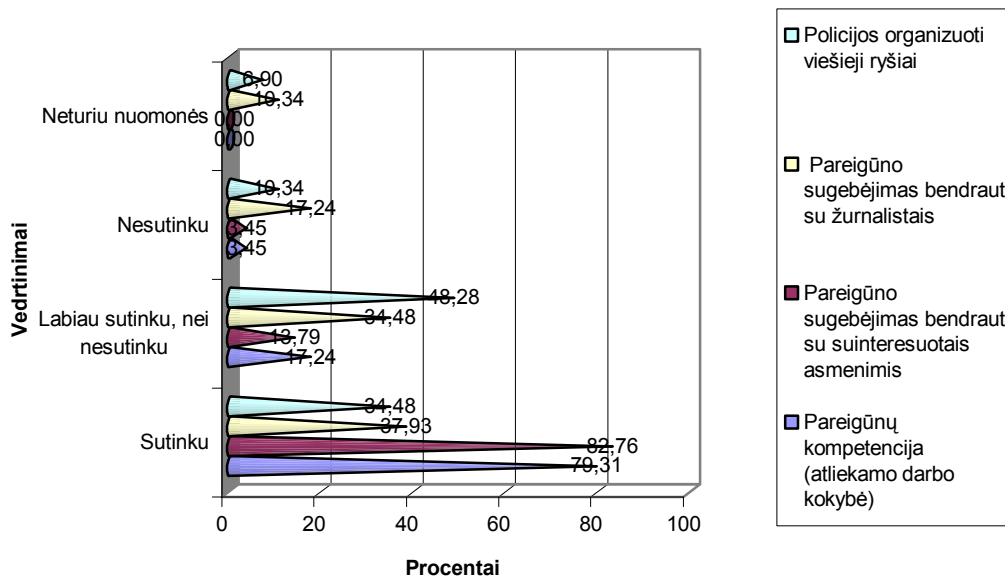
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Stažas 15-20m)

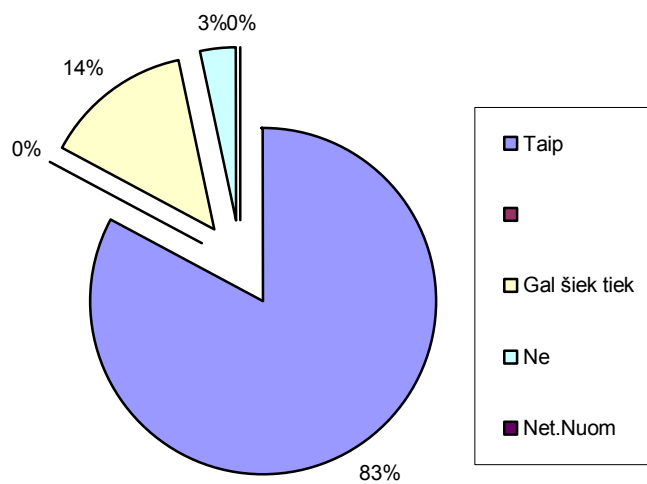
Kuriai Jūsų kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Stažas 15-20)

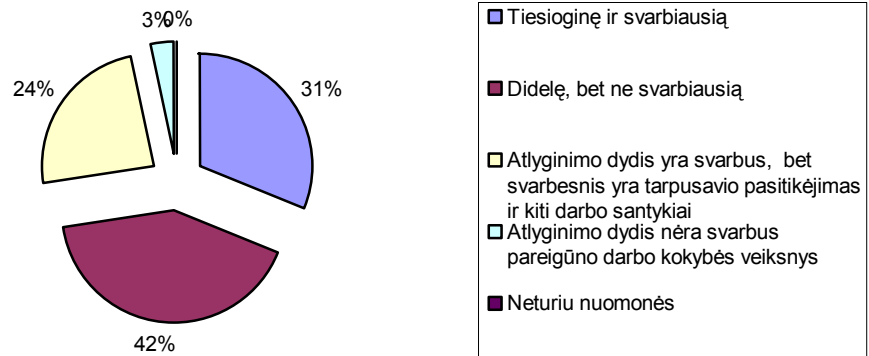
Kurie veiksniai Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Stažas 15-20m)

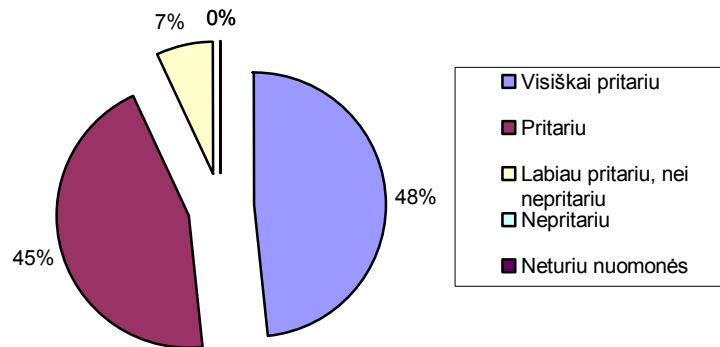
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (stažas 15-20m)

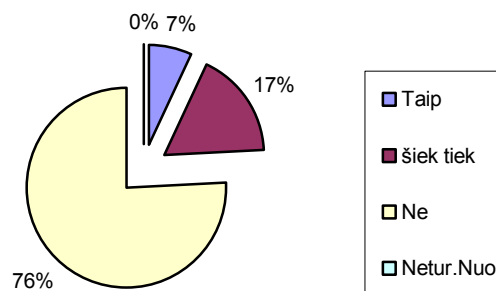
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Stažas 15-20m)

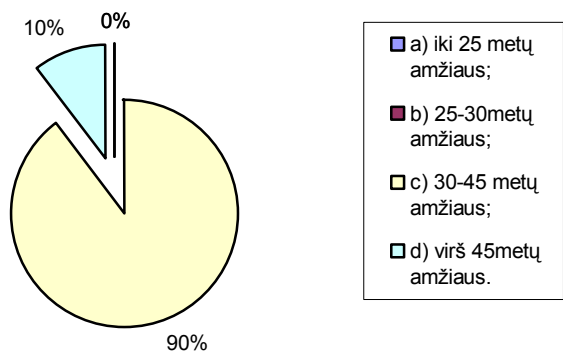
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Stažas 15-20m)

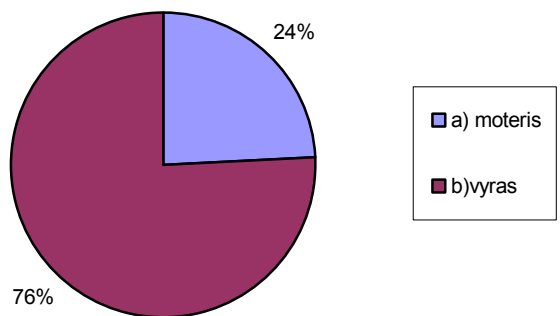
Ar Jūs patenkintas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Stažas 15-20m)

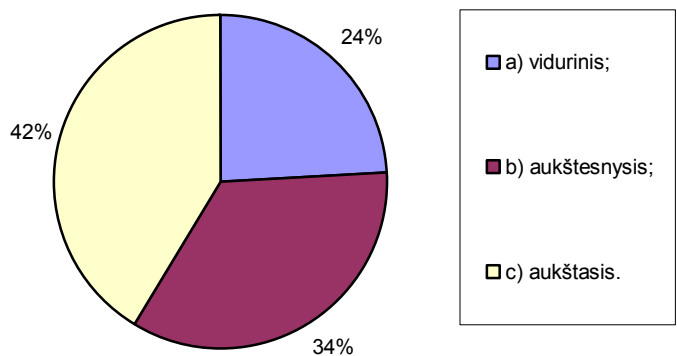
Policijos pareigūnų, kurių darbo stažas 15-20m amžius

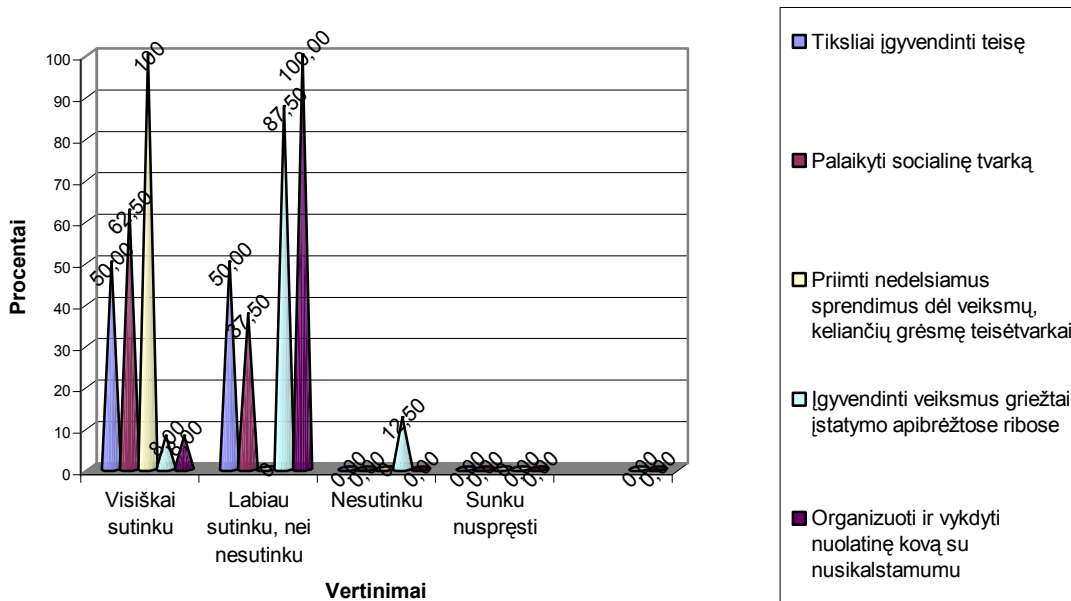
Policijos pareigūnų, kurių darbo stažas 15-20m lytis

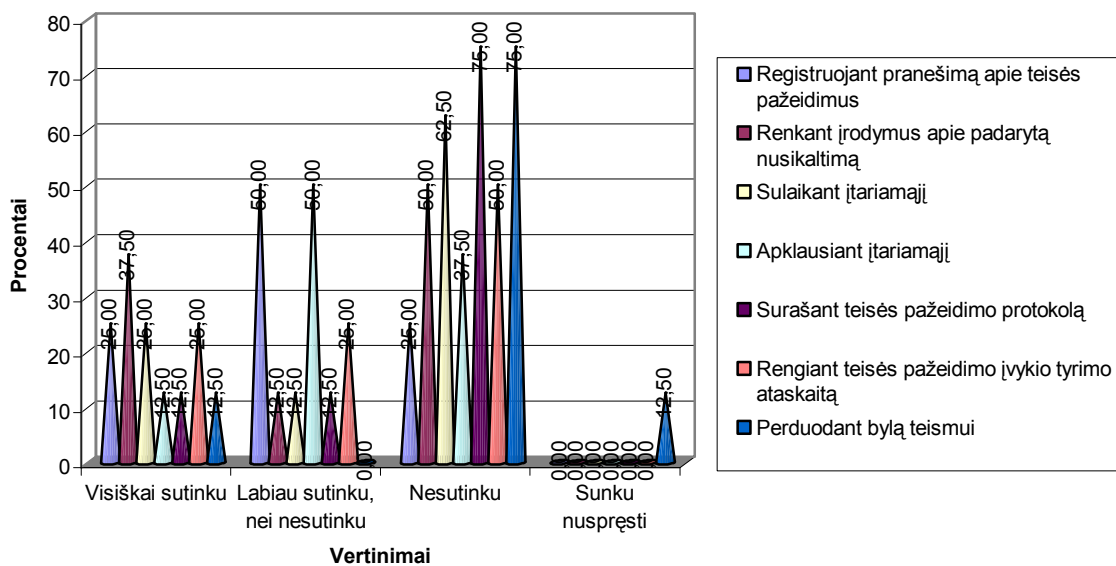
Pareigūnų, kurių darbo stažas 15-20m išsilavinimas

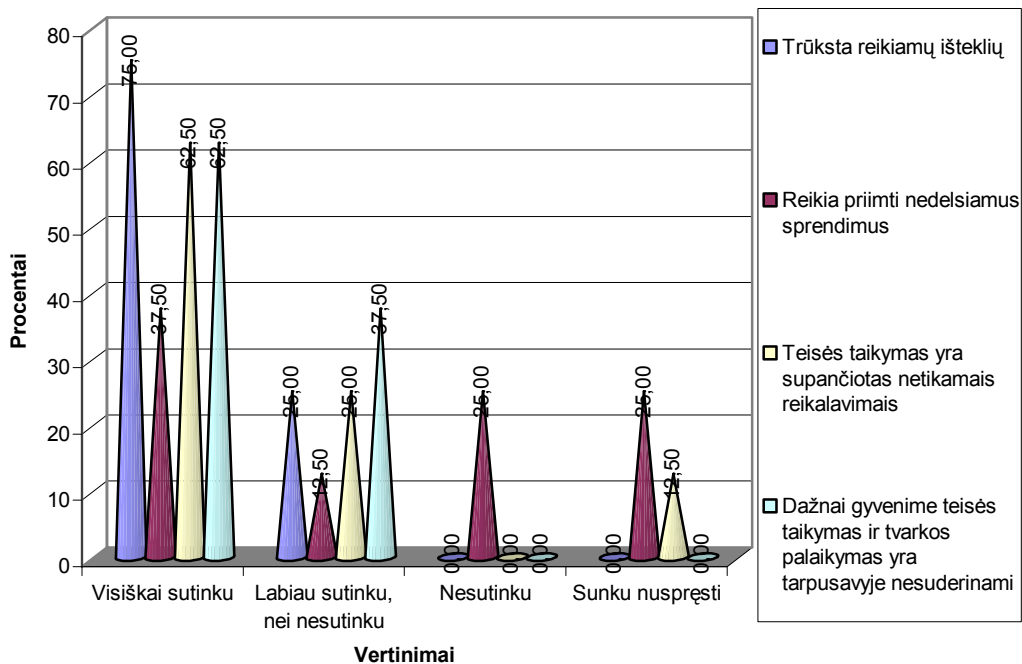
Jūsų požiūriu, kokie svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? (Stażas virš 20m)

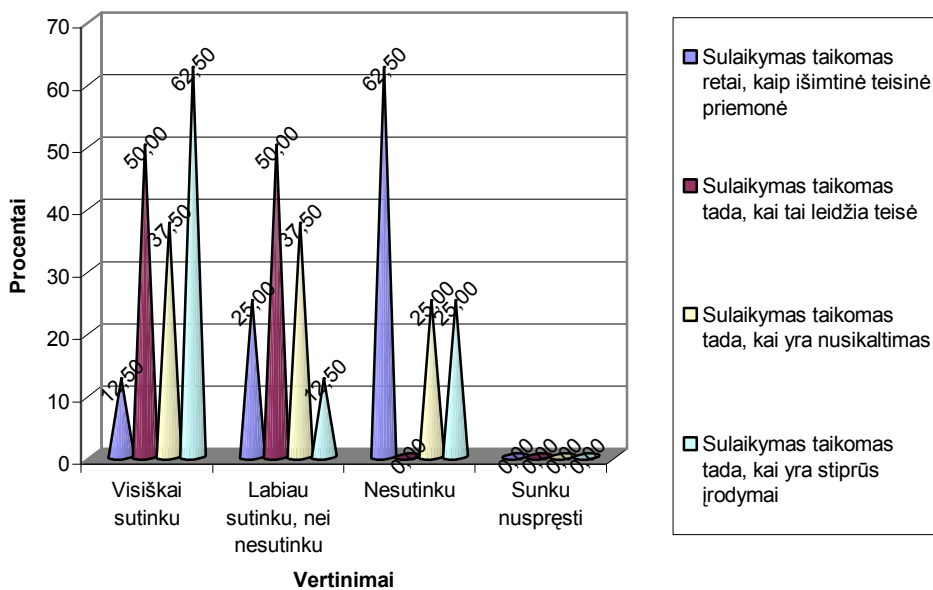
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais dažniausiai tenka nukrypti nuo taisyklių ir procedūrų? (Stażas virš 20m)

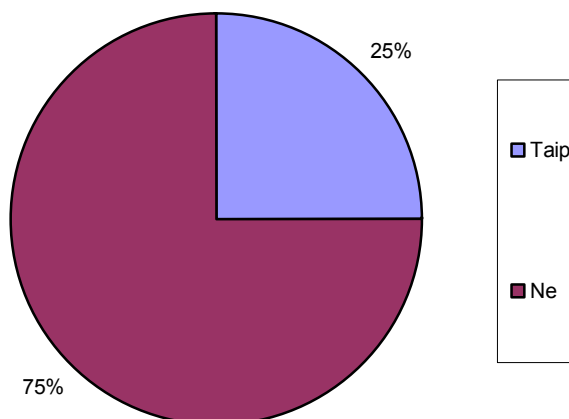
Jūsų požiūriu, kodėl policija negali visiškai įvykdyti teisės reikalavimų? (Stažas virš 20m)

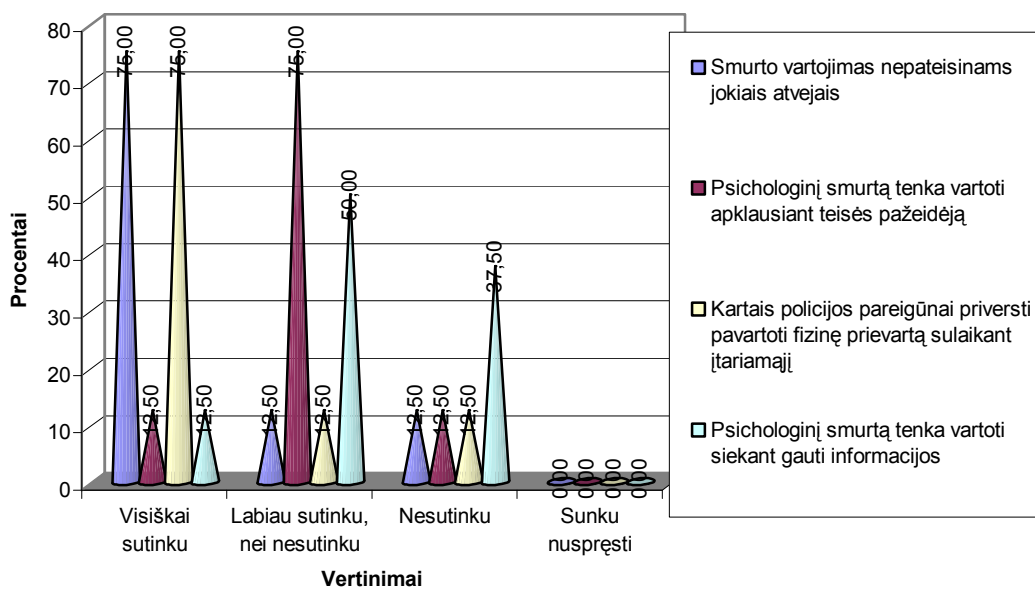
Jūsų požiūriu, ar tinkamai taikomas sulaikymas? (Stažas virš 20m)

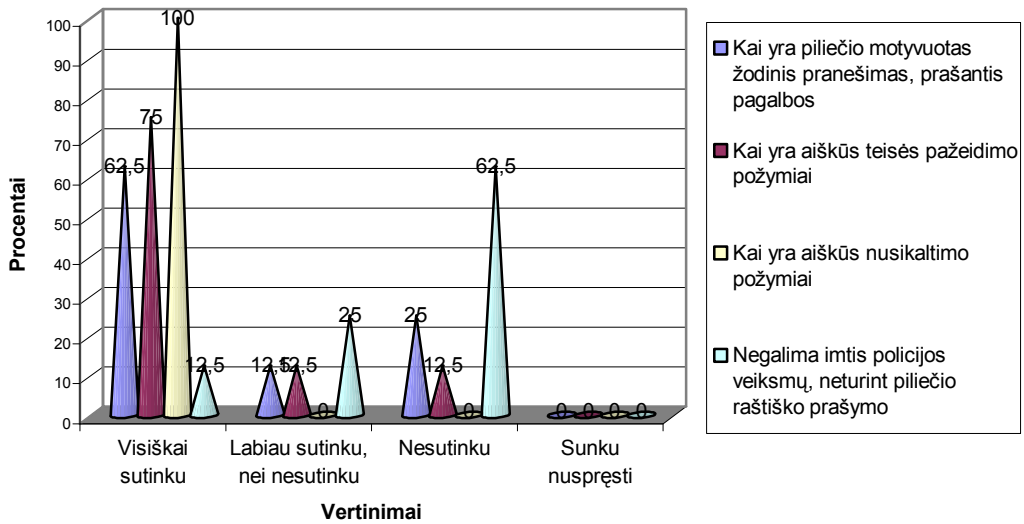
Jūsų požiūriu, ar policijos "klientų" (pvz., prostitučių ir kitų "etatinių" teisės pažeidėjų) nuolatinių sulaikymų strategija galima "pagerinti" teisėtvarkos būklę? (Stažas virš 20m)

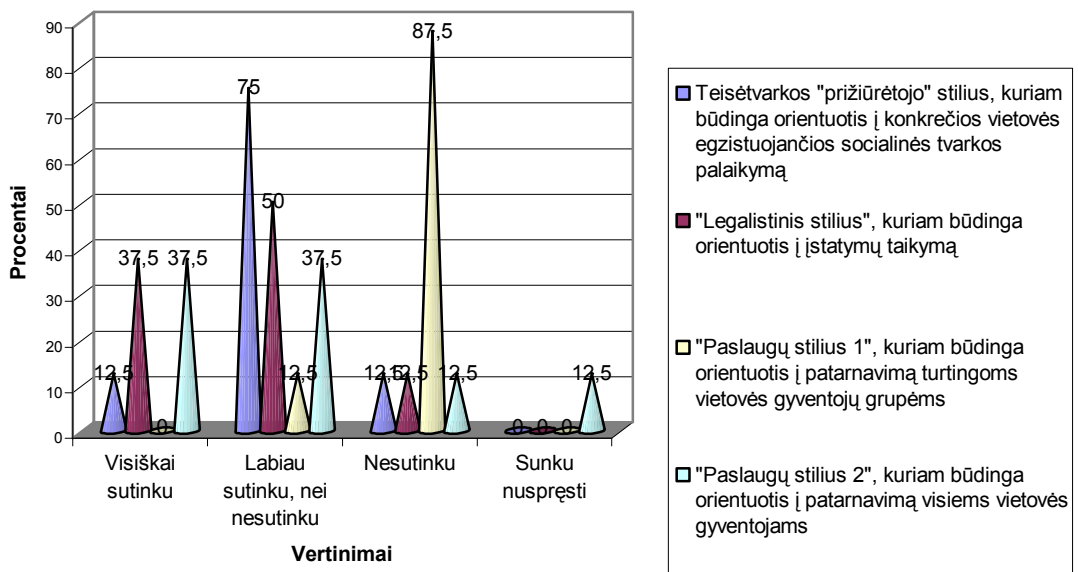
Jūsų požiūriu, ar pateisinamas smurto vartojimas prieš teisės pažeidėją? (Stažas virš 20m)

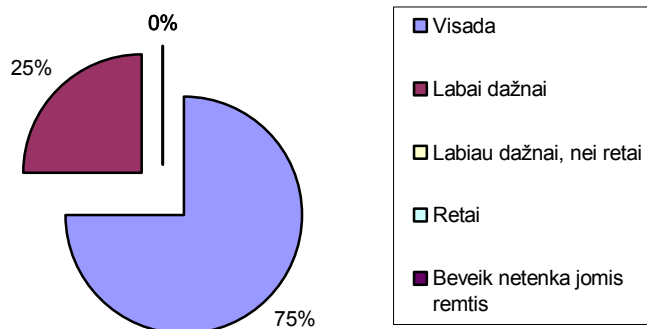
Jūsų požiūriu, kokiais atvejais pakanka "žodinio pareiškimo" imtis policijos veiksmų?(Stažas virš 20m)

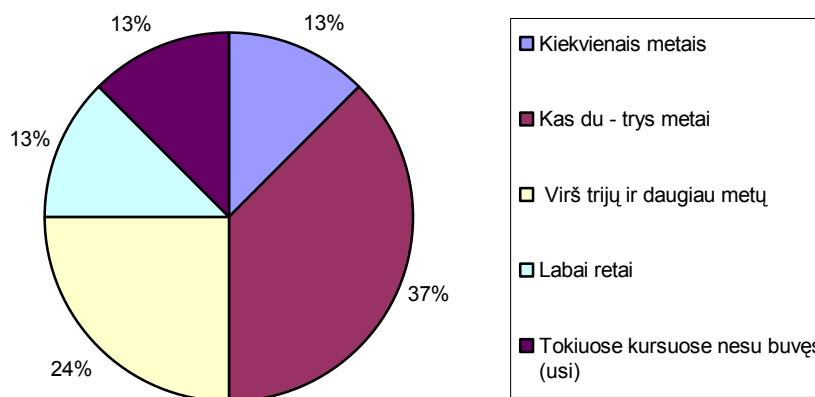
Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?(Stažas virš 20m)

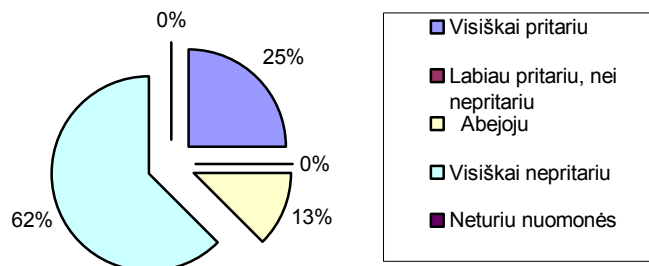
Ar dažnai darbe Jums tenka remtis teisės ir policijos veiklos žiniomis?(Stažas virš 20m)

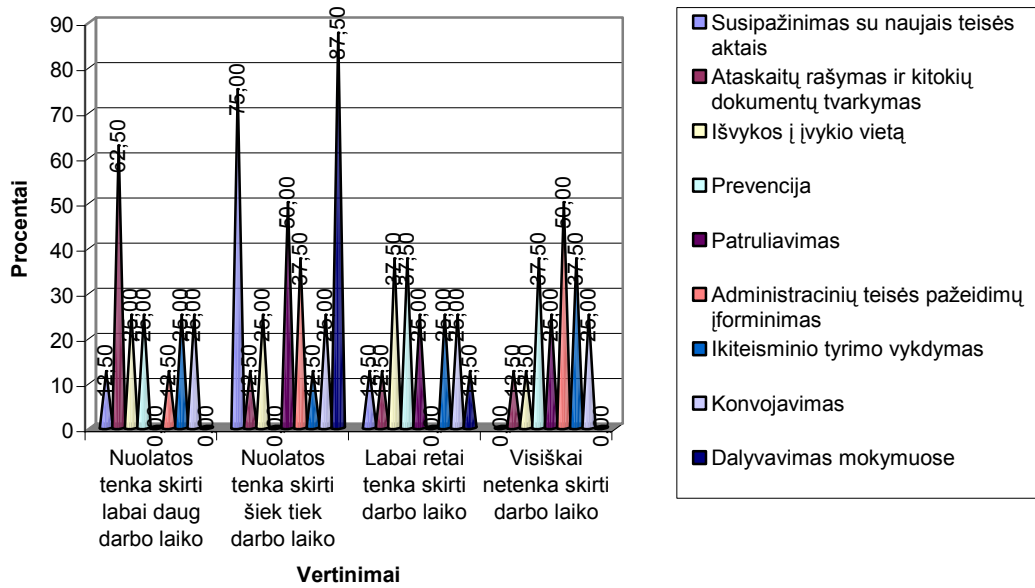
Ar dažnai Jums tenka dalyvauti teisės ir policijos veiklos kvalifikacijos kėlimo kursuose? (Stažas virš 20m)

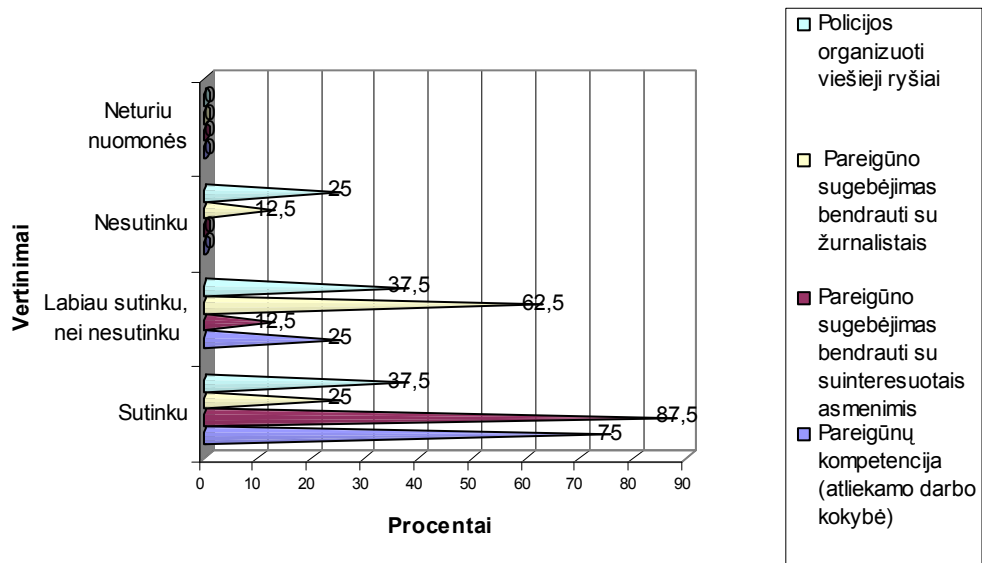
Ar pritariate teiginiui, kad bendraudamas su piliečiu policijos pareigūnas turi atsižvelgti į jo išsilavinimą ir socialinę padėtį? (Stažas virš 20m)

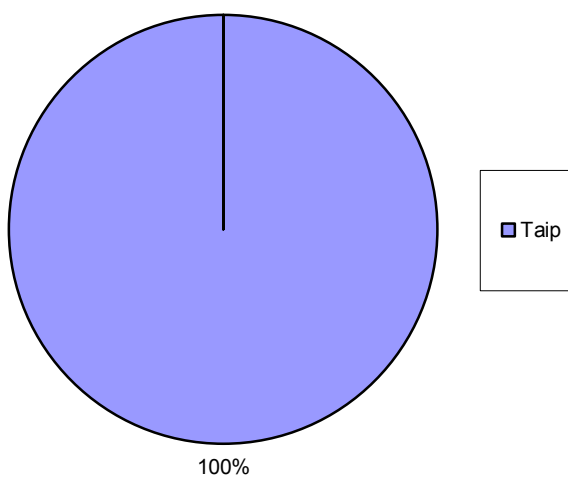
Kuriai Jūsų, kaip policijos veiklos pareigūno darbo sričiai tenka skirti daugiausiai laiko sąnaudų? (Stažas virš 20m)

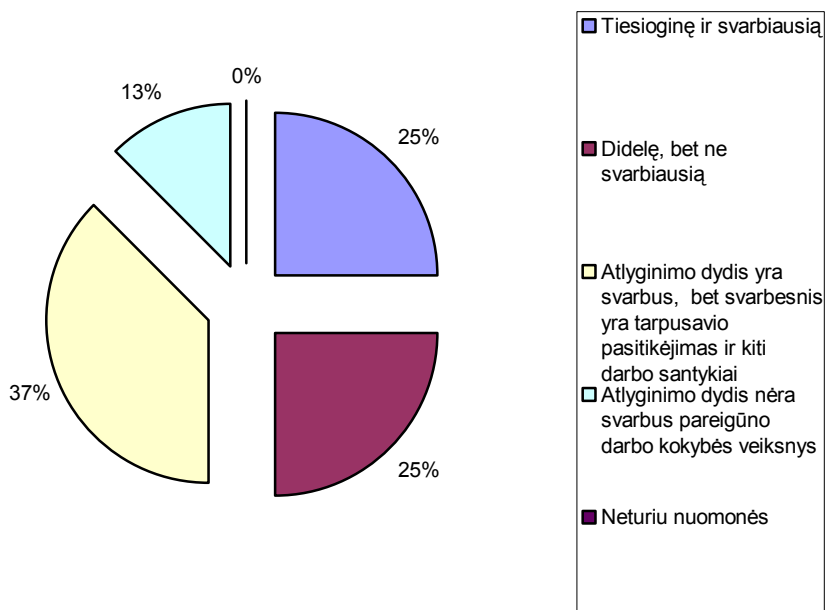
Kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? (Stažas virš 20m)

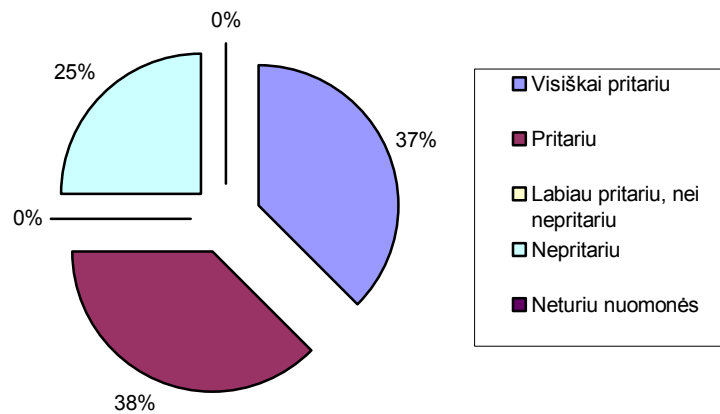
Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? (Stažas virš 20m)

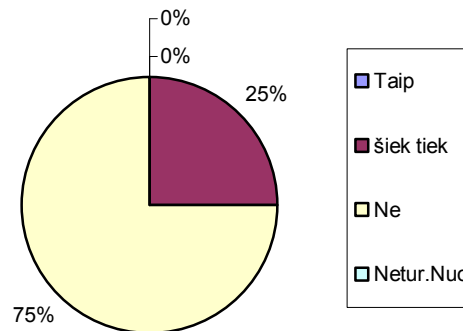
Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? (Stažas virš 20m)

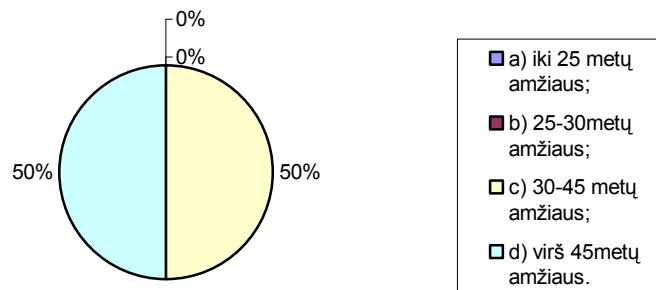
Ar pritariate teiginiui, kad policijos pareigūno turimų socialinių garantijų dydis turi įtakos jo darbo kokybei? (Stažas virš 20m)

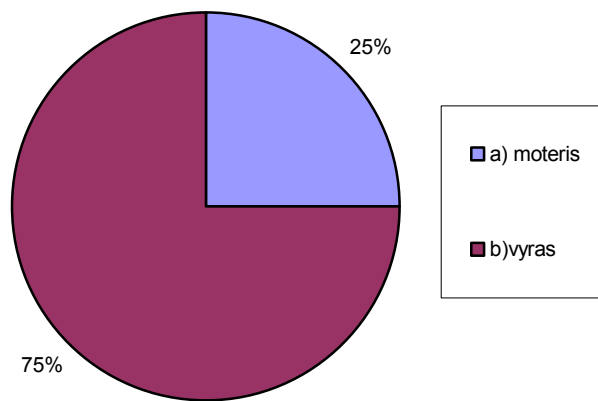
Ar Jūs patenkintas(-a) savo turimomis socialinėmis garantijomis? (Stažas virš 20m)

Pareigūnų, kurių stažas virš 20m amžius

Pareigūnų, kurių stažas virš 20m lytis

Pareigūnų, kurių stažas virš 20m išsilavinimas

